

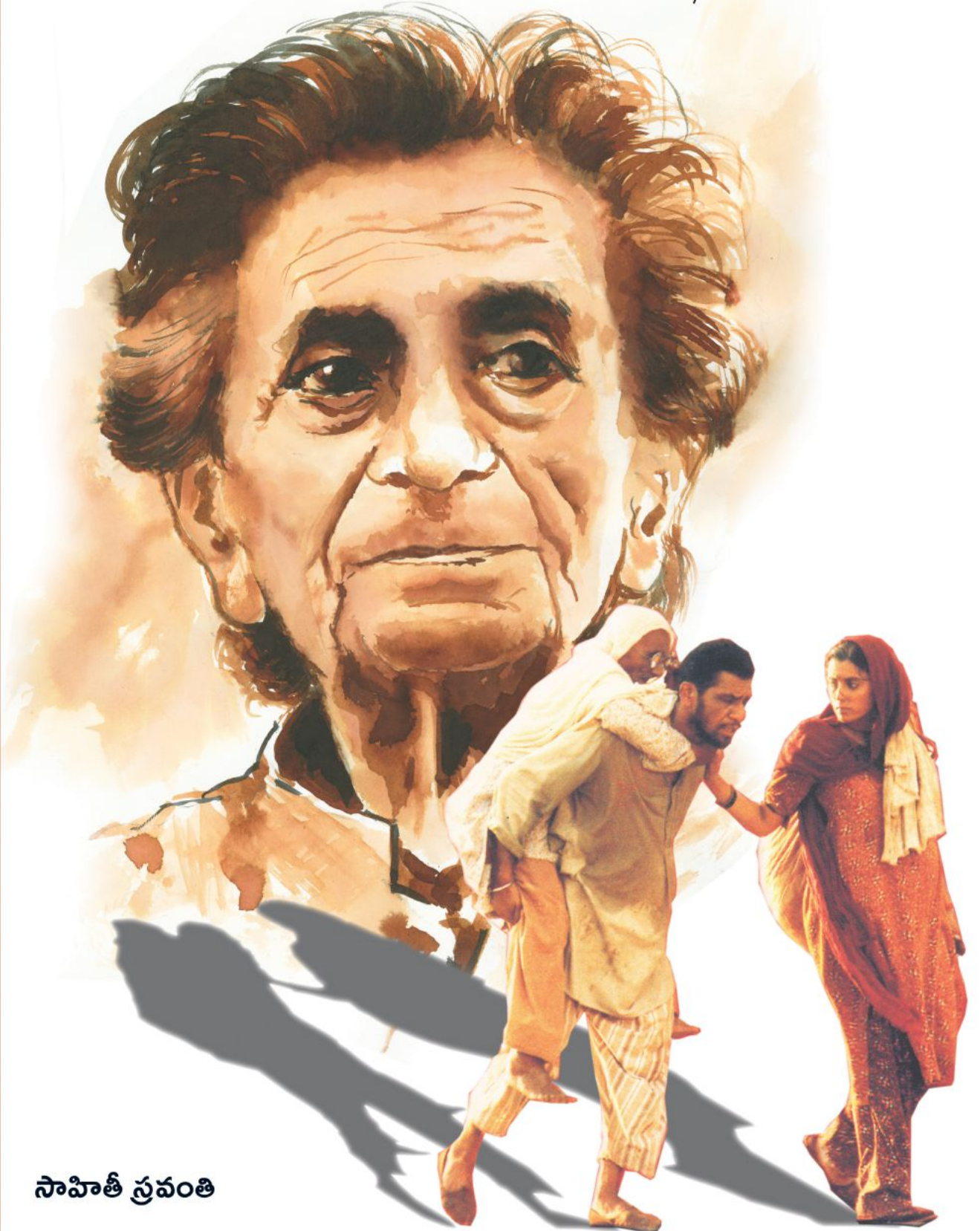
ప్రసాన

జులై - సెప్టెంబర్
2003

సమగ్ర సాహిత్యపత్రిక

వెల : రు.10/-

సాహితీ ప్రవంతి

ఏడాది ప్రస్థానం...

ప్రస్థానం నాలుగవ సంచిక మీ చేతుల్లో వుంది. అంటే ఏడాది పూర్తి చేసుకుంది. సంకోచాలు అధిగమించి, సంతోషాలుపంచే ఈ సందర్భంలో ప్రస్థానం పాఠకులకు, సహృదయ సాహిత్య మిత్రులందరికీ మా హృదయ పూర్వక నమస్సులు. శుభాభినందనలు. తెలుగులో విశాల ప్రగతి శీల సాహిత్య పత్రిక అవసరం, మనుగడ, పురోగమనం గురించి ప్రస్థానం మొదటి నుంచి ప్రకటిస్తున్న విశ్వాసాన్ని మా ఏడాది అనుభవం ధృవపరుస్తోంది. చూసిన ప్రతివారూ ఆహ్వానించారు, అభినందించారు, ఆశీర్వదించారు. అందడందలిచ్చారు. అందించనందుకు ఆగ్రహించారు. కొందరు తామే బాధ్యత తీసుకుని అందరికీ చేర్చే శ్రమ కూడా పడ్డారు. ఇవన్నీ వారి అభిమానాన్ని, ఆసక్తిని నిరూపించిన ఆత్మీయ క్షణాలు. ప్రస్థానం ప్రథమ వార్షికోత్సవ తరుణంలో అలాటి అక్షర మిత్రులందరికీ ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు. ఇదే విధమైన ఆదరాభిమానాలు దీన్ని ముందుకు నడిపిస్తాయనే మా నమ్మకం.

ఈ నాలుగు సంచికలపైనా అనేక అభిప్రాయాలు, సూచనలు అందాయి. వీలైనంతవరకూ వాటిని గమనంలోకి తీసుకుని మెరుగుపరుచు కోవడానికి కృషి జరిగింది. ఇప్పటికీ ఇంకా అనేక లోటుపాట్లున్నాయి. గుర్తించిన కొరతలూ వున్నాయి. రాబోయే కాలంలో వాటిని సవరించుకోవడంపై కేంద్రీకరించగలమని హామీ ఇస్తున్నాము. ఇప్పటి వరకూ వచ్చిన రచనలలో కూడా ఐచ్ఛికంగానూ, స్నేహపూర్వకంగానూ వచ్చినవే ఎక్కువ వెంటపడినవి తక్కువ. ఇది సాహితీ లోకంలో సుహృద్భావ వాతావరణాన్ని వెల్లడిస్తుంది. వచ్చిన వాటి ప్రచురణలోనూ, సమాచారం తెల్పడంలోనూ కొంత లోపం వుందన్న విమర్శలను స్వీకరిస్తూ భవిష్యత్తులో ఈ విషయమై ప్రత్యేక జాగ్రత్త తీసుకోగలమని తెలియజేస్తున్నాము.

తదుపరి సంచిక 2003లో చివరి సంచిక. గతంలో వచ్చిన వార్షిక ప్రత్యేక సంచికల తరహాలో దాన్ని ఎక్కువ పేజీలతో ప్రత్యేక వ్యాసాలతో తీసుకురావాలని సంకల్పం. దానికి, త్రైమాసిక సంచికలకు కూడా సూచనలు అందించవలసిందిగా సాహితీ మిత్రులకు మనవి.

F F F

ఈ మధ్య కాలంలో శ్రీశ్రీ 20 వ వర్ధంతి సందర్భంగా కొన్ని పత్రికలు చర్చ లేవనెత్తాయి. పునర్మూల్యాంకనం పేరుతో సాగిన ఈ చర్చలో కొందరు చేపట్టిన వైఖరులు-లేవనెత్తిన వాదనలు సమతుల్యత, సంయమనం కోల్పోయి సంచలనానికి పెద్ద పీట వేసేవిగా వున్నాయి. శ్రీశ్రీ కి జాషువాకు పోటీ పెట్టి అర్థరహితమైన ధోరణిలో సాగిన ఈ చర్చ ఏ విధంగానూ పురోగమనానికి దోహదపడదు. ఎవరూ లోపరహితులని కాని, అంతిమ శాసకులని కాని వాస్తవికవాదులు భావించరు. అలా అని ఎవరి ప్రాధాన్యతనూ విస్మరించరు. తెలుగు సాహిత్యంలో వర్ణ దృక్పథాన్ని శక్తివంతంగా ప్రవేశపెట్టి పీడిత ప్రజల తరపున కవిత్వాన్ని కదం తొక్కించిన నవయుగ నిర్మాతగా శ్రీశ్రీ చిరకాలం గుర్తుంటారు. ఆయన కవిత్వం కొన్ని తరాల సాహిత్యాభిమానులను ఉత్తేజ పరచింది. ఇంకా ఉత్తేజమిస్తుంది. ఎవరైనా తమ దేశకాల పరిస్థితుల నుంచే ప్రభవిస్తారు. శ్రీశ్రీ కూడా ఇందుకు మినహాయింపు కానేరడు. ఆయన భాషలో,

సాహితీ ప్రసవతి ప్రచురణ

ఈ సంచికలో...

అభినందనలు-అభిప్రాయాలు 3
సాఫ్ట్ వార్ (కథ) 4
నచ్చిన రచనలు 9
నువ్వున్నావు నీ నీడలేదు(కవిత) 11
భావ కవిత్వంలో కొత్తకోణం 12
సంస్కృతి (కథ) 16
కవిత 19
'మకెకె' సింక్లెయిర్ (స్మృతి) 20
ఏది కవిత్వం (దర్శనం) 22
అదంతే (కవిత) 26
రచన-రచయిత-పాఠకుడు (చర్చ) 27
...న దాసి (కవిత) 28
డబ్బుల సముద్రం (కథ) 29
పదునెక్కుతున్న వీధినాటకం(కళ) 35
పచ్చీస్ (కవిత) 36
అ...అ...(కవిత) 36
ఆగంతకుని స్వప్నం (కవిత) 37
ఏనుగుల రాజ్యం (కథ) 38
కవిత 43
విమర్శకుడిగా కె.వి. రమణారెడ్డి 44
(నా పరిశోధన)	
కవిత 48
సమీక్షా పర్వం 49
తొలి బలి... 55
విషరసాయన కాసారం (కవిత) 57
నిబద్ధతకు మారుపేరు భీష్మసహని 58
అమృతధార (కవిత) 59
కవిత 60
సమీక్షాపర్వం 53
బంగారుకొండలు (గల్పిక) 61
స్వీకారం 62
డైరీ 63

సంపాదకుడు
తెలకపల్లి రవి
 ముద్రాపకులు, ప్రచురణకర్త
వి. కృష్ణయ్య
 మేనేజర్
కె. లక్ష్మయ్య

అడ్రస్ : **ప్రస్థానం**
 1-1-187/1/2,
 ఎవేన్ గర్, చిక్కడపల్లి,
 హైదరాబాద్-500 020
 ఫోన్లు : 27660013, 27635136

భావాలలో తన సామాజిక నేపథ్యం ప్రభావం వుండటంలో ఆశ్చర్యకరమైంది కాని, అభ్యంతరకరమైంది కాని లేదు. దాన్ని అధిగమించి నిలవడానికి ఆయన సాగించిన ప్రస్థానం, దాని ప్రభావం చూడకుండా ఈ అంశాల చుట్టూనే తిరిగితే సాధించగలిగేది శూన్యం. జాషువాను కూడా అలాగే అంచనా వేయాల్సి వుంటుంది. ఈ విషయంలో సాహితీ ప్రపంతి వైఖరిని వివరించే కరపత్రాన్ని లోపల ప్రచురించాం. అంతేగాక వివిధ పత్రికలలో కూడా ఇప్పటికే అభిప్రాయాలు వెల్లడించాం. వాటన్నిటిని సుదీర్ఘంగా పునరుల్లేఖించడం అవసరమని భావించడం లేదు. ఎవరి గురించైనా ఏ చర్చయినా చేయవచ్చు గాని ఏ సందర్భంలో అది ఎవరికి ఉపయోగపడుతుందనే స్పృహ ముఖ్యం. శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో అస్పృశ్యతా ప్రస్తావన లేకపోవడం, (మహిళను మాతృమూర్తిగా మన్నించడంతో కొన్ని మంచి ప్రస్తావనలు చేసినప్పటికీ) ఆధునిక మహిళా స్వరూపాన్ని చూడలేక పోవడం కొరతలే. వీటిని ఎవరూ కాదననవసరం లేదు. అలాగే ఆయన వ్యక్తిగత జీవితంలోని అన్ని అంశాలనూ, భావాలనూ సమర్థించవలసిన అవసరమూ లేదు. కాని వాటినే ముందుకు తెచ్చి ఆయన కవిత్వ ప్రధాన సందేశాన్ని, అది తెచ్చిన సామాజిక చైతన్యాన్ని చూడలేక పోవడమంటే పురిటి నీటితోపాటు బిడ్డను కూడా పారేసిన చందమవుతుంది. ఈ ప్రాథమిక అవగాహన ఎవరి గురించిన అంచనాకైనా వర్తిస్తుంది. ఈ కోణం నుంచి రాబోయే సంచికలలో వారిపై తులనాత్మక వ్యాసాలు ప్రచురించేందుకు, మూల పురుషుల మూల్యాంకనాలపై పుస్తకం తీసుకు రావడానికి సాహితీ ప్రపంతి కృషి చేస్తుంది.

ఈ ఏడాది కూడా శ్రీశ్రీ, జాషువా ఉభయుల సంస్మరణ సభలూ పలుచోట్ల జరిగాయి. వక్తలు వీటిలో విలువైన విశ్లేషణలు చేశారు. వాటిలో చాలా వరకు ఇలాటి సముచిత వైఖరినే తీసుకున్నారు.

F F F

ప్రగతిశీల సాహిత్యలోకంలో అగ్రగణ్యుడైన భీష్మ సహానీ ఇటీవల మృతి చెందారు. తమస్ ఆయన కృషికి ఒక ప్రతీక. ఆయన స్మృతికి ప్రస్థానం నివాళులర్పిస్తున్నది.

F F F

ప్రపంచీకరణ, ప్రైవేటీకరణ విధానాలపై పోరాటాలకు ప్రస్థానం మొదట నుంచి అక్షరాయుధాలు సమకూరుస్తున్నది. ఇటీవల తమిళనాడులో రెండు లక్షల మంది ఉద్యోగులను జయలలిత ప్రభుత్వం నిరంకుశంగా తొలగించడం, అందుకు సుప్రీం కోర్టు కూడా సమర్థన తెల్పడం ప్రమాద ఘంటికలు వినిస్తున్నాయి. న్యాయ వ్యవస్థ కూడా వర్గ పొందికకు, సామాజిక పరిణామాలకు అతీతం కాదనే సత్యాన్ని ఈ తీర్పు మరోసారి నిరూపిస్తోంది. ప్రజాస్వామిక హక్కుల పట్ల, శ్రమజీవుల పోరాటాల పట్ల సహానుభూతి గల సాహిత్య కారులు సహజంగానే ఈ పరిణామాన్ని వ్యతిరేకిస్తారు. కేంద్ర అటార్నీ జనరల్ కూడా విభేదించిన ఈ తీర్పుతోనే ప్రపంచీకరణకు వ్యతిరేకంగా సాగే పోరాటాల స్ఫూర్తి దెబ్బతినడం మాత్రం జరగనివని. ముంచుకొచ్చే ముప్పులను ప్రజలు మరింతగా గ్రహించడానికే ఇది దోహదపడాలి.

F F F

ప్రస్థానంలో కళా రంగాన్ని కొంత వరకూ ఇస్తున్నా సినిమా టీవీలపై ఇంకా రావడం లేదు. ప్రజాజీవితాన్ని అమితంగా ప్రభావితం చేసే ఈ రెండు సాంస్కృతిక రూపాలపై శాస్త్రీయ విశ్లేషణ కూడా రాబోయే రోజులలో అందుతుంది.

-తె.ర.

.....

ముఖ చిత్రం : కారంకి శ్రీరామ్

'తమస్' ప్రధాన పాత్రలతో రూపశిల్పి భీష్మసహాని

.....

లోపలి చిత్రాలు : అక్బర్, గంగాధర్, శివాజి, శ్యామ్మోహన్

.....

అభి నందనలు ప్రాయాలు

ప్రస్థానం మూడో సంచికను చూశాను. (మొదటిసారిగా) చాలా చక్కటి పత్రిక. దాచుకోవాల్సిన పత్రిక. ప్రచురించబడిన 52 కవితలలో సుమారు 40 కవితలు యుద్ధ కవితలే. యుద్ధాలు సహజమే ఎన్ని యుద్ధ వ్యతిరేక కవితలు రాసినా అమెరికా వైఖరి మారదు.

'ప్రాచీనం' అనుమయ్య సంకీర్తనల గురించిన వ్యాసం చాలా బాగుంది. 'నా పరిశోధన' తెలుగు మలయాళ సామెతలు' ఆసక్తికరంగా ఉంది. దా|| భాస్కర్ పరిశోధన మొత్తంను సీరియల్ గా ప్రచురిస్తే బాగుంటుంది. కొన్ని సాహిత్య పత్రికలు మాస పత్రికలు, ద్విమాస పత్రికలుగా ఆరంభించబడి, ఆగిపోయాయి. కనుక ఆగిపోకుండా నడుపుటకు త్రైమాస పత్రికగా వేయాలనుకొన్న నిర్ణయం అభినందనీయం. ఏప్రిల్-జూన్ సంచిక అయినప్పటికీ శ్రీశ్రీగారి గురించిన ప్రస్తావన లేకపోవడం విచారకరం (జూన్ లో శ్రీశ్రీగారి వర్ధంతి కదా!). సరిహద్దు రేఖ గురించి రామమోహన్ రావు సమీక్ష బాగుంది. సులభమైన రీతిలో సమీక్షించి ఉంటే బాగుండేది.

-వి. సంతోష్, నెల్లూరు.

ప్రస్థానం పత్రిక జనవరి-మార్చి 2003 సంచిక చూశాను. నచ్చిందండీ. 2002లో వెలువడిన మొట్టమొదటి సంచిక చూడాలని వుంది. దరుతో ఆ సంచిక తెనాలిలోని మీ ప్రతినిధి ఎవరి ద్వారా లభ్యమవుతుందో తెలుపగోర్తానండి. 3వ సంచిక వెలువడితే అది కూడా మా ఊరిలో ఎక్కడెక్కడ లభ్యమవుతుందో తెలియపర్చటం సాధ్యమేమో తెలుప ప్రార్థన.

-బాలంరాజు కృష్ణంరాజు, తెనాలి

ముచ్చటగా మీ నుండి వెలువడిన మూడవ సంచిక ప్రస్థానం ఆసాంతం ఆకట్టుకుంది. నేడు సాహితీజ్యోతి సరైన ఆదరణ. అవకాశాలు లేక మిణుకు మిణుకు మంటున్న తరుణంలో సాహిత్యానికి చక్కని ఆదరణ అందిస్తూ తెలుగు సాహిత్య వెలుగులు నలుదిశలా అందించే ప్రయత్నంలో భాగంగా మీరు చేస్తున్న సాహస సాహితీయాత్రే ఈ ప్రస్థానం. మీరు సాగిస్తున్న ఈ సాహితీ మరో మహా ప్రస్థానం విజయవంతం చెయ్యడానికి తెలుగు సాహితీ కృషివలరంతా మీ వెంట వుంటాం!! ఇక మూడవ సంచిక విషయానికొస్తే చక్కని సాహితీ సమాచారం అందించడమేగాక సమకాలీన సమస్యలతో కూడిన అంశాలవారి కథలు, కవితల మేలుకలయికతో మరింత వన్నె చేకూరింది. ప్రస్తుతం సాగుతున్న ధోరణితోపాటుగా మరింత మంది వర్ధమాన కథారచయితలకు కూడా అవకాశాలు అందిస్తూ... ప్రస్థానం అందరికీ అందుబాటులో వుండేందుకు కృషి చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. సమకాలీన సాహిత్య వ్యాసాలకు కూడా అవకాశం కలిపిస్తే మరింత బాగుంటుంది...

-అమ్మిన శ్రీనివాసరాజు, ఖమ్మం

గతంలో అందించిన రెండు సంచికల్లాగానే ముచ్చటగా ప్రచురించిన మూడవ సంచిక ఆ మూలాగ్రం శ్రద్ధగా చదివాను. ఒక

నిబద్ధత కల అభ్యుదయ, ప్రగతిశీల సాహిత్య పత్రికకుండవలసిన అన్ని లక్షణాలు, హంగులూ "ప్రస్థానం" సంతరించుకున్నదని సగర్వంగా చెప్పుకోవచ్చును. ఒకనాటి ప్రముఖ పత్రికలైన "అభ్యుదయ", "భారతి", "తెలుగుస్వతంత్ర" లాంటి పత్రికను చదువుతున్నట్లుగా తోస్తున్నది. యుద్ధ వ్యతిరేక కవితలు ప్రశంసనీయంగా వుండటమేగాక, రచయితలకున్న సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకత, యుద్ధ వ్యతిరేకతలకు దర్పణం పడుతున్నాయి. యువకుల్లో మతమోఢ్యం పెరగటంవల్ల, వివిధ మతాలకు చెందిన కుటుంబాల మధ్య అమలులో వున్న సామరస్యత, స్నేహాలు ఏ విధంగా దెబ్బతినే ప్రమాదం వుందో ఓల్గా తన కథానిక "సారి జాఫర్"లో చక్కగా వివరించింది. కేతు విశ్వనాథరెడ్డి కథ "పొడినిజం", గోపరాజు నాగేశ్వరరావు కథ "నాలుగో సింహం", లెనిన్ ధనిశెట్టి "నైట్ మేర్" కథ, జాతశ్రీ కథ "విద్వంసం" నజావైన తెలుగు మాండలిక భాషలో వుండి సామాజిక రుగ్మతలపట్ల జాగరూకత ఎంత అవసరమో స్పష్టంగా తెలియజేస్తున్నాయి. మిత్రులు గుడిపూడి విజయరావు అందించిన హోవార్డ్ ఫాస్ట్ జీవిత చిత్రణ అభ్యుదయవాదులు, ప్రగతిశీలురు చదివి ఆనందించగల అతి విలువైన సమాచారం కల్గి వుండటం పూర్తిగా అభినందనీయం. మరిన్ని వుత్తమ శ్రేణి రచనలతో, సాహిత్య ప్రక్రియలతో 'ప్రస్థానం' ముందుకు సాగిపోవాలని, ఎదురయ్యే ఆటంకాలను అధిగమించాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

-సువారపు రామచంద్రరావు అడ్వకేట్, తిరువూరు

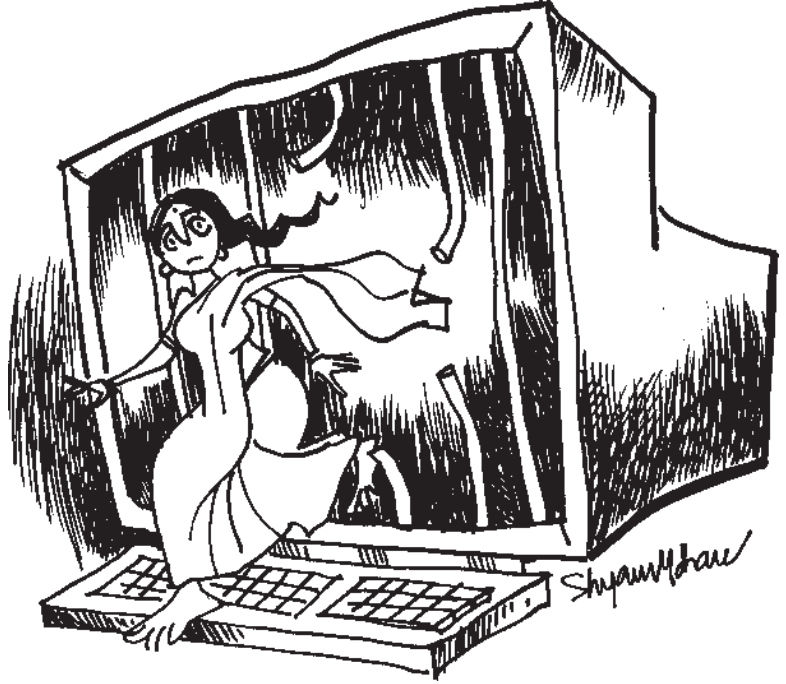
ఈ రోజు "ప్రస్థానం" పుస్తకం చదివాను. (జనవరి-మార్చి 2003) పూర్ణంగా నిండిన అమృత కలశంలా ఉంది. మరో సంచిక చదవాలని ఆతృతలో చందా ఎలా కట్టాలి ఎంత కట్టాలి అనే అంశాలు ప్రస్థానంలో పొందుపరచకపోవడం కాసంత కష్టం అనిపించినా ఈ విధంగానైనా లేఖాపరంగా కలుసుకోవడం ఆనందాన్ని కలిగించింది.

-వి.వి. సూర్యనారాయణ, పినాపురం మండలం

విజయవాడలో జూన్ 29న లక్ష్మీజు కనకదుర్గాచార్యులు స్మారక సాహితీ సమితి ఆధ్వర్యంలో జరిగిన రాష్ట్రస్థాయి కవిత ప్రతిభా పాటవ పురస్కార మహోత్సవంలో విజయవాడ దూరదర్శన్ కేంద్రం ఉపసంచాలకురాలు యార్లగడ్డ శైలజ నుండి తృతీయస్థాయి 'లక్ష్మీజు' స్మారక పురస్కారాన్ని అందుకున్న వై.హెచ్.కె. మోహనరావు

స్టాప్ వార్

“మదర్ సీరియస్... స్టాప్ యిమ్మిడియట్లీ” టెలిగ్రాం తీసుకుని సైన్ చేస్తుంటే... ఒక రకమైన ఉద్యోగం... దాచుకోలేని ఆనందం... ఈమెవరండీ బాబూ ఎంతటి కరోడా లయినా, ఎలాంటి రాక్షసులైనా అమ్మ చావుబతుకుల్లో ఉంది. వెంటనే రా అన్న టెలిగ్రాం చూసి ఆనందిస్తున్నారంటే అనుకుంటున్నారా.... నాకు తెలుసు యిప్పుడు మీ మనస్సులో మెదిలే ప్రశ్న అదే అని.

కానీ ఏం చేద్దాం చెప్పండి. వెనకటి రోజుల్లో సెలవు కావాల్సిన ఆకతాయి బామ్మనో.... తాతగారినో (ఎప్పుడో పోయిన వారినయినాసరే) ఎన్నిసార్లు కావాలంటే అన్నిసార్లు మళ్ళీ మళ్ళీ చంపేసేవాడు. ఇప్పుడు నాదీ అదే పరిస్థితి, కాకపోతే “అమ్మను” చూడాలన్న కోరిక చంపుకోలేక... ఆ అమ్మనే అడ్డం పెట్టుకుని సెలవు సంపాదించాలనే ఆశే చెడ్డదో.. మంచిదో... అంతకు తప్ప ఏ కారణం చేతా సెలవు సంపాదించలేని దుస్థితి.

నేను... నన్ను కనిపెంచిన తల్లిని చూసి ఎన్నాళ్ళు... కాదు...కాదు.. ఎన్నెళ్ళయిందో తెలుసా? సుమారుగా మూడేళ్ళు... కళ్ళలో పెట్టుకుని కాపాడవలసిన తల్లితండ్రులను ఓ బిడ్డ చూడటానికి, కేవలం చూడటానికి మూడేళ్ళు పట్టించుంటే.. అప్పుడు కూడా ‘యిలాంటి నీచకారణం సృష్టించుకుని’ చూడాల్సి రావడం....ఛ.....

ఎన్నో ఆశలతో... ఎంతో కష్టపడి చదువే లోకంగా యింజనీరింగ్ చదివాను. అమ్మ...ఎన్ని కష్టాలుపడి, ఎన్ని మాటలు పడి నన్ను చదివించిందో ఈనాటికీ కళ్ళకు కట్టినట్టే ఉంది. అయిన వాళ్ళూ, కాని వాళ్ళూ కూడా ఆడపిల్లకు అంత చదువు - అదీ అందుబాటులో లేని చదువెందుకు, ఏదో మామూలుగా డిగ్రీ చదివించు. అంతగా అయితే... ఎంత పెద్ద చదువులు చదివిస్తే అంతకు మించిన వాడిని తేవాలి... ఎన్ని చదువులు చదివినా, ఎన్ని అందలాలు ఎక్కినా ఆడపిల్లకు పెళ్ళి చెయ్యాల్సిందే, ఓ అయ్యు చేతిలో పెట్టాల్సిందే అంటున్నా చదివించింది.

“హాయ్ మధూ... నీ వర్క్ అయిపోయిందా... ఏమిటీ

దల్గా కనిపిస్తున్నావ్... ఎనీ థింగ్ రాంగ్” తన రూంలోంచి బయటకు వస్తూ పలకరించాడు ప్రాజెక్టు లీడర్ పరమశివం.

‘ఎఫ్రీ థింగ్ రాంగ్.... మనసులోనే అనుకున్నాను. పైకి ఓ ప్రాణం లేని చిరునవ్వు నవ్వి, ఉవ్వెత్తున లేస్తున్న ఆలోచనా తరంగాలని అదిమి పెట్టా. చిరునవ్వుకి ప్రాణం ఏమిటా అని ఆలోచిస్తున్నారు కదూ... పైగా ఈపాటికే నా మెంటాలిటీ మీదా... అర్థం పర్థంలేని నా ఆలోచనల మీదా మికాక నిశ్చిత అభిప్రాయం వచ్చేసి ఉంటుంది... అదే నాకు ‘స్కూలూజ్’ అని.

మేము కంప్యూటర్ ప్రాణులమండీ బాబూ, మాకు ఫంక్షనింగ్ కానీ థింకింగ్, రీజనింగ్ ఉండవు... ఉండకూడదూ.

అమ్మబాబోయ్... అమ్మను చూడబోతున్నానన్న ఆనందంతో నా మెదడు పీసీ ఓకే స్క్రీను దగ్గర లాక్ అయిపోయినట్లుంది.

సరే... సరే... త్వరగా లేచి బాస్ దగ్గరకు వెళ్ళి టెలిగ్రాం చూపించి, యాక్టింగ్ చేసి సెలవు సంపాదించు.... మళ్ళీ బాసాసురుడికి అనుమానం వస్తుంది... యిలాంటి టెలిగ్రాం పెట్టుకుని నిశ్చింతగా కూర్చుంటే... లే... మధూ.... నీ టేలంటంతా చూపించే అవకాశం వచ్చింది... బీ ట్రోవ్...

అసలే అస్తవ్యస్తంగా ఉన్న ఆలోచనలతో బరువెక్కిన సారీ... భారంగా వున్న మనసుని... మరింత భారంగా మోసుకుంటూ

‘మే ఐ కమిన్ సర్...’

‘ఎస్. కమిన్... ఎప్పటి లానే అతి చిరాగ్గా పలికింది. ఆ

గొంతు.

“సర్... టప... టప రాలేటి కన్నీటి చుక్కలు ఆయన బేబుల్ వై నున్న ఫైలు మీద...”

‘వాట్ హేపండ్’

పుట్టిన వెంటనే కేర్... కేర్ మనడం కూడా ఇంగ్లీషులోనే అన్నాడా... అన్నంత నమ్మకం అతని మీద.

‘సర్... వరదగోదారి గట్టు తెగినట్లయింది నా పరిస్థితి... మౌనంగా ఆ టెలిగ్రాం ఎదురుగా పెట్టాను.

‘ఓ గాడ్’ చదువుతూనే అదిరిపడ్డాడు.

ఓ... గాడ్... ఈసారి మరింత విషాదం ఒలికింది ఆయన స్వరంలో.

ఇంత విషాదం మా అమ్మకు సీరియస్ గా ఉందని మాత్రం కాదు, ఆ కారణంగా నాకు లీవు శాంక్షన్ చెయ్యాలి వచ్చిందని.

“ఓ... మధూ... ఇట్ సీమ్స్ యు మస్ట్ ఎటండ్...”

ఓరినీ బట్ట బుర్ర మీద తబలా వాయింప... యిట్ సీమ్స్ ఏమిటిరా... బాబూ... అఘమేఘాల మీద వెళ్ళి అమ్మను కంటికి రెప్పలా చూసుకోవాలని క్షణం... అవసరమానూ...

‘దెన్ విల్ యు గో’ అమొదం తాగిన ముఖం పెట్టి అడిగాడు...

... “ఐ యామ్ గోయింగ్ సర్” మళ్ళీ కుళాయి తిప్పాను... “ఓ... నో... నో... డోంట్ క్రై... కంట్రోల్ యువర్ సెల్ఫ్స్. గాడ్ ఆల్ టైమ్ ఈజ్ దేర్... టు సేవ్ హర్.”

ఓ.కే... గో... బట్ కమ్ సూన్ యాజ్ ఫో యాజ్ పాజిబుల్... లెట్ హర్ రికవరీ సూన్, ఐ. హోవ్.

ఈ సంభాషణ అంతా వింటూబే మీకేమనిపిస్తుంది... నే చెప్పానా... ఎవరికైనా సెలవివ్వాలంటే ఆయనకు అష్ట దిగ్బంధనం అయినంత కష్టం వచ్చిపడినట్టే అనీ... పాపం ఆ అమెరికన్... పంక్తియాలిటి డిసిప్లెన్ అస్సలు లేని మన దగ్గరకొచ్చిపడి నానా అపస్థా పడుతున్నాడనీ అనిపిస్తోంది... అవునా... అక్కడే మీరు పప్పులో కాలేశారు.

ఆయన పదాహారణాల తెలుగువాడు... మళ్ళీ మాటాడితే తెలుగు భాష ఒక వెలుగు వెలిగిన రాజమహేంద్రవరం, అదేనండీ బాబూ మన ‘రాజమండ్రి’ వాడు. కానీ ప్రాణం మీదకొచ్చినా ‘ఓ గాడ్’ అని ఇంగ్లీష్ లోనే అంటాడు కానీ ‘అమ్మా’ అంటూ అమ్మని తల్చుకోడు... అలాంటి వాడికి నా తల్లి సెంటిమెంట్ ఏమీ తెలుస్తుంది చెప్పండి.

‘ఎస్... వాట్ కెన్ ఐ డూ ఫర్ యూ’... ఆలోచనలో పడి అక్కడే నించుని ఉన్న నన్ను ఇన్ డైరెక్టుగా బయటకు వెళ్ళమన్న వార్నింగన్న మాట అది.

నో... సర్... నథింగ్ సర్... ఐ విల్ ట్రైటు కమ్ యాజ్ ఎర్లీ యాజ్ పాజిబుల్ సర్... ధ్యాంక్యూసర్.

ఏడుపు మొహంతో బయటకొచ్చి... హాయిగా గాలి పీల్చుకున్నాను...

పార్కింగ్ ప్లేసులో వున్న కారు తీసాను, నెమ్మదిగా కారులో చేరిన నాకు అర్థంటుగా అమ్మతో మాట్లాడాలనిపించింది... షిట్... సెల్ చేతిలోనే ఉన్నా... అమ్మ ఉన్న ఊరు సెల్ రేంజ్ లోకి రాదు. సర్ ఎటూ రాత్రికే బయలుదేరివెళుతున్నా... కారు స్టార్ట్ చేశాను.

దారి పొడుగునా ఒకటే ఆనందం... ఒకటే జ్ఞాపకాలు.. అవును అమ్మకు బహుమతిగా ఏం కొనాలి.. చీర... ఊహు... పోనీ ఏదైనా మంచి పుస్తకమా... ఊహూ... అయినా వెర్రిగానీ అక్కడకు నేను వెళ్ళడమే అమ్మకు ఓ అపురూపమైన బహుమతి.

ఆ... నాతోబాటుగా సింధునీ, ఖైరవిని తీసుకెడితేనో... ఎస్... వాళ్ళను చాలా చిన్నప్పుడప్పుడో చూసింది అమ్మ... ఓ వారం రోజులు

స్కూలు పోతుండేమో... పోతే పోనీ... వాళ్ళు చదివే ఆరోక్కుకి కొంపలేం మునిగిపోవు... పాపం మేం యిప్పటి వీళ్ళకంటే చాలా బెటర్... జీవితాన్ని కాస్తయినా అనుభవించాం... చిన్నతనంలో అదే అటలూ... గిల్లికజ్జాలు... కనీసం బాల్యాన్నయినా అనుభవించాం. కానీ పాపం యిప్పటి పిల్లలు పుడుతూనే బరువులు మోస్తున్నారు. వీళ్ళు జీవితాన్ని జీవించడంలేదు. మోస్తున్నారు. ఎల్ కేజీ నుంచి పీ.జీ దాకా...

అరే... యింటికి వచ్చేసానే... ఆలోచనలో పడి గమనించనే లేదు, ఆ అన్నట్లు పిల్లల్ని తీసుకొచ్చేద్దాం అనుకున్నా... మరి యిటు నించి యిటే వెళ్ళి వాళ్ళను తెచ్చేస్తే సరి... కారు రివర్స్ చేశాను. టెన్ మినిట్స్ లో స్కూలు చేరాను. టిప్స్ సిటీస్ లో కెల్లా పెద్ద పేరున్న స్కూల్ అది.

కారుదిగి లాక్ చేసి... ఆఫీస్ రూం వైపు నడిచాను. అక్కడ నా విజిటింగ్ కార్డు లోపలికి పంపాను ఎపాయింట్ మెంట్ కోసం... పావుగంట తర్వాత లోపలికి పిలుపొచ్చింది. అదీ నాకుగాబట్టి.

మళ్ళీ... యిందాకా నా ఆఫీసులో సీను రిపీట్ అయింది, పిల్లలు క్లాస్ నుంచి పిలవబడ్డారు... వాళ్ళు స్కూలు కెళ్ళని రోజుల్లో చెయ్యాలిన్న స్టడీస్ గురించి వాళ్ళని ట్రీఫ్ చేసాక నాతో పంపించారు.

‘వాట్ హేపండ్ మామ్... వేర్ వుయ్ ఆర్ గోయింగ్’ వాళ్ళ కళ్ళలో కనిపించని ఆనందం... నే చెప్పినది వింటూనే... ‘మనం ఊరు వెడుతున్నాం’

వావ్... ఎక్కడికి... ఊటీ... కొడై... “వద్దు మమ్మీ... మనం డార్లింగ్ వెడదాం... పోనీ డాడ్ దగ్గరకు వెడదామా”

ఖైరవి కళ్ళలో వాళ్ళ నాన్నని చూడాలన్న ఆశ... అన్నట్లు చెప్పనే లేదు కదూ... మా ఆయన శరత్ కూడా సాఫ్ట్ వేర్ యింజనీర్... తను పని చేసే కంపెనీ వాళ్ళు... యింకా ఎడ్వాన్స్ టెక్నాలజీ నేర్చుకు రావడానికి ఒక సంవత్సరం ట్రైనింగ్ కోసం యు.ఎస్. పంపారు... వెళ్ళి కూడా దాదాపుగా ఆరు నెలలు కావస్తూంది.

మామ్... వేర్ ఆర్ వియ్ గోయింగ్... తట్టి అడుగుతోంది ఖైరవి మళ్ళీ...

ఇంత పెద్దయిన నాకే మా అమ్మని చూడాలని ఉంటే... చిన్నపిల్లలు. వాళ్ళకు... వాళ్ళ నాన్నని చూడాలని ఉండదూ... థాంక్ గాడ్... కనీసం ఈపాటి అపేక్షలు మిగిల్చాడు మన రక్తంలో...

‘మనం ఎక్కడకు వెడుతున్నాం’ యింట్లో... పర్మిక్యుల్ గా నాతో తెలుగులో మాట్లాడమని నేనెప్పుడూ కోప్పడడం గుర్తొచ్చింది కాబోలు మళ్ళీ అడుగుతోంది, నా మౌనాన్ని అపార్థం చేసుకుని.

‘మనం అమ్మమ్మగారింటికి వెడుతున్నాం...’

....ఓ... టు దట్ విలేజ్... నిరాశ ధ్వనించింది పిల్లల గొంతుల్లో... “విలేజ్ చూడటానికి కాదు. మనం వెళ్ళేది ‘అమ్మమ్మని’ చూడటానికి, అయినా విలేజ్ చాలా బాగుంటుంది చూడటానికి” వాళ్ళను ఉత్సాహపరిచాను. యిల్లు చేరుతూనే కారు గ్యారేజ్ లో పెట్టి లాక్ చేశాను.

గబగబా... నేనూ పిల్లలూ భోజనాలు కానిచ్చేం... నా బట్టలూ... పిల్లలు బట్టలూ పెట్టెలో సర్దాను. ఫ్రీజ్, టీవీ లాంటి పవర్ కనెక్షన్ తీసేశాను... అన్ని తలుపులూ సరిగా లాక్ చేసి... టాక్సీ స్టాండ్ కు ఫోను చేసాను టాక్సీ కోసం... సరిగ్గా మూడు గంటలకు వైజాగ్ వెళ్ళే ట్రయిన్ ఉంది... ముందే తీసి పెట్టుకున్న నా టికెట్ సర్... మరి పిల్లలకూ... ఆ... ఏదోలా మానేజ్ చేయచ్చులే... స్టేషన్ చేరాం...

నాకు పూర్తి స్వేచ్ఛ ఉంటుందనీ, పిల్లల అవసరాలు చూస్తుందనీ సర్వెంట్ మెయిడ్ యాదమ్మని కూడా వెంట తీసుకెడుతున్నాను.

.... రైల్వే స్టేషనూ... ఆ హడావుడి అంతా వింతగా చూస్తూ పిల్లలు తెగ ఆనంద పడిపోతున్నారు... అవును మరి వాళ్ళు పుట్టేకా, కాస్త జ్ఞానం వచ్చాకా చేస్తున్న మొట్టమొదటి రైలు ప్రయాణం, నాకూ

చాలా యిష్టం అయినది... అందుకే కారులో బయలుదేరలేదు. చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలనూ, చెట్టుచేమలనూ వెనక్కి నెట్టుకుంటూ ముందుకు దూసుకెళ్ళే రైలు ప్రయాణం అంటే నాకు చాలా యిష్టం.

'ఈ స్వతంత్ర భారత్ లో సొమ్ము చేతిలో వుంటే కాని పనేం ఉండదు.' అనడానికి నిదర్శనంగా నా పర్స్ లో రెండు పచ్చనోట్లు టీసి జేబులోకి వెళ్ళేసరికి... మిగతా మూడు టికెట్లకూ నా రిజర్వేషన్ సీటు దగ్గరే రిజర్వేషన్ కన్ఫర్మ్ అయింది.

సర్దుకుని కూర్చున్నాక పిల్లలు యాదమ్మతో వెళ్ళి కూల్ డ్రింక్స్ తాగి వచ్చారు. నాకూ ఒకటి తీసుకుని పిల్లలకంతా, అన్నీ కొత్తగా ఉన్నాయి, ఒకటే ప్రశ్నల వర్షం కురిపిస్తున్నారు...

అమ్మో... యాదమ్మని తెచ్చి మంచిపని చేశా... లేకపోతే నేను 'అయిపోయేదాన్ని'. మధ్యమధ్య నన్నూ ఏవో అడుగుతున్నారు.... నా ఆలోచనల నిండా అమ్మ... అన్నయ్య... నేపుట్టి పెరిగిన ఊరు.... ఎన్నాళ్ళయిపోయింది నేను అక్కడకు వెళ్ళి... దాదాపు పుష్కరం దాటి ఉంటుందేమో... మధ్యలో ఓసారి మూడేళ్ళ క్రింద అనుకుంటా.... నన్ను చూడాలనుందని అమ్మ గొడవ చేస్తే అన్నయ్య మా యింటికి వచ్చాడు.

అనుకోకుండా ఆ టైముకే అత్తయ్యగారికి బాగాలేదని చూడటానికి వెదుతూ పిల్లలకేవే సెలవలు కలిసి వచ్చాయని వాళ్ళనూ తీసుకెళ్ళాడు... అలా మిస్సయ్యారు పిల్లలని చూడటం.

నేనూ... నా బిజీ లైఫ్. వచ్చిన మూడో రోజే పారిపోయింది అమ్మ... ఏమీ తోచటంలేదని.

ఎంత హాయిగా, ఆనందంగా గడచిపోయింది బాల్యం.... ఎటువంటి టెన్షన్... ప్రెజర్స్ లేకుండా... తండ్రి లేని మమ్మల్ని ఆ లోటు తెలియకుండా పెంచారు యింట్లో అందరూ. అక్కయ్యను ఏదో టెన్షన్ వరకూ చదివించి పెళ్ళి చేసి పంపేసాను. బావ పెద్ద ఇంజనీర్... ఎప్పుడో కానీ కలిసే తీరుబడే ఉండదు.

నేనూ, తమ్ముడు... ఒకరికొకరంగా పెరిగాం... మాకు మేమే స్నేహితులం అటలాడినా, పాటపాడినా చదువుకున్న... గంతులేనినా ఇద్దరం ఒక దగ్గరే. అదో చిన్న పల్లెటూరు... స్కూలూ.. ఇల్లు... తప్ప వేరే ప్రపంచం లేదు అయితే ఏదైనా పండుగలూ... వేడుకలూ ఉంటే మాత్రం సందడంతా మా ఈడు పిల్లలదే.

D D D

నాకు యింకా నిన్నో మొన్నో జరిగినంత గుర్తు.... వినాయక చవితి, శ్రీరామనవమి అంటే మనయింట్లో పెళ్ళి జరిగినంత సందడి.

ఉగాది, భోగి, సంక్రాంతి పండుగలొస్తే ఇంతా అంతా హడావుడి కాదు.

ఏదీ యిప్పుడా పండుగల పేర్లు చెప్పుకోవడమేకానీ, సంబరంగా పండుగలు జరుపుకోవడం ఎక్కడ...

ఏదో స్కూల్స్ కి, ఆఫీసులకు సెలవులిస్తున్నారు. కాబట్టి ఆ పండుగల పేర్లు అయినా గుర్తున్నాయి పెద్ద వాళ్ళకి. పిల్లలకు అదీ లేదు. హాలిడే కాబట్టే యింట్లో ఉంటాం.

యింట్లో ఉన్నాం కాబట్టి రోజంతా టీవీకి అంకితమే.

భోగి పండుగంటే తెల్లవారు జామున మూడింటికే లేపేసేది అమ్మ...

అన్నయ్య పెద్ద భోగిమంట వేసేవాడు...(యింట్లోనే) వాకిట్లో... నేనూ వదిన పోటీపడి ముగ్గువేసే వాళ్ళం.... అసలు తల్చుకుంటే

అది ఈ జన్మలోనేనా అన్నంత ఆశ్చర్యం... ఏదైనా కలలోన అన్న సందేహం.

అమ్మ, వదిన చేసే పిండివంటలు తినడం, ఆడుకోవడం... యిప్పటి పిల్లల్లో ఎక్స్ట్రాక్లాసులు, ఎసైన్ మెంట్స్ ఏమీ లేవు, సెలవలు అనేవిపూర్తిగా హాయిగా ఎంజాయ్ చెయ్యడానికే.

జనవరి నెలలో వచ్చే భోగి, సంక్రాంతితో మొదలై ఎన్ని పండుగలో....

అమ్మ ప్రతి సంవత్సరం తప్పకుండా నా చేత బొమ్మల కొలువు పెట్టించేది. ఏవీ యిప్పుడా ముచ్చటల్లా... సరదాలు మచ్చుకైనా కనబడటం లేదుకదా... పిల్లలకలాంటివి తెలియ చెయ్యడానికయినా తల్లులకు కూడా అంత ఓపికా, తీరికా ఏదీ ఉండటం లేదనడంలో అతిశయోక్తి ఎంత మాత్రం లేవుగాక లేవు.

"టికెట్ ప్లీజ్" టీ.సి. పిలుపుతో గతం జ్ఞాపకాలలోంచి వర్తమానంలోకి వచ్చాను.

టికెట్స్ చెక్ చేసి టీ.సి. వెళ్ళిపోయాం. పిల్లలు చాలా దీక్షగా చెస్ ఆడుతున్నారు అది వాళ్ళ ఫేవరైట్ గేమ్. యాదమ్మ కునికపాట్లు పడుతోంది.

ఏమయినా యిప్పటి పిల్లల్లో ఐ.క్యా. కూడా బాగా పెరిగింది....

కానీ దాన్ని సక్రమంగా వినియోగించే ఓర్పూ, నేర్పూ తల్లితండ్రులకు ఉండటంలేదే... అదే పెద్ద ప్రాబ్లమ్.

రాత్రి సుమారు తొమ్మిది గంటల వేళ నిద్రకళ్ళతో నీరసంగా ఏసుగ్గా యిల్లు చేరే పిల్లల మొహాలు కళ్ళ ముందు మెదిలాయి. తనూ

అలసిపోయి యిల్లు చేరి ఏదో పిల్లలకు అన్నం పెట్టడం ఓ ద్యూటీలా... వాళ్ళూ తిన్నాం లే అన్నట్లు తినడం... ప్లె... తన చిన్నప్పుడు అమ్మ సాయంత్రం ఏడు గంటలవడంతోటే తనకూ తమ్ముడికీ అన్నం కలిపి వాకిట్లో మల్లెపందిరి దగ్గర కూర్చొబెట్టి బోలెడు కథలూ, కబుర్లూ చెబుతూ పెట్టేది... మరి తను తన పిల్లలకు అంత ప్రేమగా... నిదానంగా అన్నం పెట్టిన గుర్తు తనకు లేదు.. తనకే కాదు... ఈ నవనాగరిక ప్రపంచంలో అంత టైము అసలు ఆ ధ్యాస ఎవరికీ ఉండటంలేదేమో...

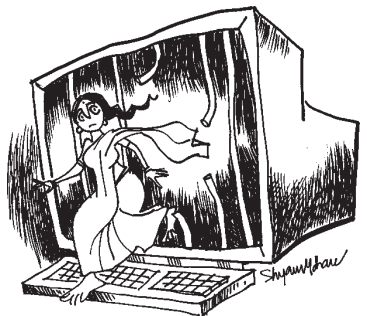
ఈ హైటెక్ యుగంలో, సాఫ్ట్వేర్ కల్చర్ లో అందరివీ ఫాస్ట్ ఫుడ్ బతుకులే. "ఫై" నిట్టూరుస్తూ వాచ్ చూసాను. రాత్రి పదకొండు గంటలు కావసాగింది. పిల్లలు ఎప్పుడు ఆట కట్టేసి బెర్త్ ఎక్కేసారో... నా ధ్యాసలో నేనుండి గమనించనే లేదు... యాదమ్మ కేసి చూసాను. తనూ నిద్రపోతోంది. ఎంత అమాయకంగా ఉంది... పదిహేను, పదహారేళ్ళ పిల్ల అయినా మంచి పర్సనాలిటీ.... తిండికీ, బట్టకూ లోటులేదు... అదే చాలు అన్నంత తృప్తి.... ఆ ముఖం ఎప్పుడూ నవ్వుతూ వుంటుంది. వేలకి వేలు సంపాదిస్తున్నా ఎ.సి. రూంలో పడుకున్నా. కారులో తిరుగుతున్నా నాకెందుకని అంత ఆనందం తృప్తి కలగటంలేదు, జీవితంలో ఏదో కోల్పోయిన వెలితి....

ఎంత ఆలోచించినా అర్థం కాని అసంతృప్తి....

ఆలోచిస్తూ... ఎప్పుటికో నిద్రలోకి జారిపోయాను, ఫస్ట్ క్లాస్ కంపార్ట్ మెంట్లు 'కేర్ టేకర్ వచ్చి నిద్ర లేపాడు...' అనకాపల్లి వచ్చేసింది' అంటూ...

ఆదరాబాదరాగా పిల్లల్ని యాదమ్మనూ లేపాను... రైలు స్టేషన్ చేరింది... యింకా తెల్లవార లేదు... సుమారు తెల్లవారు జామున నాలుగు కావసాగింది... రైలు యధావిధిగా రెండు గంటలు కాబోలు ఆలస్యం...

స్టేషన్ లో మాత్రం దీపాలు పట్టపగలును తలపిస్తున్నాయి. కొద్దిమంది జనాలు అటు ఇటు తిరుగుతున్నారు. నేను పిల్లలిద్దరినీ చేరో చేత్తో పట్టుకున్నాను, యాదమ్మ లగేజ్ తెస్తోంది.... స్టేషన్ బయటకొచ్చాం... ఆటోలు, అద్దె టాక్సీలు... హడావుడిగానే ఉంది... 'ఆటో కావాలా' "టాక్సీ కావాలా" అంటూ చుట్టుముట్టిన

వాళ్ళను ఓ ఎక్స్‌రే చూపుతో విశ్లేషించా... “సమ్మచ్చు” అన్నట్లు కనబడ్డ ఒకతనిని దగ్గరకు రమ్మని చేత్తో పిలిచా...

“ఎక్కడకెళ్ళాలమ్మా” చాలా సౌమ్యంగా ఉంది ఆ గొంతు.

“నర్సీపట్నం దగ్గర నిడుతూరు” తెలుసా నీకు.

‘తెలు’ అన్నట్లు తలూపాడు.

“ఎంత”

“ఆరువందలు”

“అంతెందుకు” అయిదు వందలు తీసుకో...”

‘తిరుగు బేరాలుండవమ్మా, గిట్టుబాటు కాదు’ నెమ్మదిగానే

ఉన్న ఖచ్చితంగా ఉందాస్వరం.

‘సరే... జాగ్రత్తగా తీసుకెళ్ళాలి’... యాదమ్మ చేతిలో సామానువైపు చూపాను... అందుకుని డిక్టీలో పెట్టాడు... ముందు అంతా ఖాళీ అయినా సర్దుకుని నలుగురం వెనకాలే కూర్చున్నాం.... కారు కదిలింది... “సుమారు ఎంత సేపు పడుతుంది?” నా ప్రశ్న వినిపించనట్టే డ్రైవింగ్‌లో నిమగ్నమయిపోయాడు.

నీ పేరు.....

మస్తాన్....

ఊరు....

.....

నాకు సడన్‌గా భయం వేసింది... హైదరాబాద్‌లో సంచలనం సృష్టించిన హత్యలు పేపర్‌లో చదివిన రకరకాల వార్తలు గుర్తొచ్చాయి... భయం వేసింది.

“ఛ...ఛ... అంతా ఒకలాటివారే ఉండరుగా..” మనసంతా వేదనతో బాధతో నిండిపోయింది. అర్థం పర్థంలేని మతోన్మాదంతో ముఖపరిచయమైనా లేని సాటి ప్రాణులను ఊచకోత కొయ్యడమా....

... అయినా ఈ మనసెందుకు ఎప్పుడూ ఏదో అర్థం పర్థంలేని ఆలోచనలతో సతమతమౌతూ ఉంటుంది, మనుషుల్లో చెడ్డవాళ్ళూ, మంచివాళ్ళూ అందరూ ఉంటారు... అయినా ఎప్పుడు ... ఏది ఎలా జరగాల్సి ఉంటే అలా జరుగుతుంది....

కారు తారు రోడ్డు మీద నుంచి మట్టి రోడ్డుకు వచ్చినట్లుంది. కుదుపులు మొదలయ్యాయి... అప్పుడప్పుడే మూతలుపడుతున్న కళ్ళు పూర్తి మెలుకువతో విచ్చుకున్నాయి, పిల్లలు కుదుపులకు వాలిపోతున్నారు.

“అరె బాబా.... ఇన్ని సంవత్సరాల తర్వాత కూడా ఈ రోడ్డు పరిస్థితి యింతేనా” నాలో నేనే అనుకుంటున్నట్టే అన్న నా మాటలకు మస్తాన్ చిన్నగా నవ్వాడు. లేదు మేడమ్... కాస్త అడ్డరోడ్డు వరకే యిలా వుంటుంది, తరువాత రోడ్డు అంతా బాగానే ఉంటుంది...

“యింకా ఎంత సేపు ఉంటుంది ప్రయాణం?”

“ఇంకెంత మేడమ్, వచ్చేసాం”

మాటల్లోనే కారు మంచి రోడ్డులోకి ఎంటర్ అయ్యింది.

రోడ్డుకిరువైపులా ఉన్న చేలలోని మొక్కలు చిరపరిచితమైనట్టే ఉన్నాయి.

పలకరింపుగా నవ్వుతూ తలలాపుతున్నట్లున్నాయి.

‘ఇదేం మొక్కలు’...

అవి శనగ చేలు... శనగ చేలంటే.. వేరుశనగ అన్నమాట....

అవును గుర్తొచ్చింది, చిన్నప్పుడు సత్యవతి వాళ్ళ చేలోకి వెళ్ళే వాళ్ళం...

తమ శనగమొక్కలు పీకి, దానివేళ్ళకి ఉన్న పచ్చిశనగకాయలు తెంపి యిచ్చేది, ఎంత తియ్యగా ఉండేవి... అవును తను యిప్పుడు ఎక్కడ ఉందో, ఎలా ఉందో...

“అమ్మా... ఇంకా ఎంత సేపు” విసుగ్గా అడిగింది సింధు...

‘వచ్చేసాం రా కన్నా’... అయిపోయిందా నిద్రపోవడం...

వారం రోజులు... హాయిగా ఆడుకోండి.. కాలక్షేపం చెయ్యండి.. నోవర్క్ నోబుక్స్... నో పెన్సన్ నథింగ్.”

పిల్లలిద్దరి ముఖంలోకి సంతోషం సముద్రపుటల్లా కుర్రా డింది.

“.... అరె మాటల్లోనే ఊరు చేరామే”... ఇదిగో పిల్లలా

నేను చిన్నప్పుడు చదువుకున్న స్కూలు... దూరంగా కనబడుతున్న బిల్డింగ్ చూపించాను... అంటే అప్పుడు ఈ స్కూలు యిక్కడ లేదనుకోండి... యింకా ఊళ్లోకి వెళ్ళితే అక్కడ ఉండేది.

పూర్ మమ్మీ... యింత చిన్న స్కూల్లోనా నువ్వు చదువుకున్నది...

... ఏం బాగా లేదు.. మా స్కూలుయితే ఎంతో పెద్దది.

ఇప్పుడొచ్చాయి యింత పెద్ద స్కూల్స్... మా చిన్నప్పుడు లేవు.... అయినా నాకు మా స్కూలే బాగుండేది చక్కగా....

కారు రామాలయం పక్క నుంచి వెళుతోంది...

ఇదిగో పిల్లలా, ఈ రామాలయం ఎంత బాగుంటుందో తెలుసా.... ప్రతి ఏడూ యిక్కడ చక్కగా శ్రీరామనవమికి... రాములవారి కళ్యాణం...

‘కళ్యాణం’ అంటే చిన్నదాని ప్రశ్న...

అంటే... సీతకూ... శ్రీరాముడికి పెళ్ళిన్నమాట....

సీతా-రాముడూ ఎవరూ?... ప్రతి సంవత్సరం పెళ్ళిమిటి...

ఎవరైనా ఒక్కసారేగా పెళ్ళి చేసుకునేది...

‘అమ్మా బైరవీ మాతా... నీ ప్రశ్నల శరాఘాతంతో మమ్మల్ని హింసించకు’

.....

అర్థం కాలేదు వాళ్ళకు....

అర్థం కాలేదా... నీ డౌట్స్‌తో నన్ను చంపక అని...

యింటి కెళ్ళాకే అమ్మమ్మ నడుగు... ఇంత పెద్దయినా నీకు శ్రీరామనవమి గురించీ... సీతా రాముల గురించి తెలియచెప్పనందుకు నన్ను...

“అమ్మా... అమ్మా... అటు చూడు...” గట్టిగా అరచింది సింధు...

చక్కగా ఓ గేదెమీద, చిన్న గోచీ తప్ప ఒంటి

మీద ఏమీ లేకుండా రీవిగా కూర్చుని సవారి చేస్తున్న ఓ కుర్రాడిని చూపిస్తూ... అదేమిటి.. కంట్రి హోండానా “ఓ... ఇట్స్ ఫస్ట్. ఐవిల్ టేక్ ఎ స్పేస్”... దాని హేండ్ బాగ్‌లోంచి కెమెరా బయటకు తీసింది బైరవి.

కారులోంచే వాడిని, వాడిగేదెని ఓ స్లాప్ లాగింది.

‘ఇలాంటివి ముందుముందు చాలా, చూడచ్చులే యింటికి వెళ్ళాక’

అదిగో అమ్మమ్మ వాళ్ళయిల్లు...

అదిగో అమ్మమ్మ వీధిలోనే ఎదురు చూస్తోంది. ఆనందం వెల్లువై పొంగింది నా మాటలో, ముఖంలో కారు ఆగి ఆగగానే గబగబా కారు దగ్గరికి వచ్చేసింది అమ్మ. చిన్న పిల్లలా సంబరపడిపోతూ....

“ఏమిటి, దేముడు ఈ మధ్య అడగకుండానే వరాలిస్తున్నాడా ఏమిటి? మా మధు తల్లికి యింత దయ కల్గింది మా మీద’....

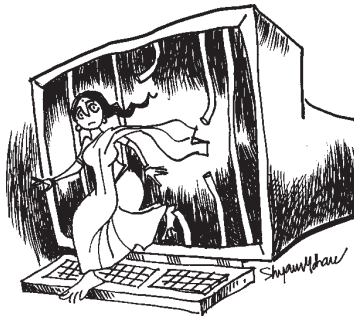
ఏమర్రా.... మమ్మల్ని గుర్తు పట్టారా... పిల్లలిద్దరినీ దగ్గరకు తీసుకుంటూ అన్నాడు అన్నయ్య.

“మధూ.. ఎన్నాళ్ళయింది నిన్ను చూసి.... ” ఆత్మీయంగా చెయ్యి నొక్కింది వదిన.

‘ఏమిటి యిక్కడ నిలబెట్టే మాట్లాడతారా ఏమిటి? యింట్లోకి పదండి ముందు అంది అమ్మ.

కబుర్లతో కాలమే తెలియడంలేదు... రెండు రోజులు యింట్లోనే గడిపేసేం. అన్నయ్య హడావిడికి అంతులేదు. సుమారుగా ఊరు ఊరంతా వచ్చి పలకరించి వెళ్ళారు.

“అన్నయ్యా... ఈ వేళ సాయంత్రం సరదాగా చేలో

వెదదాం...”

“ఎందుకు... నీకిష్టమని చెరకు గడలు, ముంజెలు తెమ్మని ఎప్పుడో చెప్పాను... యింకాసేపటిలో తెస్తాడు..”

.... అది కాదురా... చేలు... చెట్లు చేమలు సరదాగా చూసి చాలా రోజులయింది.... పనిలో పని పిల్లలు కూడా చూస్తారు.

“నీ మొహం... అసలు నువ్వే నడవలేవు ఆ చేలగట్లంట... యింక వాళ్ళే నడుస్తారు” నవ్వేస్తాడు అన్నయ్య.

‘నో...నో... మేం నడుస్తాం... మా అమ్మ... ఈ ఊరు గురించి చాలా చెప్పింది... మేం చూస్తాం...’ పిల్లలు కోరస్లాగా అన్నారు.

‘సరే... సరే... అయితే మధ్యాహ్నమే బయలుదేరదాం... చీకటి పడకుండా తిరిగి రావచ్చు.’

అన్నయ్య... వదిన, నేను, యాదమ్మ, పిల్లలు బయలుదేరాం....

పిల్లలయితే ‘మామయ్యా... మామయ్యా’ అంటూ క్షణం వదలడం లేదు.

అన్నీ సందేహాలే వాళ్ళకు... నాకు ఎంతో తృప్తిగా ఉంది వాళ్ళనలా చూస్తుంటే.

‘ఇదిగో మధూ నీ కూతుళ్ళిద్దరికీ ఈ వేళ నేను మల్లెపూల జడ వేస్తాను’.. అంది వదిన.

ఓ... ష్యూర్... ఆనందంగా అంగీకరించాను.

వాళ్ళు ఒకటే గొడవ అమ్మ జడ వేస్తుంటే.. నొప్పని...

“చిన్నప్పుడు మీ అమ్మకు ఎంచక్కా

అస్తమానం పూలజడ కుట్టేదాన్ని, దానికెంత సరదా అనీ... పువ్వు కనబడనిచ్చేది కాదు... అన్నీ దానికే కావాలని పేపీ పెట్టేది.. అమ్మ మాట పూర్తి కాకుండానే గట్టిగా అరిచేసారు పిల్లలు...

“అమ్మ... జడ... పూల జడ....

నవ్వడం మొదలు పెట్టారు

కడుపులు పట్టుకుని మరీ...

‘భదవల్లారా ఎందుకే నవ్వుతారు’

కసిరింది అమ్మ... వాళ్ళ నవ్వులు అర్థంకాక...

‘నవ్వనీ అమ్మా... నా పిలక పూలజడ ఏమిటా అని వాళ్ళ నవ్వుల కర్ణం నేనూ నవ్వుతూనే అన్నాను.

ఏడిశారు... దాని జట్టంత వత్తు జుట్టు మీకెక్కడ ఉంది....

ఎంత వత్తుగా ఉండేదనీ... అమ్మ గతంలోకి జారిపోయింది.

‘నిజంగా’ వెక్కిరింతగా అన్నారు పిల్లలు...

‘ఉండండి అంటూ యింట్లోకి వెళ్ళిన అమ్మ తన పెట్టెలోంచి ఏవో పాత కాగితాలు, ఫోటోలు తీసింది... అందులో మా అందరివి చిన్నప్పటి ఫోటోలు కూడా ఉన్నాయి.

‘ఓసే సింధూ’ ఇదెవరో చెప్పవే...

అది నేను ఇంటర్ చదువుతున్నప్పుడు ఫ్రెండ్స్ తో కలిసి ఉన్న ఫోటో. లంగా, వోచీ, రెండు జడలు.... జడలు ముందుకు వేసుకుని ఉన్నాయి.. ఇదిగో మీ అమ్మ...

మా అమ్మది పిలకజడ...

తన కూతురిని అలా అన్నందుకు అమ్మకు చాలా కోపమే వచ్చినట్లుంది.

“అమ్మా నక్కలోళ్ళు యింకా వినాయక బొమ్మలు చేస్తున్నారా... మానేసారా’ సడన్ గా గుర్తొచ్చి అడిగాను మధ్యాహ్నం భోజనాల దగ్గర...

“నిక్షేపంగా చేస్తున్నారు... ఎందుకు మానేస్తారూ....

“దేశం అంతా మారిపోయినా మన ఊరు, ఇక్కడి మనుషులూ మాత్రం యింకా అలాగే ఉన్నారు అన్నయ్యా... ఏదో రోడ్లు కాస్త బాగుపడ్డాయి. నాలుగయిదు కొత్త యిండ్లు కనబడుతున్నాయి, అంతే...

‘ఎందుకే మారడం.. మాకిలాగే హాయిగా ఉంది... ఎందుకు మారడం? చూసాంగా మీ సిటీల్లో మనుషుల్ని, మరయంత్రాల్లాగా

ఉంటున్నారు సరిగా తిండి తినడానికీ, అయినవాళ్ళతో కాసేపు గడపడానికే లేని జీవితాలు అక్కడందరికీ పెద్ద జీతాలేకానీ... సుఖపడే జీవితాలు కనబడటంలేదు - నిక్కచ్చిగా అన్నాడు అన్నయ్య.

అదే అనిపిస్తోందిరా... ఈ యాంత్రిక యుగంలో యంత్రాల లాగే ఉన్నాం. ఉదయం లేచింది మొదలు పడుకునే దాకా ఒకటే ఉరుకులూ పరుగులూ... ఈ సాఫ్ట్ వేర్ డెవలప్ మెంట్ మనిషి మనుగడలో వచ్చిన “సాఫ్ట్ వార్”లా ఉంది. సుతిమెత్తగా మనిషి మనుగడతో చేస్తున్న యుద్ధం లా వుంది. మనసు, స్పందన, అనుభూతి, వగైరా వగైరాలన్నీ మరచిపోయి మెకానికల్ గా మారిపోతున్నాడు మానవుడు దీని పుణ్యమా అని....

‘అందుకే అన్నయ్యా నా పిల్లలని పెద్దపెద్ద చదువులు చదివించినా... ఏదో హాయిగా యిలాంటి ఊళ్ళలో కాస్త పాడి పంటా ఉన్నవాడికిచ్చి చేస్తే హాయిగా, ఆనందంగా ఉంటారు.

గొల్లన నవ్వాడు అన్నయ్య, “దీనినే శ్వశానవైరాగ్యం, ప్రసూతి వైరాగ్యం అంటారు. ఓ లైఫ్ స్టైల్ కు అలవాటుపడ్డ నువ్వు, నీ పిల్లలు యిక్కడ సాదాసీదాగా బతకలేరే.... ఏదో నాలుగు రోజులు సరదాగా గడపడం లేరు....” మమ్మీ... చాలా సత్కీగా వుంది... మామయ్యా నువ్వు ఎ.సి. ఎందుకు పెట్టించలేదు.... ” ఖైరవి చిరాగ్గా వచ్చింది... దానికి ఎ.సి. లేకపోతే సరిగా నిద్రపట్టదు.

అర్థం అయిందా అన్నట్లు నవ్వాడు అన్నయ్య.

నిజమే అన్నీ రకాల సుఖాలకీ అలవాటు పడ్డ ప్రాణం ప్రకృతి కలిగించే ఏ చిన్న అసౌకర్యానికి తట్టుకోలేదు. పిల్లలేకాదు ఓ రకంగా అలాంటి సుఖాలకు పెద్ద వాళ్ళమూ అలవాటు పడిపోయాం. ఇక అంతే. ఇలా యాంత్రికంగా పని చేస్తూ, యాంత్రిక సౌఖ్యాలు అనుభవిస్తూ యంత్రాల్లా మారిపోవడమే. వారం రోజులు నిముషాల్లా గడచిపోయాయి. పిల్లలకు నా చిన్నతనం విశేషాలు, ఆటపాటలూ అన్నీ చెప్పాను.

అట్లతద్దీ నాడు అర్చరాత్రి లేచి రోడ్ల మీద ఆడి, తెల్లవారుజామున చేసిన ఏటి స్నానాలు, వినాయక చవితికి చెట్లంట, పుట్టంట తిరిగి పత్రి కోసుకొచ్చిన రోజులూ, బొమ్మల కొలువు పేరంటాలు, ముంగిట్లో గొబ్బెమ్మలూ ముగ్గుల పందాలు.. అన్నీ...

అవి ఎప్పుడూ ఏ రోజు వస్తాయో యిప్పుడు నేనే మరచిపోయాను...

అంతా కంప్యూటర్ యుగం... ఫాస్ట్ ఫుడ్ సెంటర్లూ, ఇ-మెయిల్ లూ, యింటర్నెట్ కల్చరూ... అన్నీ ... అంతా ... అదే.. అపరబ్రహ్మ... పరబ్రహ్మ...

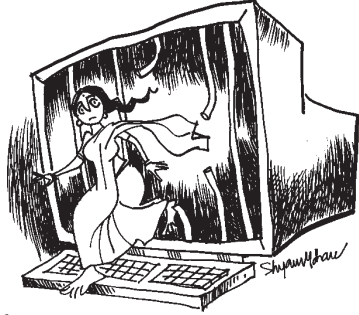
“టాక్సీ వచ్చింది... రండి.. రండి మళ్ళీ వర్జ్టం వచ్చేస్తుంది..

“అన్నయ్య హడావుడి.

‘అమ్మ కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుంది “మళ్ళీ నిన్ను చూస్తానో లేదో” అంటూ...

మౌనంగా, డల్ గా నుంచుంది వదిన... వాళ్ళందరినీ చూస్తుంటే నాకూ కళ్ళ నీళ్ళు ఆగలేదు. జన్మంతా సరిపడే జ్ఞాపకాల ఆక్విజన్ మనసు నింపుకుని కారెక్కాను. కారు కదులుతుండగా అరిచింది సింధు “అమ్మా.. అదిగో కంట్రి హోండా” అంటూ... అటు చూసిన నాకు నవ్వాగలేదు, గేదే మీద సవారి చేస్తున్న పదేళ్ళ బుడతడు. ‘కంట్రి హోండా’ ఎంత బాగా పెట్టింది ఈ పిల్ల దానికి పేరు. ‘నీ కూతురు అసాధ్యురాలేనేవ్’ నవ్వారు అంతా.

తెల్లారేసరికి హైదరాబాద్ వచ్చిపడ్డాం. మళ్ళీ పరామామూలే. నా ‘సాఫ్ట్ వార్’ విత్ మై సాఫ్ట్ వేర్ త్వరత్వరగా రెడీయై ఆఫీసుకు వెళుతూ అనుకున్నాను.

‘బోయ జంగయ్య సాహిత్యం’

“అందరూ ఒకే లాగ పుడతారు

అందరూ ఒకే లాగా బతకాలన్నది బోయ జంగయ్య సాహిత్య సిద్ధాంతం. మనస్సు సముద్రం. అది అడుగున ఎంతలోతో అంచున ఎన్ని అలలో తీరానికి దూరం ఎంతో ప్రకృతివల్ల ఎదురయ్యే సవ్వలన్నీ జయిస్తున్న మనిషి తోటి వాడు కలిగించే నవ్వాలను ఎందుకు ఎదిరించలేకపోతున్నాడో (బతుకుపాట) వంటి భావాల పరంపర బోయ జంగయ్య సాహిత్యం.

బోయ జంగయ్య కథారచయిత, నవల రచయిత, కవి, తాత్త్వికుడు.

బోయ జంగయ్య వందకు పై చిలుకు కవితలు రాశాడు. ఈ కవితలను నడుస్తున్న చరిత్ర (1976), వెలుతురు (1984), పావురాలు (1992) సంకలనాలుగా ప్రచురించారు. ఈ కవితల్లో శ్రమజీవనం, ఆకలి, అంటరానితనం, దళిత బహుజన వర్గాల అభ్యుదయం, మానవతావాదం లాంటి అంశాలు కనిపిస్తాయి. వీరి కవితల్లో ‘పావురాలు’ ‘ఏడుకొండలవాడు’ ఎంతో ఆదరణ పొందాయి. ఇవి ఇతర భాషల్లోకి కూడా తర్జుమా అయ్యాయి.

“ఎగిరిన పావురాయి

అన్నీ కల్పి తిరుగుతున్నాయి

అన్నీ కల్పి తింటున్నాయి

కాని.....” (పావురాయి) దేవాలయం, మందిరం, మసీదుల్లోని పావురాలన్నీ కల్పి తిరుగుతున్నాయి. తింటున్నాయి. కానీ పూజారి, పాస్టర్, మౌజిన్లు కలిసి ఉండటంలేదు. మనుషుల్లో లేని సమానత్వం, సమైక్యతత్వం, పక్షుల్లో కనిపిస్తుందని మనిషి మనస్తత్వాన్ని ప్రశ్నించిన కవిత.

బోయ జంగయ్య రాసిన ఏకైక నవల ‘జాతర’. సంపన్న కుటుంబపు కోడలు రాధకు పిల్లలు పుట్టకపోవడం, దాని వెనుక కారణాలు పల్లెజనాల మూఢ నమ్మకాల మీద సాగిన కథ. మనిషి మంత్రతంత్రాలకు పుట్టడని, మనిషి మనిషికే పుడతాడని చాటే సూత్రం వెనుక సాగినకథ. ఇందులోని కథానాయిక రాధను హిప్పాటిజం ద్వారా లోబర్చుకునే తీరు ఇంత వరకూ తెలుగు సాహిత్యంలో రాలేదని చెప్పవచ్చని నవలకురాసిన ముందుమాటలో పురాణం రాశారు. వైజ్ఞానికంగా మనిషిఎంత ప్రగతి సాధించినా, మూఢ నమ్మకాల ముసుగు నుండి బయట పడలేదనే సత్యాన్ని తెలిపిన నవల. ఈనాడు తెలంగాణాలో క్షుద్ర శక్తులపేరుతో జరుగుతున్న సజీవ దహనాలకు నిదర్శనం ఈ నవల. 1989లో వచ్చిన ఈ నవల ఓ ఊపు ఊపింది. ఈ నవల ఉత్తమ నవలగా ఎంపిక కావడమేగాక మైసూరు విశ్వవిద్యాలయం బి.ఎ.ఏడ్. విద్యార్థులకు ఉపవాచకంగా నిర్ణయించారు. ఈ నవల ‘మేళా’ పేరుతో హిందీలోకి అనువాదమయ్యింది. బోయ జంగయ్య ఇటీవల 1925 నుండి ఆంధ్రదేశంలో వచ్చిన సామాజిక మార్పుల ఆధారంగా “ఊరేగింపు” దళిత నవల రాశాడని అది ప్రచురణకు సిద్ధంగా ఉందని తెలిసిన

వారన్నారు.

బోయ జంగయ్య కథా సాహిత్యం ప్రస్థానం ‘జీవితపు మలుపులు’ కథతో మొదలైంది. అనంతరం ఉత్తమ కథా రచయితగా ఎదిగి ‘లోకం’, ‘గొర్రెలు’ (1981), ఎచ్చరిక (1984), దున్న (1989), రంగులు (1984) చీమలు (1996), తెలంగాణా వెతలు (1998) వంటి కథా సంకలనాలను ప్రచురించారు. వీరి కథానికలన్నీ అయిదు వదులలోపే ఉంటాయి. వంచాయితీ నమితుల వ్యవస్థలోని లంచగొండితనాన్ని వివరించిన కథ ‘దొంగలు’ పల్లెటూరి బీరప్ప అప్పు కోసం సమితి ఆఫీసు కెళితే లంచంపేరుతో హింసించిన అధికారులూ, గుమస్తాలూ ఈ కథలో దర్శనమిస్తారు.

తెలంగాణాలో వచ్చిన ఉద్యమాలు, అవి గ్రామాల్లో తెచ్చిన చైతన్యం- ప్రజల్లో వచ్చిన మార్పు, పూర్వదల్ వ్యవస్థను నిరసించడం, శ్రమకుతగ్గ ఫలితాన్ని ఆశించడం, సంఘాలు పెట్టడం, బాధ్యతలను ఎరగడం చాక్కులు సాధించడం, వంశపారంపర్య బానిసత్వాన్ని వ్యతిరేకించడం, వర్తమాన ఉద్యమాలకు చేయూతనివ్వడం వంటి యజమాని- బానిసల మధ్య దాగిన ఆర్థిక సంబంధాలను ‘ఇంకానా ఇకపై సాగవు’ ‘ఎచ్చరిక’ ‘దున్న’ లాంటి కథానికలు వివరిస్తాయి.

తెలంగాణా జనజీవనంలో మూఢ నమ్మకాలు ఒక పార్శ్వం. తెలంగాణాలో అవిద్యావంతమైన గ్రామీణ జనులు చేసే పనులూ, వాటి పర్యావసానాలు ‘గత్తర’ ‘మబ్బులు’ లాంటి కథానికలు వివరిస్తాయి.

ప్రభుత్వ విధానాలపట్ల సామాన్యుని విమర్శ ‘చెదల’ కథ. “కరెంటు బిల్లు కడుతున్నా చేస్తు ఎండిపోతూనే ఉన్నాయి, పన్నులు కడుతున్నా దవాఖానాలో నా బిడ్డకు మంచం ఎందుకు దొరకలే. కనీసం మందైనా ఎందుకు దొరకలేదు. ఓటేస్తూనే ఉన్నా నా కొడుకుకు రక్షణ ఎందుకు లేదాయే, కర్ర కిందేస్తే పైకొచ్చేది ఒక మనిషి” అన్న సత్యాలు చెప్పిన రామన్న ఆలోచనలు బడిపంతులు సత్యంకు జీవిత సమరాన్ని నేర్పాయి. ఈ కథలో గాఢమైన తాత్త్వికత ఉంది. పట్టం రూల్స్, నీతి, అవినీతి వంటి అంశాలను అక్షరబద్ధం చేసిన కథ ‘గమనిక’.

తెలంగాణాలో బలమైన శ్రామిక ఉద్యమాలు సాగినా, దళిత గిరిజన బహుజన వర్గాల మహిళలకు లైంగిక హింస అనివార్యం. జమీందార్లు, పటేల్, పట్వారీలు, మసూరీలు, కరణాలు, దళిత గిరిజన బహుజన వర్గాల స్త్రీలతో అక్రమసంబంధాలు పెట్టుకోవడం, అత్యాచారాలు చేయడం. మగవారిని పాలేర్లుగా, బానిసలుగా చేసుకోవడం లాంటి అరాచకాలకు ‘పనివేమెంట్’, ‘మనసు’, ‘స్వాతి’, ‘వాయిదా పడిన కేసు’, ‘నిజం’ లాంటి కథానికలు అద్దం పడుతాయి. నాగరిక సమాజంలో మానవ సంబంధాలు మరిచి, జన్మనిచ్చిన అక్రమ సంతానానికి తండ్రి ఫలానా అని చెప్పలేని తల్లి శిరీష మనస్తత్వాన్ని ‘నా పేరురాయెద్దు’ కథ చిత్రించింది. తండ్రి నేనే అని చెప్పలేని మగవాడి నిస్సహాయత కన్పిస్తుంది.

తెలుగుదేశంలో మధ్యతరగతి రైతు జీవితం కరువు కాటకాలు, చేతికిరాని పంట, అందిన పంటకు ధర నిర్ణయించే దళారీ వ్యవస్థ, బక్కరైతుల ఎండిన డొక్కలు, వర్గ దోపిడి ‘బతుకుపాట’ కథలో కన్పిస్తాయి. గ్రామీణ విద్యావంతులు నగరాలు చేరి విలాస జీవితాన్ని గడుపుతూ మానవ సంబంధాలు కోల్పోతున్న వైనం ‘వైకుంఠపాళి’ కథేతివృత్తం. మనుషులు జీవిత మూలాలను మరచి సాగిస్తున్న మనుగడ ఎంత యాత్రికంగా మారిపోయిందో. రక్త సంబంధాలు నైతం పతనావస్థకుచేరి ఆత్మీయతలు ఎలా పలుచబడుతున్నాయో ఈ కథలో చూడవచ్చు. నిరుద్యోగ సమస్యకు చావు పరిష్కారం కాదనేది ‘పోస్టుమార్డం’ కథేతివృత్తం.

బోయ జంగయ్య దళిత కథా రచయిత. 1980కి మార్వమే తాను అనుభవించిన, తాను చవి చూసిన, తనకు తెలిసిన తెలంగాణా దళిత జీవితం గురించి కథానికలు రాశాడు. వర్గ వ్యవస్థ దాని స్వరూప స్వభావం దళితుల జీవన స్థితిగతులు. వారు కూలీలుగా తప్ప వ్యవసాయదారులుగా కాకపోవడం, తెలంగాణలో భూపోరాట ఉద్యమాలు సాగడం. అగ్రవర్గాలు ఎదిరించడం, దళితులు- దళితులు- నడుమ రాయితీలు పోగొట్టుకోవడం దళితుడి అగ్రవర్గ స్త్రీల అక్రమ సంబంధాలు... ఈ సంబంధాల నేపథ్యంలో బలపుతున్న దళిత యువత

..... ○

బోయ జంగయ్య కవిత్యం రాసినా, నవలరాసినా, కథానిక రాసినా, ఆ సాహిత్యంలో అజ్ఞానం అనాగరికత సంప్రదాయాలమాటున నలిగిపోతున్న బతుకులే కన్పిస్తాయి.

..... ○

విద్యావంతుల మనస్తత్వం లాంటి అంశాలు 'బంచరాయి', 'ఇదికతా', 'పాము', 'దొరసాని' లాంటి కథానికల్లో దర్శనమిస్తాయి. తెలుగు నేలలో దండోరా పుట్టక ముందు మాదిగల జీవితాన్ని చిత్రించిన ఘనత బోయ జంగయ్యది. ఈ వారసత్వాన్ని నాగప్పగారి సుందర రాజు తీసుకెళ్ళే ప్రయత్నం చేశాడు. బదుగు బలహీన అల్ప సంఖ్యాకుల ఐక్యతగా ఏర్పడిన బి.ఎస్.పి. పార్టీ భావజాలపరంగా ఏకమై రాజ్యాధికారం చేపట్టే ప్రయత్నం చేయలేకపోయిందనేది 'ఊరేగింపు' సారాంశం.

బోయ జంగయ్య తన బాల్యంలో చూసిన రజాకార్లు వారి ప్రతినిధులు, చిన్న తప్పిదాలకు సైతం కఠిన శిక్షలు, పన్నుల విధానం, అరాచకాలు, లైంగిక హింసలు లాంటి అంశాలు "తెలంగాణా వెతలు" కథా సంపుటిలో కన్పిస్తాయి.

బోయ జంగయ్య మానవతావాది. ఈయన రచనల్లో మానవ సమస్య, మానవ ఆలోచన, అన్వేషణ, అభ్యుదయం దాగి వుంటాయి.

కొండూరి కాశీ

మునుముందుకు నడిపించే సాహిత్యం

మనం ఏదైనా ఒక పుస్తకం చదివితే దాని నుండి ఏదైనా విషయాన్ని గ్రహించి, నేర్చుకోవాలి. అంటే గ్రంథ పఠనం అంటే కేవలం కాలక్షేపానికి కాక విజ్ఞానాన్ని ఆర్జించటానికి అని అర్థమవుతున్నది. అందుకనే "మహాకవి శ్రీశ్రీ" ఇలా అన్నారు. "కదిలేది, కదిలించేది, పెను నిద్దుర వదిలించేది, మునుముందుకు నడిపించేది కవిత్యం". కవిత్యంలో కానీ రచనలలో కానీ నిశితమైన విమర్శ కల్గి, చదివిన పాఠకులకు ప్రయోజనాన్ని చేకూర్చాలి. ప్రతి అక్షరానికి, రచనకూ సామాజిక ప్రయోజనం ఉండాలి అని రచయిత కాశీపట్నం రామారావు (కారా) తెలిపారు.

కథలో కానీ, కవితలోకానీ, నాటిక, నవలలోకానీ ఒక సందేశాన్ని అందజేస్తూ సమస్యల నుండి బయటకు వచ్చే మార్గాలను కూడా తెలియజేస్తారు మన రచయితలు. కానీ దా|| నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు ఇలా అంటున్నారు చెప్పింది మళ్ళీ మళ్ళీ చెప్పటం వలన అభ్యుదయ కవిత్వానికి ఆదరణ తగ్గిపోయిందని," ఇది నిజమే కదా మరి. పాఠకులకు విసుగు రాకుండా సాహిత్య ప్రక్రియ సాగాలి. అటు విసుగు మాట పక్కనపెడితే అసలు భాషా శైలి కూడా సరిలేని వాళ్ళు కూడా సాహిత్యంలోకి చొచ్చుకుపోతున్నారు. ఇటువంటి వారి గురించి చెబుతూ పెద్దిబోట్ల బిబ్బరామయ్య "ఈత రావాలంటే నీళ్ళలోకి దూకాలి, భాష రావాలంటే పుస్తకాలు చదవాలి" అన్నాను అని రచయిత కావాలనుకునే వారు పుస్తకాలు, నవలలు, వ్యాసాలు, వార్తా పత్రికలు,

వీరి కథల్లో స్వాతి వెంకట్రామయ్య (వైకుంఠపాళి), రాజయ్య (బతుకుపాట) రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టర్ (అవసరం) వంటి పాత్రలు మానవతా వాదానికి ప్రతీకలుగా నిలుస్తాయి. దున్నలు, బర్రెలు, చీమలు వంటి జంతువుల ద్వారా మానవ మనస్తత్వాన్ని విశ్లేషించే గుణం వీరి కథలకుంది. వీరి కథల్లో సమాజ స్పృందనపట్ల స్పృందన, మానవత్వంపట్ల విశ్వాసం, జీవితాన్ని ప్రేమించడం మనిషికి ఆలోచించే గుణాన్ని, అన్యాయాన్ని ఎదిరించే శక్తిని పెంచడం, తాను బతుకుతూ ఇతరులకు బతికే అవగాహన కల్పించడం, మానవుల మధ్య పరాయీకరణ నియంత్రణ, శాస్త్రీయ

దృక్పథాన్ని పెంచడం లౌకిక భావాలు కల్పించడం కన్పిస్తుంది.

కథానికల్లో క్లుప్తత, నాటకీయత ప్రధానం. కథలో పాఠకుడికి చెప్పదలచిన అంశాన్ని సూటిగా స్పష్టంగా, హృదయం తాకేలా ఆవిష్కరిస్తాడు. అనవసర పదాలు కన్పించవు. కథారచన పాత్రల సంభాషణ మధ్య సాగుతుంది. కథలో ఇతివృత్తం వ్యావహారికంలోనూ, పాత్రల సంభాషణ మాండలికంలోనూ సాగుతుంది.

బోయ జంగయ్య కవిత్యం రాసినా, నవలరాసినా, కథానిక రాసినా, ఆ సాహిత్యంలో అజ్ఞానం అనాగరికత సంప్రదాయాలమాటున నలిగిపోతున్న బతుకులే కన్పిస్తాయి. వర్ణ వ్యవస్థ కింద చితికిపోయిన దళిత వర్గాలే కన్పిస్తాయి. ఈ సాహిత్యం ప్రాంతీయ దృక్పథంతో రాసినదైనా, చదివిన ప్రతి పాఠకుడూ తమ జీవన సారాంశం వుందని తృప్తి పడతాడు. ఉత్తమ సాహిత్యం కాబట్టే వీరి సాహిత్యాన్ని కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కూడా గుర్తించాయి.

విమర్శలు రోజుకి రెండు గంటలైనా చదవాలి మరి. సమాజ ప్రగతికోసం పాటుపడే వారు, ఎక్కువగా ఆలోచించే వారు కవులూ, కళాకారులూ, రచయితలు అని మనకు తెలుసు. ఒక వేళ సమాజంలో ఏదైనా వర్తానికైనా, ఏ కొంత మందికో న్యాయం జరుగుతూ మిగిలిన వారికి అన్యాయం జరుగుతున్నప్పుడు జనియించేది కవిత్యం, రచన. "ప్రజలలో వచ్చిన అశాంతి మొదట కవిత్యంలో వ్యక్తమవుతుంది" అని ప్రముఖ కవి కె. శివారెడ్డి వివరించారు. దీనికి తార్కాణంగా మొన్నటి కార్గిల్ యుద్ధంపై జరిగిన కవితా గోష్ఠులు, నిన్నటి గోద్రా ఘోర హింసాకాండపై జరిగిన కవి సమ్మేళన సంగ్రామాలు మనం గుర్తు చేసుకోవాలి. దీనిని బట్టి చూస్తుంటే మనలోని ప్రతి రచయిత, కవి పాత్రికేయుడేనని (జర్నలిస్ట్) అని స్పష్టంగా అర్థమవుతున్నది. ఇలాంటి వారి గురించి ప్రముఖ విద్యావేత్త దా||పి. సంజీవమ్మ ఇలా అంటున్నారు. "ప్రగతిశీలియైన రచయితకు స్పృందనతో కూడిన సమగ్రమైన సామాజిక అవగాహన చాలా అవసరం. అంటే ప్రతి నిత్యం ఎక్కడ ఏమి జరిగినా తన కథా వస్తువులో రచయిత ఒక క్రమశిక్షణతో కూడిన ప్రక్రియతో పాఠకులకు, ప్రజలకు తన ప్రతిస్పందనతో అందిస్తాడు. ఈ రచన ప్రక్రియలో ప్రయోజనం తప్పనిసరిగా ఉండాలని చాలా మంది ప్రముఖులు తెలియజేశారు. "నాటకానికి ప్రయోజనం ఉంటుంది, లక్ష్యం ఉంటుంది" అని వీధి నాటికల రూపశిల్పి కె. శాంతారావు తెలిపారు.

ఇంత వరకూ సాహిత్యం గూర్చి చాలా మంది ప్రముఖులు తెలిపిన అమూల్యమైన అభిప్రాయాలు, అనుభవాలు తెలుసుకున్నాం. అలాగే అసలు హాస్యరచనల గూర్చి కూడా కొన్ని విషయాలు తెలుసుకుందాం! అసలు "హాస్యం రాయటంంటే ఆహూషికాడు" అని ఆదివిష్ణు చెప్పారు. అంటే నవ్వించటం కష్టమే అన్నమాట. అన్న మాటే

నువ్వున్నావు నీ నీడలేదు

అడిగోపుల వెంకటరత్నమ్

ఇప్పుడో సరికొత్త వ్యాపార సరళి
 ఆత్మధ్యాసలోనో పరధ్యాసలోనో
 పడిలేస్తూ వుంటావు
 నీ నీడ కొనబడుతుంది
 నడుస్తూ మాట్లాడుతూ
 పరిశ్రమిస్తూ పరిభ్రమిస్తూ వుంటావు
 నీ వెంబడి నీ నీడ వుండదు
 నీడ పరిశ్రమి కావచ్చు
 పాడి పంటలది కావచ్చు
 విజ్ఞాన సర్వస్వానిది కావచ్చు!
 సృష్ట్యం ఇక్కడే రాగం ఎక్కడిదో
 ఆభినయం ఇక్కడే నేపథ్యం ఎక్కడిదో
 శరీర కండరాలు శుష్కించి
 రక్తసాంద్రత తగ్గి
 ఆకాశం నేలను తాకిన మేర ఆకలి వ్యాప్తి
 ఆకలికి రాజ్యాంగం తెలియదు

దేశభక్తి తెలియదు
 సరిహద్దులు తెలియవు
 ఆకలి పక్షయి వలన వెళ్ళడం చూసి
 నేలతల్లి నెత్తినోరు బాదుకుంటుంది
 తిరిగి చూసేసరికి
 తల్లికి తలవుండదు నోరుండదు!
 ఎడారిలో మొలిచిన గడ్డిపువ్వు
 ముసిముసిగా నవ్వుతూంది గెల్చానని
 ఎడారికి అర్థంకాదు!

శిలపై నిలిచిన నీటి బొట్టు
 చిరునవ్వులు చిందిస్తూంది జయించానని
 రాతికి అర్థంకాదు!
 ఇది ప్రపంచీకరణ
 సరళీకరణ
 ప్రైవేటీకరణల
 ముక్కోణపు దోపిడీ
 విశ్వంభరపై ఆధిపత్యం
 సామ్రాజ్యవాద ఎత్తుగడ

కాదండీ, అది ఉన్నమాటే. ఎందుకంటే మనం నవ్వుకుండా ఎదుటివారిని నవ్వింపగల్గొంటాము. దానినే హాస్యమంటారు. “ఏ రకం హాస్యమైనా నవ్వింపినంత కాలమూ నిలుస్తుంది” అని ప్రముఖ రచయిత, కార్టూనిస్ట్ మన మల్లిక్ మనవిచేశారు. మనమే కాదు నవ్వేది ఈ సృష్టిలో చాలా మంది నవ్వుతారు మరి. “నవ్వును జంతు” అని మహాకవి జాషువా చమత్కరించారు. ఎలాంటి హాస్యమైనా దానికి ప్రయోజనం ఉందితీరాలి.

లేదంటే అది అపహాస్యం అవుతుంది. జోకులు కూడా విమర్శలకు ఒక రూపం. రచనలో అవి అపసరం కాబట్టి అవి ఉంటాయి. అవి పాఠకులకు నేర్పటానికేగాని ఆకర్షించటానికి మాత్రం కాదని ప్రముఖ రచయిత్రి రంగనాయకమ్మ తెలిపారు. మన సమాజంలో వున్నదే మధ్య తరగతి పాఠకులు, వారికి కావలసిన సాహిత్యం, వారి సమస్యలకు పరిష్కారం మనం (రచయితలు) అందించాలని రమణ చెబుతున్నారు.

శిలాలోలిత

నామిని తీర్చిదిద్దిన “అమ్మ”

అమ్మను ఇష్టపడని, ప్రేమించని వాళ్ళు చాలా అరుదు. “అమ్మ” - ఆంధ్రదేశంలో నా సాష్టావేరు. నా పేటంటు. అమ్మను గురించి ఎవరు ఏం రాసినా నాకు లచ్చ రూపాయలు కప్పం గట్టుకోవాలని’ నామిని ఒకడుగు ముందుకేసి, వివిధ రంగాల్లో విశిష్టులైన వారి అమ్మల్ని గురించి (17 మంది) రాయించి, ‘అమ్మకి జేజే’ పేరుతో పాఠకులకు అందించారు.

రాయించారు అనడమే సబబు. ఎందుకంటే, అమ్మను వెతుక్కుంటూ పోతే చాలాచోట్ల కన్పించలేదు. మళ్ళీమళ్ళీ చదివినా అంతే. భావ కవిత్వంలో స్త్రీని ఊహామూర్తిగా, ఆరాధనీయవస్తువుగా కీర్తించే దశలో స్త్రీ కనుమరుగైనట్లే. అమ్మను కీర్తిస్తూన్న స్పృహతో రాసిన రచనల్లో ఒకరిద్దర్ని మినహాయస్తే నిజమైన అమ్మ రూపు కాస్తా కరిగిపోయింది.

ముళ్ళపూడి అమ్మ (కక్కిగారు) మనసు వున్న ఏ మనిషికైనా అమ్మే అనిస్తుంది. ఆమె కాలంతోపాటు కదిలేళ్ళిపోయినా, అక్షరాలకు అమ్మ ప్రేమను అద్ది అందరికీ చూపారు.

కులమతాల గీతలు చెరిపేసిన బాపూతల్లి ‘సూర్యకాంతమ్మ’ శ్రమ విలువను గౌరవించమనీ, ధైర్యమే మనిషి ఊపిరన్న నారా చంద్రబాబు నాయుడు తల్లి ‘అమ్మణ్ణమ్మ’, సినీరంగంపై మక్కువతో కొడుకుని నటుడ్ని చేసిన ఘట్టమనేని కృష్ణ తల్లి ‘నాగరత్నమ్మ’, ‘నా కళ్ళముందే ఉండాలి కొడుకా!’ అని పదేపదే బెంగటిల్లే గద్దర్ అమ్మ ‘లచ్చుముమ్మ’, కష్టాల్ని కన్నీళ్ళని ఏక కాలంలో జయించిన భానుమతీ రామకృష్ణ తల్లి ‘సరస్వతి’, శృతి, లయా, పాటల నేపథ్యమైన బాలసుబ్రహ్మణ్యం తల్లి ‘శకుంతలమ్మ’, అమ్మతనంలోని మాధుర్యాన్ని అనుభవించలేని చిరంజీవి తల్లి ‘అంజనాదేవి’, నాలుగో సింహమని చెప్పుకున్న రావు బాలసరస్వతి

తల్లి ‘విశాలాక్షి’, పల్లెతల్లి తీర్చిదిద్దిన సంస్కారమే తన ఉన్నతిగా భావింపచేసిన బి. నరసింగరావు తల్లి ‘చంద్రబాయి’, కాలంతోపాటు నడవగలిగిన ధైర్యశాలి, బాధ్యతా శీలి మాలతీచందూర్ తల్లి ‘జ్ఞాన ప్రసూనాంబ’, భావ ప్రధానంగా లీనమై పాడే గుణాన్ని నేర్పిన శోభారాజ్ తల్లి, కన్న తల్లి, పెంచిన తల్లుల సంగీతాదరణతో పెరిగిన మంగళంపల్లి బాలమురళీకృష్ణ తల్లులు ‘సూర్యకాంతమ్మ’, ‘సుబ్బలక్ష్మలు’, పాంచభౌతిక శరీరానికే కాకుండా, ఆత్మజ్ఞాన సమున్నతికి పునాదులు వేసిన ఆర్ధసాంకేతిక మూర్తి మేడసాని మోహన్ తల్లి, దేశభక్తిని, కళానురక్తిని కలిగించిన జమున తల్లి ‘కొనల్యాదేవి’, పిలవగానే పలికే, పదిలంగా హృదయంలో నిలిచిన ప్రేమమూర్తి ఎస్.వి. రామారావు తల్లి ‘లక్ష్మమ్మ’, కనిపించే దేవతేతల్లి రూపమని భావింపజేసిన హెచ్.జె. దొర తల్లి.

ఇలా, చిత్రకారులు, రాజకీయ నాయకులు, రక్షణ శాఖాధికారులు, వ్యంగ్య చిత్రకారులు, సినీనటులు, దర్శకులు, గాయకులు, రచయిత్రులు, రచయితలు, గాయకులు, విప్లవకారుల సమహార రూపమే ‘అమ్మకి జేజే!’

మనం మాతృమూర్తులంటే ఇలా ఉండాలి, ఉంటారు, అనే మూసల్ని రెడీమేడ్ గా తయారు చేసుకుంటాం. ఆ మూసల్లోంచే చూస్తాం. వారికి లేని గుణాల్ని ఆపాదించి ఉన్నట్టుగా చూపెడతాం. ఉన్న గుణాల్ని మెరుగులుదిద్ది ప్రదర్శిస్తాం. ఈ చెక్కుడు కర్మాగారపు పనిలో అసలు కాస్తా ఎక్కడో జారిపోతుంది.

సరిగ్గా అలాంటి పనే ఈ పుస్తకంలోనూ జరిగింది. ఎవరికి వాళ్ళు వాళ్ళ వాళ్ళ అమ్మల్ని గురించి అత్యుత్తమంగా రాసి, తల్లి ఋణాన్ని తీర్చుకోవాలని పడ్డ ఉబలాటం స్పష్టం. అయితే, వాళ్ళంత నిజాయితీగా, ప్రేమగా ఉండుంటే విమర్శ లేదు. గుండెను చీల్చుకొని వచ్చిన అక్షరాలకు, అంటుకున్న నెత్తుటి రంగు చెరిపినా చెరిగిపోదు. ఆర్ధత నిండిన తడి మనసులకు అక్షరాలు ప్రవాహరూపంలో ముంచెత్తివేస్తాయి.

నామినిగారి ఈ ప్రయత్నం చాలా బాగుంది. అమ్మను ఒక వేదిక మీద చూస్తాం.

V

భావకవిత్వంలో కొత్త కోణం - ఉర్దూ ప్రభావం : 'శశికళ'

భావకవిత్వంలో వియోగ శృంగారానికి ఉన్న ప్రాధాన్యత శశికళలో అంతగా కనిపించదు. కవి శశికళతో ముచ్చటించటం (పరమార్థము, కళాపరిమళము, యుగ్మము) ఉంది. సంబోధించటం (సూర్యసుంద) ఉంది. ఆమెకై అన్వేషించటం (ఎవరివో ఆ కలస్యనాలు, ఎవరికోసం, ఎవరివే?) ఉంది. ఎదురుచూపు (నిరీక్షణ) ఉంది. రచనంతటా ఆత్మార్పణ ధోరణి ఉంది. ఎక్కడా వియోగ శృంగారం, విరహం, ఎడబాటు, తీపివ్యధ, వ్యధ సాంద్రత కనిపించవు. రచన భావకవిత్వ ధోరణిలో మాత్రమే సాగక భావావేశ ప్రతిబింబంగా కొత్త కోణం కనిపించవేశాడు.

డా. కొలకలూరి మధుజ్యోతి

1. బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి అడవి బాపిరాజు. అడవి బాపిరాజును గూర్చి అనుకోగానే ఆయనలోని విశిష్టతలన్నీ ముప్పిరిగొని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తాయి. బహుముఖీన ప్రజ్ఞాదొంతరల్లోని ఓ వెలుగు 'శశికళ'. భావకవిత్వ ధోరణులు ఉవ్వెత్తున ఎగిసిపడుతున్న కాలంలో తనదైన ఓ అలను సృజించిన సాహితీమూర్తి బాపిరాజు. నాడు ఎందరో తమ పిల్లలకు 'శశికళ' అని నామకరణం చేశారంటే కారణం బాపిరాజు సాహిత్య సృజన చేసిన మంత్రముగ్ధతే. 'శశికళ', 'బాపిరాజు' భావకవిత్వయుగంలో తమదైన స్థానాన్ని నేటికీ శోభయమానం చేస్తున్నారు.

శశికళను వదేళ్ళక్రితం చదివినప్పుడు ఆ భావ ప్రవాహంతో ప్రయాణం చేశాను. ఇప్పుడు చదువుతుంటే ఏవో ప్రశ్నలు. ఏవో సందేహాలు. ఇంకేమో ఆలోచనలు. వాటి అన్వేషణకు లభించిన కొంత వరకు అంగీకారయోగ్యమైన సమాధానమే ఈ పత్రం. భావకవిత్వంలో బాపిరాజు సుస్థిర స్థానం కలిగిన వాడనటంలో ఏ మాత్రం సందేహం లేదు. కాని, భావకవిత్వాన్ని స్వాసించి భావకవిత్వానికి దాసోహుడయి రచించాడా అంటే దానికి ఇంకేదో చేర్చాడని అనిపిస్తుంది. కొంత మార్పు చేశాడనిపిస్తుంది. ఏదో కొత్తదనం ఉంది.

కవి నిరంకుశుడు. కవికి ఉండే స్వాతంత్ర్యం ప్రశ్నించరానిది. తన కవితకు తానే అధికారి. ఆ అధికారం స్వాతంత్ర్యం పరిశీలించటం తద్వారా ఇతరేతర ప్రభావాల

ప్రతిఫలనానికి దోహదం అయిన విషయం పరిశీలనార్హం. భావకవిత్వంతోపాటే ఇంకేదో సౌందర్యం మాధుర్యం గోచరిస్తున్నాయి. ఏ కారణాన ఆ అందం సాగను శశికళలో జీర్ణించుకొన్నాయో గమనించాలి. దీనికై భావకవిత్వ పరిధికి అతీతమైన వ్యక్తీకరణలు ఏమైనా ఉన్నాయో? అవి ఏమిటో చూడటం ప్రథమ కర్తవ్యం. రెండవది, ఇతర ప్రభావంగా కనిపించే అంశం ఏమిటి అది ఎలా ఉన్నదీ చూడటం, ఈ పత్ర లక్ష్యాలు.

1.1 భావకవిత్వం ఆస్వాదంతో ఆనందం ఇనామడిస్తుంది. పాశ్చాత్య ప్రభావంతో అడుగిడి శోభిల్లుతున్న భావకవిత్వపు పోకడలలో ఆత్మాశ్రయత్వం ఉంటుంది. ప్రణయత్వం ఉంటుంది. పలాయనత్వం ఉంటుంది. స్త్రీపురుషుల బాహ్య సౌందర్యానికిగాను ఆత్మసౌందర్యం ఉంటాయి. వియోగ శృంగారం ఉంటుంది. ఆత్మార్పణతత్వం, ఆరాధనాతత్వం ఉంటాయి. శృంగారంలో హైసం ఉండకూడదు. స్త్రీ అంగాంగ వర్ణన ఉండదు"... ప్రణయాన్ని అతినాజుకుగా రమ్యంగా, హృదయా హ్లాదకరంగా వర్ణించారు..." భావకవులు.

భావానికి అత్యంత ప్రాధాన్యం ఉన్న భావకవితా స్వరూపం పై అంశాలతో సాగుతుంది. ఆ ప్రయాణం దీప్తివంతంగా అడవి బాపిరాజు 'శశికళ'లో కనిపిస్తుంది.

"ఓ నా వెన్నెల చిన్నారి పడుచా!

ఆ లోకమే

కన్నెరాణివి నువ్వే నువ్వేనే! (లోకము - 25)
అంటూ తన చిన్ని లోకాన్ని శాసించే ప్రణయని శశికళే అని చాటాడు.

'పడతీ నిను నే పరుగుల పట్టితి
పకపక నవ్వుతు నను జేరితివే
బ్రతుకున ఒకటై నువ్వు నేనూ
పవన హృదయమున పరిమళ మౌతూ
పయనమైతివే పరమ శోభకై" (అను గమము-77)

అంటూ తమ జంట సౌఖ్యాన్ని చాటాడు.

అందమైన భావుకత రెక్కలల్లార్చి ఒళ్ళు విరుచుకొని మనముందు ఎంత అద్భుతంగా నిల్చిందో ఈ పంక్తులు చాటు తున్నాయి.

"ఓ ఒదిగిన నా స్వప్నము

నింగి వరకు స్పందించును

నిద్రాస్వాప్నిక పులకిత నిరుపమ రూపదె సఖియా'

(ధ్యేయము పు 83)

అంటూ నిరుపమాన ప్రేయసినీ చాటాడు కవి.

దేవతగా స్త్రీని చూడటం అగ్రపీఠం ఇవ్వటం భావకవిత్వంలో అతి సామాన్యమూ, అత్యంత విశేషమూను. శశికళ నిలాగే సంభావించాడు కవి.

'దివ్య భూములకెటకూ తేల్చుకొని పోతివే!

దీన జీవని నన్ను దివ్యుణ్ణి చేసితే

(వరప్రభావము. పు. 87)

అని తననూ దివ్యుడిగా చేసిన ప్రాభవాన్ని తలచి మురిసిపోయాడు కవి.

ఈ సందర్భాలన్నీ భావకవిత్వపు సాంద్రతను తెల్పేవే. ఇవి భావకవిత్వపు ధోరణులకు ఆలవాలంగా నిల్చిన 'శశికళ'లోని మచ్చుతునకలు.

1.2 కవి నిరంకుశుడు అన్నాం. అది నిజం. బాపిరాజు దానిని అక్షరసత్యం చేశాడు. భావకవులు శృంగారాన్ని చెప్పారు. కేవలం వియోగ శృంగార ప్రాధాన్యాన్ని స్త్రీని హృదయేశ్వరిగా సోదరిగా, స్నేహితురాలిగా, మాతృమూర్తిగా సంభావించారు "సౌందర్య వీక్షణ ఆత్మగతంగా ఉండటాన్ని కాంక్షించారు." వీరి దృష్టిలో స్త్రీ పూజ్యస్థానము కలిగినది. స్త్రీని కేళీ పదార్థముగా కాక, సహచారిగా, ప్రేయసిగా, ఇల్లాలుగా వీరు భావించారు." అంటే స్త్రీని కాముక దృష్టితో చూడకుండాన్ని కాంక్షించారు. ప్రబంధాది ప్రాచీన సాహిత్యంలో స్త్రీని నూన్యతా దృష్టితో

చూడటాన్ని భావకవులు నిరసించారు. స్త్రీ బాహ్య సౌందర్య వర్ణన స్త్రీని కాముక దృష్టితో చూడటానికి దోహదమవుతుంది. కనుక ఆత్మ గుణ వర్ణనకే మొగ్గు చూపారు.

ఆ కాలంలోనే బాపిరాజు నిరభ్యంతరంగా శశికళ దేహ సౌందర్యాన్ని వర్ణించాడు. భావకవిత్వ ధోరణికిది భిన్నం. బాహ్యసౌందర్య వర్ణనకు నిదర్శనం 'సగ్గు' భావకవుల ఆలోచనా ధోరణి పరిధికిది లొంగనిది.

అంటూ వెన్నెలలో స్నానమాడే బాలను చూచి తనలో ఊరడించే నా కోర్కెలు అని చాటుకొన్నారు. భావకవులు ప్రార్థించారు. ప్రాధేయపడ్డారు. తపించారు - ప్రేయసి సామీప్యం కోసం. వారి స్థితిని దాటి ఊహా ప్రేయసితో ఐక్యతను కోరిన బాపిరాజు తన ప్రేయసి సౌందర్యాన్ని అది రగుల్కొలిపే ఆశలనూ వ్యక్తం చేశాడు. ఇది భావ కవిత్వ పరిధికి అతీతమైనది. దానికి లొంగనిది. అందుకే కవి నిరంకుశుడన్నది. ఇది బాపిరాజుకు వర్తిస్తుంది.

భావకవిత్వంలో వియోగ శృంగారానికి ఉన్న ప్రాధాన్యత శశికళలో అంతగా కనిపించదు. కవి శశికళతో ముచ్చటించటం (పరమార్థము, కళాపరిమళము, యుగ్మము) ఉంది. సంబోధించటం (సూర్యుడు) ఉంది. ఆమెకై అన్వేషించటం (ఎవరివో ఆ కలస్వనాలు, ఎవరికోసం, ఎవరివే?) ఉంది. ఎదురుచూపు (నిరీక్షణ) ఉంది. రచనంతటా ఆత్మార్పణ ధోరణి ఉంది. ఎక్కడా వియోగ శృంగారం, విరహం, ఎడబాటు, తీపివ్యధ, వ్యధ సాంద్రత కనిపించవు. రచన భావకవిత్వ ధోరణిలో మాత్రమే సాగక భావావేశ ప్రతిబింబంగా కొత్త కోణం నుంచి కనిపింపచేశాడు. భావకవిత్వంలో 'శశికళ' ఒదిగే శాఖ ప్రణయ కవిత్వం. దానిలో డా|| సి.నా.రె. గుర్తించిన పది ప్రణయదశల్లో తొమ్మిదింటిని డా|| వి. సిమ్మన్న 'అడవి బాపిరాజు కథలు కవిత్వం పరిశీలన' అనే రచనలో అన్వయం చేశారు. అయితే అందులో ఒడగని భావాలు మేమున్నాం అంటూ అద్భుతగులుతూ ఆ భావాల సౌందర్యాన్ని గూర్చి పరితాపం చెందేలా చేస్తాయి.

1.3 ఆ సౌందర్యం ఉర్దూ సాహిత్య ఛాయగా స్ఫురిస్తూ ఉంది. ఇటీవల శశికళను చదువుతుంటే ఉర్దూ సాహిత్య పోకడలు కనిపించాయి. భావకవిత్వంగా ప్రసిద్ధం అయిన రచనలో ఉర్దూ సాహిత్య పోకడలేమిటి అని ఆశ్చర్యం వేసింది. గజల్ను రుబాయిని పరిశీలించాక బాహ్యంగా కంటే అంతర్గతంగానే సాహిత్య ధర్మాలు గోచరించాయి. ఛందో నిర్మాణం వల్ల కాని, ఒక ప్రక్రియగా కాని ఉర్దూ సాహిత్య ధోరణులు శశికళలో కనిపించవు. గజల్ రుబాయిలలోని ముక్తక ధోరణి కనిపిస్తుంది. ఉర్దూ సాహిత్యపు భావసౌందర్యం సౌకుమార్యం మాధుర్యం ఇందులో గోచరిస్తున్నాయి. ఉర్దూ కవిత్వ ధోరణి భిన్నమైనది. ఆ వ్యక్తికరణలే విభిన్నమైనవి. ఆ గొప్పతనాలు ఇందులో కనిపిస్తూ ఉంటే బాపిరాజుపై ఉర్దూ ప్రభావం ఎక్కడైనా ఉన్నదా అనే సమాచారానికై అన్వేషించాను. ఎక్కడా ఆ సమాచారం లభ్యం కాలేదు. కవితా గోష్ఠాలలో పాల్గొనే అలవాటున్న కవి బాపిరాజు. ఈ గోష్ఠాలేమైనా ఉర్దూ ప్రీతిని పెంచాయేమో! మీజాన్ పత్రికను తెలుగులో నడిపే బాధ్యతను తీసుకున్న కాలం (1944-1947)లో తెలంగాణా నైజాం జీవితాలతో తానూ ముడిపడి ఉన్న సమయంలో - ఆ యిష్టం కలిగిందేమో. 'శశికళ'

..... ○

కవితా గోష్ఠాలలో పాల్గొనే అలవాటున్న కవి బాపిరాజు. ఈ గోష్ఠాలేమైనా ఉర్దూ ప్రీతిని పెంచాయేమో! మీజాన్ పత్రికను తెలుగులో నడిపే బాధ్యతను తీసుకున్న కాలం (1944-1947)లో తెలంగాణా నైజాం జీవితాలతో తానూ ముడిపడి ఉన్న సమయంలో - ఆ యిష్టం కలిగిందేమో.

..... ○

రెండవ పాదపు చివర పదాన్ని రిద్దీఫ్ అని తత్పూర్వపు పదాన్ని 'ఖాఫియా' అని అంటారు. ఈ లక్షణాలన్నీ నిర్మాణరీత్యా 'శశికళ'లో కనిపించవు. కొన్నింటి తాత్వికత కనిపిస్తుంది. ఎక్కువగా సౌకుమార్యం ఉంది. తెలుగులో గజళ్ళు ఉన్నాయి. ఉన్న గజళ్ళన్నీ కూడా ఈ లక్షణాలతో ఉన్నాయి అనలేం. గజల్ అనలే నాజూకైనది కనుక రకరకాల కబంధ హస్తాలకు అది నలిగిపోతుంది. కనుక ఆ నాజూకుతనం నిలుపుకొని లక్షణాతీతంగా ఉన్నాయి. అందుకు 'శశికళ' ఓ తార్కాణం.

'వాలు చూపుల చూచి/మేలుకొనే దీపలపు' (అవతరణము పు.30) అంటూ ఎంతో సుకుమారంగా వ్యక్తం చేశాడు కవి. వలపు వాలు చూపులతో మేల్కొంది. వాలు చూపుల కెంత శక్తి కవి హృదయావేగ ప్రదర్శిత సందర్భమిది.

1.3.1 'పాడకే నా రాణి పాడకే పాట'

పాట మాధుర్యాల ప్రాణాలు మరిగెనే (శ్రుతితని.పు.45) అంటూ ప్రేయసి పాటను గణనీయంగా ప్రశంసిస్తున్నాడు కవి. ఆ పాటలోని మాధుర్యం తన ప్రాణాలను మరిగిస్తూ ఉంది. అల్లకల్లోలం చేస్తూ ఉంది కనుక పాట వద్దంటున్నాడు. చమత్కారం గజల్కి ప్రాణం. "శబ్ద విషయంలో గజల్ పరమ సుకుమారమైనది. నాజూకైన పదాలలో భావాలతో చమత్కారాలతో 'జూదూ' (మాయ) చేస్తూ పోవడమే రచనా విశేషం." ఆ చమత్కారం ఇక్కడ స్పష్టంగా గోచరమవుతూ ఉంది.

1.3.2 గజల్ సాధారణంగా ముక్తక ధోరణిలో సాగుతుంది.

6-12 షేర్లులా ఉండే రచనలో ఏ ముక్తకానికా ముక్తకం విశేష ఆస్తిత్వం కలిగి ఉంటుంది. పూర్వపరాల సంబంధం ఏ ముక్తకానికీ ఉండదు. ఏ భావానికాభావం హృద్యంగా ఉంటుంది.".... "for its complete must be a complete semantic entity and fully express a whole well integrated poetic experience"

"పదము సవ్వడి అయిన చెదురు నీయోగమని హృదయ దేవళమూర్తి ఒదిగి వస్తిని నేను పూల పూజించితే సోలిపోవుదువనుచు ఆలయపు మోసాల పూలిడితి పూజిస్తి" (యోగిని.పు.54)

ప్రేయసికై కవి పడిన ఆరాటాన్ని తెల్పే ఈ కవిత ముక్తక ధోరణిలో సాగింది. ఏ ముక్తకానికా ముక్తకం సంపూర్ణార్థాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ ఉంది. భావకత్వమే అయినా ముక్తక ధోరణిగా గోచరమవ్వటం గమనించదగ్గ విషయం.

1.3.3 ఇలా సాగే ముక్తక ధోరణిలో ఒక ముక్తక ధోరణితో మరో

ముక్తకానికి ఎలాంటి విషయ సంబంధమూ లేకుండా ఉండటం గజల్ మరో లక్షణం. ఆ ధోరణి శశికళలో కనిపిస్తుంది.

‘దేవి నాతో నీకు ఈ విప్రలంభమటే నీ వియోగము నాకు భావాధికరణమటే

జాతి బాధకు క్రుంగి జాతి ముక్తికి పొంగు జాత్యాభ్యుదయ శిల్ప కల్పనాశయ హృదిని

ప్రజల బ్రతుకులలోన ప్రతిభ ప్రజ్ఞలు నేను ప్రజల హృదయములలో భక్తి భావము నేను

దేశోన్నతీయత దీక్షా విజృంభణదను దేశ సౌందర్య రసదీప్తజీవని నేను

కుంచీయులు రంగులతో కొలువ చేరితి నిన్ను శిల్ప పీఠివనింప చేరరావే దేవి” (విపులంభ.పు.68)

అని కవి నివేదించుకోవటం, దానిలో విషయ వ్యత్యస్తం గజల్ రుబాయిల ఛాయను గట్టి పరుస్తూ ఉంది.

1.3.4 గజల్ అంటే శృంగార భావనలతో కూడి ఉండటం అవే భావన ఉంది. ఆ భావన స్థిరపడటానికి దానికి నిర్దేశితమైన లక్షణం కారణం. “.... Lover is always masculine, expression of love is never made by women” అనే మాటల్లో పురుష స్వరం మాత్రమే గజల్లో ఉంటుందనటానికి నిదర్శనం గోచరమవుతుంది. ఎస్. రహమాతుల్లా తన ‘ఆర్ట్ ఇన్ ఉర్దూ పాయిల్రీలో గజల్ అంటే “taking to the tender sex” అన్నారు. గజల్కు పురుషస్వరం తన ప్రేయసికి నివేదించుకునే హృదయ స్పందనే ప్రధానం. Masculine అని అన్నా, tender అని అన్నా, పురుషుడు స్త్రీకి, ప్రియుడు ప్రేయసికి చేసే విజ్ఞాపనలనేది స్పష్టం. ‘శశికళ’ అంతా దానికి తార్కాణమే. ప్రేయసితో సంభాషించే పురుషస్వరాన్ని ఇది చాటుతూ ఉంది.

“నాయకుడను...

నాకై నీ నాట్యము నీ విద్యలు

.....

శృంగార రసాంచిత విరహోత్సం

తాంగ హార కరుణాద్రిత గీతము

.....

అటు ఖండిత విటు వాసక సజ్జిక

వఖీసారిక వాక్యసారి ప్రోషిల్

భర్తృక మిక్కటి కలహోతరితవు

స్వాధీన పతికవు స్వీయవు ప్రౌఢ

వఖిల రసాధి దేవత వనస్యవు

వాచ్యాభినయ విశారదవతివాఁ (నర్తకి.పు.86) అని

నర్తకిని ప్రశంసించాడు. భారతీయ ఆలంకారిక శాస్త్రప్రోక్షమైన నాయిక విశేషాలను ఆరోపించుకోగల సామర్థ్యంగల నాయిక నాట్య కౌశలమంతా తనకే అని చాటుకొంటున్నాడు కవి. గజల్ ధోరణిని స్ఫురింపచేస్తూ

..... ○

గజల్ అంటే శృంగార భావనలతో కూడి ఉండటం అవే భావన ఉంది. ఆ భావన స్థిరపడటానికి దానికి నిర్దేశితమైన లక్షణం కారణం.

..... ○

“Unique, too, is the use of masculine grammatical forms and imagery for the beloved, even when in every other way the poem is celebrating heterosexual love”

‘పడతీ నిను నే పరుగుల పట్టితి

పకపక నవ్వుతు నను జేరితివే

బ్రతుకున ఒకటై నువ్వు నేను

పవన హృదయమున పరిమళమౌతూ

పయనమైతివే పరమ శోభకై (అనుగమము.పు.77)

భాష, ఊహ కూడా పురుషస్వరాన్నే ఎలా నొక్కి చెప్పతాయో గజల్ స్పష్టం చేస్తుంది. దానికి మంచి ఉదాహరణ పైన పేర్కొన్న పంక్తులు.

1.3.5 ఉర్దూ సాహిత్యంలో ప్రేయసి ప్రాధాన్యం అనన్యం. ప్రేయసి నిరాదరణ, ప్రియుడి ఆరాటం ముఖ్యంశాలు. ఈ సాహిత్యంలో, ఏ మాత్రం లెక్కించని ప్రేయసికై ప్రేమంటూ తిరిగే ప్రియుడి పరితాపం కనిపిస్తుంది. ప్రేయసి నిర్లక్ష్యం చూపేకొద్దీ ప్రేమికుడి తపన ఇనుమడిస్తుంది. తనను పట్టించుకోని ప్రేయసి కారిన్యాన్ని, నిర్ణయను నిందిస్తూనే ప్రేయసి సాంగత్యానికి క్రీగంటి చూపుకు అంగలార్చుకొనే ప్రియుడిని చూస్తాము. అంతేకాదు, తన బాధలవల్ల ప్రేయసికి ఆనందం లభిస్తుందంటే ఎలాంటి బాధనైనా అనుభవించటానికి సిద్ధపడతాడు. ప్రేమికుడు. ఎంతగా ఆత్మ నివేదనకు పూనుకొన్నా కనికరించని ప్రేయసిని నిష్కారాలాడుతాడు. దూషిస్తాడు. నిందిస్తాడు. దయలేనితనాన్ని నిరసిస్తాడు.

‘కళ్ళల్లో శీతలాలు

కంఠంలో కర్కశోక్తి

పెడమోమై తిరిగినావు

ఎడదలోన దయలు మరిగి అక్కసులారా! (అక్కసులారు.58)

ఉర్దూ సాహిత్యపు నాయిక లక్షణాలను శశికళలో చూడటానికిదో మచ్చుతునక

1.3.6. “.... వేటగాడు పక్షిని హతమార్చినట్లు నాయిక వెదకి వెదకి నాయకుణ్ణి ఖతం...” చేయటమూ ఉర్దూ సాహిత్యంలో ప్రేయసికి పరిపాటీ. దీపం చుట్టూ తిరిగే పురుగులా ప్రేమికుడు ప్రేయసి చుట్టూ తిరుగుతాడు. బలైపోతాడు. తన జాతి స్థితి ప్రేయసికై పిచ్చిప్రేమ లోకంలో దూషణలకు హేతువైనా ప్రియుడు ఆ ప్రేమను మరువలేదు. అటువంటి ధోరణికి నిదర్శనం.

‘పాడకే నారాణి పాడకే పాట

పాట మాధుర్యాల ప్రాణాలు మరిగేనే” (శ్రుతిలేని.పు.45)

ప్రేయసి పాట మాధుర్యం ప్రాణాలను తోడేస్తుందన్నాడు కవి.

‘పాటలెందుకటంచు పదములేలా అంచు

పలుకుదురు భూషణలు చిలుకుదురు దూషణలు’

అంటూ లోకరీతిని చాటాడు. ఇటువంటి చోట్లల్లో ఉర్దూ స్పర్శ శశికళలో గోచరమవుతూ ఉంది.

1.37. ఉర్దూ సాహిత్యంలో ప్రేయసి సాధారణంగా సాఖీ అయి ఉండటం, ప్రియుడు పానార్థి అయి వుండటం ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. సాఖీ ప్రధాన పాత్ర సఖుడు ఈ మూడు అంశాల మధ్య అనంతమైన తాత్వికత మార్మికత ప్రకటితమవుతాయి.

‘కత్తి పట్టిన చేతికో దేవీ

ఇత్తువేవే న కల సౌరభ
పుష్పధామము!

ఉరుములురిమే కంఠమున దేవీ
విరియజేస్తానే మధుర
మందస్వరములే!

తీప్టరోహిత పూర్ణ జన్మిని
తీర్తువేవే దివ్య మంజుల
వర్ణములనే (మార్పు.పు.46)

ఉర్దూ సంమార్గ ప్రేయసీ
రూపానికిది తారాణమా అన్నట్లు నిల్చిందీ
గేయం.

1.3.8 సాఖీ ప్రేమికునికి అందదు. సామీప్యంలో ఉండి
ఊరిస్తూ ఉడికిస్తూ అందకుండా ఉండే సాఖీకై ఆరాటపడటం ప్రియుడి
లక్షణం. దీనికి కారణం ఉర్దూ సాహిత్యం సంయోగ శృంగారాన్ని
కాంక్షించకపోవడం. అది పోయి సంయోగం లభిస్తుందని ఆశ. కనుకనే
వియోగం ప్రాధాన్యం వహించింది. “ఉర్దూ సాహిత్యంలో ఉండే
లాలిత్యం అంతా వియోగ శృంగారాభివ్యక్తిలోనే ఉంది. అది
ఆస్వాదయోగ్యంగా ఉంటుంది.

‘దేహమే శల్యమై
దినదినము కృశించి
నీవు దర్శనమిని నిముసముక యుగముగా
తోవతెలియని అంధజీవికైకుందితిని (పరప్రదానము.పు.87)
అని దురసిల్లాడు.

1.3.9 ప్రేయసి ప్రేమకై పరితాపం నిత్యకృత్యం. ఉర్దూ సాహిత్యంలో
ప్రాణాలు పోతున్నా ప్రేయసికై వగచే ప్రేమికుడిని ఉర్దూ సాహిత్యంలో
చూస్తాం. అతని అంతిమయాత్ర సాఖీ చూపులు సోకే వీధి గుండా...”
సాగాలని కోరుకుంటాడు ప్రేమికుడు. ఆ ఛాయలు ఇక్కడ శశికళలో
కనిపిస్తాయి.

‘నీ ప్రేమ కనలేక ఈ సీమ మనలేను
నన్నో ముదుముగాక నా బ్రాములే నాకొ! (నారాణి.పు.70)

కవి ప్రేమికుడై ప్రేయసి ప్రేమకై ఆరాటపడటం చూడవచ్చు
ఇక్కడ.

1.3.10. ఉర్దూ సాహిత్యంలో భావాభివ్యక్తి సుకుమారంగా ఉంటుంది.
పదలాలిత్యం సున్నిత భావాల పొహళింపు హత్తుకుపోయే ప్రణయం,
ఉర్దూ సాహిత్యానికి సొంతం. ‘సుకుమారభావ వ్యక్తీకరణ ఆ
సాహిత్యప్రాణం’ ఆ సౌకుమార్యం శశికళలో కనిపిస్తుంది.

‘తీపి బరువుల గీతి మాత్రము
ఓపతనీ నన్ను ముంచెను (ఎవరివో ఆ కలస్వనాలు.పు.20) అనటంలోను
‘కంటిలోనికి కలలు పొదిగి
కంఠంలోనే తీపులు పిడికి (లోకము.పు.26) అనటంలోనూ
‘నిదురలోనివి తీయటూర్పులు
చెదిరి తేలుతూ నన్ను చేరెను. (మేలుకొలుపు.పు.52) అనటంలోనూ
‘నీ ఒదిగిన నా స్వప్నము
నింగి వరకు స్పందించును (ధేయము.పు.83) అనటంలోనూ భావాల
సౌకుమార్యపు బరువు అందాలను ఆస్వాదించవచ్చు. ఇలాంటి భావ

..... ○

ఉర్దూ సాహిత్యంలో
భావాభివ్యక్తి సుకుమారంగా
ఉంటుంది. పదలాలిత్యం సున్నిత
భావాల పొహళింపు హత్తుకుపోయే
ప్రణయం ఉర్దూ సాహిత్యానికి
సొంతం. ‘సుకుమారభావ వ్యక్తీకరణ
ఆ సాహిత్యప్రాణం’ ఆ సౌకుమార్యం
శశికళలో కనిపిస్తుంది.

..... ○

సమ్మేళనంతో సాగిన గేయం ఒక్కణ్ణి ఈ గేయం
మొత్తంగా దీనికి నిదర్శనంగా గ్రహించవచ్చు.

‘మరచిపోవబోకే బాల
మరచిపోవకే!

అరచి అరచి పిలువలేను
తరచి తరచి వెదకలేను

పరచి ఎగురు కాంక్షలలో
పడి చెదురును నా గుండెలు - మరచిపోవకే!

హోరుమనే వారాసి

మారుమ్రోగెను నా పాటలు

విరిగిపడే తరగలలో
సురుగులలో సరుగులలో - మరచిపోవకే!

ఒళ్ళణ్ణి! యిసుక బయలు
ఒళ్ళణ్ణి! నీరు దెసలు

కదలిపోవు దూరాలు
చెదరిపోవు మేఘాలు - మరచిపోవకే!

అదుముకొన్న నీ తుప్పలు
చిదిమిరాల్చు హృదయ సుమము

ఏరలేను రేకలన్ని
ఏరలేను పుప్పొడినీ!

మరచిపోవకే బాల
మరచిపోవబోవకే! (ఒళ్ళణ్ణి.పు.4)

1.3.11. ఉర్దూ సాహిత్య ప్రాంగణంలో గోచరమయ్యే అభివ్యక్తులు
మదిర ద్రాక్షపళ్ళు పూవులు మాత్రమే కాదు. ముళ్ళు ఎడారులు ఇసుక
బయళ్ళు ఎండమావులు కూడాను. “Expression may find
symbols in garden wine or a rose....” ఇవన్నీ ఆ సాహిత్యాన్ని
సారవంతం చేశాయి. అవి శశికళలోనూ కనిపిస్తున్నాయి.

‘ఊళ్ళంటక ఏళ్ళంటక
ముళ్ళ దారి పడివోతిని....” (అక్కసురాలు.పు.59)

‘ఒళ్ళణ్ణి! యిసుక బయలు’ (ఒళ్ళణ్ణి.పు.74)

ఉర్దూ సాహిత్యంలో ఖసీదా మన్నవీ గజల్ రుబాయిలు
ప్రముఖ ఛందస్సులే అయినా, తెలుగులో గజల్ రుబాయిలు మాత్రమే
కొన్ని అనువాదం అయి కనిపిస్తున్నాయి. వీటిలో తాత్త్వికత ఉంది.
ఉర్దూ సాహిత్యం విశేషమైన వ్యాప్తికి కారణమైనది మాత్రం ప్రేయసీ
ప్రియుల సఖ్యతే. గజల్ రుబాయిలలో ఇది ఎక్కువ. అడవి బాపిరాజు
స్వేచ్ఛా వర్ణనలు. చిత్రకారునిగా, కవిగా ఆయన స్వతంత్రుడు. ఆ
స్వతంత్రతకు శశికళ ఓ నిదర్శనం. ఉర్దూ సాహిత్య ఛాయతో భావకవితగా
ఆవిష్కృతమైన రచన ఇది. స్పృగ్ధ సౌందర్యంతో మేలిమునుగుతో
మెరిసిపోయే ముద్దబంతి శశికళే అందుకు తారాణం.

V

సంస్కృతి

చెత్తాచెదారం... రాళ్ళు రప్పలు... పగిలిన గాజు పెంకులు... తీసి పారేసిన ఆహార పదార్థాలు... మురిగిపోయిన కాందిదాలు... చీలికలు... పేలికలయిన బట్టపేగులు... మురికి... దుమ్ము, ధూళి... గబ్బువాసన...

ఆ మురికి పెంట మీద నిల్చున్నాడు బొందాలు... పేరు బొందాలే... కాని అందరతన్ని బొందిగాడనే పిలుతారు. దక్కలోడంటారు... దక్కలి గాడ్డికొడుకు అనేబోల్లా ఉన్నారు...

బొందాలు పెయ్యంత కర్రెగ సాగవాటంది. కాళ్ళనిండ, చేతుల్నిండ, పెయ్యనిండ దుబ్బుంది. డొక్కంత లోపలికి పొయ్యింది. కండ్లు కూడా గట్లనే వున్నాయి. చేతులు చీపురు పుల్లలోలున్నాయి. చిప్పి రెంటికలున్నాయి... ముడ్డికున్న చిన్న పంచెదప్ప పెయ్యమీద నూలు పోగన్నది లేదు. చేతిల కట్టుంది... గా కట్టెతోని పెంటబొంద మీద కొద్దెండు బొందిగాడు. గెల్లకిత్తెండు... తవ్వతెండు... దెబ్బమీద దెబ్బ దీతెండు... పెయ్య మీద బొక్కలు లెక్క పెట్టచ్చెట్టున్న బొందిగానికి పెంటమీద నుండి వత్తున్న గబ్బు వాసన వాసనోలె అనిపిత్తనే లేదు. పెంటను కొద్దనే ఉన్నాడు... తవ్వతానే వున్నాడు... దూరంగుండి సూత్తున్నొల్లు గా వాసన భరించలేక ముక్కులకడ్డంగ బట్టపేగులు పెట్టుకున్నారు...

“నీ బాంచెన్ దొరా...! నీ కాలొక్క దొరా...! నీ పియ్యందింబ దొరా...! దక్కలి ముండకొడుకును దొరా...! కూటికి లేనోన్ని దొరా...! పెయ్య మీద గోరెడు మాంసం కూడా లేనోన్ని దొరా...! మీ ఉచ్చదాగుత దొరా...! బుక్కెడంత బువ్వెయ్యిండ్రి దొరా...! గింతంత గడుకెయ్యిండ్రి దొరా...! మీరు కక్కింది తింటదొరా...! మీరు ఊంచింది నాకుత దొరా...! మీ బాంచెన్ దొరా...! మీ చెప్పులు మోత్తదొరా...!

అని దీనాతి దీనంగా వేడుకుంటున్నాడు. కట్టెతోని పెంటను గొట్టుకుంట మొత్తుకుంటున్నాడు... తనను తాను హీనం చేసుకుంటూ మాట్లాడుతండు... గా బొందిగాని కండ్లపొంటి నీళ్ళు కారుతున్నాయి. పెయ్యిపొంటి చెమట కారుతంది. గా చెమటంత వాసనత్తంది. పెంట బొందల్నుంచి వశెపడని గబ్బుత్తంది.

పెంటబొంద చుట్టూర బాగమందే చేరిండ్రు... ఎంత జూసినట్టే సూత్తున్నారు... గా దక్కలోని మీద దయజూపినోల్లయితే లేరు... బొందిగాడు మొత్తుకుంటనే ఉన్నాడు. ఇంతల్నే ఒకాయినె పెంటమీదికి గారెముక్క విసిరేసిండు. పెంటమీద పడ్డ గదాన్ని అందుకొను పెయిండు బొందాలు. ఇంతల్నే దగ్గరున్న కుక్కొచ్చింది. దాంతోని పొట్లాడి గారెముక్కనందుకొని తింటున్నాడు....

“అగొజూడు డొక్కలోడు... ఎంత గలిజుగున్నడో సూడుండ్రి...”

“గా పెంట మీద నిల్చుండి పెల్ల మొత్తుకుంటున్నడో సూడుండ్రి...”

“ఎంతయిన దక్కలోడు దక్కలోడే... ఎంత రోతగున్నడో సూడుండ్రి...”

“ఏనియవ్వు మాదిగి పుట్టుక పాడుగాను... ఎట్లడుక్కుంటండో సూడుండ్రీ...”

“డక్కలోడంట గిట్లనే ఉంటడగ...”

తీరుతీర్ల మాట్లాడుకుంటున్నారాల్లు...

బొందిగాడు పెంటను తవ్వుకుంట మొత్తకుంటనే ఉన్నాడు...

“మీ బాంచెన్ దొరా...! మీ కాలొక్తదొరా...! మీ చెప్పులు మోస్తదొరా...! దీనాతిదీనంగ ఒర్రుతండు బొందిగాడు.

తిట్టెటోళ్ళు తిడుతండ్రు... పదిపైసలో పారలో వేసిటోళ్లు వేత్తండ్రు...గా గబ్బు వాసన, గలీజో చూసిటోళ్లరు మాత్తురం కక్కవైటట్టుంది... రోతరోతగుంది... బొందిగానికయితె గదేమనిపిత్తలేదు.

బొందిగాడు మొత్తుకుంటనే ఉన్నాడు.

D D D

“గదీ డక్కలోల్ల సంగతి... మాదిగోల్ల సంగతి... ఎందుకంటేగా డక్కలోడు మాదిగోళ్ళ నడుక్కునెటోడే... మరి గిసోంటి డక్కలి సంస్కృతి ప్రదర్శనలిచ్చి ఏం చెయ్యదలుచుకున్నరు...? అవెందు కోసమన్నట్టు...? మా డక్కలి సంస్కృతి గిదని చెప్పుటానికా...? మాది మాదండి నాగరికతని చెప్పుకుంటానికా...? నేను మాదిగోన్నే... అంటే గా డక్కలోని జీవితానికి దగ్గరుండే జీవితాన్ని అనుభవించినోన్నే... ఎన్నో అవమానాలు పొందినోన్నే... దొరలతో తిట్లు దెబ్బలు తిన్నోన్నే... చదువుకునెటపుడు నేను పొందిన అవమానాలకైతె లెక్కేలేదు... అటెనుకా తప్పలేదు. నౌకర్లో ఓ హోదా, ఆర్థిక పరిస్థితుల కొంత మెరుగుదలయినంక నా పరిస్థితి కొంత నయమయింది. నా పిల్లలను నేను బాగా సదివించిన... వాళ్ళను దొర పిల్లలోలె పెంచిన... ఏదీ తక్కువ కానియ్యలే... వాళ్ళు దొర పిల్లల మీన చేతులేసి తిరుగుతండ్రు... వీళ్ళతోని రారా పోరా అనుకుంట మాట్లాడుతండ్రు...”

మరిప్పుడు గీ సంస్కృతి ప్రదర్శనలెందుకో చెప్పుండ్రీ...? మేం వెనుకట గిట్ల బతికినమని చెప్పుకుంటానికా...! సంస్కృతి ప్రదర్శనల పేరు మీద మో గిట్లుండెటోల్లమని చాటుటానికా...? ఎందుకన్నట్టే ప్రదర్శనలు...? అందులో ఏముందని...? నా పిల్లలు వాళ్ళ నాయిన్ను ఎంత ఘోరంగ బతికెటోడో తెలుగుంటానికా...? తెలుసుకొని ఏం చేసుటానికి...? ఇదివరకే అనుభవిస్తున్న ఆత్మన్యూనతను మరింత పెంచుకుంటానికా...? చెప్పుండ్రీ సార్... ఇవెందుకో చెప్పుండ్రీ...”

ఆవేశంగా ఆవేదనగా అన్నడు గంగయ్య...

గా మాటల్ని శ్రద్ధగ వింటున్న ప్రొఫెసర్ నిర్మల్ ఏం మాట్లాడలేదు. కొద్దిగంత సేపాగి మల్ల గంగయ్యే అన్నాడు.

“వేం అనుభవించిన బాధలు చాలు సార్... అవి గిట్లుండేటియని మా పిల్లలకు తెలువల్సా సార్...! నా భాషను మాదిగ భాషని అవమాన పర్చిండ్రు... గిదేం భాషని ఎగ్గెల వెట్టిండ్రు... నేను కోపిశేజేసి నాగరికులనెటోల్ల తీరుగ మాట్లాడడం నేర్చుకున్న... గిప్పుడు నేను బ్రాహ్మల కంటె గొప్పగ మాట్లాడుత... అది వాళ్ళతోనే... మిగతా అందరితోని నా తల్లిభాషల్నే మాట్లాడ్త... మీ యూనివర్సిటీల్లు గిసోంటి డక్కలి, చిందు ప్రదర్శనలియ్యవల్సిన వన్నేదం... గవ్వవద్దే వద్దు...నేనందుకొప్పుకోను... గండ్రేముందని చాటుకునుటానికి...? ఆ భాష...ఆ సంస్కృతి... ఆ గడుకమాల్లు... ఆ అంబలి... ఆ గొడ్డుమాంసం... ఆ దీనమైన బానిస బతుకుల్ని ప్రదర్శించుడెందుకో చెప్పుండ్రీ... చాలుసార్... అప్పుడు పద్ద అవమానాలు చాలు... వాట్ని

తలుచుకుంటేనే గుండె వక్కలయితంది... చెక్కలయితంది... గయ్యన్ని మాతోనే పోనియ్యిండ్రీ...నా పిల్లల తరానికి తెలువాల్సిన పనేంలేదు. ఆ ప్రదర్శనలు వద్దేవద్దు...”

మొత్తుకున్నట్టున్నడు గంగయ్య... పాత జీవితం యాదికచ్చినట్టుంది... కండ్లపొంటి పటపట నీళ్ళు కారవట్టినయి... దుఃఖమాగుత లేదు. ఇంకొంచెం సేపట్లనే గొడగొడ ఏడ్వబట్టిండు... కడుపులకెల్లి సొద తన్నుకత్తున్నట్టుంది. వెక్కివెక్కి ఏడ్వసాగిండు...

అయినెను గట్లనే కొంత సేపేడ్వనిచ్చిండు నిర్మల్... అయినె మాటల గురించాలోసించిండు... అతని మీద చెయ్యేసిండు... ఏడుపాపి తామూలు కచ్చిండు గంగయ్య... గప్పుడు మాట్లాడవట్టిండు నిర్మల్...

“గంగయ్యా...! నువ్విప్పటికీ నీ యాసలో, నీ తల్లి భాషలో మాట్లాడున్నందుకు దండాలు... నువ్వు చెప్పిన సంగతుల్లో నగ్గు సత్యాలున్నాయి... అయితే మనం కొన్ని విషయాలను చర్చించుకుంటే మా కళా ప్రదర్శనల ఉద్దేశ్యమేందో నీకర్థమైతది... ఆ తర్వాత నువ్వన్నట్టే సేస్తాం...”

సరెనన్నట్టు తలాపిండు గంగయ్య...

“గంగయ్యా...! ఈ నడుమ కొన్నేండ్లు నుంచి దళితులు, వెనుకబడిన కులాలోల్లు తమ పేర్ల వెనుక కులం పేర్లు పెట్టుకుంటున్నరు... మాదిగ, మాల, ముదిరాజ్... ఇట్లా... ఇదో ఉద్దమంగా నడుస్తుంది...

ఇదెందుకనుకుంటున్నానవు...? ఇది తమపట్ల తాము ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంపొందించుకుంటాని కుపయోగపడ్తుందనుకుంటున్న నేనయితే...”

నిర్మల్ మాటలకు ఇంకింత బాధ కల్గినట్టుంది గంగయ్యకు... మొకమంత మాడ్చుకున్నడు... కొద్ది క్షణాలు కండ్లు మూసుకొని తెర్చిండు...

“మాదిగ అంటే ఏండ్లో ఎరికేనా సార్...? ఛండాలరని అర్థం... నేను ఛండాలున్నని చెప్పుకుంటానికా పేరు వెనుక కులంపేరు తగిలించుకునుడు... ఇది ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంచుడు కాదు... తగ్గిస్తది...” అన్నాడు.

“గంగయ్యా...! ఇక్కన్నే జరుగుతుంది పొరపాటంతా... మాదిగంటె ఛండాలరని అన్నదెవరు...? ఆ అర్థాన్ని రూఢి చేసిందెవరు...? వాడెవడో దీని కిద్దరమనంటే దానికే మనమంతా ఎందుకు కట్టుబడుండాల్సి...? సరే... ఛండాలరే అనుకుండాం... అయితేందట...? సమాజావసరాల కవసరమయ్యే ఎన్నెన్నో పనులు చేసే ఛండాలరు ఎందులో తక్కువట. ఎందుకు తక్కువట...? అతడు సమాజానికెన్నో తీర్ల ఉపయోగపడ్తున్నడంటే అతడెంతో ప్రయోజకుడన్నట్టే కదా...! ఫలానా పనులు చేయడమెక్కువ ఫలానావి తక్కువ అన్న భావజాలం వల్లనే ఇదిట్లా జరుగుతుంది. తమ పేరు చివర చౌదరి, రెడ్డి, శర్మ, గుప్త, రావు...లు చేర్చుకుంటే గదెందుకు గౌరవ ప్రదమవుతుంది.. మాదిగ చేర్చుకుంటే ఎందుకు తక్కువదవుతుంది...? ఈ విషయాన్ని మీ చదువుకున్నోల్లు కూడా ఎందుకు గుర్తించరు...? అది వాళ్ళకెంత గౌరవ ప్రదమో ఇది దళితులకు అంతే... అట్లా కాకుంటే మనం కూడా ఆ కులాల పేరు మీది ఆధిపత్యాన్ని ఒప్పుకున్నట్టే అయితది... కాదంటావా...? పదాలను పదే పదే వాడటంతో ప్రజల నోళ్ళలో నాని ప్రాచుర్యం సంపాదించుకుంటాయి... ?”

నిర్మల్ విశ్లేషణ ఆలోచనాత్మకంగా ఉండటం గమనించాడు గంగయ్య.

“ఏదో రంగంల పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదించుకున్న వారి విషయంలా మీరన్నది నిజం కావచ్చు... కాని మామూలు వాళ్ళ విషయంల పేరు కింద మాదిగ, మాల, గొల్ల, సాల అనుచితే ఏం గౌరవమన్నది...? అవమానాలు దప్పితే వచ్చేదేంది...?” అన్నాడు గంగయ్య...

“ఇట్ల అనుకోవడంలో ఫలానా కులాలు తక్కువనే భావం అంతర్దీనంగా ఉందా లేదా...? ఇట్లనే అయితే మీరు చెప్పిన విషయాల సంగతి గూడంతే... మీ పిల్లలు దొరలతో సమానంగా ఉంటున్నారనడంలో నా వరకు మంచి గుండె చాలన్న స్వార్థం అంతర్దీనంగా ఉందా...? లేదా...? మీరనుకున్నట్లయినా ఎంత మంది విషయంల జరుగుతుంది...? మీరు ఎం.ఆర్.ఓ. కాబట్టి మీ పిల్లలకా పరిస్థితుంటే ఉండవచ్చు. కాని దళితులందరికీ ఇట్లనే ఉందని నేననుకోను... మీ చిన్న నాటి పరిస్థితులే ఇంకా చాలా దళిత కుటుంబాలకు కొనసాగుతున్నాయి... ముఖ్యంగా గ్రామాలల్ల ఇంకా వివక్ష, అంటరానితనం ఉండటం మనం చూస్తున్నం గద...!”

“అయితే కావచ్చు... అందుకోసం మాదింత హీన సంస్కృతి, మాది మోటు భాష, మా కళలు గివవాని డప్పు చాటింపు చేసి చెప్పన్నా...? దాంతోని మన కచ్చేది ఆత్మన్యూనతే తప్ప ఏముంది...?”

గంగయ్యగారూ...! ఇక్కన్నే పొరపడుతున్నారు మీరు... పీడిత సంస్కృతి ఆత్మన్యూనత సంస్కృతెందుకుతుంది...? నిజానికి దళిత, పీడిత సంస్కృతిలెంత ఔన్నత్యముంది...? ఉత్పత్తి సంబంధమైన, శ్రమ సంబంధమైన పనులు చేసుకు తక్కువెందుకైతే...? ఎవరో పెట్టిన నియమాలను బట్టి కొన్ని పనులను, సంస్కృతులను, భాషలను కించపరచే ధోరణిని అట్లనే కొనసాగించన్నా...? కొన్ని కులాల్లో పేరు చివరన కులం పేరు ఎప్పుట్టుంచో ఉంది... నిమ్మకులాల వాళ్ళు పేరు చివరన కులంపేరు చేర్చుకోవడంతోని వాళ్ళలోని న్యూనతాభావం తొలగిపోయింది. ఆత్మవిశ్వాసం పెరిగింది. అంతకు ముందు తీరుగ కులం పేరు చెప్పుకుంటూనే తక్కువగా భావించటలేదు... నేను ఎవరికంటే కూడ తక్కువ కాదన్న భావం దీంతోని పెరిగినట్టేకదా...! ఇతర్లకు పేరు చివర్న కులం పేరు గర్వకారణమైతే పీడితులకెందుకు కాదు...?”

ఆ మాటల్లోని లోతును గూర్చి ఆలోచిస్తున్నాడు గంగయ్య... “పేర్ల మాటెట్లున్నా సంస్కృతి పేరు మీద ఒరిగే డక్కలి ప్రదర్శనలతోని పిల్లలను ఆత్మన్యూనతా భావం రాదామరి...?” అన్నడు.

“ఇంకా అదేమాటమీదున్నలా గంగయ్య గారు...! ఎవరయినా, ఎంత ఎదిగినోల్లయినా తమ మూలాలను మరచిపోవడం మంచిది గాదు... ఇప్పుడు బహుశ ప్రపంచమంతట మూలాల గురించి అన్వేషణ మొదలైంది. ముఖ్యంగా పీడిత జాతులల్ల ఈ వరిశోధన మరింతెక్కువైంది... అమానవీయత కట్టలు తెంచుకొని ప్రపహిస్తున్న సమయంలో దీని అవసరం ఇంకా ఎక్కువైంది... భూమ్మీద కాళ్ళుంచి నడవడం కోసం, నేల విడిచిన సాము చేయకుండా ఉండడం కోసం ఈ అన్వేషణతో ఉపయోగపడుతుంది. తమ మూలాలెంతో తెలుసుకోవడంవల్ల పీడితులకు కొంతైనా ఉపయోగపడే తత్వం పెరుగుతుంది. కనీసం కళ్ళు నెత్తికెక్కుకపోవచ్చు. వీటివల్ల ఆత్మగౌరవం, అత్యాభిమానం, సేవా భావం పెరిగే అవకాశముంది. సమాజ సేవను, పీడిత జనహితానికి తనను తాను అర్పించుకునే గుణం పెరగడంవల్ల సమాజం నష్టపోతుందంటారా...?”

నిర్మల్ విశేషణను అమితాసక్తితో వింటున్నాడు గంగయ్య. అందులోని లోతు నర్థం చేసుకునే ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు...

“కాని... ఆ భాష... ఆ యాస... ఆ దైన్యం...” అన్నాడు కొద్దిగాగి... చదువుకున్న వాళ్ళు కొందరు సాంస్కృతికరణం చెందితే చెంది ఉండవచ్చు... అది కొంత మంది విషయంలో సహజమే కావచ్చు... కాన ఎవరి యాసలో వాళ్ళు మాట్లాడటం, రాయటం తక్కువనుకుంటే ఎట్లా...? నిజానికి ప్రజల యాసలో ఎంత అందముంది...? ఎంత జీవముంది...? అందులో ఎంత కవితాత్మతుంది...? అది మన తల్లి భాష... గలగలపారే సెలయేరు నీరు లాంటి సజీవభాష.. మనలాంటి వాళ్ళు కూడా కొందరు కొంత వరకైనా సాంస్కృతికరణ చెందిండ్రు... అయితే చాలా మంది తమ భాషను, యాసను కాపాడుకుంటునే ఉన్నారు... అదవసరం కూడా...”

నిర్మల్ మాటలతో మరింత ఆలోచన పడ్డడు గంగయ్య... తనవాదంలోనే ఏదో లోపమున్నట్టు ఇప్పుడతనికి కొంతయినా అర్థమవుతుంది. తన భాషా సంస్కృతుల ఔన్నత్యం గురించి వివరించి చెప్పిన నిర్మల్కు మనసుల్నే కృతజ్ఞతలు తెలుపుకున్నాడు... నేనికముందు అందర్లోని తన యాసలోనే మాట్లాడానని నిర్ణయించుకున్న గంగయ్యకెంతో సంతృప్తిగుంది.. అయినా అతని కింక కొన్ని అనుమానాలున్నాయి...

“కాని, డక్కలి సంస్కృతి నెండుకున్నతీకరించుదు...? అండ్లుంది దళితుల హీనదీన స్థితి గతులేకదా...!” అన్నాడు...

“డక్కలి సంస్కృతిని, దళిత కళలను ఉన్నతీకరించుడంటే మీరన్నట్టు మేంకింత హీనంగా ఉన్నామని చెప్పుకునుడుగాదు. ఈ సమాజం పీడిత జాతిని ఎట్టుంచినదో, దాని వెనుకనున్న శక్తులేదో తెలియజేసుడు... దళిత ఇతర శ్రామిక కళలన్నీ డక్కలి కళల్లాగే లేవు... ఆయా కళల్లో ఎంతో ఔన్నత్యముంది... నేర్పరితనముంది... చిందు భాగోతులు ఎంత అద్భుతమైన కళాకారులో మనకు తెలియదా...? మిత్తిరయ్యవార్ల నాటక కళా వైభవం మనం చూసిందే కదా...! డప్పు కొట్టడంలో డప్పు కొడుతూ కిందపడ్డ నాణాన్ని నొసలోని తీయడంల ఎంత కళాత్మకత ఇమిడి ఉంది...? చెప్పులు కుట్టడం మాత్రం తక్కువ కళనా...? తోలు బొమ్మలాటల ఉన్న కళాత్మకతను చెప్పడం సాధ్యమేనా...? శారద కాళ్ళు, సాధనాసురులు ఇతర జానపద కళాకారుల పనితనాన్ని ఉన్నతీకరించడం మనల్ని మనం తక్కువ చేసుకునుడైతేదా...? జానపద కళలను బతికించుకునుడంటే మనల్ని మనం తెలుసుకునుడన్నమాట... అందులో భాగమే డక్కలి సంస్కృతి ప్రదర్శన...”

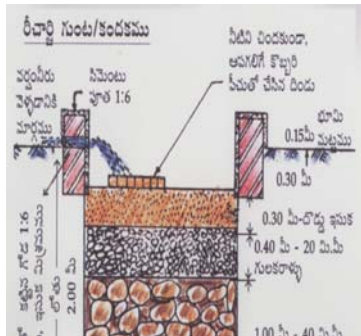
నిర్మల్ మాటలకు అంగీకారసూచకంగా తలూపిండు గంగయ్య... “కా... కా... ఈ సమయంలో ఇవన్నీ...!” అన్నాడు.

“అవును... ఈ సమయంలోనే వీటి అవసరమెక్కువుంది.. ఏదో మనకే తెలియని మాయలో, దుర్మార్గంలో మనమంటూ లేకుండా పోతున్న సమయంల మన మూలాల్ని వెతుక్కోవడం ఎంతైనా అవసరం... వాటిని కాపాడుకోవడం మరీ అవసరం... దళిత, జానపద శ్రామిక సంస్కృతులు మన ప్రాచీన భారతీయ సంస్కృతులు.. వాటిని ఉన్నతీకరించుకొనుడంటే మన పని సంస్కృతి యొక్క బలాన్ని ఉన్నతీకరించుకునుడే... అందులో భాగమే డక్కలి సంస్కృతి ప్రదర్శన. ఇతర జానపద కళారూపాల ప్రదర్శన...” అన్నాడు నిర్మల్...

ఉద్యమం

పి. శ్రీనివాసగౌడ్

అడుగులో అడుగేసుకుంటూ
 నలుగురెనక నడవడం కాదు
 గొర్రెనకాల గొర్రెగా
 గుంపులో గోవింద కొట్టడం కాదు
 ఉద్యమమంటే
 ఆకాశాన్నంటే అరుపుల్లో
 మానవహారంలో మెదలడం కాదు
 ఫెళ్ళిన తగిలి చుర్రుమనే అనుభవాలకి
 వెన్నుచూపడం కాదు
 ఉద్యమమంటే
 ఉద్యమం
 పోటెత్తే పిడికిళ్ళ సముద్రం!
 కత్తిమొసల మీద విరాచమెరుగని సంభాషణ!
 పదునుగా చెక్కి
 గురి చూసి జనం గుండెల్లోకి వదిలిన
 వ్యక్తికారుల పాట...!

ఉద్యమమంటే
 మోడువారిని జీవితాల్ని
 తొలకరి జల్లె పలకరించడం...
 ఉద్యమమంటే
 చీకటి కమ్మిన బతుకుల మీద
 వెలుగురవ్వలమై వెలగడం...
 ఉద్యమమంటే
 రొమ్మిరిచి జనం కొమ్ము కాయడం...
 మనిషికి మనిషే నిలువెల్లా ఆయుధమవడం...
 ప్రశ్నలంటే ఎన్కౌంటర్లనే
 ఈ ఎనుబోతుల రాజ్యం మొకం మీద
 ప్రశ్నల పత్రమై పేలడం...
 ఇప్పుడు
 వ్యక్తిని సంస్కరించడమే, శక్తిని సమీకరించడమే
 అసలైన ఉద్యమం...!

వద్దు వద్దు యుద్ధం

భూపాల్

వద్దు వద్దు యుద్ధం - ఓ
 అమెరికా పెద్ద దొరా!
 చిరునవ్వులు చిదమకూ
 చిన్నారుల చంపకూ... ||వద్దు||

బతుకు మొలక సూర్యులు
 బంతిపూలు పిల్లలు
 మాయమర్మ మెరుగనోళ్ళు
 మాటరాని మహాత్ములు
 వాళ్ళను చంపేసీ - నీ
 ఆశలు నెరవేర్చుకోకు... ||వద్దు||

చీమకైన కీడును - ఈ
 చిట్టి పొట్టి తలపెట్టరు
 పామునైన ప్రేమతోటి
 పలకరించె అమాదుకులు
 ఈ బాలల తలల మీద
 బాంబుల వర్షాలు వద్దు... ||వద్దు||

ప్రపంచాన పిల్లలంటే
 ప్రతితల్లికి ప్రాణమే
 పసివానిగ లేనిదె నువు
 ప్రెసిడెంటువు కాలేదు
 లేత చిగురు జోలపాట
 నెత్తురు జెల చేయబోకు... ||వద్దు||

నోటికి తాళం

పరిమళే

మనుషులకు ఆనకట్టలు వేసి
 పంటలు మేస్తున్నారు
 మనిషిరక్తాన్ని
 ద్రాక్షారసంగా తాగుతున్నారు
 కిరణప్రకాశంతో వెలగాల్సిన మనిషిని
 సంకెళ్ళలో బంది చేస్తున్నారు
 నవ్వుల నయాగరాల్లేవు
 ఇంట్ల అనుబంధాలనుగంధాల్లేవు
 ఆకలిపేల్చివేతకు
 భయంకర బీభత్స అంతరంగాలు
 పొలంవాడిలో పాపాయిలా ఆడాల్సిన జీవితాలు
 పండుటాకుల్లా రాలుతున్నై
 అంతరంగానికి కిటికీలు తెరవాల్సిన అక్షరాలు

బతుకులకు దివిటీలు పట్టాల్సిన అక్షరాలు
 అయోమయంలో వదిలిపెడుతున్నై
 చచ్చిన గొడ్డలా
 ఊరపతలికి విసిరేయబడ్డ జీవితాల్లో
 కన్నీటితడి ఆరడంలేదు.
 పువ్వులాంటి చెల్లి
 ఇంటిపొయ్యిలో తగలబడుతున్నది
 గాలివానలకు చెదిరిన వాళ్ళు
 గ్లోబల్విలేజీలో
 వినయోగదారులు కావడం విషాదం
 కన్నీటిలోంచి
 సుడిగుండాలు పుట్టొచ్చు
 ప్రయోజనాలపుట్టి మునగకుండా
 గ్లోబల్సర్పం
 పోటాకోరల్లో ప్రత్యక్షమవుతున్నది

‘మకరేకర్’ సింక్లెయిర్

అష్టన్ సింక్లెయిర్ జీవితాన్ని గ్రంథస్థం చెయ్యటాని కుపక్రమించిన లియోన్ హారిస్ తనెంచుకున్న గురుతరమైన బాధ్యతను యిలా వివరించాడు.

“ఒక్క ఇండియానా యూనివర్సిటీలోని లిల్లీ లైబ్రరీలోనే సింక్లెయిర్ కు సంబంధించి తొమ్మిది టన్నుల సమాచారం వున్నది. ఆయన రాసిన వేలాది వ్యాసాలు, పుస్తక సమీక్షలు, సంపాదకులకు లేఖలు, తొంభై పుస్తకాలు (ఆర్థిక శాస్త్రం నుండి ఆధ్యాత్మిక విషయాల దాకా, మద్యసేవనం నుండి మత విషయాల దాకా రాయని సజ్జెక్టులేదు) కాక కృష్ణయూ (లెనిన్ భార్య), కెన్నెడీ, మెంకెన్, థామస్ మాన్, మాక్సింగోర్కో, గాంధీ, ట్రాట్స్కీ, బెర్నార్డ్ షా, యిద్దరు రూజ్ వెల్లులు (ప్రాంక్షిన్, థియోడోర్) మొదలైన వాళ్ళతో జరిపిన వుత్తర ప్రత్యుత్తరాల సంఖ్య 2,50,000. గంటకు అరవై పుస్తకాల చొప్పున రోజుకు ఎనిమిది గంటలు చదివినా, కేవలం వుత్తరాలకే అయిదు వందల రోజులు పడుతుంది.”

గత శతాబ్ది ప్రారంభంలో సోషలిస్టు భావాలను ప్రచారం చేసిన వాళ్ళలో సింక్లెయిర్ ముఖ్యుడు.

1905 దాకా, అంటే సింక్లెయిర్ కు 27 ఏళ్ళు వచ్చిందాకా అతడి పేరు పాఠకులకు తెలియదు. ఆ తరువాత నలభైఏళ్ళు అమెరికన్ రాజకీయ, సాంస్కృతిక, సాహిత్య జీవితాన్ని శాసించాడు. 1968లో మరణించే నాటికి అతడి పేరు పాఠకులు మరచిపోయారు.

అష్టన్ సింక్లెయిర్ 1905లో న్యూయార్కులో ఇంటర్ కాలేజియేట్ సోషలిస్టు సొసైటీ స్థాపించాడు. జాక్ లండన్ అధ్యక్షుడూ, తను పుష్కల్యుడూ. అదే సంవత్సరం చీఫ్ పాకింగ్ పరిశ్రమలోని అనారోగ్య పరిస్థితుల్ని ఎండగడుతూ రాసిన ప్రముఖ నవల (విమర్శకుల దృష్టిలో అతడి రచనల్లో కల్లా బెస్ట్) ‘ది జంగిల్’ ప్రచురించాడు. దీన్ని గురించి బెర్నార్డ్ షా “తమ స్వార్థ ప్రయోజనాల కోసం పెట్టుబడిదార్లు ఎంతటి దారుణాలైనా వెనుదీయరని నిరూపించిన పుస్తకం” అన్నాడు.

వాలెన్టీట్లోని స్టాక్ మార్కెట్ కుంభకోణాల్ని వెలికి తీసిన నవల ‘ది మనీ చేంజర్స్’ 1908లో వెలుగు చూసింది. అనాటి ధనిక పారిశ్రామికవేత్తలు ప్రజల్ని మోసం చేసిన పద్ధతుల్ని

బహిర్గతం చేసినందుకు సింక్లెయిర్ ను మకరేకర్ (దుమ్మువేసేవాడో, బురద చల్లేవాడో అని అర్థం) అన్నారు. బిచ్ గాడెస్ ఆఫ్ సక్సెస్ ని ఆరాధించే అమెరికన్ జీవన సరళి మారాలని సింక్లెయిర్ ఆకాంక్ష. సామాజిక న్యాయం అతడి వుద్యమానికి స్ఫూర్తి.

సింక్లెయిర్ రచనల్లో ‘అభిప్రాయాలెక్కువ. పాత్రోచిత చిత్రణ తక్కువ’ అని ఒక ఆరోపణ వుంది. బహుశా ఈ లక్షణమే సాహితీ విలువలు తగ్గినా, ప్రచార గుణం పెరిగి సామాజిక పరిస్థితుల మార్పుకు సహాయం చేసింది.

అది నించీ, ప్రపంచంలో సామాజిక దురన్యాయాలకు వ్యతిరేకంగా పలికిన నిరసనల సంకలనమే “ది క్రై ఫర్ జస్టిస్” (1915). ఈ పుస్తకానికి జాక్ లండన్ పురోద్ఘాతం రాశాడు. అనేక సిద్ధాంత గ్రంథాలకన్నా, యువకులు సోషలిస్టులు కావటానికి ఈ పుస్తకం ఎక్కువ సహాయపడింది.” అంటూ వ్యాఖ్యానించాడు జాన్ రీడ్.

మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం తర్వాత అమెరికాలో సోషలిస్టు వుద్యమ ప్రభావం క్షీణించింది. రష్యన్ విప్లవం సింక్లెయిర్ లో సందేహాలు లేవనెత్తినప్పుడు, అవును విప్లవం మేధావుల కోసం కాదు. పీడిత, శ్రామిక, కర్షక వర్గం కోసం అంటూ జాన్ రీడ్ మార్గనిర్దేశకం చేశాడు. (ఆ తర్వాత కొద్ది రోజులకే ముప్పై మూడేళ్ళు నిండని జాన్ రీడ్ క్రెమ్లిన్ లో మరణించాడు. అక్కడే అతణ్ణి సమాధి చేశారు)

అష్టన్ సింక్లెయిర్ మరో ముఖ్యరచన ది బ్రాస్ చెక్ (1919) డబ్బుకూ, ప్రలోభాలకూ అమ్ముడుపోయిన అమెరికన్ పత్రికల గురించి.

“సింక్లెయిర్ ఎంత విమర్శించినా పత్రికా ప్రపంచం బాగుపడటంకల్ల. ఎందుకంటే పత్రికలన్నీ పూసరవెల్లులే. రంగులు మార్చటం వాటి సహజ లక్షణం” అన్నాడు హెచ్.ఎల్.మెంకెన్.

ప్రెస్సు తర్వాత, అమ్ముడుపోయిన రచయితల, కళాకారుల గురించి తపన మొదలైంది సింక్లెయిర్ లో మమ్మానార్డ్ (డబ్బు కళ లేదా డబ్బుకు దాసోహమన్న కళ) 1925లో వెలువడింది. అది నుండి తన తరం దాకా పాశ్చాత్య సాహిత్య, కళా పరిశీలన. ఇంత సాహిత్యాన్ని, ఇందరు రచయితలను,

సింక్లెయిర్ మ్యానిఫెస్టో

పతితుల గురించీ, వీడితుల గురించీ, దగాపడిన తమ్ముళ్ళను గురించీ రాస్తాను. నా నిజాయితీకి వాళ్ళే సాక్షులు - ప్రశాంతమైన, విలాసవంతమైన, సుఖమైన జీవితాలు గడుపుతున్న సంపన్నులు కూడా ఒక రకంగా సాక్షులే. చరిత్రలో పేదల తరపున నిలచిన వాళ్ళందరీ పేరుపేరునా వుదహరిస్తాను.

పేదల తరపున మాట్లాడిన వాళ్ళను చరిత్ర ఏం చేసింది? ఎన్ని చిత్ర హింసలు పెట్టింది! ఎన్ని అవమానాలకు, కష్టాలకు గురి చేసింది!

ఈ నాగరిక ప్రపంచంలోని అన్యాయాలతో యుద్ధం చేయటానికి కవులు, కళాకారులు, రచయితలు ఎన్ని త్యాగాలకైనా సిద్ధం కావాలి.

అలనాడు త్యాగాలు చేసిన మహానుభావుల గురించి సానుభూతి చూపిస్తాం. కన్నీళ్ళు కారుస్తాం. కాని ఈ క్షణాన, మన కళ్ళముందే చిత్రహింసలకు

గురవుతున్న వాళ్ళ గురించిన స్పృహ కూడా వుండదు.

గతంలో కన్నా ఎన్నో రెట్లు ఎక్కువగా కళాసాహిత్యాలను నేటి వ్యాపార విలువలు నిర్దేశిస్తున్నాయి.

ఎందరో ప్రచురణ కర్తలతో, సంపాదకులతో మాట్లాడాను. ఈ వ్యాపార ప్రపంచంతో యుద్ధం చేస్తున్న వాళ్ళ తరపున వాదించాను.

రచయితలనూ, సాహిత్య ప్రపంచాన్ని వేరు చేస్తున్న ఎత్తైన గోడొకటున్నది.

అదే - "పాఠకుల కేంకావాలి?"

ఈ గోడను దాటే ప్రయత్నంలో వేలకు వేల మంది పిట్టల్లా రాలిపోతారు. అధిగమించగలిగిన ఆ కోటికొక్కడి జీవితమూ, ఆరోగ్యమూ అప్పటికే నాశనమైపోయి వుంటాయి.

ఆ ఒక్కణ్ణినేను.

What public Wants కాదు నా ఆదర్శం నేను రాయదలచుకున్నదే రాస్తాను.

What public wants అనే కొరడాతో రచయితల్ని కొట్టటం మానినప్పుడే సాహిత్యం బాగుపడుతుందని నా ప్రగాఢ

విశ్వాసం. మంచి రచయితలెప్పుడూ లోకం కోరింది రాయలేదు.

వాళ్ళు రాసింది లోకం చదివింది. పాఠకుల అభిరుచికి, రచయిత చెప్పదలచుకున్న సందేశానికి నిరంతరం జరిగే పోరాటమే ప్రపంచ సాహిత్య చరిత్ర.

రచయితల, కళాకారుల కర్తవ్యం ఈ లోకంలో ఆనందాన్ని, ఆత్మ ఔన్నత్యాన్ని పెంచటం. కాని ఈ పని చేసినందుకు వాళ్ళకు తిండెవరు పెడతారు?

ఎవర్ని నమ్మించడానికీ, ఒప్పించటానికీ నేనిది రాయటం లేదు.

న్యాయం, నేను, కలిసి మెజారిటీ అని నాకు తెలుసు.

రచయితల కలాలకున్న 'పాఠకుల అభిరుచి' అనే సంకెళ్ళు తెంచటానికే నా జీవితం అంకితం చేస్తాను.

'పేరణ' పొందిన వ్యక్తులు మాత్రమే కార్యోన్ముఖులై వుద్దమ లక్ష్యం కోసం జీవితాన్ని త్యాగం చెయ్యగలరు. అలాంటి వ్యక్తి జీవితం ప్రపంచంలోని ధనరాసులన్నింటి కన్నా విలువైనది.

కళాకారులను అధ్యయనం చెయ్యటం ఒక్క సింక్లెయిర్ కే సాధ్యం అన్నారు విమర్శకులు. Mammonart యిప్పటికీ సాహిత్యకులకు అవశ్య పరనీయమైన గ్రంథాలలో ఒకటి. అయితే పుస్తకం సైజు పెరిగిపోయింది. ఆధునిక అమెరికన్ సాహిత్య విమర్శగా Money Writes 1927లో ప్రచురించాడు. ఈ రెండు పుస్తకాలు, ముఖ్యంగా Money Writes రచయితలను బాగా గాయపరిచింది. ప్రచురణ మాత్రమే సరిపోదన్నట్లుగా, సింక్లెయిర్ ఈ పుస్తకం కాపీలను ఆనాటి ప్రముఖ రచయితలందరికీ పంపాడు (పుండు మీద కారం చల్లటమంటే యిదే) సింక్లెయిర్ లెవిస్ (తరువాత నోబుల్ గ్రహీత) కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్నంత పని చేసి తక్షణమే ఈ పుస్తకాన్ని విత్ డ్రా చేసుకోవాలని బ్రతిమాలాడు.

నాటి రచయితలు ఎంత బాధపడితే అంత తృప్తి. 'నీళ్ల చమ్మలు లేవగొట్టాను' అంటూ తన ఆనందాన్ని కేరింతలలో Meneken తో చెప్పుకున్నాడు సింక్లెయిర్.

ఇప్పుడు సింక్లెయిర్ లేడు. ఆ రచయితలూ లేరు. ఆ పుస్తకాలలో వున్నది రచయితల మీది కోపం కాదు. డబ్బు ఎరజూపి రచయితల్ని తనకు దాసుల్ని చేసుకున్న అమెరికన్ పెట్టుబడిదారీ విధానం మీది కోపం అని స్పష్టమవుతుంది.

ఆనాడు మాత్రం ఈ రెండు పుస్తకాలూ సింక్లెయిర్ ను తోటి రచయితల ఏకైక శత్రువుగా నిలబెట్టాయి.

తరువాతి ముఖ్యమైన నవల ఆయిల్ (1927). చమురు పరిశ్రమలోని కుళ్ళును పబ్లిగా కడిగిన నవల. ప్రచురణ అయిన వెంటనే నిషేధానికి గురైంది.

అమెరికన్ చరిత్రలో శాక్స్-వాంజెట్టి కేసుకు అత్యంత ప్రాధాన్యత వున్నది. ఇద్దరు (శాక్స్ వాంజెట్టి) బ్యాంకు దోపిడీ కేసులో అరెస్టు అవుతారు. సోషలిస్టు/అనార్కిస్టు మిలిటెంట్లు అన్న అభియోగంతో వాళ్ళ మీద సంవత్సరాల తరబడి విచారణ జరుగుతుంది. చివరికి మరణశిక్ష విధిస్తారు. ఈ చరిత్రాత్మక గాధకు ప్రాణం పోసిన నవల

బోస్టన్ (1928).

అష్టన్ సింక్లెయిర్ సాహిత్యంలో కొత్త భావాలు, నవ్యత ఏమీ లేవు అని ఒక విమర్శ వున్నది. ఏది ఏమైనా కొన్ని లక్షలాది, కోట్లాది మందికి ఆ భావాలు చేరటానికి అతడి పుస్తకాలు సహాయం చేశాయి.

సింక్లెయిర్ వుద్దమం రచనలకే పరిమితం కాలేదు. రాజకీయ వేదికలను కూడా వాడుకుని బడాపెట్టుబడిదార్లనూ, ప్రెసిడెంట్లనూ సవాల్ చేశాడు. ఆయన రచనలు ప్రారంభించినపుడు అమెరికాలో కనీసవేతన చట్టం, నిర్జీత పనిగంటలు, పరిశ్రమల్లో ప్రమాదపశాత్తూ మరణించిన కార్మికులకిచ్చే ఎక్స్ గ్రేషియా, ఆహార పదార్థాల నాణ్యతను నిర్ణయించే చట్టాలు, కార్మికుల ఐక్యకార్యచరణ, యూనియన్లు, స్త్రీల హక్కులు, గుత్తాధిపత్యంలో ధరలు ఏకపక్షంగా నిర్ణయించటానికి వ్యతిరేకంగా చట్టాలు, నిరుద్యోగ భృతి, బ్యాంకుల స్టాక్ ఎక్స్ చేంజీల నియంత్రణకు శాసనాలు లేవు. తరువాతి తరాల అమెరికన్ ప్రజలు యివన్నీ వున్న వ్యవస్థలో బ్రతకగలగటానికి కారణం అష్టన్ సింక్లెయిర్ వుద్దమాలూ.

అష్టన్ సింక్లెయిర్ రచనల ప్రభావం అమెరికాకే పరిమితం కాలేదు. ఆనాటి రష్యాలో అతడి రచనలు విస్తృతంగా ప్రచురితమయ్యాయి. జర్మన్ నాటక రచయిత, ప్రయోక్త బెర్టోల్ట్ బ్రెక్ట్, రష్యన్ సినిమా జీనియస్ సెర్గీ ఐజెన్ స్టీన్, హెర్బర్ట్ మార్కూస్ మొదలైన వాళ్ళు సింక్లెయిర్ రచనల ప్రభావాన్ని అంగీకరించారు. ముఖ్యంగా చార్లీ చాప్లిన్ సోషలిస్టు కావటానికి కారణం అష్టన్ సింక్లెయిర్.

"ఒక్కణ్ణి నేనే చెయ్యగలను?" అని ఆత్మశంక పీడించినప్పుడు మనందరం అష్టన్ సింక్లెయిర్ వంక చూడాలి.

(సెప్టెంబరు 20 - అష్టన్ సింక్లెయిర్ జన్మదిన సందర్భంగా) పి.ఎస్.: తొంభై ఏళ్ళ సుదీర్ఘ జీవితంలో సింక్లెయిర్ ఇతర పనులు చాలా చేశాడు. ముఖ్యంగా రాజకీయాల్లో, సినిమాల్లో (ఐసెన్ స్టీన్ తో కలిసి తీసిన Que Viva Mexico వగైరా) ఈ వ్యాసం అష్టన్ సింక్లెయిర్ కొన్ని రచనలకే పరిమితమైంది.

ఏది కవిత్వం?

కవి సమాజంలో జరిగే విపరీత సంఘటల్ని చూచి చలించిపోతాడు. మానసిక సంఘర్షణకు గురవుతాడు. దాంతో హృదయంలో ఆవేశం రగులుతుంది. వీటి వుత్పన్నసారం పదాల ప్రవాహమవుతుంది. ఇది సామాన్య సంభాషణ కన్నా ఎక్కువగాను, కాస్త జటిలంగాను ఆవిష్కృతమవుతుంది.

కుమారస్వామి

కవిత్వం కరెంటు వంటిది
భాష, ఆవేశాలనే
ఆనోడ్, కాథోడ్లను
కవి కండక్టర్ కలిపినపుడు
అనవతంగా ప్రవహిస్తుంది
ప్రతి అక్షరం ఎలక్ట్రాన్ ప్రభవిస్తుంది
కాంతికన్నా వేగంతో కాస్మోస్ ని చుట్టేస్తుంది

-మార్కు(సంకలనం)

కవులు కవిత్వాన్ని సృజించారు. వ్యాఖ్యానించారు. తమ దృక్పథాల్లో ఆవిష్కరించారు. కవిత్వాన్ని పలు రకాలుగా నిర్వచించారు. ప్రతి నిర్వచనానికి పరిమితులున్నాయి. అన్నింటి సారాంశం స్థూలంగా ఇలా స్పష్టమవుతుంది.

“కవిత్వం సమాజ ప్రతిబింబం
అది కవి హృదయాంతరాళం నుండి
భావాత్మకంగా
లయాత్మకంగా
ప్రవహించే చిక్కని చక్కని పద విన్యాసం.”

“వాక్యం రసాత్మకం కావ్యమ్” అన్నాడు విశ్వనాథుడు. “ప్రకృతి కనుకరణయే కవిత్వం” అన్నాడు అరిస్టాటిల్. తనకీ ప్రపంచానికీ సామరస్యం కుదిరేదాకా, కవి చేసే అతర్ బహిర్ యుద్ధారావమే కవిత్వమంటాడు చలం. మచిపోయేదంతా చెత్త, జ్ఞాపకం వుండేదే కవిత్వమని చెళ్లపిళ్లవారి భావన. కాలం కన్నా ముందుగా పరుగెత్తేదని, అది అగ్నిసరస్సున వికసించిన వజ్రమని కవిత్వాన్ని పలవరించి కలవరించాడు శ్రీశ్రీ. ప్రపంచమొక పద్మవ్యూహం, కవిత్వమొక తీరని దాహమని తన కవితా దాహార్థిని వ్యక్తం చేశాడు శ్రీశ్రీ.

ఆంగ్ల కవులు కవిత్వాన్ని తమ పరిభాషలో తమ దృక్పథాల్లో వ్యక్తం చేశారు. ఆంగ్ల కవులు ఏకంగా ఆ భావాలన్నీ తమ కవితల్లో అంతర్లీనంగా గానం చేశారు.

Genuine Poetry can communicate before it is under stood

- T.S. Eliot

నీ చెమట చినుకులు
నిరంతరం నేలలో పల్లవిస్తూనే వుంటాయి
నువ్వు సృష్టిలో ప్రతి సృష్టిచేసే మహాశిల్పివి
నీ స్వేద పరిమళమే
ఈ ప్రపంచ నాగరికతా సౌరభం

-శాంతినారాయణ

Poetry is the best words in the best order

-Coleridge

నను తొలిచే బాధలవులే
నను మలిచే కవితా శిల్పం

- అలిశెట్టి ప్రభాకర్

కవిత్వం రసావిష్కరణ చేస్తుంది. వాస్తవానికి రసం లేనిదే కవిత్వం లేదు. రసం కవిత్వ జీవధాతువు. కొన్ని ధ్వనులను వ్యక్తీకరించటం ద్వారా కవి దాన్ని కవిత్వంలో ఆవిష్కరించగలడు. రసం ఎంత వుంటే అది అంత గొప్ప కవిత్వమవుతుంది.

అదే పెన్న! అదే పెన్న! నిదానించి నడు!
విచారించునెదన్, వట్టి ఎడారి తమ్ముడు!
ఇదే పెన్న! ఎదీ పెన్న! ఏదీ పినాకినీ?
ఎదీ పెన్న? ఇదే పెన్న! ఇదే పినాకినీ!

-విద్వాన్ విశ్వం(పెన్నెటిపాట)

ధ్వని ఎంత వున్నా రసంలేని రచన కవిత్వం కాజాలదు

ఈమె అయస్కాం
త కాంత - నిజం
ప్రతిరజం - ఇ
టే ప్రయాణం - మూ
సలో పోసిన
ఖనిజం - నిజం

-అరుద్ర(త్వమేవాహమ్)

కవి సమాజంలో జరిగే విపరీత సంఘటల్ని చూచి చలించిపోతాడు. మానసిక సంఘర్షణకు గురవుతాడు. దాంతో హృదయంలో ఆవేశం రగులుతుంది. వీటి వుత్పన్నసారం పదాల ప్రవాహమవుతుంది. ఇది సామాన్య ప్రజల సంభాషణ కన్నా ఎక్కువగాను, కాస్త జటిలంగాను ఆవిష్కృతమవుతుంది.

యుగయుగాల ఆవేదన
నెత్తురుగా పారుతోంది
ఎండిన మండిన ఈ కటిక నేలమీద
మళ్ళీ మానవ హృదయం
మతాల గుండు దెబ్బకు పచ్చినెత్తురు ముద్దలై
ప్రవిస్తోంది
నేడు ఇచ్చట జరిగే వున్మాదాల విధ్వంసంలో
నిలుచున్నాడు నరుడు ఒక్కడే
మృత్యుంజయుడై.

కవిత్వం సాధారణ సత్యాల తోరణం. ఆవేశం అంతర్లీనంగా వుండి వుత్సాహాన్ని అది కోరుతుంది. మన మనస్సులో వున్న భావాన్ని

బైటకు తెచ్చి చూస్తే కనిపించే మాహుల ప్రతిరూపమే కవిత్వం, తీవ్రానుభూతులు అసంకల్పితంగా పొంగి పొద్దడమే కవిత్వం. కవిత్వంలోని ధ్వనుల్లో కవి హృదయం ప్రతిధ్వనిస్తూ వుంటుంది. అందం పోటీయైన చోట అందం సరుకైన చోట అందాల వ్యాపారాల్ని ద్వేషిద్దాం! మన మనుగడకు అందం అనివార్యమైన చోట ఈ జీవితాన్నే ద్వేషిద్దాం! మనల్ని వెల్లవేసి, పటాల్ని తగలించిన గోడల్ని చేసి, మనల్ని అలంకృత గంగిరెద్దుల్ని చేసి, నిర్బంధ 'సౌందర్యాత్మక హింస'లో గాయపరిచిన చోట మిత్రులారా! నగ్నంగా అవును నగ్నంగా, తల్లి గర్భం నుండి బయటపడ్డట్టు ఏ అలంకారాలు, ఏ సౌందర్య కొలబద్దలు లేని జీవితాన్ని పిలుద్దాం!

..... ○

దేన్ని సంవిధానమంటారు? కవి తనలో అంతర్గతమైన రసాన్ని పాఠకునిలో బహిర్గతం చేయగలగతున్న కార్యమే సంవిధానంతో కూడిన కవిత్వం అద్భుతమైనది.

..... ○

-విమల
వర్తమానంలోని వాస్తవాన్ని లయబద్ధంగా మంత్రముగ్ధంగా వుదాత్తంగా ఆవిష్కరింపచేయటమే కవిత్వం. అందులో కవి హృదయం ప్రవహిస్తూ వుంటుంది. పాఠకునిలో అదే స్పందనను ప్రేరేపిస్తుంది. ఒక రకంగా పాఠకుని హిప్నోటైజ్ చేస్తుంది.

కడుపు దహించుకుపోయే పడుపుకత్తె రాక్షస రతిలో అర్థ నిమీలత నేత్రాల భయంకర బాధల పాటల పల్లవి! ఉరితీయబడ్డ శిరస్సు చెప్పిన రహస్యం! ఉన్మాది మనస్సినీవారిలో ఘాతంబేకా, భేకంబాకా! సమ్మె కట్టిన కూలీల, సమ్మె కట్టిన కూలీల భార్యల, బిడ్డల ఆకటి చీకటి చిచ్చుల హాహాకారం! ఆర్తారావం! ఒక లక్ష నక్షత్రాల మాటలు ఒక కోటి జలపాతాల పాటలు శతకోటి సముద్రతరంగాల మ్రోతలు! విన్నానమ్మా! విన్నా, నెన్నో విన్నాను

-శ్రీశ్రీ

సామాన్య మానవుడుకి బాధకలిగినా, సంతోషం కలిగినా మౌనంగా అనుభవిస్తాడు. లేదా మాటల్లో వ్యక్తం చేస్తాడు. కవి తన కల్పనతో బాధల్ని, ఆనందాల్ని అక్షర రూపంలో కవితాగానం చేస్తాడు. వాస్తవ జీవితంలోని జనాల నుభదుఃఖాల ప్రవాహ భరోష కవి కవితార్పురికి పల్లవిగా మారుతుంది.

ఇవాళ కవిత్వమంటే భావాంబర వీధుల్లో చిగురుతొడిగిన అనుభూతి కాదు నిట్టూర్పుల నిర్వాణంలో నివురుదాచిన అగ్నిలిపి!

కావ్యమంటే రస నిష్పత్తిలోంచి నోరూరించే ఆవకాయ ప్రబంధం కాదు బ్రద్దలైన నమ్మకంలోంచి ఎగదట్టిన అగ్నిశ్వాస
-రాధేయ

ఉన్నదున్నట్లు చెప్పే అది ఒక కథనం. దానికి అలంకారాలు జోడించి సంకేతరూపంలో వ్యక్తీకరిస్తే అది కవిత్వం. ఇక్కడ (రాయలసీమ) కాలం

బాంబు చుట్టూ తిరుగును భూమి కొడవలి ఆకారంలో వుండును

-రాచపాఠెం

తనతో తాను మాట్లాడుకుంటున్నట్లు కనిపిస్తూ కవి పాఠకునితో చేసే సంభాషణే కవిత్వం. వాడికి మట్టి మట్టే నాకు మట్టి కవిత్వం,

బోర్లా పడుకుని భూమిని వాటేసుకుంటే కవిత్వం. రెండు చేతుల్నిండా దుమ్ము తీసుకొని నెత్తిమీద పోసుకొని జలకాలాడ్డం కవిత్వం

-శివారెడ్డి

కవిత్వంలో భావం ముఖ్యమా? సంవిధానమా? ఏది ముఖ్యం? నిజానికి రెండింటిలో ఏది లోపించినా ఆ కవిత్వం వుత్పృష్టమైనది కాదు. మహత్తర భావాలను మహత్తరంగా వర్ణించేదే కవిత్వం.

దేన్ని సంవిధానమంటారు? కవి తనలో అంతర్గతమైన రసాన్ని పాఠకునిలో బహిర్గతం చేయగలగతున్న కార్యమే సంవిధానంతో కూడిన కవిత్వం అద్భుతమైనది.

నేను చూశాను నిజంగా ఆకలితో అల్లాడి మర్రిచెట్టుకింద మరణించిన ముసలి వాణ్ణి! నేను చూశాను నిజంగా తల్లిలేక తండ్రిలేక తిండిలేక ఏడుస్తూ ఏడుస్తూ ముంజేతుల కన్నులు తుడుచుకుంటూ మురికి కాల్వ పక్కనే నిద్రించిన మూడేళ్ళ పసిబాలుణ్ణి! నేను చూశాను నిజంగా మూర్తీభవత్ దైన్యాన్ని, హైన్యాన్ని క్షుభితాశ్రు కల్లోల నీరధుల్ని, గచ్చత్ శవాకార వికారుల్ని ఇది ఏ నాగరికతకు ఫలశ్రుతి? ఏ విజ్ఞాన ప్రకర్షకు ప్రకృతి? ఏ బుద్ధదేవుడి జన్మభూమికి గర్వస్మృతి?

-తిలక్

కవిత్వం రంగు, రుచి, రూపం, రస గంధాదులు లేని బ్రహ్మపదార్థం కాదు. అందుకే కవి జీవిత వాస్తవాలకు కల్పనలు జోడించి మెరుగులుదిద్ది మనకు అందిస్తాడు. కవి ఒక విమర్శకుడూ, విజ్ఞాని, వినోదకుడూ, ఒక బోధకుడూ.

తెలివి... విచక్షణా జ్ఞానం... విత్తులు నాటే స్తోమత

తియ్యని పండును కోసే
చేతి బలంతోనే,
ఆశక్తిని
తాత్కాలిక భయాలకి - స్వార్థాలకు
ఫణం పెట్టకు
భవిష్యత్ పోరాట బలాన్ని
ఈ బూడిదలో కలపకు

-నిఖిలేశ్వర్

ప్రతిభ గల కవి రచిస్తే కావ్య వస్తువు
మరింత రసానందాన్ని కలుగజేస్తుంది. కవి
శైలి, సంవిధానం బలంగా వుంటే కావ్యవస్తువు ప్రాధాన్యత కూడా
హరించుకుపోయే పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది.

దేన్ని శైలి అంటారు? కవి తన శైలిని ఎలా
అలవర్చుకుంటాడు?

రచనలో భాషను వాడుకునే శక్తిని, నేర్పునూ ప్రత్యేకతనూ
శైలి అంటారు. ప్రతి కవి తనకంటూ ఒక శైలిని అలవర్చుకోవాలి. దీన్ని
సాధించడం కోసం పూర్వకవుల రచనల్లోని శైలిని నిశితంగా
పరిశీలించాలి. బాగా చదవాలి. స్వయం కృషి ద్వారా మెలకువలను
నేర్చుకోవాలి. తమ రచనల్లో పెట్టగలగాలి. కవిత్వానికి వస్తువు ప్రాణం.
శైలి శరీరం. ఆరోగ్యవంతమైన శరీరం, చైతన్యవంతమైన ప్రాణం, ఈ
రెండూ అవసరమే. ఒకటి లేకుంటే రెండోది లేనట్టే లెక్క.

కాల స్వరూపం విరి కాదు, ఆవిరి
కాల రహస్యం పురి కాదు, ఊపిరి
మానవుడి నిట్టూర్పుకి ఓదార్పు
మార్పుల కూర్పు మనకు చేత కాని నేర్పు
కాలం మన ఆశల ప్రశ్నలకి జవాబు
కాలం మన ఆశయాలకి పెద్ద సవాలు
కాలం ఒక తేలని ప్రశ్న
కాలం ఒక తీరని తృప్తి

-ఆరుద్ర

కవిత్వంలో కల్పనలు, అలంకారాలు, చిత్రణలు ఎందుకు?
ఎందుకంటే కవి చెప్పేది వట్టి నగ్నమైన సాంకేతిక విషయంకాదు. అంటే
ఒక శాస్త్రవేత్త చేసే పని లాంటిది కాదు.

దత్తాంశాలను పరిశీలించండి
చిన్న చిన్న బీమలూ వగైరా
అడుగు భుజం
బలవంతమైన సర్పం
గట్టా ఎట్సెట్టా లంబం.
ఈ భుజాల పరస్పర సంఘర్షణల ఫలితం
ఈ భుజాల కర్ణం మీది చతురస్రం
థీసిస్ యాంటి థీసిసుల మిశ్రమం
రెండు విభిన్నపక్ష సంజ్ఞల పోరాటం
అనగా నూతన సంజ్ఞల పోరాటం
అనగా నూతన అవస్థ
ఒక పునీత వ్యవస్థ

-ఆరుద్ర

ఒక ప్రత్యేక శైలిని చక్కగా వాడగలగడం ఒక నేర్పు. కౌశలం.
దీనిని శాస్త్రపాండిత్యం అంటారు. దీన్ని సాధించటానికి అభ్యాసం

..... ○

ఏ కవిత్వమైనా సమకాలీన
యధార్థ జీవితాన్ని ఆలోచనాత్మకంగా
చిత్రించాలి. అది విప్లవాత్మకంగాకున్నా
పరవాలేదు. అది ఆశావహ
దృక్పథంతో ఆలోచింపచేసేదిగా
వుండాలి.

..... ○

అవసరం. అభ్యాసంతో కవిత్వం
పరిమృష్టమవుతుంది. అప్పుడది
జనరంజకమవుతుంది. ఆ సమయంలో కవి
ఇలా కోరుకుంటాడు.

“నా రచనలలో లోకం ప్రతిఫలించి,
నా తపస్సు ఫలించి,
నా గీతం గుండెలలో ఘూర్జిల్లగ
నా జాతి జనులు పాడుకునే
మంత్రంగా మ్రోగించాలని”

-శ్రీశ్రీ

కవికి జీవితానికి సంబంధం వుంది. జీవితానికి కవిత్వానికి
సంబంధం వుంది. అందుకే కవిత్వంలో జీవితం ప్రతిఫలిస్తూ వుంటుంది.
జీవిత యధార్థాల సున్నితమైన వ్యాఖ్యానమే కవిత్వం.

దేశం నలుమూలల
కార్మికుల వుద్యమాలు
విద్యార్థుల అలజదులు
మేధావుల ఆందోళన
రైతన్నల తిరుగుబాట్లు
అణగారిన జనులంతా
అగ్గోలే మందుతాండ్రు

-రత్నమాల

కావ్యం అద్భుతంగా వున్నంత మాత్రాన అది వుత్తమ
కావ్యమేనా? ఆ కవి వుత్తమ కవేనా?

ఏ కవిత్వమైనా సమకాలీన యధార్థ జీవితాన్ని
ఆలోచనాత్మకంగా చిత్రించాలి. అది విప్లవాత్మకంగాకున్నా పరవాలేదు.
అది ఆశావహదృక్పథంతో ఆలోచింపచేసేదిగా వుండాలి. తిరోగమన
ధోరణిలో నిరాశా నిస్పృహలను పెంచేదిగా వుండరాదు. అప్పుడు ఆ
కవిత్వాన్ని “ఉత్తమ కవిత్వం”గా చెప్పవచ్చు.

ఉత్తమ కవిని గుర్తించటానికి తగిన తూకపురాళ్ళు వున్నాయి.
కవి ప్రధానంగా అవి అభ్యుదయ దృక్పథం, చైతన్యం, పురోగమన శక్తులకు
అతనిచ్చే ప్రోద్బలం. అంతేగాని కేవలం కవిశైలి, టెక్నిక్లను బట్టి కాదు.
పైగావివి అదనంగా కవిత్వానికి శోభను కలిగించి ఉత్తమ కవిని మరింత
తేజోవంతం చేస్తాయి.

నా గీతం ఏయే శక్తులలో
ప్రాణ స్పందన పొందిందో?
నీకై నేనేరిన వేయే ధ్వనులలో
ఏయే మూలల వెదకిన ప్రోవుల
ప్రోవుల రణన్నినాదాలో,
నడిరేయాకస మా వర్తించిన
మేఘాలావర్షించిన
ప్రచండ రుంఝూ ప్రభంజనం
గజగజ లాడించిన
నడిసంద్రపు కెరటాల్లో మ్రోగిన
శంఖారావం, ధంకాధ్వానం

-శ్రీశ్రీ

ప్రతి కవికి చారిత్రక స్పృహ వుండాలి. సామాజిక దృక్పథం
వుండాలి. కవిత్వాన్ని సృజించడానికి కావలసిన సృజనశీలతను కవి
నేర్చుకోవాలి. కవిత్వంలో వుపయోగించే మంచి పదాల ప్రయోగస్థానాన్ని

నంగతి సందర్భాన్ని చూసుకోవాలి. నమాజంలో మంచి మార్పులు తీసుకురావాలన్న సామాజిక దృక్పథం, నిర్దిష్ట లక్ష్యం కవి కుండటం చాలా అవసరం.

జీవితం కరిగిపోయే

ఉన్న దాంట్లోనే నలుగురికి పంచు

-గోపాల చక్రవర్తి

యధార్థ సంఘటనను క్రమానుసారంగా వివరించటం చరిత్రకారుడు చేసేపని. కవి అలా కాదు. ఆ ఘటనలకు కల్పనలు, వర్ణనలు, అలంకారాలు జోడిస్తాడు. రమణీయంగా రసాత్మకంగా కవితాత్మకంగా వర్ణిస్తాడు. నాటి సామాజిక పరిస్థితులను అలవోకగా రచనలో ప్రతిఫలించేయగలడు. సామాజిక జీవనానికి కవిత్వం దర్పణంగా వుంటుంది.

మహత్తరమైన హిందూసంస్కృతిలో హోదా ఓ నెల రోజులు ముందే మేం చూస్తూ వుండేవాళ్ళం రోడ్ల వార, నాలుగు రోడ్ల జంక్షన్లలోనూ హోళికారాశులు

ఈసారి అహమ్మదాబాదులో నెలకి ముందునించే కర్రలకి బదులు పోగు చేశాం మనుషుల్ని మా పార్లమెంటు మూహూర్తం పెడుతుంది. ఈసారి హోళికా దహనానికి

..... ○

మంచి కవిత్వం పాఠకుల చైతన్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇలాంటి కవిత్వం రాయడానికి కవికి సామాజిక చైతన్యం వుండాలి. అంతేగాక తన చైతన్యాన్ని వ్యక్తీకరించే విధానం కూడా ముఖ్యం. అంటే రచనా సంవిధానం, శిల్పసౌందర్యం ప్రాధాన్యత వహిస్తాయి.

..... ○

సంబంధించింది కాదు. కవిత్వం పాఠకుని చదివించ గలిగితే చాలు కవి ఆరాటం నెరవేరినట్లు. దాన్ని ఓపిగ్గా చదవాల్సిన విధంగా వుండకుంటే చాలు. అది పాటక జనహృదయాల్లో ఇంకిపోతుంది.

నేను పాఠకుణ్ణి నీకు స్నేహితుణ్ణి

పంచడానికెంచిన నీ మార్గం

పటితల కది చొరజాలని దుర్గం

నా కోసం అంకితమని చెప్పిన నీ

కవిత

నాకర్థం కాకుంటే ఏమిటి నీనవత?

-నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు

మంచి భావాల్లో వ్యక్తీకరించిన కవిత్వం పాఠకులను చదవనిస్తుంది. పలవరింపజేస్తుంది.

ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో

పాలడబ్బా పరాయికరణ

సొంటికొమ్ము ఉగ్గగిన్నె పేటెంటుమయం

-అడిగోపుల వెంకటరత్నం

మంచి కవిత్వం పాఠకుల చైతన్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ఇలాంటి కవిత్వం రాయడానికి కవికి సామాజిక చైతన్యం వుండాలి. అంతేగాక తన చైతన్యాన్ని వ్యక్తీకరించే విధానం కూడా ముఖ్యం. అంటే రచనా సంవిధానం, శిల్పసౌందర్యం ప్రాధాన్యత వహిస్తాయి.

బొట్టు కాటుకలతోపాటు

ఏ రాష్ట్రపు అయిదోతనాన్నైనా డాలరే అమ్మగలదు

గ్లోబల్ ఖద్దం

ఏ గుడిసెలో దీపం ఆర్పుతుందో

ఏ మేడలో దీపం పెడుతుందో

వాయిదాల పద్ధతిలో తెలుసుకోగలం

-నాళేశ్వరం శంకరం

ప్రాచీన కాలంలో రాజుల ప్రాపకంలో ప్రబంధ కవిత్వం రాజ్యమేలింది. అప్పుడు కవిత్వ రూపం పద్యం. నేటి ఆధునిక కవిత్వ రూపం వచనం. కొంత మంది చాంధసవాదులు నేటికి పద్యరూపంలో వున్నదే కవిత్వమని భావిస్తుంటారు.

బస్తాలకు బళ్లకెత్తు

పద్యాలా కవిత్వం?

ప్రాచీనత పవిత్రమా?

పనికి రాదా నవత్వం?

ఆయా కాల పరిస్థితులనుబట్టి కవిత్వ రూపాలు మారుతూ వచ్చాయి. కవిత్యానికి రూపం ముఖ్యమా? వస్తువు ముఖ్యమా? అంటే వస్తువే అనే సమాధానం వస్తుంది. వస్తువు, శైలి, రసం, ధ్వని కవిత్యానికి ప్రాణాలు.

సగం కాలిన ఆకాశం వాసన

అక్షరమై పద్యంలో ఇమిడిందెప్పుడు?

సగం కరిగిన భూమి వాసన

పద్య పాదాలుగా నడించెందెప్పుడు?

-వడ్డెబోయిన శ్రీనివాస్

చంధస్సులు, వ్యాకరణాల పరిష్కారం నుండి పద్య కవిత్వం

-నిర్మలానంద్
కవితాను జీవిస్తున్న కాలానికి ప్రతినిధి, మనం కవిత్వం చదువుతున్నప్పుడు ఆయా కాలాల్లోని సామాజిక స్థితిగతులు, ప్రజల మనోభావాలు ఆచార వ్యవహారాలు తెలుస్తాయి. చరిత్ర పరిశోధకులకు కూడా ఇవి వుపకరిస్తాయి.

స్వజాతి పాలనలో సతిపునరావుతం మహిళా ప్రగతిని మంటలందు తోయడం

మమతకు మానవతకు

శిలువనచట వేయడం

-కొండపల్లి కోటేశ్వరమ్మ

ప్రపంచీకరణ ప్రభావంతో మానవ సంబంధాల్లో మార్పులు వస్తున్నాయి. భవిష్యత్ పరిణామాల చిత్రపటం మాడ్రన్ ఆర్ట్ లా చిత్రవిచిత్రంగా వుంది. మనల్ని గందరగోళంలోకి తీసుకువెళ్తోంది. ఇలాంటి సంక్లిష్ట సామాజిక అంశాల గూర్చి కవి ఆలోచించాలి. స్పందించాలి.

ప్రపంచాన్ని చూడలేని కవిత

నిజం చూపదు

ఇసుకలోన తలదూర్చిన

ఉష్ట్రపక్షి బాపతు

-శ్రీశ్రీ

కవిత్వం ఒక జీవనది. నిరంతర ప్రవాహశీలి. ఏనాడూ ఇంకిపోనిది. కవిత్వం ఎవరె గుత్తసాత్తు కాదు. ఏ కాలనికో మాత్రమే

విముక్తమై ప్రజల వాడుక భాషలో అభ్యుదయ కవిత్వం మొలకెత్తి విశాలమైంది. అన్ని రకాల పూర్వభావాలను వెనక్కు నెట్టి సమాజ పురోగమనాన్ని ఆశించే అభ్యుదయాంశాలతో ఆధునిక కవిత్వం విజృంభిస్తోంది.

పద్య కవిత్వం ఆనాటి రాచరిక వ్యవస్థను కీర్తిస్తూ రాజులకు పూడిగం చేసేది. నేటి ఆధునిక కవిత్వం ప్రజా పక్షాన నిలబడి వుంది. రాజ్యాన్ని ప్రశ్నిస్తోంది. అన్ని రకాల అసమానతలపై ధ్వజమెత్తుతోంది. నేటి కవిత్వానికి కేంద్రం మనిషి, మనిషి చుట్టూ ఆవరించిన జీవితం, శ్రమ, మేధస్సు, సాఫల్య వైఫల్యాలు.

పొద్దున్నే
ఇంకా పొద్దయినా పొడవకముందే
ఆమె
ప్రవహించే ఏరులా
పరుగెడుతూ వస్తుంది
వచ్చిందే తడవుగా
యుద్ధానికి సిద్ధమవుతున్న సైనికునిలా
రంగంలోకి దిగుతుంది.

ఆమె
ఓ కదిలే యంత్రం
ఆమె
వెలుగుతున్న మైసంలా
కరుగుతూ వుంటుంది

-జి. నిర్మలారాజ్

సాంఘికంగా సామ్యవాద సిద్ధాంతం సమాజ సమస్యలకు పరిష్కారం చూపిస్తోంది. అట్టడుగు వర్గాల అభ్యున్నతికై కృషి చేసే సాధనం. కష్టజీవులు అధికారం కైవసం చేసుకునేందుకై బాటలు వేసిన శ్రామిక జీవన సిద్ధాంతం. అభ్యుదయ విప్లవ భావాలతో నిండిన కవిత్వం సామ్యవాద భావాలను విస్తృత పరిచినవే. ఆ సిద్ధాంతానికి పల్లవిగా నిలిచినవే. ఇక్కడ అధోజగత్ సహోదరుల అభ్యున్నతే లక్ష్యంగా వుంది.

మనుష్యుడే నాగీతం
మానవుడే నా సంగీతం

-శ్రీశ్రీ

సమాజంలోని సమస్యలన్ని పరస్పర సంబంధితాలు. ఆధునికాంతర ధోరణి గలవారు దీన్ని గుర్తించరు. వాటిని విడివిడిగా చూస్తారు. మౌలికాంశాలపట్ల, వాటి చుట్టూ అల్లుకొన్న విషయాలపట్ల

వారికే అవగాహన వుండదు. అందుకే ఆధునికాంతర కవిత్వం సమాజ తిరోగమన శక్తిగా ముందుకు వస్తోంది.

అందుకే...

“భాషకు వర్గ ప్రయోజనం లేదు. కాని అది వ్యక్తికరించే భావాలకు వర్గ ప్రయోజనం వుంది.”

కొందరు కవిత్వాన్ని ‘విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్’గా నిర్వచిస్తారు. ఇది ఎంతవరకు వాస్తవం? ఎవరి శ్రేయస్సును కవి ఆకాంక్షిస్తాడు? సమాజంలోని అందరి శ్రేయస్సును అంటే కష్టజీవుల శ్రేయస్సునూ, వారి కష్టానికి కారణభూతులైన వారి శ్రేయస్సును, ఇక్కడ కవి ఎవరి పక్షం వున్నట్లు?

ఏ ఇజంలేదు టూరిజం మాత్రమే వుందని వుద్ఘోషించే వాళ్లు మాత్రమే ఇలాంటి సర్వజన శ్రేయస్సు గురించి కవిత్వాన్ని ఒకబోస్తారు. పై రెండు శ్రేయోద్ధృక్పథాల్లో ఏదో ఒక దృక్పథాన్ని కవి కలిగి వుంటాడు. తదనుగుణంగానే ఆ కవిత్వం సాగుతుంది. పీడితుల శ్రేయస్సును కోరే కవి జీవితాన్ని బాగా పరిశీలిస్తాడు. విశ్లేషిస్తాడు. తలక్రిందులుగా వున్న ఆలోచనల్ని సక్రమంగా నిలబెట్టి కవిత్వీకరిస్తాడు. సమాజంలోని ఆకలి అరాచకాలపై సమరం ప్రకటిస్తాడు. శాంతి కోసం పరితపిస్తాడు.

కవిత్వం సమాజాన్ని ముందుకు నడిపించే చోదకశక్తి ప్రజల ఆలోచనా వైఖరిలో మార్పుకు దోహదం చేసే సాధనం. అందుకే జనకంటక ప్రభుత్వం దీనిపై నిఘా వేస్తుంది. తస్మదీయులను అందలమెక్కిస్తుంది. అస్మదీయులపై కొరడా ఝులిపిస్తుంది.

అలలపై నిఘా! అలలపై నిఘా!
అలలుకనే కలలపై నిఘా!
అలలపైన అనురాగం చూపించే గాలినితారా
సంగీతంపైన నిఘా!

-శివసాగర్

ఏది ఏమైనా, ఎంత శ్రమైనా నవకవులు ఎంతో తపనతో ప్రజాసాహిత్యాన్ని సృజిస్తున్నారు. పురోగమన కవుల బాట కొత్తగా కలం చేపట్టిన కవులకు మార్గదర్శకం. అదే సాహితీపరుల హృదయాల్లో వుత్తమాభిరుచులను మొలకెత్తించే గీతం.

ప్రతి ప్రయత్నమొక ప్రారంభం
ఎదురైన ప్రతి వైఫల్యం
విజయారోపణ ప్రస్థానంలో
ఒక సోపాన పదం

V

బలవర్ధక ఆహారం
పొట్టనిండని వైనం
మధ్యాహ్న భోజనం!

పిల్లకి జ్వరం
తల్లితండ్రుల విచారం
పేగుబంధం!

మైళ్ళ కొద్దీ బీళ్ళు
గొంతెండిన ఊళ్ళు
ఏవీ కన్నీళ్ళు?

నోట్లో సిగరెట్
చురుక్కుమన్న పెదవులు
బూడిదైన జ్ఞాపకం!

సాదనాల వెంకటస్వామి నాయుడు

పెళ్ళి కూతురున్నది
బోయాలూ ఉన్నారు
ఏదీ పల్లకి?

కన్నీటి గోదారి
ఇంటికి వెలుగుదారి
ఇల్లాలు!

తల ఊపడం
తన్నులు తినడం
పాతివ్రత్యం!

సమస్యల సమాహారం
సంతోషాల సంబరం
జీవితం!

మా అమ్మాయి
బడికెళ్ళనంది
బ్యాగ్ పెయిన్!

బడికెళ్లే పిల్ల
జ్వరమొచ్చింది
ఎగ్జామినేషన్ ఫీవర్!

అదంతే!

రచన - రచయిత - పాఠకుడు : కొన్ని భావనలు

వాస్తవానికి రచయిత అంటే ఎవరు? అతని స్థానం ఏమిటి? రచన అతనివల్ల జీవిస్తుందా? అతడు రచనవల్ల జీవిస్తున్నాడా? రచన-రచయిత-పాఠకుడు వీటి మధ్య వున్న సంబంధం ఏమిటి? ముఖ్యమైన అంశాలన్నిటి మీద ఇలియెట్ నుండి నార్మన్ హోలాండ్ వరకు రసవత్తరమైన సైద్ధాంతిక చర్చ జరిగింది. అనేక ప్రతిపాదనలు వచ్చాయి.

జిలుకర శ్రీనివాస్

ఇంగ్లీషు సాహిత్య సిద్ధాంతాల్ని అధ్యయనం చేస్తున్న కవులు మనకున్నారు. తెలుగు కవిత్వంలో వాటికి సంబంధించిన ప్రయోగాలూ కన్పిస్తాయి. అయితే అంత సీరియస్‌నెస్ కన్పించదు. కొంత మందికి వాటిని తెలుగు కవిత్వవాతావరణంలో ఇమిడ్చే శక్తి వుండదు. అందువల్ల అవి తాత్కాలికంగా వైఫల్యం చెందుతాయి. దీని ఫలితంగా ఆంగ్ల సాహిత్య సిద్ధాంతాలు, సూత్రాల ఆధారంగా మనకవిత్వాన్ని విశ్లేషించాల్సి వచ్చినప్పుడు, విలువల నిర్ణయం ప్రకటించాల్సినప్పుడు విమర్శకుడు చాలా ఇబ్బంది పడుతున్నాడు.

కానీ ఈ మధ్య Disclose, Conceal, repeatedness, novelty అనే భావనల మీద కొంత చర్చ జరిగింది. 'మక్కా చంద్రుడు' కథపై జరిగిన చర్చ కొంత అప్లయిడ్ గా జరిగింది. ఈ సందర్భంగానే మక్కాచంద్రుడు రచయితపై కొంత మంది వ్యాఖ్యానాలు చేశారు! విమర్శించారు! సంప్రదాయక మూస ఆలోచనా పరులు నోరు చేసుకున్నారు. ఇంకొంత మంది రచయితకు అండగా నిలబడ్డారు. ఏమైనా ఆరోగ్యకరమైన చర్చ జరిగింది.

వాస్తవానికి రచయిత అంటే ఎవరు? అతని స్థానం ఏమిటి? రచన అతనివల్ల జీవిస్తుందా? అతడు రచనవల్ల జీవిస్తున్నాడా? రచన-రచయిత-పాఠకుడు వీటి

మధ్య వున్న సంబంధం ఏమిటి? ముఖ్యమైన అంశాలన్నిటి మీద ఇలియెట్ నుండి నార్మన్ హోలాండ్ వరకు రసవత్తరమైన సైద్ధాంతిక చర్చ జరిగింది. అనేక ప్రతిపాదనలు వచ్చాయి.

ఇలియెట్ నుండి రోనాల్డ్ బెర్న్స్ వరకు జరిగిన అవగాహన పరిణామంలో కీలకమైన దశ వచ్చింది. బెర్న్స్ The death of the Author అనే వ్యాసంలో రచయితకు మరణం ప్రకటించాడు. రచనకు ప్రాధాన్యతనిచ్చారు. ఆ తర్వాతి సిద్ధాంతవేత్తలు విమర్శకుల్ని తోసిపుచ్చి పాఠకుడి స్పందనకు విలువనిచ్చారు. అదే Reader response criticismగా రూపాంతరం చెందింది. తెలుగు కవిత్వంలో ఈ ప్రతిపాదన చేసింది మొదటగా సీతారాం. 'S/o మాణిక్యం'లో రచన చివర విమర్శకులకు మరణం ప్రకటించి పాఠకుల స్పందన విమర్శను ఆహ్వానించాడు. ఆ విధంగానే తన రచనలో ఇద్దరి చేత స్పందనల్ని రాయించి పొందుపర్చాడు. ఆ తర్వాత చాలా కాలానికి 'ఆరోపర్ల'లో ఇక్కాల్ చంద్ అదే ప్రతిపాదన చేశాడు. కానీ పట్టించుకున్న వారు లేరు. కానీ సీతారాం, ప్రసేన్, యాకూబ్ వంటి వార్ని అనేక మంది దళిత, స్త్రీవాద కవుల్ని పరిచయం చేసి 'చేరాతలు' ద్వారా, పాఠక స్పందన విమర్శ పద్ధతిని తెలుగులో మొదటగా పరిచయం చేసింది 'చేరా'గారనే చెప్పాలి. ఈ స్టేట్‌మెంటుకు కొన్ని పరిమితులున్నాయి. కాని

అది చేరా పాఠకుడిగా తన స్పందనల్ని రికార్డు చేసిన కాలమ్ గా మనం జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే తెలుస్తుంది. అసలైన విమర్శకుడిగా చేరా అందులో పూర్తిస్థాయిలో కన్పించడు.

సీతారాం, అప్పర్, ప్రసేన్ వంశీకృష్ణలు 'కవిత్వం' అనే కవితల సంపుటిని ప్రకటించారు. సమీక్షకులు విమర్శకులందరూ అది గ్లోబలైజేషన్ స్కింలో వచ్చిన రచనగా పేర్కొన్నారు. కాని వాళ్ళు రచన నుండి కవిని conceal చేసిన ఒక తీవ్ర క్రియను ఎవరూ గుర్తించలేదు. అట్టమీద తప్ప ఏ కవితకిందా కవి పేరుండదు. ఎవరు ఏది రాశారో గుర్తించే ఆనవాలు (సైన్)ని వాళ్ళు రద్దు చేశారు. వారి కవితా శైలితో పరిచయం వున్న వారు ఏది ఎవరు రాశారో గుర్తించవచ్చు. కాని అందరూ గుర్తించలేరు.

ఇక్కడే మనం రోనాల్డ్ బెర్న్స్, ఫుకోలను గుర్తు చేసుకోవాలి. వారేం చెప్పారో తెలిస్తే వీరు చేసిన ప్రతిపాదనను అవగాహన చేసుకోవడం సులభమవుతుంది.

రోలాండ్ బెర్న్స్ తన The author is a modern figure, a product of our society in so far as, emerging from the Middle Ages and English empiricism, French rationalism and the personal Faith of the Reformation, it discovered the prestige of individual of, as it is more nobly put, the 'human person'. It is thus logical that in literature it should be this positivism, the epitoma and culmination of capitalism ideology, which has attached the greatest importance to the 'person' of the author" అంటాడు. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలో కవికి ప్రాధాన్యత పెరిగి స్థిరపడిన తీరుని మనకు ఎరుక పర్చుతాడు. పెట్టుబడిదారీ భావజాల ఉన్నత దశ రచయితకు 'వ్యక్తి'గా అధిక ప్రాధాన్యతనిచ్చిందంటాడు. రచన కిచ్చిన విలువను కర్తకివ్వ నిరాకరించాడు. రచన మట్టుకతో రచన నుంచి రచయిత అదృశ్యమవుతాడని, అవ్వాలని వాదించి అతడు మరణాన్ని ధృవీకరిస్తాడు.

ఫుకో తాత్వికవేత్త. 'రాజ్యంపై నిశిత పరిశీలన చేశాడు. అలాగే సాహిత్యంపై కూడా కొన్ని ప్రతిపాదనలు చేశాడు. పూర్వ రచనల్ని,

బాల్యం ఆటపాటలతో కిటకిటలాడుతున్నప్పుడు
ఎన్నో ఆటలు
తాటాకు బొమ్మలకు గుడ్డలు కట్టి
బొమ్మల పెళ్ళిళ్ళు చేసే వాళ్ళం
బొమ్మలయితే మాత్రం మొగుడూ పెళ్ళాలే కదా
అచ్చు అమ్మానాన్న లాగే కీచులాడే వారు
అదో అనుభూతి
అదే అనుభూతి అనుభవంలోకి వచ్చేసరికి
నేనూ ఆ తాటాకు బొమ్మ ఒక్కటే అయ్యాం
తీయని అనుభూతి చేదు అనుభవమయ్యాక
ఆనందం ఆశ్చర్యమైంది

జీవితానికి రంగులు అద్ది
తీయని ఊహల్ని గుండెనిండా గుట్టలుగా పోసుకున్న దాన్ని
కమ్మని కలలు కోసం నిత్యం కళ్ళు మూసుకుని
యవ్వనమంతా కలలరాత్రిగానే గడిపిన దాన్ని
ఆ వసంతంలో పూసిన పూలన్నీ ఇప్పుడు ముళ్ళయి గుచ్చుకుంటుంటే
కమ్మని కలలన్నీ కన్నీళ్ళయి కరిగిపోతున్నాయి
తీయని, ఊహలన్నీ రెక్కలు తెగి శిథిలమైపోతున్నాయి
ఇంకా పూలబాణంలా ఎలా పరిమళించను
మేలిముసుగు ఇంకా ఆభరణమే అని ఎలా అనుకోను

...న దాసి

డా॥ బండి సత్యనారాయణ

నీ యింటికి పరువునయ్యాను
నీ ఒంటికి రెప్పునయ్యాను
నీ ఆకలికి తిండినయ్యాను
నీ రోగానికి మందునయ్యాను
ఇప్పుడు భావోద్వేగంతో ఎక్కుపెట్టిన బాణం సంధిస్తున్నాను
చెప్పు, నువ్వు నాకేమయ్యావు?
పొగచూరిన నా శరీరం నీకు వాసనరాలేదు
నా కన్నీటి చారికలూ నీ కంటపడలేదు
చీకటి పడగానే నాలుగు కాళ్ళతో వెంటాడి
నన్ను వేటాడం, తప్ప నీకేం తెలుసు?
మూరెడు మల్లెపూలకీ
పిడికెడు ముద్దకీ నా జీవితాన్ని తాకట్టు పెట్టాననుకున్నావుగానీ
కన్నప్రేమని నరుక్కుని
నా రక్తమాంసాల్ని నీకతికించుకోవాలనే నా తపన నీకేం తెలుసు!

రచయితల దృక్పథాల్ని వరిశీలించి రచన-రచయితల అంతస్సంబంధంపై వ్యాఖ్యానించాడు. “The order of Things”లో లేఖనం రచయిత అమరత్వాన్ని గ్యారంటీ చేయటంగాక, writing “Kills” the author అంటాడు. ఈ మాట “Samuel Beckett”ని ఉద్దేశిస్తూ అలా అన్నాడు. అందుకు గ్రీకు గ్రంథాల్ని ఉదహరించాడు.

భాషానువర్తనంలో రచయిత ఒక అంశం. అందువల్ల రచన నుండి రచయిత ప్రత్యేక వ్యక్తిగతం రద్దు అవుతుంది అని ప్రకటించాడు. రచయిత-రచన-పాఠకుడుల మధ్య సంబంధం భాష (వ్యవస్థ/నిర్మాణం), ఆధారితాలుగా అర్థం చేసుకొంటారు. ఆధారితాలు భాషా నిర్మాణంలో స్థిరపడిన స్థానాలు.

అయితే ఫుకో రచయిత మరణాన్ని ఎందుకు ప్రకటించాడు? రచయితని కేంద్రంగా కాక నిర్మాణంలోని ఒక అంశంగా, positionగా చూస్తాడు. అయితే ఫుకో తాత్త్వికంగా నీషేను అనుసరిస్తాడు. పందొమ్మిదో శతాబ్దంలో నీషే God is dead అని తిరుగులేని ప్రకటన చేశాడు. ఈ ప్రకటనను పెరిడా (Perrida) ఫిలాసఫీలో దేవుడు కేంద్ర స్థానం నుండి నిరాకరించబడటంగా అర్థం చేసుకున్నాడు.

అదే విధంగా ఫుకో రచయిత రచనకు కేంద్రమనే భావాన్ని వినిర్మాణం చేశాడు. అంతేకాక రచయిత అనేవాడు రచన యొక్క లేఖనా ప్రవర్తనవల్ల ఉత్పత్తి కాబడ్డవాడని అంటాడు. దీనికి అతడు రోలాండ్ బెర్ట్స్ “the death of the author” అనే వ్యాసంలోని భావనని అరువు తెచ్చుకొన్నాడు.

రచయిత కేవలం రచన లేదా లేఖనాల ఉత్పత్తిగానే బతుకుతాడు. ఫుకో రచనలు ఆ విషయాన్ని విశదీకరిస్తాయి.

అయితే రచయిత పేరును గుర్తించేదెలా? దీనికి ఫుకో ఏమంటాడంటే పేరు Designation, Description ల మధ్య ఊగులాడుతుంది అంటాడు. Designation అనేది వ్యక్తిని,

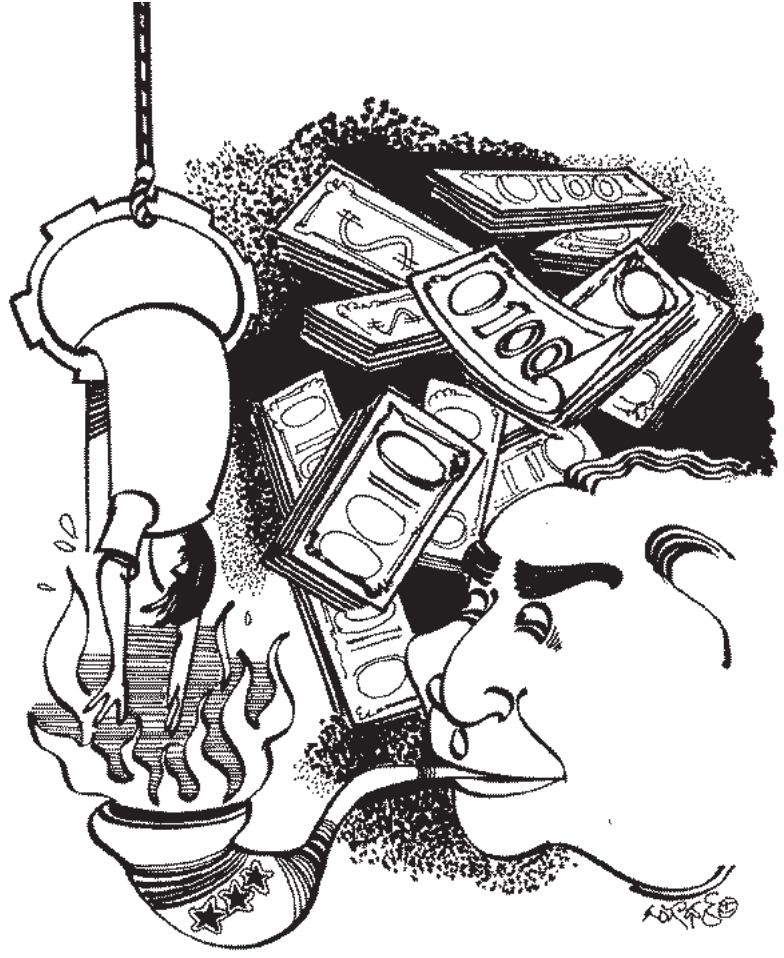
Description అనేది Ideas రచనలను పేరుతో (Name) జత చేస్తాయి. అయితే ఈ రెండూ ఒకటే కావు. పర్యాయపదాలంతకన్నా కావు. పేరు సూచ్యం (signified). అది వాస్తవ వ్యక్తినిగాని, సంబంధం సంకేతం (signifier), సంకేతితం (signified) ల మధ్య సంబంధంగా అర్థం చేసుకోవాలి. ఇవి విడదీయదగినవి, నిర్వ్యాజమైనవిగా భావించాలి. ‘కవిత్వం’ పుస్తకంపై అఫ్ఫర్, ప్రసేన్, సీతారాం వంశీకృష్ణల పేర్లు ఇలా అర్థం చేసుకోవాల్సినవి. అవి రచనతో నిర్వ్యాజమైన, విడదీయదగిన సిగ్నిఫైయర్స్ గా భావించాలి. అందుకే వారు లేఖనానంతరం cancel చేయబడ్డారు. వారెంత మాత్రమూ ‘కవిత్వం’ సృష్టికర్తలు కారు. ఆ రచన వార్ని కర్తలుగా ఉత్పత్తి చేసింది.

రోలాండ్ బెర్ట్స్, ఫుకోల ప్రతిపాదన పాఠక స్పందన విమర్శకి దారి తీసింది. David Bleich, Norman Holland, stanly Fish, Radway, వంటి వారు రచన (Text) స్వయం ప్రతిపత్తిని నిరాకరించారు. రచన నుండి పాఠకుడి స్థానం, విలువ, అతని ప్రాధాన్యత గురించి విచారించారు. పాఠకుడెవరు? అర్థ (meaning) స్థానం ఎక్కడ? వ్యాఖ్యాన అధికారం ఎక్కడుంది? పఠన క్రియ ఏ రకమైన అనుభవం? అనే ప్రశ్నలకు సమాధానం తెలుసుకోనే ప్రయత్నంలో Reader’s response criticism అభివృద్ధి చెందింది. రచనను కేంద్రక స్థానం నుండి తప్పించడమే కాక దాని సర్వస్వతంత్రతను, Uniqueness ను, అధిపత్యాన్ని తిరస్కరించారు. పాఠకుని అవగాహన (perception), వ్యాఖ్యానం (Interpretation) లపై మాత్రమే రచన విలువ, అస్తిత్వం ఆధారపడి వుంటాయన్నారు. పాఠకుణ్ణి కేంద్రక స్థానంలో నిలిపారు.

తెలుగులో పస్తున్న సమీక్షలన్నీ పాఠక స్పందన విమర్శలుగా ఒక స్థాయి వరకు పరిగణించవచ్చు. సీతారాం ఆశించిన మార్పు విమర్శలో త్వరగా జరిగితే చాలా మేలు జరుగుతుంది. విమర్శ ప్రజాస్వామీకరించబడ్డంది.

V

డబ్బుల సముద్రం

‘తన తండ్రి తనకి సంపాదించింది అస్తికాదు డబ్బుల సముద్రం. అందులో ఎప్పుడూ ప్రయాణించే పెట్టుబడి బోటా.. యిది అస్తికాదు. ఇందులో ఆనందం ఉన్నట్టే తోచడం లేదు. ఈ బోటుని ఎప్పుడూ నడుపుతూనే ఉండాలి. ఒక్క సెకను కూడా ఆవదానికి వీల్లేదు. ఆగిందా.... మునిగిపోతాం... మరో తప్పించుకునే మార్గం లేదు...’

కారు దిగి ఆఫీసులోకి నడిచాడు జనార్దన్. స్టాఫ్ చేస్తున్న అభివాదాల్ని పట్టించి పట్టించుకోనట్లుగా గబగబా ఎస్కలేటర్ వైపు వెళ్లి అవి ఎక్కి పైన తన గదిలోకి వెళ్లి సీటులో కూర్చున్నాడు. అతని వెనక సూట్కేసు తీసుకొచ్చిన డ్రైవర్ దాన్ని టేబుల్ మీద పెట్టి వెళ్ళిపోయాడు.

గది నిశ్శబ్దంగా ఉంది. మెత్తని చల్లదనం వాంఛలేని స్పర్శలా ఏవగింపుగా వుంది. ‘ఈ దరిద్రగొట్టు నిశ్శబ్దం భూతంలా వెంటాడుతోంది. ఇంట్లో ఏసీ నిశ్శబ్దం. కారు ఏసీ నిశ్శబ్దం. ఆఫీసు ఏసీ నిశ్శబ్దం.. అంతా నిశ్శబ్దమే. ఒక నిశ్శబ్దం లోంచి ఇంకో నిశ్శబ్దంలోకి మారేటప్పుడు వినిపిస్తుంది శబ్దం... గోల... మనుషుల వర్షమానాన్ని మోసుకొచ్చే గాలి... అంతలోనే మళ్ళీ నిశ్శబ్దం.

ఈ నిశ్శబ్దం తుమ్మ జిగురు వూచిలా పట్టుకుంది. ఇప్పుడు మింగేసేలా ఉంది.

జనార్దన్ సీట్లోంచి లేచి గోడకున్న అద్దం దగ్గరి కర్డెన్ పక్కకి లాగి బయటకి చూస్తూ నిలబడ్డాడు. కింద వర్షాపులో

వర్షా పని చేస్తున్నారు. బహుశా లారీ యింజన్ మోతా.. టక్కుటక్కుమని ఏదో ఒక మోతా ఉంటుంటాయి. వర్షం దరూ నవ్వుకుంటూ కులాసాగా ఉన్నట్టుతోచింది అతనికి. ‘వీళ్ళ పని నయం. నెల జీతం వొస్తుందా లేదా అని తప్ప అమెరికా ఆటోమొబైల్ గురించీ.. ఎమ్మెస్సీల మార్కెట్ గురించి అక్కరలేదూ.. అందోళనా లేదు.

యిప్పుడు ఈ టెన్షన్తో గుండె పగిలేలా ఉంది. ప్లాస్టిక్ టబ్బుకి నిప్పు అంటుకుని పడ్డ చిల్లు పెరిగి పెరిగి పోతున్నట్టు టెన్షన్ పెరిగిపోతోంది. టెన్షన్ పోవాలంటే యోగా... మెడిటేషనూ చైయాల్! ఓ పక్క నిప్పు కాలుస్తూనే ఉంటే ఇంక ధ్యానమేంటి? ధ్యానంలో ఉంటే నిప్పుకాలదా! అంటించి చూడాలి...’ అని నవ్వుకున్నాడు.

ఫోను రింగయ్యింది. వచ్చి తీసాడు. అట్నుంచి ఆపరేటర్ “సర్... మీ కోసం స్వామి నిశ్శబ్దం నందయోగి తమ శిష్యబృందంతో వచ్చారు. మీ అపాయింట్మెంట్ ఉందట” అంది.

ఓ క్షణం ఆగి ‘ఎస్... సెండ్ దెమ్’ అని తన సీట్లో కూర్చున్నాడు. పది నిముషాల తరువాత డోరు చూయింగ్ గమ్ సాగినట్టు తెరుచుకుంది. కాషాయరంగుబట్టలు వేసుకున్న స్వామి నిశ్శబ్దం నందయోగి. ఆయనతో మరో పది మంది దాకా మామూలు బట్టలు వేసుకున్న వాళ్ళూ వచ్చారు. ఆఫీస్ బాయ్ వాళ్ళని సోఫాల్లో కూర్చోబెట్టాడు. జనార్దన్ స్వామి వద్దకు వెళ్లి పాదాభివందనం

చేశాడు. స్వామి అతన్ని ఆశీర్వదించి ఆప్యాయంగా పలకరించాడు. జనార్ధన్ స్వామిని చేతులు పట్టుకుని తీసుకొచ్చి తను కూర్చోనే సీట్లో కూర్చోపెట్టాడు. స్వామి ఆసీనుడయ్యాకా తను ఎదురుగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

‘స్వామి చాలా నిరాడంబరుడు’ విలువైన పాము కూసం లాంటి పట్టు కాషాయ వస్త్రాల్ని ధరించాడు. కొద్దిగా బట్టతల, బాగా కానీ జాగ్రత్తగా పెరిగిన గడ్డం, నలుపు, తెలుపు, జేగురురంగు వెంట్రుకలతో వంకీలు వంకీలుగా గుండెల మీదికి జారుతోంది గడ్డం. నుదుటి మీద పెద్ద గంధం బొట్టు. దాని మీద రూపాయి కాసంత సింధూరం నిండుగా పుష్టిగా, ఆరోగ్యంగా ఉన్నాడు స్వామి. ఆయన ముఖంలో ఏ చీకూ ఏచింతా లేని అదో లాంటి ప్రశాంతత ఉంది.

‘బెన్నప్పన్నీ అందరికీ వొదిలి భలే హాయిగా ఉంటాడు స్వామి’ అనుకున్నాడు జనార్ధన్. మళ్ళీ మనసులోనే లెంపలు వేసుకున్నాడు. ఈ వేశేంటో యిలా పోతున్నాయి ఆలోచనలు... శాంతిలేదు.

“నాయినా! జనార్ధనా!! కొంచెం వ్యాకులత గోచరిస్తున్నది నీ వదనంలో... అంతా క్షేమమే కదా!” అన్నాడు స్వామి.

‘ఈ భాషాకటి’ అనుకోకుండా ఉండలేకపోతూ “అబ్బే! అలాంటిదేమీ లేదు స్వామీ ఏవో బిజినెస్ ప్రాబ్లమ్స్... అంతే...” అని నవ్వాడు.

“సమస్యల్ని ధీరోదాత్తంగా ఎదుర్కోవాలి. వ్యాకులతవల్ల ప్రయోజనంలేదు. మా గురువుగారు చెప్పేవారు. నడి సముద్రంలో చిక్కుకుపోయినప్పుడు భగవంతుణ్ణి ధ్యానం చేయాలి. ఇక్కడ భగవంతుడంటే ఎవరు? మూర్తిమంతుడైన ఆకృతి కాదు. ఆకాశవైపు తిరిగి నమస్కరించటమూ కాదు. భగవంతుడంటే అమూర్తమైన మన శక్తి... మన ధైర్యం... మన ధీరోదాత్తత. ఇదే భగవంతుడు. కాబట్టి సమస్య ఉన్న చోటనే పరిష్కారం కూడా ఉంటుంది. నిశితంగా యోచించు” ముఖంలో ఏ భావమూ లేకుండా పెదాల్ని మాత్రం కదిలిస్తూ చెప్పాడు స్వామి.

ఇంకోసారయితే ఈ మాటలకి బొక్కబోర్లా పడిపోయేవాడుతను. కానీ యిప్పుడు... సమస్య ఒక చోట ఉంది. అది తెలుసు. పరిష్కారం ఎక్కడ వుంది. అది తెలియదు. యివన్నీ కబుర్లే అనిపిస్తున్నాయి.

తలవంచి అలవాటుగా వందనం చేశాడు జనార్ధన్.

స్వామి శిష్యుడూ... అభిమాని అయిన పట్టణంలోని ప్రముఖ రియల్ ఎస్టేట్ డెవలపర్ నారాయణ అన్నాడు.

“స్వామి వారు నిన్ననే హిమాలయాల నుండి వచ్చారు. కాలసర్పదోషం గురించి యాగం తలపెట్టారు. ప్రపంచ శాంతికొసం... ధర్మరక్షణ కొసం చేస్తున్న యజ్ఞం ఇది”

స్వామి మౌనంగా తల వూపాడు. “నుమారు ఇరవై వరకూ అనుకుంటున్నాం. అన్నదానాలూ... భజనలూ..

భారీ ఎత్తున జరుగుతుంది...” జనార్ధన తల వూపాడు. ‘స్వామి పరివ్రాజకత్వాన్ని కాపాడడానికి చాలా డబ్బు ఖర్చు పెట్టాలి. స్వామి అంటున్నాడు.

“వ్యాకులతని తొలగించుకోవడానికి ధ్యానం ఒక్కటే మార్గం. మహావిజ్ఞాన ధురిణులైన మన ప్రాచీన మహర్షులు మానవాళికి అందించిన గొప్పవరం యిది. ఈనాటి ఈ వేగప్రపంచంలో మనిషికి అవసరమైనవీ... అనవసరమైనవీ అనేకానేక వ్యాకులతలు ఉంటున్నాయి. మనం ప్రపంచాన్ని ధిక్కరించగలమా! సన్యాసాశ్రమ ధర్మాన్ని స్వీకరించి అరణ్యాలలో జీవించగలమా? లేము... కావున మనల్ని మనమే సంస్కరించుకోవడం అవసరం... “స్వామి గడ్డం చెరువునీటి అలల లాగా వూగులాడుతోంది.

ఆయన లావుపాటి పెదాలు చిడతల మాదిరిగా మూసుకునీ తెరుచుకునీ అడుతున్నాయి.

జనార్ధన్కి ఈ మాటలు బెల్లం పానకంలా అనిపిస్తున్నాయి. కానీ ఎంత తాగినా కిక్కుయివ్వని మందులా ఉన్నాయి.

స్వామి ఎప్పుడు లేచాడో తెలియకుండా లేచాడు.

పాము పాకినట్లు మెత్తగా కదిలి జనార్ధన్ కనుబొమల మధ్య తన చూపుడు వేలు ఆన్ని

“ఇక్కడ ఆలోచనల్ని కేంద్రీకరించి శూన్యం చెయ్యాలి. అదే ధ్యానం” శిష్యులంతా అరకళ్లతో చూస్తున్నారు.

బాయ్ వచ్చి పళ్ళ రసం గ్లాసుల్ని అందించాడు. స్వామి పళ్ళరసం మాత్రమే తాగుతాడు. అందరూ తాగాక

“అందరూ ఒకసారి బయట ఉండండి మేము జనార్ధనులతో ముచ్చటించాలి” అని వెళ్తున్న నారాయణని ఆపి “నువ్వుండు నాయినా” అన్నాడు స్వామి.

నారాయణ చేతులు కట్టుకుని భుజాలు వంచి నిలబడ్డాడు. అందరూ వెళ్లక “చెప్పు నాయినా! ఏమిటి నా సమస్య” అన్నాడు స్వామి.

జనార్ధన్ మనసులో చిరాకు పడ్డాడు. ఇది ఈయన తీరుస్తాడా? ఈయన సీట్ కాని దాంట్లో ఈయనకెందుకో ఇగో...

“ఏమీ లేదు స్వామీ! బిజినెస్ రాసురాసూ తగ్గిపోతోంది. మా నాన్నగారి హయాంలో వచ్చిన అటుపోట్ల లాంటిది కాదిది. ఆ రోజుల్లో ఒక సీజన్లో... ఒక టైమ్లో ఇండెక్స్ పడిపోయినా మళ్ళీ వెంటనే రైజయ్యేది. లేదా యింకో రకంగా సాల్వయ్యేది కానీ.. యిప్పుడు..” భుజాలెగరేశాడు.

“అవును స్వామి... మా రియల్ ఎస్టేట్ కూడా అంతే.. మునుపట్లా లేదు” అన్నాడు నారాయణ.

స్వామి మౌనం వహించాడు ‘ఏమనాలో తెలియడం లేదు కాబోలు’ అనుకున్నాడు జనార్ధన్. కాసేపటికి అన్నాడు స్వామి.

“మరేం పర్లేదు. కాల సర్వమహత్యంవల్ల మిక్కిలి చింత కలుగుతోంది. మన యజ్ఞ పరిసమాప్తి తరువాత మీ వ్యాకులతలు హరించుకు పోతాయి.”

జనార్ధన్ మౌనంగా ఉండిపోయాడు. రెండు నిముషాలాగి స్వామి వెళ్ళడానికి సిద్ధపడ్డాడు. జనార్ధన్ బ్రీఫ్ కేసు తీసి చెక్ బుక్ మీద

రెండు లక్షల అంకె వేసి ఇచ్చాడు. స్వామి దాన్ని అంటలేదు. నారాయణ దాన్ని తీసుకున్నాడు.

వెళ్లిపోయారు. జనార్ధన్ తనసీట్లో కూర్చుండి పోయాడు. పెద్ద టేబుల్ మీద గ్లాస్లో రూఫ్ నీడ పడుతోంది. గది మళ్ళీ నిశబ్దమైపోయింది. ఎదురుగా ఉన్న పొడవాటి అద్దంలో తన ముఖం కనిపిస్తోంది.

బాగా సున్నం కొట్టినట్టు తెల్లగా వుంది ముఖం. బట్టతల సున్నగా మెరుస్తోంది.

కళ్లకింద పొట్టలు వేళ్ళాడుతున్నాయి. చెంపలు గ్రీనిష్ గా వున్నాయి.

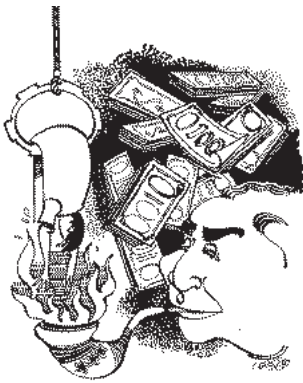
పర్సనల్ మేనేజర్ వచ్చాడు. పైళ్ళ మీద సంతకాలు పెడుతూ “స్పెర్ వార్డ్స్ సేల్స్ ఇంకా తగ్గిపోయాయా” అడిగాడు.

“అవున్నార్... లాస్ట్ మంత్తో పోలిస్తే ఎయిట్ పాయింట్ టు పర్సెంట్ తగ్గిపోయాయి” అన్నాడు పి.ఎం.

ఈ డౌన్ ఫాల్ ఆగడంలేదు. “ఒక పని చేయండి. స్పేర్స్ మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్లో ప్రోడక్షన్ కొంత తగ్గిద్దాం”

“బానే ఉంటుంది సార్... కానీ స్టాఫ్ని తగ్గించాల్సి వస్తుంది. మళ్ళీ వర్కర్స్ తో ప్రాబ్లమ్స్ వస్తాయి”

అవును! ప్రొడక్షన్ తగ్గించక తప్పదు. కాబట్టి వర్కర్లని

పీకేయాలి. మనకా స్వేచ్ఛ వుండాలి. రైట్... కానీ యిలా ప్రొడక్షన్ తగ్గిస్తూ... వర్కర్లని తగ్గిస్తూ... ఫ్యాక్టరీని తగ్గిస్తూ... చివరికి మనం మునిగిపోతాం...

కానీ మనం ఇంత వరకూ ఆలోచించకూడదు. కావల్సినప్పుడు వర్కర్లని తీసుకునే స్వేచ్ఛా... అక్కర్లేకపోతే పీకీ పారేసే స్వేచ్ఛా వుండాలి. అంతే! అంతా సరళీకరణంగా ఉండాలి. లేబర్ యాక్టులూ.. యూనియన్లు అంతా నాన్సెన్స్...

తన తండ్రి.. ది గ్రేట్ శ్రీ కృష్ణా ట్రాన్స్పోర్ట్ కంపెనీ.. ఎన్.కె.టి.సి. అధినేత ఉండగా యిలాంటి సమస్య ఉండేది. సేల్స్ తగ్గిస్తున్నప్పుడు ప్రొడక్షన్ తగ్గించుకుని... కొంత మందిని తీసేస్తే బాగుండునని.. మళ్ళీ సేల్స్ పెరగగానే వాళ్లని తీసుకుంటాం. వెరి సింపుల్ మనకి అవసరం లేకపోతే వదిలైమా! పైగా ఇది ఇండస్ట్రీయల్ సేవింగ్ కూడా. దానివల్ల పారిశ్రామిక వేత్తలకి ఉత్తేజం, ఆత్మస్థైర్యం కలుగుతాయి. అభివృద్ధి జరుగుతుంది. కాబట్టే తన తండ్రి కంపెనీలో యూనియన్ అనే దాన్నే లేకుండా మేనేజ్ చేశాడు. పేరుకి ఉంది. కాని అది మనం చెప్పినట్టే వింటుంది.

కానీ యిప్పుడు క్రైసిస్ యిలాంటిది కాదు. పెట్టుబడి బోటు ఆగిపోయింది. అది ముందుకి వెళ్లలేదు. గ్లోబలైజేషన్ పుణ్యమా అని ప్రపంచం నలుమూలలకి విస్తరిస్తున్న ఫారిన్ మల్టీనేషనల్ కంపెనీలూ, పెట్టుబళ్లతో కలిసి సామ్రాజ్య విస్తరణ చెయ్యచ్చునుకున్నాం. కావలసిన చోటు కావలసిన మార్కెట్ ని ఏకయచ్చునుకున్నాం.... కానీ ఎమ్మెస్సీలు.. అవి రాకాసి బిల్లులు.. దేశాలనే మింగేస్తున్నాయి. యిక మన చిన్న ఎస్కేటిసి ఎంత?

“ఒక పని చెయ్యచ్చు సార్!... మనం తీసేద్దామనుకున్న వర్కర్ లిస్ట్ తయారు చేసి వాళ్ళని శ్రీకాకుళం-అనంతపురం-ఆదిలాబాద్ లాంటి చోట్లకి చిన్న ప్రమోషన్ ఇచ్చి ట్రాన్స్ఫర్ చేసేద్దాం. వాళ్ళు ఎలాగూ వెళ్ళలేరు కాబట్టి రిజైన్ చేసేస్తారు. ఒక వేళ ఉన్న ప్రొడక్షన్ లో ఉండరు కాబట్టి మనకి ప్రాబ్లమ్ ఉండదు” పి.ఎం. వెలుగుతున్న ముఖంతో చెప్పాడు. జనార్ధన్ అతని వంక చిరాగ్గా చూశాడు. గుంటనక్క ఆలోచన, పాత ఎం.డి. తన తండ్రి చేసే ఆలోచన...

కానీ మరోదారి లేదు. “ఏదో ఒకటి చెయ్యండి. కానీ ప్రొడక్షన్ తగ్గించాలి. దటూల్” అన్నాడు.

టైమ్ చూశాడు. “నేను వెళ్తున్నాను... మీరు ఈ వ్యవహారం సెటిల్ చేసి రేపు ఇంటికి రండి” అంటూ లేచాడు.

D D D

“కాపిటల్ లేకపోవడం కాదు సమస్య, కావలసినంతంది. కానీ దాన్ని ఎక్కడ ఇన్వెస్ట్ చెయ్యాలి? అదే మన ప్రాబ్లమ్” అంటున్నాడు జనార్ధన్.

రాత్రి సమయం వూళ్ళో కెల్లా ఖరీదైన కాస్మోపాలిటన్ క్లబ్ లో ఉన్నాడు.

రియల్ ఎస్టేట్ నారాయణ, ‘సజల’ సాఫ్ట్ డ్రింక్ అధినేత పద్మరాజు, క్లాస్ వన్ కాంట్రాక్టర్ రామన్న చౌదరి, జిల్లా కలెక్టర్ లాంటి వాళ్ళున్నారు.

డిస్కర్ట్ టేబుల్ నిండుగా ఉంది. కలెక్టర్ అంటున్నాడు.

“ఈ... పులస... అడుభుతం... చాలా బాగుంది” ఆయన తెలుగువాడు కాదు. తెలుగు పట్టి పట్టి మాట్లాడుతాడు.

రామన్న చౌదరి అన్నాడు. “అవునోసార్.. పులస చేప బ్రహ్మాండంగా వుంటుంది. అయితే

ఈ నెట్రోజులే దొరుకుతుంది. మన ధవళేశ్వరం బ్యారేజీ దగ్గర నుంచి చేపలు దొరుకుతాయి. గోదారి వరదలో ఇలస పులసగా మారుతుందిట”

“మా ఫాదర్ అనేవాడు. ఈ చేపని రాత్రి వొంది ప్రొద్దున్న తింటే అమృతం అని లొట్టలేసేవాడు” జనార్ధన్.

“దీన్నిలానే ఉంచేసే మార్గం లేదుగానీ ఉంటే దీన్ని గానీ ఏ జపాన్ కో.. సింగపూర్ కో ఎక్స్ పోర్ట్ చేస్తే...” రామన్న

“అవును. అలాటి ఫుడ్స్ ఉంటే. మా స్టేట్ లో కూడా ఉన్నాయి. కాని అవి మార్కెట్ కి పనికిరావు” కలెక్టర్.

“అసలు మార్కెట్ మనది కాకుండా పోతుంటే ఇంకా పనికి రాడం... రాకపోడం ఏముంటుంది కలెక్టర్ గారూ...” అన్నాడు పద్మరాజు.

కలెక్టర్ పులస ముళ్లని ఏరుకుంటున్నాడు. “దీని నిండా ఇన్ని ముండ్లమీటంటి బాబూ”

“మీకు మార్కెట్ లేకపోవడమేంటి రాజుగారూ... ఈస్ట్ వెస్ట్ అంతా మీకు తిరుగేముంది?” రామన్న చౌదరి అన్నాడు.

పద్మరాజు రొయ్యని ఫోర్కి గుచ్చి దాన్ని నోట్లో వేసుకుని సములుతూ

“ఆ... అలాగే... అది పూర్వపు రోజులు... ఇప్పుడు పెప్పీ వాళ్ళూ, కోక్ వాళ్ళూ రంగమ్మిడికొచ్చేసారు. వాళ్ళు కూడా బాటిల్ సైజు తగ్గించి ఐదు రూపాయలకి అమ్మడం మొదలు పెట్టారా... అసలే మన వాళ్ళకి అమెరికా అంటే మోజు. దానికి తోడు మన రేటుకే అమెరికా డ్రింకూ... యింకా మన ముఖం చూసేదెవరూ? చెప్తే నమ్మరు.

విలేజెన్ లో కూడా మన డ్రింకు అమ్మకాలు పడిపోయాయి” అన్నాడు.

“అదే నేనూ అంటున్నా. మన మార్కెట్ ని ఈ తిమింగళాలు మింగేస్తున్నాయి. మనమూ అన్ని వేల కోట్లని పెట్టలేం. ఉన్న బిజినెస్ ని నిలబడదు. మన దగ్గరున్న కాపిటల్ ని కాపాడుకోవడానికి ఏం చెయ్యాలి? అన్నాడు జనార్ధన్.

కలెక్టర్ చెయ్యకదక్కుని వస్తూ “మంచి డిస్కషన్ లో ఉన్నారే” అన్నాడు ఇంగ్లీష్ లో

“మీ గవ్ మెంటల్ గురించే” అన్నాడు జనార్ధన్ కిచకిచా నవ్వాడు కలెక్టర్

“మా గవ్ మెంటూ... భలే వారండీ... గవ్ మెంట్ ఈజివర్స్. వుయార్ వోస్నీ ఎగ్జిక్యూటివ్స్” అన్నాడు

సరదాగా ఇలాంటి మాటల్ని జనార్ధన్ ఇష్టపడ్డు. ఈ మెరమెచ్చు మాటలు చికాకు పుట్టిస్తాయి. అతను మాట్లాడకుండా తినడంలో మునిగి పోయాడు. చివర కూర్చున్న కాంట్రాక్టర్ అన్నాడు.

“మా గవర్నమెంట్ దేముందండీ... చౌదరిగారు ఎంత చెప్తే అంతకదా!”

జనార్ధన్ అటు వేపు చూసాడు. ఈ మధ్యనే పైకి లేస్తున్న కాంట్రాక్టర్. అతను జనార్ధన్ చూపుల్నించి తప్పించుకుంటూ బుర్రని వంచేశాడు.

“భోజన సమయాన్ని రాజకీయం చేయొద్దని ఈ సందర్భంగా తెలియజేసుకుంటున్నాను” అంటూ నవ్వాడు రామన్న.

“జనార్ధన్ చెప్పింది రైట్. ఒకటి మన మార్కెట్ ని మనం కోల్పోతున్నాం. దాన్ని మనం కాపాడుకోలేం. ఎందుకంటే టోటల్ గవర్నమెంట్ లిబరలైజేషన్ అని ఎమ్మెస్సీలని కావలించుకుంటున్నాయి కదా! మరి మనం ఎలా సేవవ్వాలి?” అన్నాడు పద్మరాజు.

“అవునండీ... లిబరలైజేషన్ తప్పదు. మరింత ఫాస్ట్ గా ఈ ప్రాసెస్ ని ఇంప్లెమెంట్ చేస్తాం. దానివల్ల ఇక్కడ ఫారిన్ ఇన్వెస్టిమెంట్లు పెరుగుతాయి. డెవలప్ మెంట్ పెరుగుతుంది.” అన్నాడు కలెక్టర్.

తిక్కగా అనిపించింది జనార్ధన్ కి. నారాయణ అన్నాడు.

“ఆ మీరలాగే అంటారుగానీ మీకు ఎమ్మెస్సీల మీదున్న ప్రేమ మా మీదెందుకుంటుందిసారీ”

“అదేంటలా అన్నారు? అయామేన్ ఇండియన్. ఆయ్ లవ్ మైకంట్రీ” అన్నాడు కలెక్టర్.

“నిజమే... ఈ మాటలు మాత్రం చెప్పారు. వాడే రా మెటీరియల్ అంతా ఎమ్మెస్సీలదే ఉండాలి. మొన్న పీహెచ్సీలకిచ్చిన మందులు కూడా ఎమ్మెస్సీవా కాదా అని చూసి మరీ సైన్ చేశారు. ఆఖరికి మీటింగుల్లో మంచి నీళ్ళు కూడా కిషేనే ఉండాలంటారు కదా” రామన్న అనేశాడు.

కలెక్టర్ నవ్వాడు.

“ఎస్... కానీ... అదంటే నాణ్యత... క్వాలిటీ ఈజింపార్టెంట్ కదా” అన్నాడు.

తను తాగుతున్న మినరల్ వాటర్ చేదుగా అనిపించింది జనార్ధన్ కి. తినడం అయిపోయింది. అతను లేచి లాన్లోకి వెళ్ళాడు. ఫౌంటెన్లోంచి నీళ్ళు నిశ్శబ్దంగా చిమ్ముకుంటున్నాయి. ట్యూబ్ లైట్ల వెలుగు ముదురాకువచ్చి గడ్డిని మెరిపిస్తోంది. సిగరెట్ తీసి లైటర్ తో వెలిగించి పొగవూదుతూ పైకి చూశాడు. అరసున్న లాంటి చందమామ వెలుగుతోంది. ఈ లైట్లతో వెన్నెల వెలుగే తెలీడంటేదు.

తాతయ్య అనేవాడు. వెన్నెల్లో పొలాల్లో దేవతలు నీడల్లా వచ్చి ఆటలాడుతారని. వాళ్ళు మనకి కనపడకపోయినా మనం వాళ్ళకి కనిపిస్తామని... మన్ని వాళ్ళు చూస్తూనే వుంటారని విచిత్రంగా చెప్పేవాడు. ఎండాకాలంలో పొలాల్లో ఆ తాజేటికాయలో దిగుడుబావి నీళ్ళు ఎంత రుచిగా ఉండేవి? ఇప్పుడు తిన్న రుచి ఏదీ గుర్తుంటంటేదు.

సెల్ మోగింది. తీసి నెంబర్ చూసి ‘శ్రీనివాస్’ అనుకుంటూ నోక్సి చెవి దగ్గర పెట్టుకున్నాడు.

“నక్కెస్సా! వెరిగుడ్... ఎప్పుడు వస్తున్నావు... ఓ.కె.” అని ఆఫ్ చేసి జేబులో పెట్టుకుంటుండగా రామన్న పద్మరాజు వచ్చారు.

“కలెక్టర్ గారు వెళ్ళిపోతున్నారు” అన్నాడు రామన్న.

“పోనీ...” అని వూరుకున్నాడు జనార్ధన్. మళ్ళీ ఏమనుకున్నాడో

“రండి...” అంటూ నడుస్తూ

“కాల్ ఫ్రం శ్రీనివాస్” అన్నాడు.

రామన్న చూశాడు.

“రేపు వస్తున్నాడు”

రామన్న తలూపాడు

కలెక్టర్ ని కారెక్సింది వెళ్ళాకా అన్నాడు రామన్న “ఎలా వుందట అందమాన్” అన్నాడు.

“ఏంటోమరి... వచ్చాకా చెప్తాను అన్నాడు” జనార్ధన్ కాసేపు మౌనంగా ఉన్నారు.

“కోక్ నింది ప్రపోజల్ వచ్చింది” ఉన్నట్టుండి అన్నాడు పద్మరాజు.

జనార్ధన్ నిర్లిప్తంగా చూశాడు.

“ప్లాంట్ ఇచ్చేమని... సెవెన్ టైమ్స్ గుడ్ విల్ పే చేస్తామంటున్నాడు”

“అంటే డెసిషన్ కి వచ్చేసారా?” రామన్న

“మూసుకునే పరిస్థితి కన్నా ఇది బెటర్ కదా.... మా అడ్వకేట్స్ ని పంపాను.

వైస్ టైమ్స్ కి బార్గెయిన్ చేస్తున్నా బహుశా అయిపోవచ్చు” దిగులుగా అన్నాడు. పద్మరాజు

ముప్పయ్యేళ్ళ చరిత్ర ఉన్నా ‘ప్రజల’ కూల్ డ్రింక్ ప్లాంట్ అతనిది. ఎన్నో ప్రయోగాలు చేసే కేవలం మూడు వేల రూపాయలతో

మొదలుపెట్టిన చిన్న సోడా కంపెనీని పెద్ద ప్లాంట్ గా మార్చాడు. సుమారు ఇరవై కోట్ల వరకూ టర్నోవర్ ఉంటుంది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో చౌకగా దొరికే క్వాలిటీ డ్రింక్ లోయర్ మిడిల్ క్లాస్... రూరల్ ఏరియాస్ మార్కెట్ జోన్. ఇప్పుడు మార్కెట్ కాస్తా చేజారిపోతుంది. మొండికి మార్కెట్లో ఉండాలనుకోడం సాధ్యం కాదు. ఇప్పటికే అమ్మకాలు ఫార్టీ పర్సెంట్ పడిపోయాయి. ముందుముందు నిలబడడం కష్టం. ఇప్పుడింక మార్కెట్ వదిలేసుకొని మూలకూర్చోవడం తప్ప దిక్కులేదు.

“ఇదే కాస్త వైజ్ డెసిషన్ అనిపిస్తుంది. లేకపోతే మట్టానికి మునిగిపోతాం కదా” అన్నాడు పద్మరాజు.

“సరే... మరి... తరువాత?” అడిగాడు జనార్ధన్.

“ఏముంది మునుగేనుకొని ముందమోపి లా మూలకూర్చోడమే...” కచ్చగా అన్నాడు.

అని “బహుశా రాజకీయాల్లో కెళ్ళాడే... ఆల్రెడీ పవర్లో ఉన్న రెండు పార్టీలూ ఇన్వెట్ చేస్తున్నై” అంటూ నవ్వి “ఇదో వాలెంటీర్ రిటైర్ మెంట్ లేదూ... రాజభరణం తీసుకొని రాజ్యం వొదులుకోడం...” అన్నాడు.

పద్మరాజు ఖద్దరు బట్టల వంక తడేకంగా చూశాడు జనార్ధన్.

ఒక రకమైన పంచెకట్టు అది. తన తండ్రి కూడా యిలానే కట్టేవాడు. ఎప్పుడైనా ఏ యూరపో, ఫారిన్ కంట్రీ సో వెళ్ళినప్పుడు సూటు వేసేవాడు.

పద్మరాజు అంతే. మొత్తానికి పంచె కట్టు పాతదే అయినా అందులో ఒక హుండా వుంది. ఎక్కడిదో వెలుగు పడి పద్మరాజు మెడలో గొలుసు తలుక్కుమని మెరిసింది. ఎనభై ఏళ్ళ వయసులో కూడా

మంచి హుషారుగా ఉంటాడు రాజుగారు. నాటకాలన్నా... ఆటలన్నా పడి ఛస్తాడు. చిన్నప్పుడేవో

నాటకాలాడేవారట. ఇప్పటికీ నాటకాల వాళ్ళాస్తే వాళ్ళని బాగా ఎంటర్ టైన్ చేస్తాడు. జిల్లాలో పారిశ్రామిక వేత్తగానే కాక నాటక పోషకుడని

పెద్దపేరు. సజల పేరుతో పరిషత్తులు కూడా పెట్టేవాడు. రామన్న అంటున్నాడు.

“అయితే యిక రాజుగారు ఫుల్ గా నాటకాల్లో పడిపోతారనమాట”

“వీడెవడ్రాబాబూ.. శుభమా అని రాజకీయాల్లో కెళ్ళానంటే నాటకాలంటాడు” అని పెద్దగా నవ్వాడు రాజు.

జనార్ధన్ అన్నాడు “ఇప్పుడు మనీని ఎక్కడైనా ఇన్వెస్ట్ చెయ్యాలి కదా... ఏం చేస్తారు?”

కందువా సరి చేసుకుంటూ చేతులుపాడు రాజు.

“ఏమైనా ఉంటే చూడు. “అంటూ” ఓ.కె. గుడ్ నైట్. అయినన్ హస్తానికి పోయిరావలె అన్నట్టు మందపేట పోవాలి కదా!” అని కారెక్కాడు.

D D D

చూడబోతే మన్ని మనం కాపాడుకోడానికి ఏదైనా చెయ్యాలేమా! లేకపోతే నిశ్శబ్దంగా మునిగిపోతాం. లేదా ఎక్కడో ఎవడో చేసే ప్రోడక్ట్ లని

సేల్ చేసే ఏజెంట్లుగా మారిపోతాం లేదా ఏ ఫారిన్ కంపెనీలకో పెద్ద గుమాస్తాగా మారిపోతాం. కానీ ఏం చేసే లాభమూ లేదూ. ఏమీ

చైనూ లేం. మనం ఇందులోంచి బయటపడాలి. సేష్టిగా నిద్రలేచేసరికి జనార్ధన్ ఆలోచనలు మొదలైపోయాయి. అతను సాధారణంగా ఉదయం

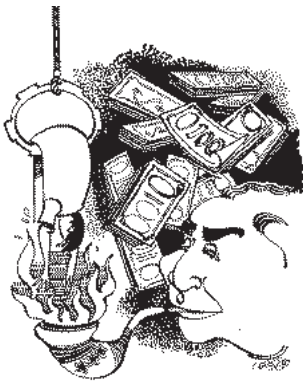
ఆరింటికే లేస్తాడు. రాత్రి జరిగిన డిస్కర్ తో గంట లేటు అయింది. లేచి గబగబా కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని బ్రెక్ ఫాస్ట్ ముగించే సరికి పి.ఎం.

వచ్చాడు. “సర్ ఆర్గర్స్ అయిపోయాయి” అంటూ కాగితాలు తీశాడు. వాటి వంక చూడనైనా చూడకుండా సంతకాలు పెట్టేశాడు.

“నేను ఈవెనింగ్ వస్తాను. మీరెళ్ళండి” అన్నాడు. పి.ఎం. వెళ్ళిపోయాడు.

సాయంత్రం ఆఫీసుకు వచ్చి కూర్చున్నాకా పి.ఎం. వచ్చి

“సర్... ట్రాన్స్ ఫర్ తీసుకున్న వాళ్ళు మిమ్మల్ని

కలవాలంటున్నారు” అన్నాడు. విసుగ్గా చూశాడు జనార్ధన్.

“ఎందుకు”

“యిలా ఉన్నట్టుండి ట్రాన్స్ఫర్ చేస్తే ఎలా వెళ్లగలం... దేశంకాని దేశంలో ఎలా బతగ్గలం అంటున్నారు”

“బతకలేకపోతే ఏట్లో దూకమను... అయినా యిలాంటి ప్రాబ్లమ్స్ని పి.ఎం.గా మీరే డీల్ చెయ్యాలి. ఎం.డి. వరకూ తీసుకొస్తే ఎలా?” చిరాగ్గా అన్నాడు జనార్ధన్. పి.ఎం. ముఖం మాడ్చుకుని “నేను చెప్పి చూసాను సార్... కాని వాళ్ళకి మీతో మాట్లాడితే ఏదైనా మారుతుందని నమ్మకం” అన్నాడు. ఆపుకున్న ఆగని వ్యంగ్యం ఒకీ జీరలా వినిపించింది.

తండ్రి చేసిన పని యిది. పేరుకో పి.ఎం.ని పెట్టి మొత్తం అంతా తన చుట్టూనే తిప్పుకునేవాడు. వాళ్ళకి చిన్నచిన్న మంచి పన్ను తన మాట ద్వారా అయ్యేలా చూట్టం. చెడు అంతా పి.ఎం.ల మీదికి తోసేడం ఆయన శైలి. ఈ పి.ఎం. గాడు అప్పుడున్న వాడే.

“సరే! వాళ్ళని పంపండి” అన్నాడు.

పి.ఎం. వెళ్ళాడు.

సుమారు ఇరవై మంది వర్కర్స్ వచ్చారు. అందరూ నీలం రంగు యూనిఫాంలో ఉన్నారు. ఆ బట్టలు బాగా మాసిపోయి, జిడ్డు మరకల్తో వున్నాయి. వాళ్ళ నాయకుడు సాయికృష్ణ ముందుకి వచ్చాడు.

“కమాన్ సాయీ కూర్చోండి” అన్నాడు జనార్ధన్.

అతను సమస్యారం పెట్టి కుర్చీలో ఒదిగి కూర్చున్నాడు పి.ఎం. తన సీట్లో కూర్చున్నాడు. మిగతా వర్కర్లు సాయి చుట్టూ నిలబడ్డారు.

“చెప్పు సాయీ... ఏంటి ప్రాబ్లమ్”

“సార్... మీకు తెలియందేముంది...”

హఠాత్తుగా ట్రాన్స్ఫర్ అంటే...”

అతను పూర్తి చైకుండానే

“అవును మన ట్రాన్స్ఫర్డ్ బ్రాంచెస్లో ఎఫీషియంట్ అండ్ ఎక్స్పీరియెన్స్డ్ వర్కర్లు కావాలి. అందుకే కొంత మందికి ప్రమోషన్ ఇచ్చి ఆ బ్రాంచీల్లో పెడుతున్నాం”

“కానీ సర్... వర్కర్లందరూ ఇక్కడ నలభై సంవత్సరాలుగా ఉంటున్నారు. కేవలం ఈ శాలరీలతో కుటుంబం గడవడం కష్టమని మీకు చెప్పక్కర్లేదు. కుటుంబంలోని మిగతా వాళ్ళు కూడా వేస్తీళ్ళకి చస్తీళ్ళ లాగా అంతో యింతో సంపాదించడంవల్ల ఇక్కడ బతగ్గలుగుతున్నారు. ఈ పరిస్థితుల్లో మీరు ట్రాన్స్ఫర్ చేశారు. అంత దూర ప్రాంతాల్లో ఈ జీతంతో బతకడం ఎంత కష్టం...”

అతని మాటల్ని తుంచేస్తూ అన్నాడు జనార్ధన్

“దానికి నేనేం చెగల్గు సాయీ... మీ బతుక్కి నేనేం బాధ్యుని కాదుకదా! కంపెనీ అవసరాలని బట్టి ఎక్కడికైనా పంపి పని చేయించుకునే హక్కు నాకుంది”

“అలాగయితే పాలసీ ప్రకారం సీనియారిటీనించి సెలక్ట్ చేయకుండా జూనియర్స్ని ఎందుకు ప్రమోట్ చేస్తున్నారు?” వెనక నిలబడ్డ వాళ్ళలో ఒక కుర్రాడు అడిగాడు.

జనార్ధన్ అతని వంక కూడా చూశ్చేదు.

పి.ఎం. సమాధానమిచ్చాడు.

“అలాంటి పాలసీ అంటూ ఏం లేదు. కంపెనీ సమర్థతైన వాళ్ళకి అవకాశం ఇస్తుంది”

“ఈ బోగస్ కబుర్లకేటండీ.. సమర్థలంటే మీ ఫ్రెండ్ గారి కొడుకు సమర్థుడు కాదా? సీనియర్ అయిన ఆయనికి లేని సమర్థత మాకుందా?” వర్కరు.

“మీరలా మాట్లాడితే మేమేం చెగలం? అయినా ప్రమోషన్ వదులుకోవడం తెలివైన పనికాదు” పి.ఎం.

“ఇది ప్రమోషనెందుకైందండీ... శిక్ష... లేదా మమ్మల్ని బలి చేస్తున్నారు” వర్కర్

సాయికృష్ణ వాళ్ళని వారిస్తూ

“మీ వాళ్ళు ప్రమోషన్ వద్దు. ఇక్కడే ఉంటామంటున్నారు సార్” అన్నాడు.

పి.ఎం. “అది సాధ్యపడదు” అన్నాడు.

జనార్ధన్ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఆ కుర్రాడు అంటున్నాడు

“మీ సేల్స్ పెరిగినప్పుడు మేం ఎంత కావాలంటే అంత ప్రొడక్షన్ ఇచ్చాం. అప్పుడు కనీసం పది రూపాయలు బోనస్ అయినా ఇచ్చిన పాపాన పోలేదు. యిప్పుడు కాస్తంత సేల్స్ తగ్గే సరికి మేం ఎక్కువై పోయామా?”

పి.ఎం. లేచి కొంచెం జోరుగా

“యిలాంటి మాటలు ఎస్సేటీసీలో కుదరవ్ తెల్సా”

“ఎందుకండంతగ్గై పోతారూ? మార్కెట్లో క్రెసిస్ ఉంది. గ్లోబలైజేషన్ వచ్చాక మొత్తం దేశమంతా ఇండస్ట్రీలలో సంక్షోభం ఉంది. చిన్న చితకా ఫ్యాక్టరీలన్నీ మూసిపడేస్తున్నారు. దాన్ని ఎలా ఫేస్ చేయాలి? మీకు గవర్నమెంట్లో పలుకుబడి ఉంది కాబట్టి ఎలాగోలా ట్రై చేస్తారు. లేదా యింకో మార్గం పట్టుకుంటారు. కాని మాకిది జీవన్మరణ సమస్య. మీరిచ్చే జీతంతో అక్కడ బతకలేం. ఇక్కడ మీరుండనివ్వరు. వాళ్ళు మిమ్మల్ని మింగేస్తున్నారు మీరు మమ్మల్ని గెంటేస్తారు. కానీ దానివల్ల మీ కంపెనీ నిలబడుతుందనుకుంటున్నారా?”

ఆవేశంగా అన్నాడు ఆ కుర్ర వర్కర్.

జనార్ధన్ యిప్పటికి తలతిప్పాడు. ఆ కుర్రాడి వంక చూశాడు. వీడెవడూ సరిగ్గా తనలానే ఆలోచిస్తున్నాడు.

పి.ఎం. ఆ వర్కర్ మాటలకి వెర్రెక్కిపోయాడు.

కానీ పైకి అంతకనపడకుండా అగ్గిరాస్తున్న గొంతుతో

“నాకు అక్కర్లేని పెద్ద పెద్ద మాటలు మాట్లాడుతున్నావ్. నిన్నక్కడికెవడు రమ్మన్నాడనలు?”

సాయికృష్ణ లేచి “పి.ఎం.గారు మీరూరుకోండి”

అంటూ ఆ కుర్రాణ్ణి మాట్లాడవద్దని అరిచి జనార్ధన్తో

“సార్... మా డిమాండ్ మంటే ప్రమోషన్లు

సీనియారిటీ ప్రకారం ఇవ్వండి. ఎవరి కొస్తే వాళ్ళు వెళ్తాం. దీన్ని ఎం.డి.గా మీరు పరిష్కరిస్తారని మా ఆశ” అని పూరుకున్నాడు.

జనార్ధన్ పి.ఎం. వంక చూశాడు.

పి.ఎం. “సరే దీని మీద నిర్ణయం రేపు చెప్తారు” అన్నాడు.

అతని గొంతు చల్లగా వుంది.

అప్పుడప్పుడు జనార్ధన్కే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. మిమిక్రీ ఆర్టిస్ట్లా

ఈ పి.ఎం. బలే మారుస్తాడు గొంతుని-అని

సాయికృష్ణ కాసేపు ఉండి జనార్ధన్ ఏమీ అనకపోవడంతో

“సమస్తే... ఉంటాం... సార్” అంటూ వెళ్లిపోయాడు.

అందరూ వెళ్లక పి.ఎం. జనార్ధన్ వంక చూశాడు. అతనేమైనా

చెప్పతాడేమో అన్నట్టు కూర్చొని ఉన్నాడు.

జనార్ధన్ తన సీట్లోంచి ఎదురుగా కనిపిస్తున్న అద్దంలో

చూసుకుంటూ ఉండిపోయాడు. ఈ వేళంతా పనికిమాలిన తిరుగుడే...

మళ్లీ రాత్రికి పార్టీ!

అతను లేచి కిటికి దగ్గరకొచ్చి బయటకి చూశాడు. అది

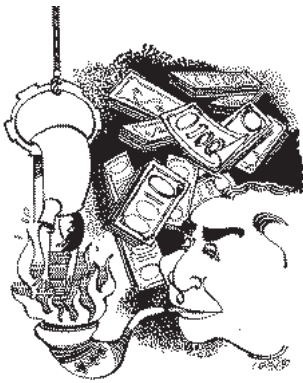
ఊళ్లని మెయిన్ రోడ్డు. చీకటి పడుతూంది. కింద ఆ కుర్రాడు వర్కర్లకి

ఏదో చెపుతున్నాడు. మిగతా వాళ్ళుంటున్నారు. సాయికృష్ణ ఆ కుర్రాడి

మీద అరుస్తున్నాడు.

నిశ్చబ్దం... వాళ్లెం మాట్లాడుకుంటున్నారో వినబడదు. కానీ

ఆ కుర్రాడూ గ్రహించేశాడు. ప్రొడక్షన్ తగ్గించి... వర్కర్లని తగ్గించి...

అఖరికి ఫ్యాక్టరీ మూసుకోవడం తప్ప దిక్కులేదు.

పి.ఎం. “సర్” అన్నాడు.

జనార్ధన్ తిరిగి చూశాడు. టేబుల్ దగ్గరికి వస్తూ

“రేపు ఈవినింగ్ వస్తాను. యిక్కడి వ్యవహారాలు మీరే సెటిల్ చెయ్యండి” అని బయటకి నడిచాడు.

D D D

రాత్రి పది గంటల సమయం గెస్ట్ హౌస్ హడావుడిగా ఉంది. లోపల ఎక్కువ మంది లేరు. జనార్ధన్, రామన్న చౌదరి, శ్రీనివాస్ కాక మరో నలుగురున్నారు. పెద్ద గది. ఒక పక్కగా డబుల్ కాట్ బెడ్ ఉంది. కాస్త ఈవలగా నాలుగు వైపుల పెద్ద సోఫాలు, కుర్చీలు, మధ్యలో పెద్ద టీపాయి ఉన్నాయి. టీపాయి మీద రకరకాల మందు సీసాలు, సోడా సీసాలు ఉన్నాయి. రామన్న చౌదరి గ్లాసుల్లో మందు పోసి సోడా కలిపి అందరికీ ఇచ్చాడు. ఇచ్చి ముందుకి వంగి గ్లాసుని పైకెత్తి “ఇన్ ది నేమాఫ్ శ్రీనివాస్.. స్వదేశానికి సుస్వాగతం... చీర్స్” అన్నాడు.

భీర్స్ అంటూ అందరూ తాగడం మొదలు పెట్టారు.

ఒకసారి సిప్ చేసి శ్రీనివాస్ అన్నాడు

“స్వదేశానికి స్వాగతమేటండి బాబూ... అండమాన్స్ ఇండియాలోదే...” అన్నాడు.

“అదేలేండి.. అయినా పిప్పు మీద ప్రయాణం కదా... ఇంకో దేశం వెళ్ళాల్సినట్టే”

“నిజంగా అలాగే వుంది. సముద్రమీద ప్రయాణం... ఇదే ఫస్ట్ టైం కదా... కానీ ప్రయాణం మాత్రం ఎక్కలేంట్..”

“శ్రీనివాస్ మరో చుక్కతాగి” అవునూ... పద్మరాజుగారు ప్లాంట్ అమ్మేస్తున్నారంటకదా!” అన్నాడు.

“ఇంకా పూర్తవలేదు. నెగోషియేషన్స్ అవుతున్నాయి. అయినా అమ్మేడం గారెంటీనే...” తాగుతూ అన్నాడు రామన్న.

“మందు బానే వుంది గానీ స్టఫ్ లేదంటండి బాబు” అన్నాడు ఒక వ్యక్తి

“అదిగో అరటిపళ్లు... అదేస్టఫ్”

“అరటిపళ్లు!”

“అది మంచిది మందుకొట్టి కొట్టి నీరసం రాకుండా ఉంటుంది. అలా తింటూ.. తాగుతూ వుండండి మీకే తెలుస్తుంది”

“అయినా పద్మరాజు డ్రింక్ క్యాలిటీ పెంచి కాస్త యాడ్స్ యిస్తే బాగుండేది” అన్నాడు. ఒక వ్యక్తి.

“క్యాలిటీనా... క్యాలిటీకి మార్కెట్కి సంబంధం లేదు. మార్కెట్ అంటే అదో కల్చర్. దాన్ని క్రియేట్ చెయ్యాలి. అందుకే ఆ కల్చర్ ని ఎస్టాబ్లిష్ చేయడానికి ఎమ్మెస్సీలు కోట్లు కోట్లు ఖర్చుపెడతాయి. ఒక ఫాషన్, ఒక వేలం వెర్రి. ఒక స్టేటస్ సింబల్ నానా రకాలుగా ఆ ప్రోడక్ట్ ని సొసైటీలో చూపిస్తారు. ఎంత ఖర్చయినా వెనకాడరు. మరి మనం? మనం అంత చైలేం. అందుకే మార్కెట్ లో నిలబడలేం” అన్నాడు శ్రీనివాస్.

“కరెక్ట్... బాగా చెప్పావు. లేకపోతే పద్మరాజు ప్రోడక్ట్ కేం నొప్పి? కోక్ లో బల్లలనీ, పెప్సీలో కండోమ్ లనీ, ఇప్పుడు పాయిజన్ వుందని పేపర్ లో వస్తుంటాయి గానీ... సజలకి అలాంటి రిమార్క్ ఎన్నడూ లేదు. అయినా మార్కెట్ లో అవున్నాయి గానీ యిదీ?” అన్నాడు జనార్ధన్-అరటిపండు వలిచి తింటూ.

తాగడమే పనిగా తాగుతున్న ఒక వ్యక్తి అన్నాడు. “ఈ అరటిపండు జానీవార్ కంబినేషన్ ఏదో బాగున్నట్టుండే”

“మరేమనుకున్నావ్... మందు మితంగా... స్లోగా తాగాలి. దాని కన్నా ఎక్కువగా తినాలి.... అప్పుడే మందు వొంటబడుతుంది” అన్నాడు మరొకడు.

“సాయంత్రం వర్కర్స్ తో గొడవ” జనార్ధన్

శ్రీనివాస్ గ్లాస్ లో మరో పెగ్ వంపుకుంటూ చూశాడు.

“అఫ్ కోర్స్... పెద్ద గొడవేం కాదనుకో... కాపోతే ఓ కుర్రాడు...”

మేబీ ఇన్ హిజ్ ట్వంటీస్... అంటాడూ... వర్కర్స్ తీసేసుకుంటూ పోతే కంపెనీ మూత పడ్డం గారెంటీ అని”

శ్రీనివాస్ గుక్కతాగి

“బానే అన్నాడే...”

“వాడా మాటన్న దగ్గర్నించి నా మనసు మరి యిదై పోతోంది. అఖరికి కుర్ర వెధవ వాడిక్కూడా ఈ విషయం తెలిసిపోయిందే అని”

“అలా అనుకోకు... మన కన్నా వాళ్లకే ఎక్కువ విషయాలు తెలుస్తున్నాయి. ఎందుకంటే వాళ్లలో కమ్యూనిస్టులుంటారు కదా” అన్నాడు శ్రీనివాస్ నవ్వుతూ

“సరే గానీ శ్రీనూ... అండమాన్ వ్యవహారం ఏంటి? మనం ఇన్వెస్ట్ చెయ్యచ్చా!” అడిగాడు జనార్ధన్.

శ్రీనివాస్ సిగరెట్ వెలిగించి పొగపూచాడు.

“అండమాన్ లో మనం ఇన్వెస్ట్ చేయడానికి చాలా బాగుంది. నెంబర్ వన్ అక్కడ వుడ్-కలప బిజినెస్ సూపర్. ఒక రకం టేకు మొక్కలు బాగా పెరుగుతాయట. నేను వెళ్లి ఆ సాయితో లాభోలో బెస్ట్ చేయించాను. వాటర్ ప్రాబ్లమ్ లేదు. పైగా కలపకి మార్కెట్లో డిమాండ్ ఉంది. కాబట్టి మొక్కల్ని పెంచి కలపని ఎక్స్ పోర్ట్ చేయడం బాగుంటుంది. దీని కోసం మనం దాదాపు ఐదొందల ఎకరాల్ని లీజుకి తీసుకుంటున్నాం. వెంచర్ త్రస్ లోనే పబ్లిక్ లోకి వస్తుంది. బ్రోషర్ అదీ తయారౌతుంది...”

అని ఆగి

“పద్మరాజుని ఇన్వెస్ట్ చేయంటున్నాను” అన్నాడు. జనార్ధన్ మాట్లాడలేదు.

“మార్జిన్ ఎలా ఉంటుంది.” రామన్న

“చాలా బాగుంటుంది. నెంబర్ వన్ మనం మొక్కలు వేసాక పెద్దగా ఇన్వెస్ట్ చెయ్యక్కర్లేదు కదా. అవి వాటి మానానికి అవే పెరుగుతాయి. పెన్సిలెన్స్ ఫెర్టిలైజర్స్... వాటిని సర్వ్ చేయడానికి ఒక ఎ.జి. టీమ్ ని ఎంప్లాయ్ చేస్తాం. వాళ్లకి ఒక ఆఫీసరీని కూడా ఎంపాయింట్ చేస్తాం. యిక అండమాన్ లేబర్ ఎలానూ చీప్ గా దొరుకుతారు. సో... నో కాంప్లికేషన్స్” అని సోఫాలో వెనక్కివాలాడు శ్రీనివాస్. చొక్కా విప్పి బెడ్ మీదకి విసిరేశాడు. మళ్లి ముందుకి వంగి సారోచనగా

“కాంప్లికేషన్ ఏమీ కాదుగానీ... కొన్ని చిన్నచిన్న ప్రాబ్లమ్స్ ఉన్నాయి. ఏమిటంటే అక్కడ లోకల్ ట్రైబల్స్ ఉన్నారు. వాళ్లు ఏ రాత్రి పూటో సముద్రంలో తెప్పల మీద వచ్చి చెట్లు కొట్టుకుని తీసుకుపోతారు. అది కాక మా ప్రాంతంలో మీరు అడుగుపెట్టడానికి వీలేదని గొడవ కూడా ఉంది” అన్నాడు.

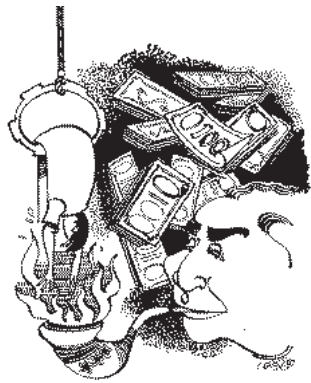
“బాగుంది. దిస్ ఈజ్ గ్లోబలైజేషన్ యార్.. మనం ఎక్కడైనా ఎవడినెత్తి మీదనా పెట్టుబడి చెయ్యొచ్చు” మత్తుగా అన్నాడు జనార్ధన్.

“ఒకటా రెండూ... అన్ని వందల ఎకరాల్లో మొక్కలు పెంచేకా దానికి సెక్యూరిటీ లేకపోతే ఎలా?” రామన్న అన్నాడు.

“సెక్యూరిటీ లేకపోవడం ఏం లేదు. మన ప్రైవేట్ సెక్యూరిటీ ఎలానూ ఉంటుంది. అది కాక పోలీస్ డిపార్ట్ మెంట్ ఉంది. మొక్కల్ని ఎత్తుకు పోయే వాళ్లని అవసరమైతే కాల్చి పడేస్తారు కూడా” శ్రీనివాస్ “మరేంటి ప్రాబ్లమ్”

“ఏంటంటే యిది మామూలు థెఫ్ట్ కాదు. సమ్ థింగ్ డిఫరెంట్...” అని శ్రీనివాస్ ఏదో అనబోయాడు.

అతని మాటల్ని అవుతూ జనార్ధన్ లేచి నిలబడి బెడ్ వైపు వెళ్తూ “సమ్ థింగ్ డిఫరెంట్... య్యా... ఇది దొంగతనం కాదు. పోలీసులు... సెక్యూరిటీలు.... కాల్చిపడేశాలు... దీన్నావలేవు... అంతేకదా...” అంటూ బెడ్ పైన వాలిపోయాడు.

పదునెక్కుతున్న వీధి నాటకం షాట్-14

అనంగాల భాస్కర్

నడుముల చుట్టూ ఎర్రని రుమాళ్ళు బిగించిన పది మంది యువకులు నడివీధిలో నిలబడి గట్టిగా చప్పుట్లు కొడుతున్నారు... చేతులు కలిపి పెద్దగా అరుస్తూ గుండ్రంగా పరిగెత్తుతున్నారు... మెల్లగా పనులన్ని పక్కనబెట్టి ఒకరు... ఇద్దరు... పదులు, వందల సంఖ్యలో ఆసక్తితో వారి చుట్టూ చేరిన జనం ఆనందంతో చప్పుట్లు చరుస్తున్నారు. వారి కదలికలకు స్పందిస్తూ వారితో గొంతు కలుపుతున్నారు. అక్కడ 'వీధినాటిక ప్రదర్శన' జరుగుతోంది.

సమాజానికి మార్గం చూపుతూ ముందుకు నడవాల్సిన నాటకరంగం విదేశీ టి.వి. ఛానెళ్ళ, చిత్రమైన సినిమాల ఉప్పెనలో ప్రభావాన్ని కోల్పోయిన ప్రస్తుత సమయంలో సైతం పేదల బాధలకు, సమస్యలకు కారణాలను వివరిస్తూ పల్లెలకు విస్తరిస్తున్నది 'వీధినాటకం'. దోపిడిపై జరిగే సామాజిక, ఆర్థిక పోరాటాలలో ప్రజలను ఉత్తేజపరుస్తూ దారిచూపుతున్న వీధి నాటకం ప్రజల భాగస్వామ్యంతో రోజురోజుకు మరింత పదునెక్కుతున్నది. వరంగల్లో ప్రజానాట్య మండలి ఆధ్వర్యంలో ఇటీవల జరిగిన షాట్-2003 వీధి నాటకోత్సవాలు మరోసారి ఈ విషయాన్ని నిరూపించాయి.

పురాతన జానపద కళారూపమైన 'కొరవంజి'ని పునాదిగా కల్గిన వీధినాటకానికి దాదాపు వెయ్యేళ్ళ చరిత్ర ఉన్నది. కొరవంజి నుండి ఏర్పడినది 'యక్షగానం'. భారతదేశ సాంస్కృతిక రంగంలో యక్షగాన వీధి

నాటకాలు అతి ప్రధానమైన పాత్రను నిర్వహించాయి. ముఖ్యంగా దక్షిణ భారతదేశంలో 12వ శతాబ్దం నుండి నేటి వరకు వేలాది యక్షగాన బృందాలు ఊరు ఊరున వెలిశాయి. ధనవంతుల, రాజుల కనుసన్నల్లో మెలుగుతూ పౌరాణికగాధలను, రాజుల కథలను ప్రచారం చేసే వినోద ప్రధానమైన యక్షగానం నుండి గానం, నృత్యం సమంగా వున్న వీధి భాగవతం, సాంఘిక సమస్యలతో సాగే స్పష్టమైన ఆధునిక వీధి నాటకం రూపాంతరం చెందాయి.

ఆధునిక వీధి నాటకం

ప్రపంచ రంగస్థల వేదికపై వీధినాటక రచనా, ప్రదర్శనా విధానం ఒక కొత్త సంచలనం. ఎటువంటి స్క్రిప్ట్ లేకుండా కొన్ని గంటల్లోనే నాటకాన్ని ఆడటం, ఏ పరికరాలు, సెటింగులు అవసరం లేకుండా శరీరాన్నే వస్తువులుగా వాడటం నాటకరంగంలో గొప్ప మలుపుకు మూలమైంది. ప్రపంచంలో మొట్టమొదట వీధి నాటికగా రష్యాలో 1918వ సంవత్సరం ఆక్టోబర్ విప్లవం మొదటి వార్షికోత్సవంలో ముయకో విస్కి రాసిన 'మిస్టర్ బొఫే'ను వేలాది జనం ముందు ప్రదర్శించారు. తర్వాత స్పెయిన్, వియత్నాం, క్యూబా తదితర దేశాల్లో వేగంగా వీధి నాటకం ఆవిర్భవించింది.

భారతదేశంలో 1943-44 మధ్య కాలంలోనే ఐ.పి.టి.ఎ. (ఇండియన్ పీపుల్స్ థియేటర్ అసోసియేషన్) ప్రారంభదినాల్లోనే వీధినాటకం పురుడు పోసుకున్నది. 1974

నుండి 'జననాట్యమంచ్' కాలంతోపాటు అనేక కొత్త ప్రయోగాలతో 'ప్రజలవద్దకు నాటకం' అనే రీతిలో 'అబ్ రాజాకి బారి హై' మెడిన్, జెరత్, చక్కాజామ్ వంటి నాటకాలతో వీధి నాటకం ప్రజలకు మరింత చేరువయ్యింది. ఈ కార్యాన్ని భుజానికెత్తుకున్న సఫర్ హాషి, ఉత్పల్ దత్, బాదల్ సర్కార్ వంటి వారు చాలా ముఖ్యులు. తెలుగుగడ్డపై...

మన రాష్ట్రంలో ప్రపంచ శాంతిని కాంక్షిస్తూ స్వాతంత్ర్యపోరాట కాలంలో సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా పుట్టిన ప్రజానాట్యమండలి (పి.ఎన్.ఎం) వీధినాటిక ప్రక్రియను తనలో భాగం చేసుకున్నది. 1976లో అత్యవసర కాలంలో భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛకు ఊపిరి పొయ్యాలని పునరావిర్భవించిన తర్వాత వందలాది జానపద, ఒగ్గు, బుర్ర, నృత్య, కోలాట రూపాలతోపాటు నాటి సాయుధ తెలంగాణా పోరు నుండి నేటి విద్యుత్ పోరాటం వరకు ఊరేగింపు, గారడి, ఆటబొమ్మలు, స్వయంవరం, ఆగిపోని నాటక, ప్రశ్నించండి. కురుక్షేత్రం, అద్దం, రైతు, కూలి, నడుస్తున్న చరిత్ర, చీమకుట్టింది, అప్పా అమ్మకమా, ఈతరం ప్రశ్న వంటి నాటికాలే కాక, మన చరిత్ర వీరతెలంగాణా మన విప్లవం కరంటువాత, అడుగుజాడలు వంటి చారిత్రక డాక్యుమెంటరీ నాటకాలను సృష్టించి అనేక వీధి నాటిక దళాలతో వేలాది ప్రదర్శనలతో అభ్యుదయ ప్రజా సాంస్కృతిక రంగానికి కొత్త ఒరవడినిచ్చిన ప్రజానాట్యమండలి ప్రగతివైపు సాగుతున్నది.

షాట్ (సఫర్ హాషి ఓపెన్ థియేటర్)-2003

పోరుగడ్డ ఓరంగల్లులో జూన్-6,7,8 తేదీలలో జరిగిన రాష్ట్ర 14వ వీధినాటకోత్సవాలు కష్టజీవుల బతుకు లోతుల్లోని వేదనలను తడిమి ప్రపంచీకరణ, నూతన ఆర్థిక విధానాలపేర సామ్రాజ్యవాదం సాగిస్తున్న నీచమైన దోపిడిని, పాలకుల అవినీతి, నిర్లక్ష్యవైఖరిని ఎండగట్టి సామాన్యుల నుండి మేధావుల వరకు అందరినీ ఆకర్షించి, ఆలోచింపజేశాయి. ప్రదర్శనలు జరిగిన మూడు రోజులు వరంగల్లు పట్టణంలో 'ప్రజాకళల పండుగ' వాతావరణం నెలకొన్నది. రోజు నల్గొండ దళం ప్రదర్శించే డప్పుల నృత్యాలకు 'ఉసిళ్ళు' సైతం నృత్యం చేశాయి.

మొదటి రోజు : కార్మిక జీవితాలపై హాషి రచించిన హల్లాబోల్ - తూర్పుగోదావరి, గుంటూరు మహిళా దళంచే - రెప్పచాటు

నిప్పు', తరతరాల వాస్తవ చరిత్ర ' మన చరిత్ర' - నల్గొండ, నేటి వరిస్థితులపై విశ్లేషణ 'ఇండియా టుడే' - విజయవాడ, ప్రజాస్వామ్యదేశంలో గుజరాత్ మారణకాండను ప్రశ్నించిన 'శ్రీరామసందేశం' - హైదరాబాద్, ఎవరిదీ ఎక్కువ కులము - నెల్లూరు ప్రదర్శనలు సాగగా

రెండవ రోజు : 'సంఘం' - విశాఖ, స్త్రీ సమస్యలపై 'గోగ్రహణం' - నెల్లూరు, చట్టం కలిగినోడి చట్టం అన్న వ్యంగ్యాస్త్రం 'టామీటామీ' - కృష్ణా, కరువుకోరల్లో, అప్పుల సంద్రంలో రాష్ట్రాన్ని ముంచిన నేతలకు 'యమసందేశం' - ప్రకాశం, చారిత్రక వీరోచిత సాయుధ తెలంగాణా గర్జన 'వీరతెలంగాణా' - నల్గొండ నీటి కటకటపై 'వాటర్ వాచ్' - కర్నూలు వారు ప్రదర్శించగా

మూడవరోజు : ఖమ్మం వారిచే ఆదర్శనేత సుందరయ్య జీవితం 'అడుగుజాడలు' భావితరాలకు బాటలు చూపగా నేతలగారడీ 'గాలిమాటలు-నీటి మూటలు' - హైదరాబాద్, 'భారతమ్మ ఎక్కడ?' - నల్గొండ, 'ఎలిమెంటరీ స్కూల్' - గుంటూరు, మహిళా, విద్యాభివృద్ధిని మహిళా దళం, పసిపిల్లల గుంపు సహజమైన అద్భుతనటనతో ప్రదర్శించారు. తెల్లదొరలను గడగడలాడించిన అల్లూరి నడిపిన మన్య విప్లవం - పశ్చిమగోదావరి, 'గోవిందా-గోవింద' - కర్నూలు, 'గొర్రెలు తిరగబడ్డాయి' - వరంగల్లు వారి ఆసక్తికర ప్రదర్శనల అనంతరం

జ్ఞాపికల ప్రదానంతో గుండెలనిండా ఉత్సాహాన్ని, పోరాట విశ్వాసాన్ని నింపిన మూడు రోజుల వీధి నాటకోత్సవాలు ముగిశాయి.

పి.ఎన్.ఎం. రాష్ట్ర అధ్యక్షులు ఎం. జగ్గరాజు పతాకవిప్లవం చేయగా, జిల్లా కలెక్టర్ కె. ప్రభాకర్ రెడ్డి డప్పుకొట్టి ప్రారంభించిన ఉత్సవాలు పి.ఎన్.ఎం. జిల్లా కార్యదర్శి సాగర్ వందన సమర్పణతో ముగిశాయి. సి. ఉమామహేశ్వరరావు (ప్రముఖ సినీ దర్శకులు), కె. దేవానంద్ ఐ.ఎ.ఎస్, వి. శ్రీనివాసరావు (ప్రజాశక్తి సంపాదకులు), వల్లం నరసింహారావు, వినోద్ బాల, సూర్య (ప్రముఖనటులు, కె. శాంతారావు (ప్రముఖ దర్శకులు) తదితరులు ముఖ్యఅతిథులుగా హాజరవగా పి.ఎన్.ఎం. రాష్ట్ర కార్యదర్శి పి.ఎ. దేవి, రాష్ట్ర సెంటర్ బాధ్యులు ఎ. జగన్, ఎస్. కాళిదాసు, ఎన్.కె. వలి, ఆర్. రమేష్ తదితరులు సమన్వయ కర్తలుగా వ్యవహరించి వీధినాటకాన్ని మరింత బలంగా ముందుకు తీసుకెళ్ళాలని సూచించారు.

1989లో నష్టర్ హమ్మి గొంతుకోస్తే వీధి నాటకం ఊపిరాగిపోతుందనుకున్న భూస్వామ్య, పెట్టుబడిదారీ, సామ్రాజ్యవాద శక్తులను సవాలు చేస్తూ చిందిన హమ్మి నెత్తుటి చుక్కలోంచి వీధివీధిన ఉద్యమ కెరటమై ఎగిసిన వీధి నాటకం చీకటిదారులను చీల్చుతు శ్రామిక లోకాన్ని వెలుగువైపు కదిలిస్తున్నది.

"అణచివేస్తే ఆగిపోయేది కాదు వీధినాటకం... అది ముమ్మాటికి నేటి చారిత్రక అవసరం."

పచ్చీస్

అన్నవరం దేవేందర్

పిడికిట్ల గవ్వల
గలగలా చప్పులు
పచ్చీస్, తీస్, దస్సులతో
గడగడాలాడిస్తా

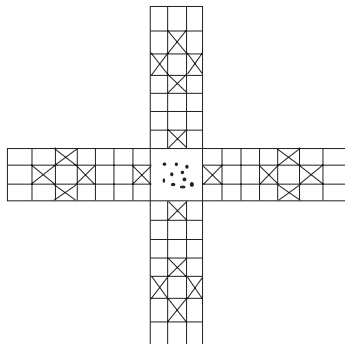
గడల మీద కూకున్నా
గడ్డ మీద నిలబడ్డా
గండం తప్పది

తొండి చేద్దామనుకున్నావు
తోక ముడుస్తావు

గవ్వలు ధర్మం చెడలే
గౌరాంతం విడ దించుతాయి
సంకల మంటి సంబురమైనా
దూగ, తీసి, చారీ లే

పచ్చీస్ ఆటలో, పోరాట నేలలో
ఓడ గొట్టేందుకు
సంఘమ పంజం పుట్టింది.
పాణశరం పట్టినా గెలుస్తా

బొర్రబొక్కల ఎల్లెలకల
ఎట్లపడ్డా ఎగురకు బిడ్డా
నిన్ను గుడ్డిన్ చేస్తా

అ...ఆ...

శిల్పా జగదీష్

అక్షర సంక్రాంతిని
అటకపైకి ఎక్కించి
చదువుల పండుగను
బాలకార్మికున్ని
బడిలోన దింపేసి
చదపరా అంటే
అ... అంటే... అన్నం
ఆ... అంటే... ఆకలి

మధ్యాహ్న భోజన పథకాన్ని
మధ్య మధ్యలో ఆపేస్తూ
మధ్యపానాన్ని అర్ధరాత్రులూ అందించే
గ'మత్తు' సర్కారు మనది
ఆకలితో విద్యార్థులు
ఆక్షరాలు దిద్దుతూ
అనునిత్యం
అల్పహాలు సేవిస్తూ సిటిజన్స్
ఆలోచనలు చేస్తుంటే
అబ్బో...!!
విజన్ ట్యుంటీ... ట్యుంటీ...
మనం కుంటీ... కుంటీ...
'స్వర్ణాంధ్ర' పథకాన్ని సాధించేద్దాం!!

సమస్త ప్రపంచం ఒక్కసారి ఉలిక్కిపడింది
 ఏం జరిగింది
 నిజానికి ఏం జరగలేదు
 ప్రతి రోజు మాదిరిగానే ఆ తెల్లవారుజామున కూడా
 కాకులు కావుకావుమని అరిచాయి
 కోడిపుంజులు కొక్కోరోక్కో అంటూ కూశాయి
 పక్షుల కిలకిలరావాలు కూడా వినిపించాయి
 లేగదూడలు అంబా అంటూ అరిచాయి
 కానీ అదే సమయాన భాష అంతర్ధానమయింది
 మసకచీకట్లు తొలిగే వేళ మాట మరణించింది
 అక్షరం ఉరి వేసుకుంది
 ప్రపంచంలోని భాషలన్నీ మాయమయ్యాయి
 ఆవు అంబా అంటుందని తెలుసు
 కాకి కావుకావు అంటుందని తెలుసు
 పిల్లి మ్యావ్ అంటుందని తెలుసు
 కుక్క భౌభౌ అంటుందని తెలుసు
 కానీ మనిషేమంటాడు

ప్రకృతిలో అత్యంత తెలివైన జాతిగా పేరొందిన
 మానవజాతి అతలాకుతలమైంది
 కంప్యూటర్లు నిలిచిపోయాయి
 శతాబ్దాల చరిత్రను తెలిపే పుస్తకాల్లోని
 అక్షరాల సైతం అంతర్ధానమయ్యాయి
 ఏ పుస్తకం తిరగేసినా తెల్లపేజీలే కనిపిస్తున్నాయి
 బహు భాషలు తెలిసిన మహానుభావుల
 మస్తిష్కాలన్నీ భాళీ అయ్యాయి.
 ప్రపంచంలో అప్పటి వరకు మనిషి కనిపెట్టిన
 కరెంటు ఉంది. మిషన్లు ఉన్నాయి. ఫ్యాక్టరీలున్నాయి
 వ్యవసాయమూ ఉంది.
 కానీ వ్యక్తీకరణకు అనువైన భాష లేదు.
 భాషను సూచించే సైగలు కూడా మనిషి మరిచిపోయాడు
 మెదడులో ఏ రకమైన భాష కూడా లేకుండా పోయింది
 కేవలం ఏడుపు ఒక్కటే మనుషుల భాషయ్యింది
 “అ...ఆ...ఓ...ఓ...” అని అరవటం తప్ప
 మరేం చేయలేకపోతున్నారు.
 తెల్లవారుజామున పేపర్లు వేయడానికి వెళ్ళిన
 పేపర్ బోయ్స్ కి తెల్లపేజీలు దర్శనమిచ్చాయి.
 వీధుల పేర్లు, బోర్డుల పేర్లు, హోటళ్ళ పేర్లు,
 పెద్ద పెద్ద హోర్డింగుల మీద ఉన్న పేర్లు
 అన్నీ అదృశ్యమయ్యాయి
 బొమ్మలుతప్ప మరేం లేవు
 మాట పెగటడం లేదు
 పలుకు రావడంలేదు
 ఏమిటీ విచిత్రమని విస్తుపోవడం తప్ప
 ఏం చెప్పాలో తెలియడం లేదు
 అసలు ఆలోచనలకి ఓ క్రమం లేదు
 భాషలేని ఆలోచనల క్రమం ఎలా ఉంటుందో

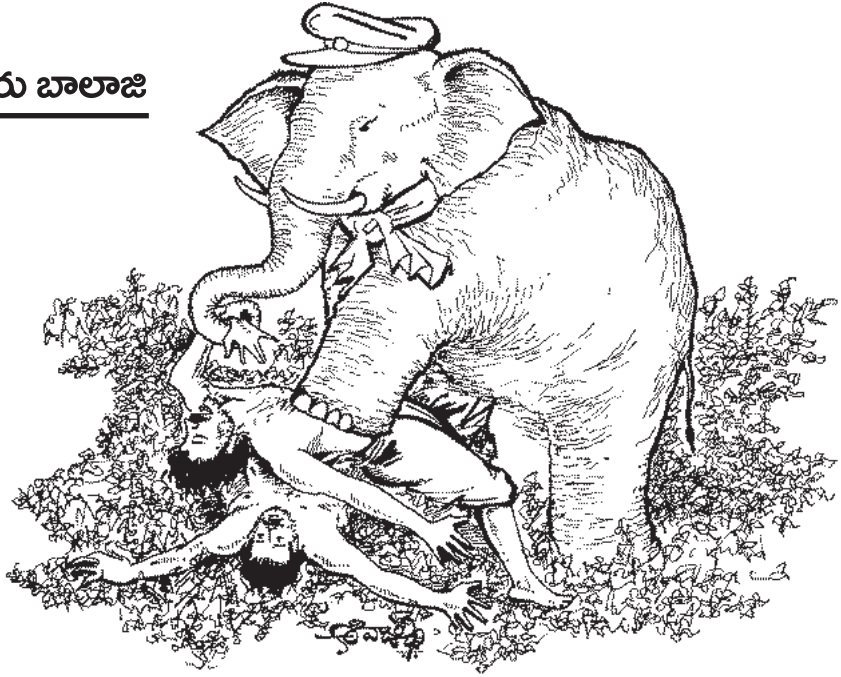
ఆగంతకుని స్వప్నం

గుడిపాటి

మొదటిసారిగా మనిషికి తెలిసివచ్చింది
 భాష లేని కాలాన తమ పూర్వీకులు
 ఏం చేసి వుంటారోనన్న ఆలోచన వచ్చింది
 కానీ ఏ ఆలోచనకీ అక్షరరూపం తొడిగే అవకాశం లేదు
 మేటి భాషలుగా పేరొందిన సంస్కృతం, ఆంగ్లం, హిందీ...
 సమస్త భాషలన్నీ మృతి చెందాయి
 భాషలు మరణించిన సంగతి కూడా తెలియని
 సుషుప్తావస్థలోకి మనిషి వెళ్ళిపోయాడు
 నీ భాష కన్నా నాది గొప్పదన్న ఎత్తిపొడుపులకు
 ఇప్పుడిక ఆస్కారంలేదు
 ఇంగ్లీషు రాకపోతే బతుకు లేదన్న చింత లేదు
 తమ భాషే గొప్పదన్న అహం ఒక్కసారిగా కుప్పకూలింది
 ఏది గొప్ప ఏది పెద్ద ఏది చిన్న ఏది పాపులర్
 ఏది కాదన్న చర్చలకి ఇక తావులేదు
 భాష మరణించిన సందర్భాన మనుషులంతా ఒక్కటే

భావప్రసారం లేదు
 ఫోన్లు ఉన్నా ఏం చేసుకోవాలో తెలియదు
 నెంబర్లు లేవు. స్టాక్ ఎక్స్చేంజీలు, బడా వ్యాపారాలు,
 కంప్యూటర్ కంపెనీలు సమస్తం కుప్పకూలాయి
 నోట్ల కట్టలన్నీ తెల్లకాగితాలుగా తేలిపోయాయి.
 నాణాలు ఉత్తబిళ్ళలుగా రూపుదాల్యాయి
 భాషతో సంబంధంలేని శ్రమైక జీవనమే మిగిలింది
 కవిత్వాలు, తత్వాలు, కావ్యాలు, కథలు
 కాలచక్రభ్రమణంలో కుప్పపోసిన రాశులయ్యాయి
 విజ్ఞానఖనులుగా పేరొందిన గ్రంథాలయాలూ
 కాగితాల కుప్పలయ్యాయి
 భాషతో సాగించిన పెత్తనాలకు కాలం చెల్లింది
 అత్యాధునిక సమాజం అనాదిలోయల్లోకి జారుకుంది
 శతాబ్దాల జ్ఞానమంతా ఒక్కక్షణంలో కునారిల్లింది
 భాషలేని తొలి మానవుని వృత్తాంతం పునరావృతమైంది.
 అరుపుల్లోంచి అర్థాల్ని వెతుక్కోవడం అభ్యాసం చేయాలిక
 లోలోపలి తండ్లాటను వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ,
 విరగబడి నవ్వుతూ వ్యక్తం చేయాలిక
 మరో మార్గం లేదు. ప్రత్యామ్నాయం లేదు
 అసలు ఆ పదాలే తెలియదు
 ఇక అంతటా భాషలేని గణాల సముదాయాలే
 హద్దుల సరిహద్దుల గొడవలేని సమాహాలే
 భాష మరణించిన క్షణం
 మానవేతిహాసంలో సరికొత్త ఘట్టానికి శ్రీకారం!!

వీనుగుల రాజ్యం

“ఈ నీళ్ళ కోసరం ఇప్పుడిప్పుడే గలాటాలు కూడా మొదలయినాయిరా చిన్నబ్బా. రేపటి కాలానికి ఆస్తుల కోసం కాదు, నీళ్ళ కోసమే ఒగర్నొగరు చంపుకునేట్లుగా ఉండారు” అన్నాడు నారాయణప్ప.

పొద్దు పడమర తిరిగినా ఎండ నిర్ణయంగా కాస్తూనే వుంది. చెమట్లు కారుతున్న శరీరంతో చెరువుకట్ట మీద మామను అనుసరిస్తున్న చిన్నబ్బు

“ఎందుకు మామా గలాటాలు - చెర్లో ఇంకా ఇన్ని నీళ్ళుండాయే!” అన్నాడు.

చిన్నబ్బు చవకరకం చొక్కాలాంటి బనీను వేసుకుని ఉన్నాడు. ఛాతీ భాగంలో సినిమా నటీనటుల బొమ్మ రంగుల్లో ముద్రించబడి వుంది. నడిచేటప్పుడు గళ్ళలుంగీ చప్పుడు చేస్తోంది. చామన ఛాయ అయినా ఎండకు కమిలిపోయిన శరీరంతో నల్లగా కన్పిస్తున్నాడు. ఇరవయ్యేండ్ల వాడైనా వయస్సుకు మించిన ముదురుతనం ముఖంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

“ఇన్ని నీళ్ళుండాయని అంటావుందావు గానీ ఎన్నుండాయని? ఈ చెరువు మా తాతలు పుట్టక ముందు తవ్విందేది. రాయల చెరువంటే సాలు ఈడ పండే పంటల గురించి, చెరువు ఆయకట్టు గురించి, చేపల యాట గురించి జిల్లాలో ఎవరూడిగినా చెప్తావుండ్రీ. ఎట్లాంటి చెరువు ఎట్లయిపోయిందో నీకు తెలీదురా చిన్నబ్బా. నేను పుట్టి బుద్ధెరిగినప్పట్టింది ఈ చెరువులో ఎప్పుడూ నీళ్ళు తగ్గింది లేదు. నిండా నీళ్ళతో సముద్రం మాదిరుండేదనుకో. మాకు మడి లేదుగదా. కృష్ణారెడ్డిళ్ళ మడి రెండెకరాలు గుత్త (కొలు)కు చేస్తాంటి. మూడేండ్లవతా వుండాది నిలిపేసి. చెర్లో నీళ్ళతో పంటలు పండించే కాలం పోయింది. ఉండే పడెకరాలూ గుత్తకు ఇచ్చేసి కృష్ణారెడ్డి ఇప్పుడు కొలు నిలిపేసి రెండు మూడెకరాలు సొంతంగా సేద్దించేస్తావుందాడు’ అన్నాడు నారాయణప్ప చెరువు కట్ట దిగుతూ

నారాయణప్ప పొద్దు మనిషి. నలుపు శరీరం. అతడు వేసుకున్న చేతుల్లోని ముతక బనీను బాగా ముసిపోయింది. భుజం

మీద తుండుగుడ్డ వేలాడుతోంది. తలపైన చాలా చోట్ల తెల్ల వెంట్రుకలు కన్పిస్తున్నాయి. ముడుతలు పడిన ముఖంతో యాభై ఏళ్ళ వాడు కూడా అరవై ఏళ్ళ వాడిలా కన్పిస్తున్నాడు.

దూరంగా నెత్తిన కట్టెల మోపులతో వస్తున్న మనుషులు కాలి బాట మీద కదులుతున్న రైలు పెట్టెల్లా కనిపిస్తున్నారు.

“అయితే చేను ఎంతుంటుంది మామా” అని అడిగిన చిన్నబ్బును నారాయణప్ప చురుగ్గా చూస్తూ.

“ఏం చిన్నబ్బా. పెండ్లయి ఇంకా పది దినాలైనా కాలా. అప్పుడే నీ మనసు పెండ్లాం పై నుంచీ మామ సొత్తు పైకి పోతా వున్నట్లుండాడే” అన్నాడు ఎగతాళిగా.

మామ మాటలకు నొచ్చుకున్న చిన్నబ్బు గబాలున అన్నాడు.

“అది కాదు మామా. నీ కూతురు నన్ను ఎగతాళిగా మాట్లాడతాది. మా నాయిన ఇంత సంపాదించినాడు. అంత సంపాదించినాడు. నువ్వేం సంపాదించినావు అనంటావుండాది. అందుకనే నేను ఎంత నేలుందో తెలుసుకుందామని వూరికే అడిగిననంతే”

ఆ సంజాయిషీతో నారాయణప్ప ఫక్కుమని నవ్వాడు.

“ఇప్పుడు నన్ను పొడిగిన నీ పెండ్లామే రెండ్రోజులైనాక నిన్నూ పొగుడుతుందిలే. అదోళ్ళంతా అంతేగదా” అన్నాడు.

ఉదుతలు రెండు ఒకదాన్నొకటి తరుముకుంటూ

పొదల్లోకి దూరాయి. పడమర వైపు పత్తికొండలో పొగ లేస్తోంది. కట్టెల వాళ్ళు కనుచూపు మేర దాటిపోవడంతో బాట నిర్మానవ్యూహం కనిపిస్తోంది. అప్పుడప్పుడూ బెల్లవాయి అరుపులు వినిపిస్తున్నాయి.

అల్లుడి మాటలకు నారాయణప్ప నవ్వాడేగాని అతడి మనసు పరిపరి విధాలా ఆలోచిస్తోంది. మౌనంగా నడవసాగాడు.

బనీను జేబులోంచి బీడి తీసి వెలిగించాడు నారాయణప్ప. పక్షుల గుంపోకటి అరచుకుంటూ వెళ్ళింది. అడవిలో మేతకు వెళ్ళిన మేకలను అదిలిస్తున్న కాపరుల అరుపులు వినిపిస్తున్నాయి.

“బతికే దానికి ఎన్నెన్ని పనులు చేయాలోనీ మాకు ఆస్తుల్లేవు. పాస్తుల్లేవు. మా పేదోళ్ళంతా కూలి పనులతోనే బతకతాస్తేరు. మా చిన్నప్పుడు ఈ అడివి, ఈనేలా పచ్చగా ఉండేయి. ఎర్ర చందనం, టేకు, మద్ది రకరకాల నరమాస్తుండేయి. ఇప్పుడంటే కరెంటు, పెట్రోలు వొచ్చేసినాయిగానీ అప్పుడేడివి? మా నాయినోళ్ళంతా మాస్తు కాల్చేసి బొగ్గుల యాపారాలు చేస్తే వున్నారు. నేను కూడా బొగ్గులు కాల్చేది నేర్చుకున్నే. నేను పెద్దయ్యే సరికి బొగ్గులు వాడేది నిలిచిపోయింది. అడవిలో చెట్లు లేకుండాపోయింది. చాలా మంది అడవిలో కట్టెలు కొట్టుకొని పోయి పలమనేరులో అమ్మి బతకతా వుండారు. ఇంతకు ముందు ఊర్లోంచి పదడుగులు నడిస్తే అడివొస్తావుండే. ఇప్పుడు రెండు మూడు మైళ్ళు పోవల్ల” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“నేనడిగిందానికి సమాధానం చెప్పలేదు మామా” అన్నాడు చిన్నబ్బు పట్టువదలని విక్రమార్కుడిలా.

అందుకు సమాధానంగా నారాయణప్ప “ఆ యాప మానుకింద కూచుండాంపా” అన్నాడు.

మామా అల్లుళ్ళు వేప మాను కింద కూర్చున్నారు. బీడి పారేసి నారాయణప్ప చిన్నబ్బు దగ్గర్నుంచి వక్కాకు తీసుకుని నమలసాగాడు.

ఎండుపుల్లను వెతికి పట్టుకుని గారపట్టిన పళ్ళ సందుల్లో గుచ్చుకోసాగాడు. చిన్నబ్బు.

శరీరానికి పట్టిన చెమటను తుడుగుడతో తుడుచుకుంటూ...

“ఈ చెట్టు కాస్తుంది ఆ దిగదాల గెదిముందాడే... ఆడిదాకా మనదే చిన్నబ్బు” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“అ గణం దాకానా! నేనింకా రెండేకరాలుంటుందనుకుంటినే. ఐదారేకరాలుంటుందా మామా” అడిగాడు చిన్నబ్బు పచ్చదనంతో కళకళలాడుతున్న వేరుశనగను, బోరు బావిని పరిశీలనగా చూస్తూ..

“ఐదేకరాల పైన్నే ఉంటుందనుకుంటా. కొలత పెడితే గదా ఎంతుండేది తెలిసే దానికి” అన్నాడు నారాయణప్ప నిర్వేదంగా.

“కొలత పెట్టలేదా... ఎంది మామా నువ్వు చెప్పేది. అయితే పట్టా ఎట్టిచ్చినారు” ప్రశ్నించాడు చిన్నబ్బు. కాలిదగ్గర కొచ్చిన కొరివి చీమను దూరంగా తోసేస్తూ.

“పట్టా యాడుండాదిరా చిన్నబ్బా” అన్నాడు నారాయణప్ప. “పట్టా లేదా” అని చిన్నబ్బు నోరు తెరిచేసాడు.

“ఈ చేను కత చప్పాలంటే చాలా వుండాదిలే. అప్పటికి నాకింకా పెండ్లికాలే. అప్పుడే చెప్పినా కదా మా పెద్దోళ్ళంతా కూలి పనులు చేసి బతికేవోళ్ళని. నాకా మాదిర్లో బతుకు ఇష్టంలే. రోజూ ఎవుని దెగ్గిర పనుంటుందా, పోదామా అని కాపెట్టుకోనుండదా. ఒగని దెగ్గిర కూలి పని చేయడమంటే చులకనే గదా అని యోచన పట్టుకొనింది. మనకూ కొంచెం నేలుంటే సేద్యం చేసుకుని బతకొచ్చుగదా అనుకున్నా. అడివికి కట్టెల కోసరం వస్తాంటిమి కదా ఈ నెల చూసిన్నే సమచ్చరం పాటు కష్టపడుకుంటే నేనూ ఐదారేకరాల ఆసామిని ఔతాను గదా అని ధయిర్యంగా పనిలోకి దిగేసినా” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“చేసినా అంటావుండావు. మీ అమ్మాయినా నీతో బాటు

రాలేదా?”

“రాలా. వాళ్ళసలు వొద్దే వొద్దన్నారు. మనకెందుకూ నేలలు అయ్యంతా దుడ్డుండే వాళ్ళకు. అయినా అంతంత గుండ్లుండాయి. పెద్దపెద్ద చెట్లుండాయి. ఎప్పటికి సదరమవుతాదని, కనీసమంటే పదేండ్లు పడుతుంది. వద్దు అన్నారు. నేను ఇనే రకాన్ని కాదులే. మీరు ఎవురొచ్చినా రాకపోయినా నేను ఆ పనిని ఆపనన్నే. అదో ఆపకూచాడు. ఆ గుండ్లు నేనొకడే గడ్డ పారేసి దొర్లించినా” అన్నాడు నారాయణప్ప.

చేను కంచె మీదున్న గుండ్లను పరిశీలనగా చూసాడు చిన్నబ్బు. “ఏంది. ఆ గుండ్లు నువ్వొగనివే దొర్లించినావా” ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

“అవును వయసులో వున్నప్పుడు అట్లా వున్నంది. ఫైల్మాన్ మాదిర్లోవున్నా. ఎంత కష్టమైనా ఒంటి చేత్తో చేస్తాంటి. మూన్నెలయినంక ఒగ దినం మానాయిన వచ్చి చూసినాడు. నేను చేసిన కష్టం చూసి నిశ్చలక పోయాడు. కంట్లో నీళ్ళు పెట్టుకున్నాడు. అప్పటి నుంచి మా నాయిన కూడా నా ఎనకంటే వొచ్చేవాడు. కూలి పనులున్నప్పుడు పోతాం. లేదంటే ఈడి కొచ్చి పని చేస్తా వుంటిమి. ఎండల కాలమైతే రాత్రంతా మేలుకోని పని చేసేది. పొగులు పనుకునేది. ఎండలు కదా రెండేండ్లకు చెనిగ్గింజలేసినాం” అన్నాడు నారాయణప్ప. పొలంలోకి దారి తీస్తూ.

చిన్నబ్బు అతడి అనుసరించాడు. “ఎన్నేండ్లవుతా వుండాది మామా ఇది ఏరిపిచ్చి”

“అప్పటికి నాకే పెండ్లి కాలే. ముప్పయ్యేండ్లవతాండాది. అసలు మీ అత్తను నాకిచ్చేండే వోడు కాదు మామా. నేను నేల కోసం పడిన కష్టం చూసినాడు. తయారైన నేల చూసినాడు. మీ అత్తనిచ్చి పెండ్లి చేసినాడు. మీ అత్తకూడా మంచి కష్టజీవి. చూడు చేస్తే యాడేగాని గులకరాయైనా ఉండేమా. మీ అత్త వచ్చినప్పుడంతా ఓపిగ్గా రాళ్ళనీపేరిగెణంలో ఏసింది”

“అది సరే మామా. పట్టా ఎందుకు రాలేదు?” ప్రశ్నించాడు చిన్నబ్బు.

“ఎందుకా.. ఈ నేల పోరంబోకుది కాదంట.

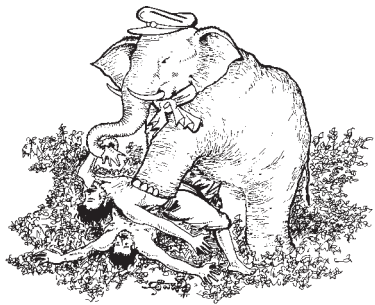
రిజర్వు ఫారెస్టుదంట. ఆ దొంగనాయాండ్లు ముందే ఆ మాట చెప్పింటే ఇంత పని పెట్టుకునే వాడ్ని కాదు. తొలిగా చెనిక్కాయలేసినాం. కాయలు బాగా ఊరినాయి. ఇంక వారం పది రోజులకంతా చెట్లు పెరకల్ల. అననుకుంటావుంటే అప్పుడొచ్చినారు. ఫారెస్టోళ్ళు. ఈడ సాగు చెయ్యకూడదన్నేరు. నా మీద మా నాయిన మీద కేసు పెట్టినారు. తొలిగా పంట బాగా వొచ్చింది. మొత్తం దుడ్డంతా ఆ ఫారెస్టోళ్ళు ఎదాన పోయాల్సి వచ్చింది. మా నాయినా, అమ్మా ఎంతగా ఏడ్చినారో, ఒకసారితో పోలా, ఎన్నిసార్లో వచ్చినారు. కేసు పెడతామని వచ్చినప్పుడంతా వాళ్ళకు మర్యాదలు చేయాల్సిందే. మా నాయిన దిగులంతా దీనికి పట్టా రాలేదనే. ఆ దిగులతోనే ఆయన పాయే” అన్నాడు బాధగా నారాయణ.

చిన్నబ్బు మౌనంగా వినసాగాడు. ఇద్దరూ బోరు వద్దకు వెళ్ళారు. స్టార్టర్ పెట్టెకున్న తాళం తీసి కరెంటుండేమో చూశాడు. నారాయణప్ప.

“ఈ కరెంటోడొగడు మన పాణానికి యముడి మాదిర్లో ఎప్పుడొస్తాడో, ఎప్పుడు పోతాడో తెలిదు”

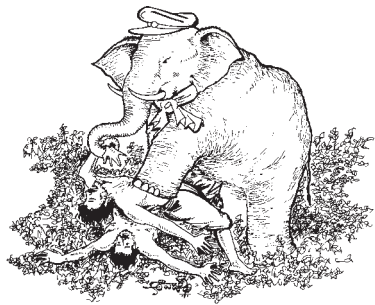
“అవునవును మాయా. ఈ కాలం కరెంటుని నమ్మేదానికే లేదు. పరిచ్చల టైంలో కూడా కరెంటు లేకుండా పోతావుందని స్కూలు పిలకాయలంతా మొన్న టోన్లో బండు కూడా చేసినారు. ఎక్కడా రోజుకు బదరుగంటలు కూడా కరెంటు వుండేది లేదు. పట్టా లేదంటావుండావు. అయినా... బోరేసినావే” అడిగాడు చిన్నబ్బు.

వేరుశనగ చెట్లలో దాగి వున్న జత పూరేళ్ళు వీళ్ళ అడుగుల

చప్పుళ్ళకు ఎగిరిపోయాాయి.

“బోరు ఏసిందే వోన్సిగాడు. మనకులమోళ్ళకు గవురౌంటు తక్కువ దుడ్డుకే బోరేయిస్తాందాదని విని నాకూ ఏయిద్దామనిపించింది. అప్పట్లో కరణం ఈ జాగా పోరంబోకుదని, రిజర్వు కాదని, పట్టా చేసిస్తానని ఏమేమో చెప్పేసినాడు. నదువుకున్నోడు, ఉద్యోగం చేస్తావుండేవాడు, మంచి చెడ్డా తెలిసిన పెద్దాయన కదా అని ఆయన్ని నమ్మినాను. మళ్ళంక కదా నాకు తెలిసింది. మేక కసాయోడ్ని నమ్మినట్లుగా నేను ఆయన్ని నమ్మినానని. అడికి మీ అత్త బోరు గీరు ఏమీ వొద్దంటానే వున్నంది. నా నెత్తి మీద శనేశుడు కూచోని అడిస్తావుంటే నేను మా అమ్మ మాటా వినలే. మా భార్య మాటా వినలే. ఎమ్మార్వో ఆఫీసు కాడికి, వీడివో కాడికి ఎన్నిసార్లు తిరిగినానో, చాలందానికి ఈ వూర్లో వుండాదులే సర్పంచోకాయన. ఆయన్ను ఎంట పెట్టుకుని చిత్తూరుకు పొయ్యి ఆఫీసర్లకు అర్జీలిచ్చినా. పట్టాలేందే ఏ పని కాదని తెలిసేలకు చానా దుడ్డే శెలవయిపోయింది. కరణం ఎంత తిన్నాడో లెక్కేలే. పంజానికి పోయి సొంతంగా బోరేసినా బొమ్మదొడ్డినించి ఒకాయన టెంకాయతో వొచ్చి చూసినాడు. కాప్పల్లినించి ఇంకొకాయన పుల్ల శాస్త్రం చూసినాడు. అయ్యారి దెగ్గరికి కూడా పొయ్యి మంచి టైం చూసి అదిగో ఆడ పరిగి చెట్టు కన్నీస్తావుండే ఆడ మొదట్లో బోరేసినా. తినీ తినకా మిగిల్చిందే దుడ్డంతా దానికే పోస్తి. చెప్పినా కదా శనీసుడు అడిస్తా వుండాదని, నీళ్లు రాలే. దుమ్ముదుమ్ముగా బండ వస్తానే వుండే. బోరు చూసేదానికి వొచ్చినోళ్ళంతా పుట్ల దెగ్గర నీళ్ళు పడతాయని నమ్మకంగా చెబితే అప్పుడికప్పుడు రణన్న దెగ్గరికి పోయి ఐద్రూపయల వడ్డికి ఇరవై వేలు తెచ్చుకుని మళ్ళికా ఈడ బోరేసినా. పాయింటు పెట్టే దానికే రెండు మూడు వేలు ఖర్చు పెట్టినానంటే లెక్కేనుకో. వెయిత్తం ఎంతయంటుందో ఈడైనా రెండించీల నీళ్ళు వన్నేయి గాబట్టి ఏదో ఇంత మాత్రం నిలదొక్కుకోనుండా. నాలుగేండ్లవతా వుండాది. సేద్దింలో వొచ్చే దుడ్డుతో ఇల్లు జరగతా వుండాది. వడ్డీలు కడతా వుండానే గానీ అసలింకా అట్టే వుండాది” అన్నాడు నారాయణప్ప.

ఎండిపోతున్న పెదవుల్ని నాలుకతో తడుపుకున్నాడు చిన్నబ్బ. అక్కడక్కడా ఎండిపోయిన టమోటాచెట్లను పరిశీలనగా చూస్తున్న చిన్నబ్బ ఏదో అడగబోయే లోగా నారాయణప్ప గబాలున అన్నాడు.

“చెరువు ఎండిపోతా వుండాది. ఆ పక్క బోర్లలో నీళ్ళు తగ్గిపోతా వుండాదని చెప్తావుండారు. ఈ వాసలుగానా ఇట్టే రాకుండా ఏడిపిస్తా వుంటే బోర్లు ఎండిపోయేది ఖాయమే”

పడమటి కొండల మీద పది బారల ఎత్తులో వున్నాడు సూర్యుడు. మేతకు అడవికి వెళ్ళిన జీవాలు వెను తిరుగుతున్నాయి. వాటి మెడల్లోని గంటల శబ్దం లయబద్ధంగా వినిస్తోంది.

“మామా ఆ పక్క చూడు చెనిగి చెట్లు ఎప్పురో పెరికేసినారో” అన్నాడు చిన్నబ్బ. అటు పక్కకు పెడుతూ అతణ్ణి అనుసరించాడు నారాయణప్ప.

“వీటిని పెరికింది మనుషులు కాదు.. పండులు” అన్నాడు. “పండులా”

“ఔను.. నీకీ బాధలన్నీ ఏం తెలస్తాదిలే. టౌనులో బేల్దారి పని చేస్తావు. పల్లెలో పాట్లు గురించి నీకేం తెలస్తాది? ఈ పక్క అడవి పండుల పాటుకు ఎక్కవైంది. రాత్రుల్లో వచ్చి కాయలంతా తినేస్తావుండాయి. అందుకే రోజూ రాత్రి కాపలా వుండేది” అడవి పండులు పెరికేసిన చెట్ల నించి కాయలను వల్చుకుంటూ మంచె దెగ్గరికి నడిచారు ఇద్దరూ.

“పొద్దు పోతావుండాదిగాని నువ్వు ఇంటికి పా. చిన్నబ్బా మా బామర్రి క్రిష్ణప్ప వుండ్లా. వాళ్ళ చేనూ ఆ పక్కనే వుండాది. వోని దెగ్గర అన్నం ఇచ్చి పంపించమని మీ అత్తతో చెప్పు” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“నేనే తీసుకొస్తా మామా”

“నువ్వా - కొత్తగా పెండ్లయినోడివి. ఇంటి పట్టున వుండు సాలు. ఇంట్లో అటక మిందకుండేలు వల వుండాది. వలా చేతి లైటు, ఈటె పంపిచ్చమను. తొందరగా పదా యెబ్బయి పోతాది” అని తొందర చేశాడు. నారాయణప్ప.

“వొచ్చిన దోవే గదా. భయంలేదులే మామా” అంటూ చిన్నబ్బ ఇంటికి బయలుదేరాడు.

G G G

సాయంకాలానికే నడినెత్తినన్న చంద్రుడు పడమరకు తిరిగి రెండు గంటలవుతోంది.

కాలిబాట వైపు చూశాడు నారాయనప్ప.

“ఏమింకా క్రిష్ణప్ప రాలేదే” అనుకున్నాడు. చేతిలో వున్న రేకుల డబ్బాను కర్రతో కొడుతూ “హూడి...హూడి” అని అరవసాగాడు.

దురంగా మసక వెన్నెల్లో ఎవరో వస్తుండటం చూసి తన బావమరిదే అనుకుని

“హోయ్” అంటూ గట్టిగా అరిచాడు అటువైపు నుంచి ఎలాంటి స్పందనా లేదు. తను అరిస్తే క్రిష్ణప్ప కూడా బదులుగా అరవటం అలవాటే.

ఇప్పుడు అరవలేదంటే వస్తున్నది వేరవరో... ఎవరై వుంటారు అనుకుంటూ చేతిలోని డబ్బాను కింద పెట్టి వస్తున్న వ్యక్తినే పరిశీలనగా చూస్తూ ఆకారం దగ్గర కాగానే ఆశ్చర్యంగా

“నువ్వా చిన్నబ్బా” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“అవును మామా. పిన్నమ్మకు నొప్పులోచ్చినాయని పలమనేరు ఆస్పత్రికి పోయినారు” అన్నాడు చిన్నబ్బ.

“నువ్వెందుకొచ్చినావు. ఒక వూట తిండి లేకుంటే ఏమవుతాది? నాలుగైదు టమోటా కాయలు తింటే సరి. పోయేది నువ్వు ఇంటికాన్నే వున్నండ కూడదా” అని అన్నాడే కానీ నారాయణప్పకు చిన్నబ్బ రాక ఒక వైపు సంతోషం కలిగించింది.

“అలియేలు బయటైంది మామా” ముసిముసిగా నవ్వుతూ తన రాకకు గల మరో కారణాన్ని చెప్పాడు చిన్నబ్బ. తను తెచ్చిన వాటిని బోరు దగ్గరున్న ఖాళీ స్థలంలో వుంచాడు.

“ఓహో అదా సంగతి” అనుకున్నాడు నారాయణప్ప.

చిన్నబ్బ రేకుల డబ్బాను చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు. నారాయణప్ప ఆకలి మీద ఉన్నాడేమో బోరు దగ్గరున్న నీటి తొట్టెలో చేయి కడుక్కుని క్యారియరు ముందు కూర్చున్నాడు.

“నువ్వూరా చిన్నబ్బా”

“లేదు మామా. ముక్కుల్లాకా తినేసే వస్తాండా” నారాయణప్ప క్యారియర్ మూత తీయగానే నాటుకోడి కూర వాసన ముక్కుపూటాలకు ఘాటుగా సోకింది.

అన్నం తింటూ “చిన్నబ్బా నువ్వెప్పుడైనా జింక మాంసం తినేవా?” అడిగాడు నారాయణప్ప ఉత్సాహంగా.

“జింక మాంసం మాకేడ దొరుకుతుంది మామా”

“ఈడ దొరుకుతుంది చిన్నబ్బా. చెనిగి పెరికెయ్యనీ ఇప్పుడు రోజూ రాత్రుల్లో డబ్బాతో కొడతాంటే జింకలీపక్కలకు రావు. ఒగటి రెండ్రోజులు అడివిలోకి వచ్చి కూచ్చొన్నేమంటే జింకేం ఖర్చు. కణతినీ గూడా కొట్టొచ్చు” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“అవును మామా ఈ పక్క ఏనుగులు ఎక్కువంట గదా. ఇప్పుడు కూడా వస్తాంటాయా” అంటూ చిన్నబ్బ మామ దగ్గరకు వచ్చాడు.

ఆ ప్రశ్నతో నిట్టూర్చాడు నారాయణప్ప. “మూడు వారాలకు ముందు కూడా ఒక ఏనుగు యాదమరి కాడ ఒక మనిషిని చంపేసింది. ఇంకో ఏనుగు పెద్దారు కాడ తిరగతానే వుంది. యాదమరి కాడ మాత్రం ఫారెస్టోళ్ళు, ట్రాకర్లు తంటాలు పడి వారం దినాలు రాత్రిపగలు తిరిగి ఎట్లో ఒగట్ల దాన్ని పట్టేసినారే. దాన్ని పట్టేదానికి తిరుపతి జూలోంచి రెండు ఏనుగుల్ని, మద్రాసు నించి ఒక డాక్టర్ని ఒక మావటివాన్ని రప్పించినారు. ఇంతకు ముందయితే ఇట్లా ఒరుపు వచ్చిందంటే ఏనుగులు గుంపులు గుంపులుగా వొస్తాన్నేయి. చెరుకు తోటల్ని, మిగతా పంటల్ని నాశనం చేస్తాన్నాయి. తిండికి నీళ్ళకి కరువొచ్చి మనుషులు వూర్లోదిలి పోతాన్నట్టే ఏనుగులు కూడా అడివిలో చెట్లు కుంటలు ఎండిపోయినంక అడివి నొదిలి యాడికో ఎల్లిపోయినాయి” అన్నాడు. నారాయణప్ప తినడం ఆపకుండానే.

“నాకెందుకో ఏనుగులు మళ్ళీ వస్తాయేమోనని భయంగా వుంది మామా” అన్నాడు చిన్నబ్బు

పక పకా నవ్వివాడు నారాయణప్ప.

“అంత భయమయితే ఎట్లా చిన్నబ్బా, నిన్ను చూస్తావుంటే ఈ రోజు వేట కుదిరేటట్లు లేదనిస్తావుండాది. నేనూ క్రిష్టప్ప వుంటేగానూ ఎవరో ఒకరే ఈడ డబ్బా ఎత్తుకోని కొడతా వుండేది ఇంగొకరు అడవిలో కెళ్ళిపోయి వలేసి కుందేళ్ళు పట్టుకొనొస్తాం. నువ్వు భయపడతాండావే. కుందేడ్లకే పోతాం” అన్నాడు అన్నం తినేసి చేతులు కడుక్కుంటూ.

చిన్నబ్బు మౌనంగా ఉండిపోయాడు.

“ఇక్కడ ఏనుగులు రావడం మామూలే. పోవడం మామూలే. ఇప్పుడు తక్కువలే. మనది చెనిగికదా. ఈడికెందుకొస్తాయి. వాటికి చెరుకులు కావల్ల. వచ్చినా చెరుకు తోటల కళ్ళా పోతాయిలే” అన్నాడు అల్లుడికి ధైర్యం చెబుతున్నట్లుగా.

“అయితే భయంలేదు” అన్నాడు చిన్నబ్బువెల్లగా.

“రెండేండ్లకు ముందు చెరుకేసిన్నాం. ఇక వారం పది రోజులకంతా గానుగాడాల నీళ్ళు కట్టనొచ్చినా తొలిగా ఏనుగు అరుపు ఇనపడింది. భయమేసింది. అదో ఆదుండ్లా ఏపమాను. పరిగెత్తాపోయి ఆయానో కూచున్నే. ఏనుగులు పదిపైనే వచ్చిన్నేయి. చెరుకు తోటంతా నాకండ్ల ముందే నాశనం చేసేసినాయి. మళ్ళా తెలిసింది. మండిపేట కోటూరు కాడ ఎవరో చెరుకు తోటకు కరంటు తీగలు లాగిన్నేరంట. ఆడషాక్ కొట్టి రెండు ఏనుగులు సచ్చిపోయినాయి. దాంతో మిగిలిన ఏనుగులన్నీ గుంపుగా వచ్చి పంటల్ని పూర్తిగా నాశనం చేసేసినాయి. ముగ్గురు మనుషుల్ని కూడా తొక్కి చంపేసినాయి” అన్నాడు నారాయణప్ప.

“అయ్యన్నీ చెప్పొద్దు మామా వినేదానికే భయమవుతా వుండాది”

“ఇప్పుడు లేవులే చిన్నబ్బా. మూడు వారాలప్పుడు ఒక ఏనుగుని పట్టుకున్నేరంటికదా. వచ్చేటిగా వుంటే అప్పుడే వచ్చింటాయి.” అన్నాడు బీడి ముట్టించుకుంటూ.

చిన్నబ్బు తన జేబులోంచి వక్కాకు తీసి నమలసాగాడు.

“నువ్వింత వరకూ అడివి పంది మాంసం రుచి చూసినట్లు లేదు గదా”

“లేదు మామా”

“నూర్దాం నీ అదురుష్టం బావుంటే పందులోచ్చి నాయంటే ఒకటన్నా నా చేతిలో సావాల్సిందే” అన్నాడు నారాయణప్ప ఈటె కొనసను పరిశీలిస్తూ.

“పందులేమనవా మామా”

“ఎందుకనవు? ఏమారినా మంటే ముట్టితోనే కొట్టి చంపేస్తాయి. అడవి పందుల గుంపు వచ్చిందంటే పులులు గూడా

ఎదురు పడవు వాటికి”

“అయితే నువ్వెట్లా చంపుతావు?”

“ఎట్లానా? గుంపులుగా వొస్తే మాత్రం ఎవరం ఏం చేయలేం. మనమూ పరుగెత్తాల్సిందే. ఐదారు వచ్చినా భయంలా. తరుముకోవచ్చు. చేతిలో ఈటె వుంటే ఒక దాన్నయినా చంపొచ్చు. ఇదే ఈటెతో నేను నాలుగు పండుల్ని చంపినా” అన్నాడు నారాయణప్ప. వాళ్ళకు దగ్గర్లో నక్కల అరుపులు విన్నించాయి. ఆకాశంలో ఉత్తీత అప్పుడే అరచుకుంటూ పోయింది.

చిన్నబ్బు మొహంలో కదలాడుతున్న భయం మనకబీకట్లోనే గమనించి నారాయణప్ప నవ్వుకున్నాడు.

ఆరు బ్యాటరీల చేతి లైటును తీసుకుని నక్కల అరుపులు విన్నించిన వైపుకు వేశాడు. అరఫర్లాంగు దూరంలో రెండు గుంటనక్కలు కూర్చొని వాళ్ళనే చూస్తున్నాయి. లైటు వెలుతురు తమ మీద పడగానే పొదల్లోకి పరుగులు తీశాయి.

“జిత్తుల మారివి. ఒకసారి ఏమయ్యిందో తెలుసా? ఇదే మాదిర్లో చేసుకాడ కాపలా వున్నేం. ఒక పందిని కొట్టినా అప్పటికింకా నడిజామే. తెల్లారు జాముకంతా నిద్రపట్టేసింది. మెలకువ వచ్చి చూస్తే పక్కన పందిలేదు. బిత్తరక పొయ్యినా సచ్చిన పంది ఎట్లా లేచి పోతాది? తెల్లారినంక వెతికి చూస్తే నక్కల దూరంగా ఈడ్చుకోవేయి సగండాకా తినేసిందాయి. అయ్యి మాత్రం సొంతంగా దేన్నీ సంపలేవు. ఏదన్నా సంపేసి ఏమారినాయంటే ఇయ్యొచ్చి తినేస్తాయి” అంటూ నవ్వాడు నారాయణప్ప.

చంద్రుడు వడమర కొండల చాటుకు వెళుతున్నాడు. చీకటి చిక్కబడుతోంది.

ఉండుండ్లీ చల్లటి గాలులు వీస్తూన్నాయి. అప్పుడప్పుడూ దోమలు తమ ఉనికిని చాటుకుంటున్నాయి. మళ్ళీ మరో వైపు నక్క వూళలు విన్నించాయి. వేరుశనగ చెట్లలో సరసరమంటూ ఏదో పోయింది.

‘పామా’ అడిగాడు చిన్నబ్బు

“తొండేకి” అన్నాడు నారాయణప్ప అటు వైపు చూడకుండానే.

ఇద్దరూ మాట్లాడుకుంటూ కూర్చున్నారు. అప్పుడప్పుడూ రేకు డబ్బాను దడదడలాడిస్తూనే ఉన్నారు. చిన్నబ్బు మాట్లాడుతూనే నిద్రలోకి జారుకున్నాడు.

నారాయణప్ప డబ్బాను చేతపట్టుకుని, ఈటెను సంకలో పెట్టుకొని చేనంతా తిరిగిసి వచ్చాడు.

నారాయణప్పకు కూడా కండ్లు మూతలు పడుతున్నాయి. తనకున్న పొలాన్నీ వచ్చే ఆదాయాన్నీ, ఇంకా పెండ్లి కావాల్సిన ఇద్దరు కూతుర్లను, భయపడుతూ వుండే అల్లుడి గురించి ఆలోచిస్తూ అదమరిచి నిద్రలోకి జారుకున్నాడు.

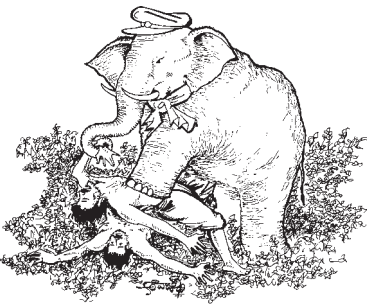
ఎంతసేపలా నిద్రపోయాడో కానీ ఏదో అలికిడవుతుంటే చప్పున కళ్ళు తెంచాడు. నారాయణప్ప చీకట్లో అల్లుడికి బారడు దూరంలో చెనిగిచెట్లను కూరాడుతున్న అడవి పంది మనక మనగా కన్పించింది. నిద్రమత్తు ఎగిరిపోయింది.

నక్కలు దూరంగా వూళలు వేస్తూనే ఉన్నాయి.

అల్లుడ్ని లేపేంత సమయం లేకపోయింది. మెల్లగా ఈటెను చేతిలోకి తీసుకుని, గురి చూసి పంది పొట్టపైకి బలంగా వేగంగా విసిరాడు. ప్రమాదాన్ని చివరి క్షణంలో పంది పసిగట్టింది. కానీ అప్పటికీ ఆలస్యమైంది.

ఈటె పందిపొట్టలో దూరి ఆపక్క బయటికొచ్చింది. అది గట్టిట్ల ఆరుస్తూ కిందపడిపోర్లసాగింది.

చిన్నబ్బు అదిరిపోయి “మామా నువ్వేడ” అంటూ నిద్రలోంచి

లేచాడు.

ఆ క్షణం వరకూ నారాయణప్ప రాజోతున్న ప్రమాదాన్ని అన్నలు ఊహించలేదు.

వచ్చింది ఒక్కపందే అనుకున్నాడు. నిద్రమత్తులో పరిసరాల్ని సరిగ్గా గమనించలేకపోయాడు.

మామా అల్లుళ్ళను ఇరవై పండులకు పై చుట్టుముట్టి ముట్టెలతో దాడి చేయసాగాయి. పండుల భీకర శబ్దాల మధ్య వాళ్ళ అరుపులు సన్నబడ్డాయి.

G G G

పూర్తిగా తెల్లవారినాక కానీ రాత్రి జరిగిన ఘోరం అందరికీ తెలియలేదు. కాపలాకి వెళ్ళిన నారాయణప్ప, చిన్నబ్బ అడవి పండుల దాడిలో రక్తపు ముద్దలుగా మారి ప్రాణాలు కోల్పోయారు.

ఇద్దరికీ పొట్టలు పగిలి ప్రేవులు బయటికొచ్చేసాయి.

ఊరు ఊరంతా ఘోల్లుమంది. నారాయణప్ప భార్యను, చిన్నబ్బ భార్య అలిమేలును ఓదార్చటం ఎవరివల్లా సాధ్యం కావటంలేదు.

నారాయణప్ప కూతుర్లు దొర్లిదొర్లి ఏడుస్తున్నారు.

క్రిష్ణప్ప కూతుర్లు దొర్లిదొర్లి ఏడుస్తున్నారు.

క్రిష్ణప్పకు కొడుకు పుట్టిన ఆనందం ఏ మాత్రం లేకపోయింది.

జరిగిన ఘోరానికి గుండెలు బాదుకుంటూ ఏడుస్తున్నాడు.

కులూచారం ప్రకారం శవాల్ని ఖననం చేయాలని కొందరు, ఆ విధంగా చేస్తే మళ్ళీ పోలీసు కేసు, పోస్టు మార్టం తతంగాలుంటాయని దహనం చేయడమే మంచిదని కొందరు వాదులాడుకున్నారు.

సాయంత్రం వేళకి శవాల్ని దహనం చేయడానికే నిర్ణయించి అందుకు తగిన ఏర్పాట్లను పూర్తి చేశారు. శవ యాత్ర మొదలైంది.

ఊరు ఊరంతా శవాల వెంటే వున్నారు. చింతతోపులో దింపుడు కళ్ళం కాడ ఆగారందరూ ఎర్రమట్టిని లేపుకుంటూ హారన్ కొడుతూ వచ్చి జీవు ఆగింది. కరణం, ఫారెస్టు గార్డు, వాచర్లు, రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టరు, హెడ్ కానిస్టేబులు, తలారి శీనప్ప ఒకరి తర్వాత ఒకరుగా జీవు దిగారు.

వచ్చిన వాళ్ళను చూడగానే చాలా మంది భయపడిపోయారు. కొందరేమో నష్టపరిహారం ఏమైనా ఇప్పిస్తారేమోనని ఆశపడ్డారు.

“ఏరా యాడికిరా తీసుపోతావుండారు. గవుర్కుంటనేది ఒకటుందని అందరూ మర్చిపోయినట్లే వుండారు. అంతా మీ ఇష్టారాజ్యమై పోయింది” అన్నాడు హెడ్ కానిస్టేబుల్ బట్టతల తడుముకుంటూ.

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు.

“వేటకు పొయ్యి అడివి పందిని సంపటం నేరం ఆడే ఈళ్ళు పంది భాగాలు వాటా కుదరక ఒకకొక్కరు చంపుకున్నేరు. మాతో జరిగింది చెప్పకుండానే స్యూశానానికి శవాల్ని తీసుకుపోతా వుండారా అంటూ గదమాయించాడు ఫారెస్టు వాచరు.

జనం వచ్చిన అధికారుల కాళ్ళా వేళ్ళా పడ్డారు. ఈసారికి తప్పు కాయమన్నారు. వచ్చింది సొంత మామా అల్లుళ్ళని నివేదించుకున్నారు. రాత్రి జరిగిన ఘోరాన్ని ఏకరువు పెట్టారు.

అధికారులు వివరాలు రాసుకున్నారు. స్టేట్ మెంట్స్ పేరుతో తెల్లకాగితాలపైన వేలిముద్రలు, సంతకాలు తీసుకున్నారు.

మరి కాస్సేపటికి మంతనాలు పూర్తయ్యాయి. ఇరు వర్గాలు రాజీ పడ్డాయి. ముడుపులు చేతులు మారాయి.

జరిగిన విషయం తమకు ముందుగా తెలపనందుకు, చట్టాన్ని అతిక్రమించినందుకు ఊరందర్నీ దూషించారు. ఇంకోసారి ఈ విధంగా జరిగితే అందరిపై కేసులు పెట్టి జైల్లో తోయిస్తామని బెదిరించారు.

వాళ్ళు కొంచెం శాంతించినాక క్రిష్ణప్ప వెళ్ళి వాళ్ళ కాళ్ళపైన పడ్డాడు. శోకాల మధ్య ప్రభుత్వ సాయం అందించమని అర్థించాడు.

“అయితే మీకు నష్టపరిహారం కావాలంటారా?” సూటిగా ప్రశ్నించాడు ఫారెస్టు గార్డు.

“అవును సామి” నేలపైన కూర్చుని రెండు చేతులూ జోడించి అన్నాడు క్రిష్ణప్ప.

జరుగుతున్న తతంగాన్ని చూస్తూ ఇక ఆగలేకపోయాడు పోలీసాయన. అందరి ముందు తన ప్రతాపాన్ని చూపడానికి ఇదే సరైన అదను అని భావించాడేమో క్రిష్ణప్ప వీవు మీద ఒక్క తన్ను తన్నాడు.

ఊహించని పరిణామంతో బిత్తరపోయిన క్రిష్ణప్ప తూలిపోయి వెల్లకిలా పడిపోయాడు.

అతడి మొహం అవమాన భారంతో కందిపోయి రంగులు మారింది. క్షణాల్లో అతడి శరీరమంతా చెమటలు పట్టేసింది. తాను ఆవేశంలో ఏం చేసినా దాని తదనంతర పరిణామాలు గుర్తొచ్చి నిశ్చలంగా ఉండిపోయాడు. తమ ఊరు ఊరంతా అడవిపైనే ఆధారపడి జీవిస్తోంది. అధికారులకు ఎదురు మాట్లాడితే ఆపై జీవముండదన్న సంగతి అక్కడున్న వారందరికీ బాగా తెలుసు.

“ఏందిరా దొంగనా కొడకా ఈ అడివేమైనా మీ యబ్బు సొత్తునుకుంటావుండారా? ఈ దినం మొదలు అడవిలోకి ఎవరైనా కాలపెట్టి సూడండి. కాళ్ళించి పారేస్తాం. మీ జీవాలు అడవిలో మేతకు పోతే అట్లే కసాయికి పంపిస్తాం. అడివిలోపడి తింటుండేది కాకుండా, సస్తే దానికూడా డబ్బులు కావల్లంటారా?” అరిచాడు. వాచరు.

ఆవేశంగా అరుస్తున్న వాచరును చేత్తో సైగ చేసి వారించాడు. ఫారెస్టు గార్డు.

హఠాత్తుగా అక్కడ నిశ్శబ్దం ఏర్పడింది. చుట్టూ చేరిన వారిని పరిశీలనగా చూస్తూ చెప్పసాగాడు.

“అడవిని అడవిలో జంతువులను కాపాడమే మాద్యూటీ రూలు, ప్రకారం మీరు కానీ మీ మేకలు, ఆవులు కానీ అడవిలకి పోకూడదు.

ఏనుగులవల్ల జరిగే నష్టాలకే ప్రభుత్వం నష్టపరిహారం ఇస్తుంది. మిగతా వాటికి ఈదు. ఇతరత్రా జంతువులవల్ల జరిగే నష్టాలకూ, మాకు సంబంధం లేదు. కానీ మీవల్ల అడవి జంతువులకు ఏ మాత్రం హాని జరిగినా మిమ్మల్ని విడిచిపెట్టం. ఇదే చివరి సారి. ఇంకెప్పుడూ ఇట్లాంటి తప్పులు చెయ్యకండి”

తీసుకున్న ముడుపులతో అధికారగణం వెనుతిరిగింది.

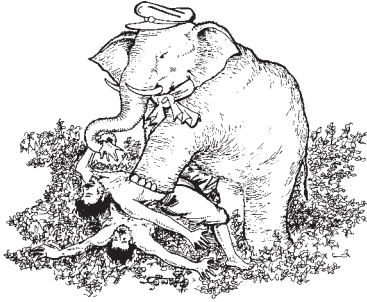
అడవి జంతువుల ప్రాణాలకుండే విలువ, భద్రత మనుషుల ప్రాణాలకెందుకు లేవో అక్కడున్న వారికి అర్థం కావటంలేదు. వచ్చిన వాళ్ళను తిట్టుకుంటూ శవయాత్ర మొదలైంది.

దహన క్రియలుపూర్తయ్యే సరికి చీకటి పడింది. అందరూ ఊరు చేరారు. స్నానాలు చేశారు. దిగిన కాడికి తిన్నారు.

అర్ధరాత్రి దాటింది. మిట్టారు కోనలో అడవికి, పొలాలకి మధ్య ఊర్లోని మగవాళ్ళందరూ గుమిగూడారు. వెంటవచ్చిన కుక్కలు భౌభౌమని అరుస్తున్నాయి. వచ్చిన వాళ్ళు బూరలు, డప్పులు, టపాకాయలు వెంట తెచ్చుకున్నారు.

పచ్చదనం, నీటి వసతులు మాయమైన అడవి లోంచి తమ ఆకలిని తీర్చుకునేందుకు జంతువులు పొలాలవైపు వస్తున్నాయి. తమ ప్రాణాలకన్నా విలువైన పంటల్ని కాపాడుకోవడం కోసం గ్రామస్థులు ముందుకు కదులుతున్నారు. దివిటీలు వెలిగించి బూరెలు ఊడుతూ, డప్పులుకొడుతూ, టపాకాయలు పేలుస్తూ మనుషులు ఉద్వేగంతో, ఉద్రేకంతో ఊగిపోతున్నారు.

V

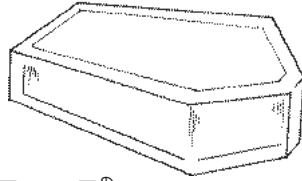

క్రూయెల్ బహైండ్ ద వైట్

చామల రవీందర్

రుచి వాసన
లేని
డాలర్ మెటీరియల్
భౌగోళిక అంతరాలపై
డేగ చూపులు...
ఆత్మాభిమానాలపై పేటెంట్ రైట్స్
కోరుతున్న వీటోకోర
ఉగ్రవాద బూచితో
ప్రపంచ శాంతిని చెరబడుతున్న
సరాంత అమెరికా
వర్ణమానాల ఖజానా
దోచుకోజూస్తున్న
దోపిడి దారుజులుం
సరిహద్దుల మధ్య
ఎ.కె.47 దిగుమతి చేసి
టెర్రిరిజాన్ని వ్యాప్తి చేస్తున్న ఆంత్రాక్స్ అమెరికా
సెస్టెంబర్ 11కు గుండె సడలి
ఆకుపచ్చ శాలువపై
అర్థాంతర యుద్ధం ప్రకటించి
ప్రపంచాన్ని తనవైపు తిప్పుకోజూస్తున్న
తెల్లనక్క
ఆయుధం వాడే
ఆహార పొట్టాలు వాడే
ఆయిల్ నిల్వలు వానివేనంటూ
గ్లోబల్ వ్యాపారాన్ని గుప్పిట బిగించి
బెదురు చూపులు చూస్తున్నాడు
బుష్ హిస్టోరియా
ఐ.రా.స. వైద్యశాలకు
అంతుబట్టడు
శాంతి సంస్థల్ని రద్దు చేసి
భూమిపై రెడ్ ఎలర్ట్ ప్రకటిచండి...

శవపేటికలు

అచార్య రావికంటి వసునందన్

పిలుస్తున్నాయి జనాల్ని
రంగురంగుల శవపేటికలు
అన్ని విధాల హంగులతో
పరకాయ ప్రవేశానికి

కొన్నిట్లో నాయకత్వం
కొన్నిట్లో ప్రభుత్వం
కొన్నిట్లో అధికారం
కొన్నిట్లో సంపద
అన్నిట్లో ఆనందం
ఉన్నాయి అంటున్నాయి

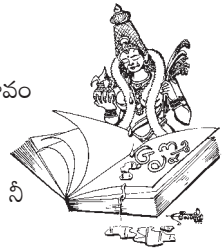
ఆర్భాటంగా వచ్చి
కళ్లు మూసుకుపడుకుంటే చాలు
మనసు మాత్రం నిదురపుచ్చి
అన్నీ విడిచిపెట్టి,
వాటంతటవే జరిగిపోతాయి
జరగాల్సినవన్నీ
అన్నీ ఆలోచిస్తే
అసలు సుఖమెక్కడ?
కొన్ని కొన్ని వదిలేయాలి
కొన్నైనా దక్కాలంటే

పరకాయప్రవేశ సంరంభమే కాదు
అక్రమార్క సింహాసన వైభవమూ ఉంది
శవపేటికల్లో
ఆత్మలనిండా నింపుతాయి
ప్రేతాత్మల భూతశక్తులను

ఏది కావాలని ప్రవేశిస్తే
అది తప్ప మరోటి
చచ్చినా ! కనపడదు - వినపడదు
మూత పడిందంటే తక్కిందంతా బంద్
సైతాన్ సహస్ర చిద్విలాసాలకు
ఏసీ నిలయాలు
అక్కడి ప్రవర్తనలు అర్థం కావు
సామాన్య మానవాధములకు
పగలేరేయి, రేయిపగలు
నక్షత్రాలూ సవగ్రహాలూ
అడిగినట్టల్లా ఆడుతుంటాయి,
ఒక్కసారి చొచ్చుకుపోతే చాలు
అవధిలేని ఆత్మసుఖాలు
శవపేటికలు కావు
స్వార్థ పరమార్థ వాటికలు

పలుకు సొంత పలుకు

బూర్లె నరసింహశాస్త్రి

నీకు తెలుసా
నీ ఏమరపాటుతనంలో
నిన్ను కొనుక్కోనియ్యకుండానే
నీ నాలుకను
పటుక్కున తెంపేశారు
వంకరటింకర నాలుక సరికేశారు
చనుబాలుతో నీ మాతృమూర్తి
రంగరించి పోసిన
ముత్యాల పదాల పేటికను
నా నుండీ దోచేశారు
మధురిమ లొలికే నా
సొంతగొంతులో
అస్పృష్టపదాలు నింపేశారు
నీవు సువ్వెవరో తెలిపే అర్హత
నా నుండీ దోచేశారు
నా నోటి తుంపర్లలో
అరువు భాష అల్లాడుతోంది
మనసు మదింపులో పుట్టిన భావం
వెళ్ళగ్రక్కలేక మనసు
వెక్కివెక్కి ఏడుస్తోంది

అందని పరాయి భాష భావం
వెర్రి వెంగళాయిలా చేసి
ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తోంది
బేషజాల భాష కనికట్టులో నీ
బతుకు ఊడిగం చేస్తోంది
కన్న తల్లిని అమ్ముకుని నీవు
పరాయి అమ్మును నమ్ముకున్నావు
నీడనిచ్చిన నీ ఇంటిని వదిలి
పరాయిపంచన వేలాడుతున్నావు
ఆమె పదాల పరదాల చీకట్లలో
మనకబారిపోతున్నావు
నీ ఉనికిని తెలిపే పదం వినపడని
దూరతీరాలకు తరలిపోతున్నావు
అమ్మ పలుకులో సుధలసిరులు
పలుకు పలుకు చిలికి తాగి చూడు
తెలుగు నీ తల్లిని నేటికైన తెలుసుకొనుము
తల్లి ఒడిలో చేరి నీవు హాయిగానుము

విమర్శకుడిగా కె.వి. రమణారెడ్డి

ఒక రచనను కేవలం సాహిత్యపరంగా పరిశీలించినంత మాత్రం చేత విమర్శ సమగ్రం కాదని, మార్క్సిస్టు కళాసాహిత్య దృక్పథంతో అనువర్తిత విమర్శలు చేశాడు. అలాగని శిల్పంలోని రచనని తలకెత్తుకోలేదు. ఒక రచనకి కారణమైన ఆనాటి రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, భౌతిక, సామాజిక శక్తులని పట్టించుకొన్నంతగా రమణారెడ్డి రచనా సౌందర్యాన్ని విశ్లేషించలేదు. ఒక్కోసారి తీవ్ర నిర్ణయాలు ప్రకటించినప్పటికీ ఆయన విమర్శ రచనల్లో నిజాయితీ, మౌలికత స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

డా॥ కొల్లు వెంకటేశ్వరరావు

“సాహిత్య విమర్శ వామన మూర్తి కాదు. రసం, ధ్వని, ఔచిత్యం వంటి ప్రమాణాలు సార్వకాలికాలు కావచ్చును. కాని విమర్శాభావంలో వాటికి సార్వభౌమాధికారం లేదు. రచనను ప్రయోగశాలలో నిలిపిపట్టి, విశ్లేషించి దాని అంతఃస్వరూపాన్ని కనిపెట్టే విమర్శావైఖరి ఒకటి. రచనను సంఘ పూర్వ రంగంలో నిలిపివట్టి, దాని పరిసర ప్రభావాలను తర్కించి, కవి ఆలోచనా ధోరణులను పరిశోధించే పద్ధతికి చెందిన విమర్శావైఖరి ఇంకొకటి.”

“విమర్శించేముందు కవి ఉద్దేశాన్ని గ్రహించేందుకు విమర్శకుడు ప్రయత్నించాలి. కవి ఉద్దేశాలను బట్టి విమర్శసాగాలిగాని విమర్శకుని ఇష్టాన్నివ్వాలను బట్టి కాదు. అంతేకాదు. విమర్శించేవాడు రాసిన వాడితో సమానమైన ప్రతిభావంతుడూ, జ్ఞాన సంపన్నుడూ కావాలి. ఇందులో ద్వేషాని కంటే సౌహార్దం ఎక్కువ కావాలి.... విమర్శ కోసమే విమర్శ కాదు. కొత్త వెలుగుల కోసం విమర్శ. మార్పు కోసం విమర్శ. మేల్తరమైన దాని కోసం విమర్శ”.

“ఆధునిక సాహిత్య విమర్శలో ప్రధానమైన ఒక ధోరణి విమర్శను సాహిత్యపరంగా మాత్రమే సాగినట్లా, సాహిత్యంతో సంబంధంలేని విషయాలను పూర్తిగా వదలివేయడం. ఒక రచన అంతర్గత

నిర్మాణం, భావ చిత్రాలు, పాత్ర పరిశీలన, కథా వస్తు విశ్లేషణ... ఇలాంటి వాటినే అంటి పెట్టుకొని సాహిత్యేతరమైన వాటికి ప్రవేశం కలిగించకపోవడం దీని లక్షణం. సాహిత్యానికీ, కళలకూ సమాజమే మూలాధారం అనే విషయాన్ని అటుంచినా, కొన్ని కొన్ని సాహిత్య విషయాల వివరణకు సామాజిక దృక్పథం చాలా సహాయం చేస్తుందని కొందరు గుర్తించడం లేదు. అంటే సాహిత్యం మడిగట్టుకు కూర్చుందన్న మాట. నిజానికి మానవ సమాజంతో ప్రమేయంలేని సాహిత్యమే ఉండదు. అది సమాజ శాస్త్రంగా పరిణమించవలసిన పనిలేదుగాని, సామాజిక శాస్త్ర వైఖరిని కంటగించుకోవడం సాహిత్యానికి ఆత్మాపచారమే. సమాజ జీవిత మూలాలను, మానవుల సామాజికానుభవాలను, అనుభూతులను ప్రదర్శించడం కళగా సాహిత్యానికి తప్పనిసరి. ఇవి రెండూ ఒక్కటిగానంత మాత్రాన పూర్తిగా వేర్వేరుని పరస్పర బాహ్యాలని భావించడం తప్పు. విడిగా దేనికది వుంటూ వస్తున్నా, ఒక దాని ప్రభావం మరొక దానిపై పడి, తద్వారా రెండూ సమగ్రతను పొందుతున్నాయి”.

అరసం, విరసం సాహిత్యోద్యమాలలో కవిగా, విమర్శకుడుగా సుప్రసిద్ధుడైన కె.వి. రమణారెడ్డి సాహిత్య భూమికని నూచించేవి పై మాటలు. మార్క్సిస్టు

విమర్శకులలో ఆయన చేసినన్ని రచనలు మరొకరు చేయలేదు. సామాజిక వాస్తవిక దృష్టి, సూటిదనం, నిర్మోహమాటం, సిద్ధాంతనిబద్ధత రమణారెడ్డి రచనల్లో కనిపిస్తాయి. ఆయన తొలిదశ (అభ్యుదయోద్యమం)లోని రచనలన్నీ కె.వి. రమణారెడ్డి పేరుతో వచ్చాయి. మలిదశలోని రచనలు, విరసం దశ నుంచి కె.వి.ఆర్. అన్న పేరుతో వచ్చాయి. అంతేకాదు. ఆర్. హనుమంతరావు, ఆర్.వి. రమణమూర్తి, ఎం. చక్రధరరావు, రామచంద్రశర్మ, నందనందనరావు, వజ్రపాణి, సూతుడు, సంచారి, చిత్రలేఖ, ప్రజాసాక్షి, రాంబాణం, పరిశీలకుడు, విద్యల్లత, శోభారాణి, రోహిణి, లత, సుషమ, సుమన, సుమిత్ర, రమ మొదలైన సుమారు అరవై కలం పేర్లతో కె.వి.ఆర్. సాహిత్య కృషి కనిపిస్తుంది. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య పూర్వార్ధం నుంచి విరసం వరకు సాగిన ఆయన విమర్శా ప్రస్థానంలో అన్ని ప్రక్రియలనూ పరిశీలించాడు.

యాభై యేళ్ళ సుదీర్ఘమైన సాహిత్య, రాజకీయ జీవితం కలిగిన కె.వి.రమణారెడ్డి వివిధ సాహిత్య ధోరణులకు స్పందించాడు. ప్రామాణికమైన విమర్శలు చేసి విమర్శకుల పండితుల, రచయితల ఆదరాభిమానాలు చూరగన్నాడు. రమణారెడ్డి ఆధునిక సాహిత్యాన్నే గాక ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని కూడా లోతుగా అధ్యయనం చేశాడు. కందుకూరి మొదలుకొని గద్దర్ వరకు ఆయన చూపు ప్రసరించని ఆధునిక కవిగాని, ధోరణిగాని లేవు.

గురజాడ, శ్రీశ్రీ, నారాయణబాబు, ఆరుద్ర, తిలక్, చెరబండరాజు, గద్దర్, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, చలం మొదలైన వారి రచనలకు సమాజ పరిణామానికి ఉన్న సంబంధాన్ని చారిత్రక, సామాజిక నేపథ్యం ప్రాతిపదికగా చేసుకొని విమర్శించాడు. వర్తమానాన్ని నిర్లక్ష్యం చేయకుండా, వాస్తవిక దృష్టితో పరిశీలించటం ఆయన రచనల్లో కనిపిస్తుంది. ఈ కారణం చేతా, మార్క్సిస్టు సిద్ధాంత నిబద్ధత చేతా కొన్ని సందర్భాల్లో కొందరు కవులను నొప్పించాడు కూడా. ఒక రచనను కేవలం సాహిత్యపరంగా పరిశీలించినంత మాత్రం చేత విమర్శ సమగ్రం కాదని, మార్క్సిస్టు కళాసాహిత్య దృక్పథంతో అనువర్తిత విమర్శలు చేశాడు. అలాగని శిల్పంలోని రచనని తలకెత్తుకోలేదు. ఒక రచనకి కారణమైన ఆనాటి రాజకీయ, ఆర్థిక, సాంఘిక, భౌతిక, సామాజిక శక్తులని పట్టించుకొన్నంతగా రమణారెడ్డి రచనా సౌందర్యాన్ని విశ్లేషించలేదు. ఒక్కోసారి తీవ్ర నిర్ణయాలు ప్రకటించినప్పటికీ

ఆయన విమర్శ రచనల్లో నిజాయితీ, మౌలికత స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. రమణారెడ్డి రచనల్లో ఉన్నట్టి మార్క్సిస్టు ప్రాపంచికత, చరిత్రకారుడి తత్వం, వర్తమానావలోకన, వీటికి జతగా తులనాత్మక వివేచన ఉండటం మూలాన అవి పుష్టివంతమయ్యాయి.

నా పరిశోధనలోని మొత్తం అధ్యాయాలు పది. వాటిలో మొదటి అధ్యాయం 'ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య విమర్శ. మార్క్సిస్టు దృక్పథం'. దానిలో విమర్శ - విమర్శకుడి లక్షణాలను తెలిపి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య విమర్శని పరిచయం చేశాను. మార్క్సిస్టు విమర్శ అంటే ఏమిటో పరిశీలించి, తెలుగులో మార్క్సిస్టు విమర్శకుల గురించి, వారి విమర్శా రీతుల గురించి పరామర్శించాను. ఉత్తమ రచనలు రావడానికి ఉత్తమమైన విమర్శ కూడా కారణమవుతుంది. వ్యక్తుల బుద్ధి వికాసమే కళయొక్క సాంఘిక ప్రయోజనం

కాబట్టి సాహిత్యభిలాష పెంపొందాలి. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు భావించినట్లు "విమర్శనా శక్తి పెరిగితేనేగాని సాహిత్యభిలాష పెరగదని" గుర్తించాలి. సాహిత్య విమర్శ శాస్త్రీయంగా నిర్వర్తించాల్సిన ప్రక్రియ. వ్యక్తిగత దూషణ భూషణలకు దానిలో చోటు లేదు. విమర్శకుడికి ప్రతిభాపాండిత్యాలే కాదు. ఓర్పు, నేర్పు కూడా చాలా అవసరం. సమకాలిక రచనలపై సరైన విమర్శలు రావటం సాహిత్యం వికాసానికి తోడ్పాటుతుంది. ఒక రచనను అధ్యయనంచేసి దాని గుణదోషాలను విశ్లేషించి, తులనాత్మక పరిశీలనతో చరిత్రలో దాని స్థానాన్ని అంచనా కట్టేవాడు విమర్శకుడు. అధ్యయన గాఢత, భావుకత, నిర్మలత, మానవత్వం కలిగినవారే సద్విమర్శలు చేయగలుగుతారు.

తెలుగులో ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలన్నింటిలాగే 'విమర్శ' కూడా 19వ శతాబ్దిలో ఇంగ్లీషు సాహిత్య ప్రభావంతో ఒక ప్రక్రియగా కొత్త రూపురేఖలు సంతరించుకున్నది. తెలుగు విమర్శకులలో రచనా సౌందర్యంతో శిల్ప దృష్టికి ప్రాధాన్యతనిచ్చిన వారు, ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య విమర్శన ధోరణుల సమన్వయ దృక్పథం, మార్క్సిస్టు, మనో వైజ్ఞానిక దృక్పథం కలిగిన వారూ ఉన్నారు. ఆధునిక సాహిత్య వికాసాన్ని సుసరించి విమర్శ పలు రీతుల్లో కొనసాగుతూ ఉంది. తెలుగు భాషా సాహిత్యాలపై ప్రత్యేక అభిరుచితో సి.పి. బ్రౌన్ విమర్శ, పరిశోధన రంగాలలో శాస్త్రీయ దృష్టికల కొత్త పద్ధతులు పరిచయం చేశాడు. కందుకూరి వీరేశలింగం సంఘసంస్కర్తే కాదు. సాహిత్య సంస్కర్త కూడా. తెలుగు సాహిత్యంలోని క్షీణలక్షణాలను, భాషా కసరత్తులను, కవితా చమత్కారాలను నిరసించాడు. సాహిత్యాన్ని సామాజిక ప్రయోజనకారిగా గుర్తించాడు. అనంతర కాలంలో కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి కవిత్వతత్వ విచారము విమర్శనరంగంలో కొత్త ఆలోచనలు రేకెత్తించింది. ఆధునికంగా తెలుగులో వచ్చిన విమర్శ రచనల ఆధారంగా స్థూలంగా నాలుగు దశల్ని పేర్కొనవచ్చు. 1) తొలి దశలో జరిగిన విమర్శ అంతా గ్రంథ పరిష్కరణ, కవి జీవిత, భాషా చందోలంకారాలకు సంబంధించింది. విమర్శ అంటే గుణదోష పరిశీలనగా భావించిన కాలం. 2) రెండవ దశలో కవిత్వతత్వ విచారం ప్రారంభమైంది. పాశ్చాత్య విమర్శకుల ప్రభావంతో కొత్త దృక్పథం, ఆలోచనలు చోటు చేసుకున్నాయి. భావనాశక్తి ప్రాముఖ్యాన్ని విమర్శకులు గుర్తించారు. ఈ దశలో తెలుగు సాహిత్య విమర్శ ఆధునికతని సంతరించుకున్నది. 3) మూడవ దశలో నవ్య సాహిత్య విమర్శ వెలువడింది. భారతీయ సాహిత్య సిద్ధాంతాలను, పాశ్చాత్యసాహిత్య కళాసిద్ధాంతాలను మేళవించి సమన్వయ దృష్టితో విమర్శ చేశారు. 4)

..... ○

తెలుగులో ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలన్నింటిలాగే 'విమర్శ' కూడా 19వ శతాబ్దిలో ఇంగ్లీషు సాహిత్య ప్రభావంతో ఒక ప్రక్రియగా కొత్త రూపురేఖలు సంతరించుకున్నది. తెలుగు విమర్శకులలో రచనా సౌందర్యంతో శిల్ప దృష్టికి ప్రాధాన్యతనిచ్చిన వారు, ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య విమర్శన ధోరణుల సమన్వయ దృక్పథం, మార్క్సిస్టు, మనో వైజ్ఞానిక దృక్పథం కలిగిన వారూ ఉన్నారు.

..... ○

నాలుగవ దశ మార్క్సిజం వెలుగులో సాహిత్యానికొక సామాజిక ప్రయోజనం ఉందని స్పష్టంగా గుర్తించిన దశ. రచనలను సామాజిక, చారిత్రక ఆర్థిక నేపథ్యాన్ని బట్టి అనుశీలించడం ఈ దశలో ప్రారంభమైంది.

'కళ కోసమే' అన్న శిల్పవాదాన్ని తృణీకరించి సాహిత్యానికి ఓ ప్రయోజనం, లక్ష్యం ఉన్నాయని, ప్రజకోసమే కళ అని సమ్మి నిరూపించిన దృక్పథం మార్క్సిస్టు దృక్పథం. ఉత్పత్తి శక్తులు, ఉత్పత్తి సంబంధాలను బట్టి మానవ చరిత్ర వికాసం ఉంటుందని చాటిన మేధావులు కార్మార్బ్ ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్. సమాజ సాహిత్య పరిణామాలను గతితార్కిక భౌతిక దృష్టితో పరిశీలించటం మార్క్సిస్టు విమర్శలో ప్రధానాంశం. సాహిత్యాన్ని సామాజిక మార్పుకు దోహదకారిగా చూపింది. ఒక రచనకు సామాజిక స్వభావం ఒక దృక్పథం ఉన్నాయా? ఆదృక్పథం

సమాజపురోగతికి దోహద పడుతుందా అన్న అంశాలు మార్క్సిస్టు విమర్శలో ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. మావో, క్రిస్టోఫర్ కాడ్వెల్, జార్జిథాంప్సన్, లూకాక్స్, ఎర్రెస్టెఫిషర్ మొదలైన మేధావులు మార్క్సిస్టు తాత్వికతతో సాహిత్య సిద్ధాంతాలు రూపొందించారు.

తెలుగులో 1933 నుంచే అభ్యుదయ రచనల సృష్టి జరిగినా 1940 తర్వాతే మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో సాహిత్యాన్ని పరిశీలించటం మొదలైంది. మార్క్సిస్టు విమర్శ రచనలు తెలుగులో చాలా తక్కువనే చెప్పాలి. అభ్యుదయ విప్లవ సాహిత్యోద్యమాలకు అనుబంధంగా విమర్శలు వెలువడ్డప్పటికీ కవిత్వంలో వలె స్పష్టమైన విభజన కనిపించదు. తెలుగులోని మార్క్సిస్టు విమర్శకులలో శ్రీశ్రీ, కొ.కు, మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు, చేకూరి రామారావు, కె.కె. రంగనాథాచార్యులు బాలగోపాల్, త్రిపురనేని మధుసూదనరావు, పల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య ప్రముఖంగా కనిపిస్తారు. సిద్ధాంతం గురించిన చర్చలు జరిగాయి కాని మార్క్సిస్టు విమర్శకు ప్రతినిధిగా చెప్పుకోదగ్గ రచన తెలుగులో రాలేదు. ప్రాచీన ఆధునిక సాహిత్యాలపై మార్క్సిస్టు విమర్శకులు వ్యాసాలు ప్రకటించినా పూర్తి స్థాయిలో విమర్శ రచన చేయలేదు.

విమర్శకుడుగా కె.వి రమణారెడ్డి అన్న రెండవ అధ్యాయంలో ఆయన జీవిత సాహిత్యాలను పరిచయం చేశాను. కె.వి రమణారెడ్డి జీవితాన్ని మూడు దశలుగా వింగడించాను. 1. సాహిత్య సృజన ప్రారంభదశ 2. అభ్యుదయోద్యమ దశ 3. విప్లవోద్యమ దశ. కె.వి. రమణారెడ్డి విమర్శ, రచనలు గ్రంథ, వ్యాస, పీఠిక సంపాదకీయ, సమీక్ష, లేఖలరూపంలో వచ్చాయి. వాటి ఆధారంగా ఆయన రచనలని ఐదు భాగాలుగా విభజించాను.

1. కవి జీవిత సాహిత్య చరిత్ర రచనలు
 2. జాతీయ అంతర్జాతీయ రచయితల పరిచయ రచనలు
 3. అభ్యుదయ, విప్లవ సాహిత్య విమర్శలు
 4. పీఠిక, సంపాదకీయ, సమీక్షా వ్యాసాలు, లేఖలు
 5. సాహిత్య చరిత్ర రచనలు
- మూడవ అధ్యాయం 'గురజాడ అప్పారావు జీవిత సాహిత్య చరిత్ర విమర్శ - మహోదయం పరిశీలన' అవునన్నా, కాదన్నా రమణారెడ్డిని విమర్శరంగంలో నిలబెట్టింది కవి జీవిత సాహిత్య విమర్శ విధానమని చెప్పక తప్పదు. ఆ పనిని ఆయనవలె మరొకరు నేటికీ చేయలేదు. జాతీయ పునరుజ్జీవనోద్యమంలో గురజాడ స్థానాన్ని అంచనా కడుతూ కె.వి.రమణారెడ్డి రాసిన జీవిత సాహిత్య చరిత్ర విమర్శ గ్రంథం

‘మహోదయం’ ఈ రచన ద్వారా ప్రామాణికమైన కవి జీవిత విమర్శకు కె.వి. రమణారెడ్డి ఒజ్జబంతి అయ్యాడు. ఆయన ‘గురజాడ సైషలిస్టుగా’ చివరి వరకూ ఆయన రచనలను మదింపు చేశాడు. 19వ శతాబ్దపు సామాజిక పరిణామాలను సవిమర్శకు వాస్తవ దృష్టితో రచనల్లో చిత్రించిన గురజాడ అంటే కె.వి.ఆర్.కి ఆరోప్రాణం. 1958 నుండి గురజాడ కవితలపై వెలరేగిన వాద వివాదాలకు ప్రతి విమర్శలు చేస్తూ వచ్చాడు. 1963లో గురజాడ వెలుగుజాడ అన్న సంకల్పంతోపాటు నిరంతరం కొత్త కొత్త విశ్లేషణలతో గురజాడ సాహిత్య చంక్రమణం

..... ○
‘మహోదయం’ ఈ రచన ద్వారా ప్రామాణికమైన కవి జీవిత విమర్శకు కె.వి. రమణారెడ్డి ఒజ్జబంతి అయ్యాడు. ఆయన ‘గురజాడ సైషలిస్టుగా’ చివరి వరకూ ఆయన రచనలను మదింపు చేశాడు.
 ○

చేస్తూ సమగ్ర రచనా మహోదయాన్ని ప్రకటించాడు. దానిలో గురజాడ జీవితాన్ని, ఆయన రచనల చారిత్రక భూమికని, ఆధునికతని, మానవతావాదాన్ని, సాహిత్యతత్వాన్ని తులనాత్మక విశ్లేషణతో అనుశీలించాడు. జీవిత చరిత్ర విమర్శ రచనా విధానం కె.వి. రమణారెడ్డికి పట్టుబడినంతగా మరొకరికి పట్టుబడలేదు. ఆయనకు స్వతహాగా ఉన్నట్టి చారిత్రక దృక్పథం శాస్త్రీయమైన జీవిత చరిత్ర రచనలకు సహాయకారి అయింది. ఆధునిక సాహిత్య అధ్యయనకారులకు మహోదయం దిక్పాపి లాంటిది. 19వ శతాబ్ది సంఘ, భాష, సాహిత్య, సంస్కరణోద్యమ, మానవతావాదాలకు సంబంధించిన ఎన్నో విషయాల గురించి దానిలో తులనాత్మకంగా విశ్లేషించాడు రమణారెడ్డి. వాటి ఆధారంగా గురజాడ జీవితాన్ని రచనలను పరిశీలించాడు. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఆయన స్థానాన్ని నిరూపించాడు. శాస్త్రీయమైన ప్రణాళికతో, విస్తృత పరిశోధనతో జీవిత చరిత్ర రచనా శిల్పంతో మహోదయాన్ని రమణారెడ్డి రచించినట్లు ఈ అధ్యాయంలో పరిశీలించాను.

నాలుగో అధ్యాయం “దువ్వూరి రామిరెడ్డి జీవిత సాహిత్య చరిత్ర విమర్శ : కవి కోకిల-పరిశీలన”. భావకవి దువ్వూరి జీవిత చరిత్రని నిర్మించి, ఆయనలోని కవిని, నాటకకర్తని, విమర్శకుని, వైజ్ఞానికుని, చిత్రకారుని, తాత్వికుని గురించి సమగ్రంగా పరిశీలించి కవిగా ఆయన విశిష్టతని వివరించాడు. కవికోకిలలోను, మహోదయంలోనూ కె.వి. రమణారెడ్డి భావకవిత్వోద్యమ ప్రత్యేక ధోరణులను క్షణంగా విశ్లేషించాడు. అధమాధమ వర్ణనలతో, శబ్దాలంకార సంకెళ్లతో, పాండిత్య ప్రకర్షణతో, శ్లేషతో కూడిన నవీన ప్రబంధ ధోరణిని ధిక్కరించిన భావకవిత్వం వస్తుపరంగా కంటే శైలిపరంగా ఎక్కువ మార్పు తీసుకొచ్చిందన్నాడు. భావకవిత్వోద్యమం పూర్తిగా పాశ్చాత్యసాహిత్యానుకరణం కాదని, దేశీయ, ప్రాంతీయ సాహిత్య పరిస్థితుల పరిణామం కూడానని రమణారెడ్డి గుర్తించాడు. ఉమర్ ఖయ్యాం ‘రుబాయతుల’ని ఎంతో మంది ఆధునికులు తెలుగులోకి అనువదించినా, వారెవ్వరికీ సిద్ధించని ప్రత్యేకత దువ్వూరికి చేకూరిందన్నాడు. దువ్వూరి ఖయ్యాం హృదయంలోకి దూరడమే కాకుండా, ఖయ్యాంని తన హృదయంలోకి దూరనిచ్చి సహానుభూతి పొందడమే కాకుండా, ఏకానుభూతి కూడా పొందగలిగాడని రమణారెడ్డి నిర్ణయించాడు. విమర్శకుడుగా కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి దువ్వూరికి అభిమాన పాత్రుడే తప్ప మరోటికాదు, విమర్శకు కళగా పరిణమింపచేసిన రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ దృక్పథంవైపే దువ్వూరి మొగ్గు చూపాడని ఆయన తెలిపాడు. ‘కవికోకిల’ భావకవిత్వ పరిశోధనలకు ఒక రెఫరెన్సు గ్రంథంగా గుర్తించాను.

అయిదో అధ్యాయం “శ్రీశ్రీ జీవిత సాహిత్య విమర్శకుడుగా కె. వి. రమణారెడ్డి”. శ్రీశ్రీతో సుదీర్ఘ కాలమైత్రీ కలిగినవాడు రమణారెడ్డి. శ్రీశ్రీ కవిత్వమంటే ఆయనకి గల ప్రేమ చెప్పనలవి కాదు. శ్రీశ్రీ జీవిత చరిత్ర రమణారెడ్డి నుంచి వెలువడుతుందని చాలా మంది ఆశించారు

కూడా. అభ్యుదయం, విప్లవ సాహిత్యోద్యమాలలో శ్రీశ్రీ కలిసి నడిచిన రమణారెడ్డి శ్రీశ్రీ గురించిన ఎన్నో అనుభవాలు కలిగిన వ్యక్తి. శ్రీశ్రీ జీవిత కథ రాయాలని సంకల్పించినట్లు రమణారెడ్డి లేఖల ద్వారా తెలుస్తోంది. శ్రీశ్రీకి సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించాడు. (అబ్బూరి వరద రాజేశ్వర రావుకి రాసిన లేఖలో (27.4.1965) శ్రీశ్రీ జీవిత చరిత్ర రాయడానికి తలపెట్టినట్లు పేర్కొన్నాడు). 1970లో జరిగిన శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి సందర్భంగా శ్రీశ్రీ సాహిత్య సర్వస్వాన్ని ఎంతో శ్రమకోర్చి ఆయన సంపుటికరించాడు. ఆ సందర్భంలోనే

శ్రీశ్రీ జీవితాన్ని పరిశీలిస్తూ ఆయన సాహిత్య వికాసాన్ని మొదటిసారిగా పాఠకలోకానికి పరిచయం చేసిన ఘనత రమణారెడ్డికి దక్కింది. ఆరాధించడం ద్వారా కాకుండా సవిమర్శకు సమీక్ష ద్వారా శ్రీశ్రీ కవిత్వ మహత్వాన్ని గ్రహించగలమన్నాడు. శ్రీశ్రీ మీద రమణారెడ్డి రాసిన వ్యాసాలన్నీ 1986లో ‘జగన్నాథ రథ చక్రాల’ పేరుతో పుస్తకంగా కూడ వచ్చాయి.

కవిత్వానికి సాంఘిక ప్రయోజనం ఉన్నదనే ప్రాతిపదిక లేకుంటే శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి ప్రాణమూలం లేదన్నాడు రమణారెడ్డి. మార్క్సిస్టు విమర్శకుడుగా శ్రీశ్రీ కవిత్వం ఏ చారిత్రక సందర్భంలో వచ్చిందో రమణారెడ్డి గుర్తించాడు. మహాప్రస్థానం రాసేనాటికి తనకి మార్క్సిజం తెలియదని శ్రీశ్రీ అన్నప్పటికీ నాటి భౌతిక పరిస్థితులు, జాతీయ అంతర్జాతీయ సాహిత్యోద్యమాల ప్రభావం అరచనకి కారణమని కె.వి.రమణారెడ్డి విశ్లేషించాడు. ఇమేజిజం, సరియలిజం, డాడాయిజం వంటివి శ్రీశ్రీ మనోవల్మీకంలో దాక్కిన తీగలు తెగి అపశృతులు పలికినప్పటికీ అగస్త్యుడిలా పాశ్చాత్యధోరణులని ఔపోసన పట్టినప్పటికీ ఆయన్ని వాస్తవిక వాద కవిత్వోద్యమ ఉత్తర దశకు చెందిన కవిగా అభ్యుదయకవిగా, విప్లవకవిగా శ్రీశ్రీ సాహిత్య పరిణామాన్ని జీవితదశలతో ముడి పెట్టి అంచనావేశాడు. శ్రీశ్రీ మహాశిల్పి అని అభ్యుదయ కవులలో ఆయనకు తెలిసినంతగా శబ్ద హృదయం మరెవరికీ తెలియదని కె.వి. రమణారెడ్డి వ్యాఖ్యానించాడు. శబ్దసంయోజన ద్వారా భావ చిత్రాలనే గాక మనఃస్థితిని వాతావరణాన్ని స్ఫురింపజేయటం శ్రీశ్రీ ప్రత్యేకతగా ఆయన చూపాడు. మార్క్సిజాన్ని ఆధునిక భావ చేతనలో ఒక ప్రధానాంశంగా పరిగణించే రమణారెడ్డి శ్రీశ్రీని సరైన దృక్పథంతో అంచనా వేశాడని ఈ అధ్యాయంలో నిరూపించాను.

జాతీయ అంతర్జాతీయ రచయితల పరిచయకర్తగా కె.వి. రమణారెడ్డి అన్నది ఆరో అధ్యాయం. చారిత్రక తులనాత్మక విశ్లేషణ కె.వి రమణారెడ్డి ప్రతి రచనలోనూ కనిపిస్తుంది. తెలుగు సాహిత్యకారుల గురించి రాసే సందర్భంలో వారిని జాతీయ అంతర్జాతీయ రచయితలతో పోల్చి చెప్పేవాడు. 19వ శతాబ్దికి చెందిన పునరుజ్జీవనోద్యమ రచయితలను గురించి ఎన్నో వ్యాసాలు రాశాడు జాతీయ అంతర్జాతీయ రచయితలను వారి సాహిత్య కృషిని పరిచయం చేస్తూ రమణారెడ్డి రాసిన రచనలకు ఈ అధ్యాయం పరిశీలించాను. ఆయన ప్రతి రచయిత జీవిత నేపథ్యాన్ని తెలిపిన తర్వాతే వారి వారి రచనలని సమీక్షించాడు. ప్రతి రచయితపై విశ్లేషణ చేసిన అభిరుచితో, పుస్తనిష్ఠమైన మౌలిక విమర్శదృష్టితో రమణారెడ్డి రచన సాగింది. కందుకూరి, అబ్బూరి, విశ్వనాథ, నాయని, తిలక్, గరిమెళ్ళ, బైరాగి, ఉన్నవ, చలం, కొ.కు, కట్టమంచి, రా.రా వంటి తెలుగు రచయితలు-భారతేందు హరిశ్చంద్ర, ప్రేమ్చంద్, హరినారాయణ్ ఆప్టే, కేశవసుత్, బంకించంద్ర చటర్జీ, టార్ నానాలల్ కుమారన్ ఆశాక్ మొదలైన జాతీయరచయితలు హాల్డర్

లాక్సెన్, సెయింట్ జాన్ పెర్సె ఎర్మెన్లు హెమింగ్వే, ఇవో యాండ్రీచ్ మొదలైన అంతర్జాతీయ రచయితలు కె.వి. రమణారెడ్డి పరిచయం చేసిన వారిలో ఉన్నారు. వీలైనంతవరకు రచయిత జీవితాన్ని, రచనలను స్థూలంగా పరిచయం చేసి రచయిత భావజాలాన్ని వివరించే ప్రయత్నం చేశాడు.

ఏడో అధ్యాయం అభ్యుదయ విప్లవ సాహిత్య విమర్శకుడుగా కె.వి. రమణారెడ్డి వివిధ సమయాల్లో మార్క్సిస్టు కళాసాహిత్య సిద్ధాంతాలను పరిచయం చేశాడు. నిరంతరం ఆయన అభ్యుదయ విప్లవ సాహిత్య ఆరంభవికాసాలను చారిత్రక దృష్టితో సమీక్షించి అంచనా వేశాడు. పథ నిర్దేశం కూడ చేశాడు. అభ్యుదయ సాహిత్యంలో గుణాత్మకత తగ్గి అ.ర.సం పలుచబడిన పరిణామంలో చారిత్రకంగా వి.ర.సం ఆవిర్భవించినాడు. పరాభి, నారాయణాబాబు, ఆరుద్ర మొదలైన వారి రచనల తత్వం గురించి వారి ఆలోచనావైఖరుల గురించి రమణారెడ్డి విమర్శించాడు. ఆరుద్ర మీద కె.వి. రమణారెడ్డి రాసిన వ్యాసాలు వివాదాన్ని, సంచలనాన్ని రేపాయి.

అభ్యుదయకవులు పన్ను రూపాలను ప్రజలకు సన్నిహితం చేశారని కె.వి. రమణారెడ్డి వివరించాడు. సాహిత్యం ద్వారా చైతన్యాన్ని ఉద్దీపింపజేయటంలో అభ్యుదయోద్యమంలో వచనం కంటే కవిత్యంపాలు ఎక్కువగా ఉందని ఆయన అభిప్రాయం. రమణారెడ్డి తొలుత దిగంబర కవిత్యంలోని అశ్లేలతని నిరసించినా తరువాత వ్యవస్థపై వారు ప్రకటించిన తిరుగుబాటులోని నిజాయితీ తీవ్రతను అర్థం చేసుకున్నాడు. విప్లవ సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ విరసం కార్యదర్శిగా రమణారెడ్డి విప్లవ సాహిత్య తీరు తెన్నుల గురించి సీరియస్ గా చర్చించాడు. సాహిత్య సాంస్కృతిక రంగాల్లో విప్లవోద్యమం తెచ్చిన పరిణామాలను విశ్లేషించాడు. శివసాగర్, గద్దర్, చెరబండరాజు, రెంజిమ్, వంగపండు, దామెర రాములు, రుద్రజ్యాల మొదలైన కవుల రచనలని సమీక్షించాడు. కవుల్లో నుంచి గాక ప్రజల్లోనుంచి పాఠకులు ఏర్పడినప్పుడే విప్లవ కవిత్యం తాను ఆశించిన ప్రయోజనాన్ని సఫలం చేసుకోగలుగుతున్నాడు రమణారెడ్డి. విప్లవసాహిత్యోద్యమ కాలంలో వచ్చిన ఇతర ధోరణుల ప్రయోగాల పట్ల ఆయన అసహనాన్ని ప్రదర్శించాడు. అజంతా, మోశేషేంద్ర వంటి కవుల రచనల్ని విశ్లేషించి వారి ప్రతిభని మెచ్చుకున్నా, వారి భావజాలంతోనే రమణారెడ్డికి పేచీ. విప్లవోద్యమ సాహిత్యదశలో ఆయన సిద్ధాంతపరమైన నిబద్ధత మరింత పదునెక్కింది.

ఎనిమిదో అధ్యాయం కె.వి. రమణారెడ్డి పీఠికలు సమీక్షలు లేఖలు పరిశీలన పీఠికాకర్తగా సమీక్షకుడుగా లేఖారచయితగా అర్థశతాబ్దం పాటు రమణారెడ్డి చేసిన కృషి గురించి ఈ అధ్యాయంలో పరిశీలించాను. వీటిల్లోనూ ఆయన విమర్శక దృష్టి బలంగా కనిపిస్తుందని నిరూపించాను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయం సాహిత్య చరిత్రకారుడుగా కె.వి. రమణారెడ్డి పూర్తి నిడివితో చరిత్ర రచన చేయకపోయినా రమణారెడ్డి రచనలన్నిటిలోనూ చారిత్రకతత్వం విశేషంగా కనిపిస్తుంది. ఆయన

రచనలన్నీ సాహిత్య చరిత్ర నిర్మాణానికి పనికొచ్చేవే 17,18,19వ శతాబ్దాల సాహిత్యాన్ని మహోదయంలో సమీక్షించాడు. సామాజిక చారిత్రక పరిణామాలతో ముడిపెట్టి అభ్యుదయ విప్లవ సాహిత్యోద్యమాల చరిత్రను రమణారెడ్డి వివరించాడు. అభ్యుదయ విప్లవోద్యమాలు వస్తుపరంగా శిల్పపరంగా సైద్ధాంతికంగా ప్రయోజన పరంగా తెచ్చిన మార్పులను చూపిన ప్రభావాలను గుర్తించి విశ్లేషించాడు.

సాహిత్య విమర్శకుడుగా కె.వి. రమణారెడ్డి ప్రత్యేకతలను వివరించేది పదో అధ్యాయం. 1948 నుండి మార్క్సిస్టు సిద్ధాంత నిబద్ధతతో రచనలు చేసిన రమణారెడ్డి విమర్శన దృక్పథం గురించి కింది విధంగా చెప్పవచ్చు.

కె.వి. రమణారెడ్డి విమర్శ, రచనలు విమర్శకుడికి అవసరమైన భావజాలం, పాండిత్యం, పాండిత్యం గురించి తెలియజెప్పాయి. అపారమైన సాహిత్య సాంస్కృతికాంశాల పరిజ్ఞానం, సామాజిక, చరిత్ర శాస్త్రాల అధ్యయన భూమిక విమర్శకుడికి అవసరమైన సాహిత్య సంవేదన కళా దృష్టి ఆయన విమర్శలకు ప్రామాణికతని కలిగించాయి.

కవి జీవిత సాహిత్య చరిత్ర విమర్శా పద్ధతిలో కె.వి. ఆర్ ది ప్రత్యేక స్థానం. మౌలికంగా రమణారెడ్డిని జీవిత సాహిత్య చరిత్ర విమర్శకుడని పేర్కొనవచ్చు.

తెలుగులో శాస్త్రీయ పద్ధతిలో వెలువడ్డ విమర్శ రచనలు చాలా తక్కువ. తన కవిత్యంలోనే కాదు. విమర్శల్లోనూ తు.చ.తప్పకుండా నిబద్ధతని చూపిన రచయిత కె.వి. ఆర్ ఆయన విమర్శకి శాస్త్రీయమైన పునాది ఉంది. కానీ రమణారెడ్డి తన దృక్పథం నుంచి ఏమాత్రం పక్కకు తొలగి చూడడానికి ప్రయత్నించడు. అందువల్ల కొందరి మంచి రచనలని సైతం మెచ్చలేపోయాడు. నొచ్చుకున్నా, మెచ్చుకున్నా చిట్టచివరి వరకూ ఆయన తన పంథాన్ని మార్చుకోలేదు. ఆయన మాదిరి సిద్ధాంతానికి నిబద్ధులైన విమర్శకులని తెలుగులో వేళ్ళమీద లెక్క బెట్టవచ్చు.

కె.వి. రమణారెడ్డి కవి, జీవిత చరిత్ర విమర్శకుడు. సాహిత్య చరిత్ర కారుడు. తులనాత్మక పరిశీలకుడు, సామాజిక శాస్త్రకారుడు, పీఠికాకర్త సమీక్షకుడు, సంపాదకుడు, సాహిత్య లేఖకుడు. ఆయన విమర్శ కృషి రచనల సంఖ్యను మాత్రమే కాక వాటిలోని మేలిమిని బట్టి కూడా ఇరవయ్యో శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంలోని తెలుగు మార్క్సిస్టు విమర్శకులలో అగ్రగణ్యుడు. కవిగా అధ్యయన కారుడిగా విమర్శకుడుగా, చరిత్రకారుడుగా అవిశ్రాంతంగా రమణారెడ్డి రచనలు చేసాడు. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ వికాసానికి ఆయన చేసిన కృషిని దాదాపుగా మొత్తం పరిగణనలోకి తీసుకొని ఈ పరిశోధనలో పరిశీలించాను. ఇంకా సూక్ష్మంగా ఆయా దశల్లో వచ్చిన రమణారెడ్డి విమర్శలను ప్రత్యేకాంశాలుగా పరిశోధించాల్సిన అవసరం ఉంది.

V

 <p>ప్రస్థానం సమగ్ర సాహిత్యపత్రిక</p>		<p>ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ 1-1-187/1, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20, ఫోన్ : 27660013</p>		<p>& రామకృష్ణ న్యూస్ ఏజెన్సీస్ అబిడ్స్, హైదరాబాద్. దాని పంపిణీ కేంద్రాలలో, ఇతర ప్రముఖ బుక్ షాప్ లలో</p>	
బ్రాంచీలు					
<p>27-19-14, వి.ఎన్.ఆర్. కాంప్లెక్స్, దుర్గయ్య వీధి, విజయవాడ-2. ఫోన్ : 2577533</p>	<p>సుందరయ్యభవన్, బాలాజీనగర్ భువ్వు-507001</p>	<p>140, ప్రకాశం రోడ్, తిరుపతి-517502 ఫోన్ : 223017</p>	<p>6-2-250, బుద్ధాచార్యుల వాగు హన్మకూరు-506001</p>	<p>సుందరయ్యభవన్ సుభాష్ విగ్రహం (ఎదుట), నల్గొండ</p>	<p>షాప్ నెం.47, ఆర్.టి.సి. కాంప్లెక్స్, ద్వారకానగర్, విశాఖపట్నం</p>

సాహిత్యోన్మాది

గేరా

కాషాయపు కఫన్ ని తలకూ మొలకూ చుట్టుకొని
 ఛాందస చితా భస్మాన్ని చందనంలా పూసుకొని
 నల్లతుమ్మల్ని కల్ప వృక్షాలుగా భ్రమిస్తూ
 తల్లక్రిందులుగా తపస్సు చేస్తున్న వాడికి
 గండభేరుండాలు గబ్బిలాలూగానే కనబడతాయి!
 సింహగర్జనలు శివస్తోత్రాల్లాగే వినపడతాయి!
 వాడొక శవ సాహిత్యోన్మాది!
 వెర్రి ముదిరిన వితండవాది!
 మబ్బు కమ్మిన మార్తాండుణ్ణి చూపించి
 సౌర కుటుంబమంతా చచ్చిపోయిందని చాటింపు వేస్తుంటాడు
 ఉదయారుణ కాంతిరేఖల్ని చూడకుండా
 గర్భగుడిలోని గుడ్డిదీపమే దిక్కంటాడు!
 దున్నేవాడికి దన్నుగానిలిచే వాళ్ళను కాదని
 వాడ చుట్టూ వంచించే కంచెల్ని వేసి
 దళితుల్ని దళారీలకమ్ములని జూస్తుంటాడు!
 నన్నయ నాటి నవరసాల్ని తప్పుతాగి
 సామాజిక స్పృహతప్పి పడిపోతుంటాడు!
 మత రాజకీయాల మఠాల్లో కూర్చుని
 మృత సాహిత్యాన్ని ముచ్చటిస్తుంటాడు!
 గుర్తింపు కోసం కక్కర్ని పడిపోయి
 క్రాంతి వీరులపై కాఠి కూతలు కూస్తుంటాడు!
 పాపం! ఇంతగా రెచ్చిపోతున్నా
 వాడి మీద అసహ్యమే తప్ప ఎవ్వరికీ కోపంలేదు!!

వెన్నెల రాత్రికి ఆహ్వానం

చిరికి స్వామిదయానంద

మతం గురిపెట్టిన మారణాయుధం మొనమీద
 భూగోళం బొంగరమై తిరుగుతోంది
 విశ్వాసాల మట్టి పొరల్లో
 విధ్వంసాన్ని విత్తులుగా నాటుతోంది
 ఘాసిజం నల్లని మృత్యువలయమై
 ప్రపంచ పటం మీద పరచుకుంటోంది
 బొడ్డుడని పసికందుల మీద
 దుఃఖమై పొర్లుతున్న తల్లితనం మీద
 కసిగా దూసే కత్తులు
 పునరావాస గుడారాలై ఎగిరిపోతున్న అనాధ పక్షులు
 మత ప్రమేయంలేని రాజ్యాంగం సాక్షిగా
 మైనారిటీ గుండెల మీద రాజ్యం పాతిన నెత్తుటి జెండా
 ఎక్కడ విన్నా...
 దేహాలు దుఃఖటద్దాలై పగిలిన చప్పుడు
 బితుకు బితుకు మనే బతుకు భుజాన్ని తాకితే
 తల్వార్ వేటుకు తెగిపడ్డ శిరస్సులే తగుల్తాయి.
 మోడు మీద ఏ ఎండుటాకు అల్లలాడినా
 శూలం దిగబడి, నేలరాలిన నెత్తుటి పక్షి రెక్కల చప్పుడే విన్పిస్తోంది
 ఏ నీడను చూసినా
 వెంటాడుతున్న మృత్యురాకాసే కన్పిస్తోంది
 భూగోళమిప్పుడొక
 బీభత్స సంకేతం
 మనిషి తనం అంతరించి
 ఆవరిస్తున్న అనంత ఘోష
 సరతోట పుట్టుక నాడు పూయని మతాన్ని
 నడుమ సృష్టించిందెవరు?
 మెతుకే దొరకని బతుక్కి మతాన్ని పూసి
 నడిచే మారణాస్త్రంగా మలచినదెవరు?
 ఒకచేత పాపురాన్నెగురేసి
 మరోచేత ఆయుధాన్నందించినదెవరు?
 మతమేదయినా... వాదమేదయినా...
 మానవ జీవన మహా పయనానికి
 శాంతిమార్గమై సాగాల్సింది పోయి,
 కత్తుల వంతెన మీద ఎంత కాలమీ నెత్తుటి నడక?
 తన జాతిని తనే బలి తీసుకుంటున్న
 సర్ప నీతి యింకెంత కాలమని?
 మతం కన్నా మానవత్వం గొప్పదన్న
 స్వప్నం సాకారమవ్వాలిప్పుడు
 శాంతి వెన్నెల కురిసే
 పున్నమి జాబిలిని ఆహ్వానించాలిప్పుడే

'వసుధ' హైకూలు

వసుధ

పండుటాకుల కడసారి వందనం చెట్టు తల్లికి	పాతికేళ్ళు వెనక్కి లాక్కెళ్ళింది కాగితం పడవ
వానవెంట ఎండ ప్రకృతి ముఖానికి వెండిపూత	చీకటి మొగ్గలు వికసించాయి తెల్లారింది
వంతెనకూ కాళ్ళు కాల్తున్నాయి వేసవి కదా!	చెక్కిలి చేనుకు దిష్టిపిడత బుగ్గన చుక్క
అందిందంతా నేలకే సమర్పిస్తుంది ఇంటి చూరు	

సమీక్ష పర్వం

- F మేల్కొలుపు
- F చెదిరిన పిచ్చిక గూడు
- F జానపదం
- F సర్దార్ సర్వాయి పాపన్న
- F కె. వరలక్ష్మి కథలు
- F తెలుగు జర్నలిజం చరిత్ర
- F తెలంగాణపై (అ)సంపూర్ణ ప్రతిబింబాలు

తెలకపల్లి రవి

'మహా'పురుష పైత్యం!

ఈ పుస్తకాన్ని సమీక్షించాలంటే చాలా ఇబ్బందితోపాటు అసలు అవసరమా అనే ప్రశ్న కూడా వేధిస్తుంది. నూటపాతికేళ్ళ కిందటనే కందుకూరి వీరేశలింగం సతీహితబోధిని పత్రిక నడిపింది మొదలు మొన్నటి సారా వ్యతిరేకోద్యమం వరకు నారీ చైతన్యానికి సంస్కరణోద్యమాలకు పెట్టింది పేరైన తెలుగుగడ్డపై ఇలాటి పుస్తకం రావడం దిగ్భ్రాంతి కలిగించే వాస్తవం.

స్త్రీని వెలివేసిన మునివాటికలు, మతాచారాలు, వైరాగ్య శతకాలూ మనకున్నాయి. రాయికన్నా రాయివి నీవు అని ఆడిపోసుకుని, ఆడవాళ్ళు ఆడుకునే ఆటబొమ్మ ఈ మగవాడు అని విలపించిన సినీ కవులున్నారు. రకరకాల కారణాలవల్ల నారీ ద్వేషం పెంచుకుని విలపించిన వారి వారసత్వం అరుణ్ సాగర్ పుచ్చుకోడం అన్నింటి కన్నా ఆశ్చర్యం. అందులో విషయం కన్నా ఆయన శైలి చాలా గొప్పదని ఆనందిస్తూ కితాబులు కురిపించిన తీరు ఇంకా ఇంకా విడ్డూరం. ఎంత సున్నితంగా చెప్పాలన్నా ఈ పుస్తకం ఆధునిక యువతీయువకుల మధ్య కొంత వర్తనా పెరుగుతున్న సహజీవన సంస్కారానికి ఒక కళంకం.

పురుషులందరూ మేల్ చావనిస్తులు లేదా పురుషాహంకారులని జనరలైజేషన్ చేయడంపట్ల ఆగ్రహంతో, ఆవేదనతో కాలమ్ ప్రారంభించిన సాగర్ ఆడవాళ్ళు వగలవలలు విసురుతారనే తరతరాల అరిగిన రికార్డుల నుంచి 'ఫేక్ ఆర్గాజం' వంటి అతి నవీన వైద్య పరిభాష వరకు ఉపయోగించి రాసిన వాటిలో అపసవ్య భావాలే అత్యధికం. అవి

సామాజిక విశ్లేషణకు, శాస్త్రీయ అవగాహనకు, వాస్తవ అనుభవానికి దేనికి నిలవవు. ఆడవాళ్ళు అంటే అందరూ కారట-అర్బన్ లేడీ కెరీరిస్టులు లేదా నిబ్ అరిగిపోయేలా లిబ్ గురించి రాసే వారూనట.

తండ్రి పాత్ర గుర్తింపు పొందడం లేదంటూ తొలి సమస్యారము తండ్రికి అని ప్రారంభించిన రచయితకు ఈ భూమ్మీద ప్రతి వారూ ఫలానా తండ్రి కుమారుడుగానే గుర్తించబడతారని తెలియదా? రోడ్డు మీద యాక్సిడెంట్లతో పోయేవారు, ఆస్పత్రులలో వ్యాధులతో కుంగిపోయే వారు మగవాళ్ళేనని లీడ్ ఇచ్చి రాసిన ఈ కాలమిస్టుకు కేవలం సృష్టిని కొనసాగించడానికే రోజూ లక్షల సంఖ్యలో ప్రసూతి మరణాల పాలయ్యే మాతృమూర్తుల గురించి తెలుసా?

వరకట్ట హత్యలు, అత్యాచారాలు, ఆజన్మాంతవైధవ్యాలు, బలవంతపు వ్యభిచారాలు, బాల్య వివాహాలు, సతీసహగమనాలు, బసివినులు, జోగినులు, అన్నీ అన్నీ ఆడవాళ్ళకేనని తెలిసే జనరలైజేషన్ వద్దంటూన్నారా?

ఆడవాళ్ళ అలంకారాలు, "వగలు" గురించి అంతగా రాసే రచయిత అవన్నీ పురుష ప్రపంచం పురికొల్పిన కృత్రిమ విలువలని గ్రహించడం మంచిది. వారి శ్రమపై ఆధారపడి, వారి శరీరాలను కూడా కొల్లగొట్టే పరాస్థభుక్కు సంస్కృతి ఫలితమే అందానికి అలవిమాలిన విలువ కల్పించింది. ఆపైన వారినే ఎంగిలాకులా విసిరేస్తుంది. "సున్నిత" హృదయులు ఇలాటి కరోర వాస్తవాలు గ్రహించడం కష్టమేమరి!

మేల్కొలుపులో వాదనలన్నిటి ప్రస్తావన, జవాబు బొత్తిగా అవసరంలేదు. మగవాడు మహాగంభీరుడుగా, ధీరుడుగా వుండాల్సి వస్తుందట. ఏదే మగవాణ్ణి ఎవరూ లెక్కచేయరట. ప్రశంస మగవాడి ప్రాథమికవసరమట! ఆడాళ్ళని ఇలా శాపనార్థాలు పెడతూ వారు మాత్రం ప్రశంసలు కురిపించాలని అడగటానికి సంకోచం లేదు. అక్కినేని, దిలీప్ కుమార్, రాజ్ కపూర్ అంతా ట్రాజెడీ హీరోలే! వారే వాళ్ళను అసహ్యించుకుంటే ఇది జరిగేదానా?

మీరు మేమూ అంటూ పురుషుల తరపున వకలా పుచ్చుకోవడమంటే ఒక విధంగా నేటి కెరీరిస్టు, పురుష ప్రపంచ వాణి ప్రతిద్వనిస్తున్నారనుకోవాలా? వెనుక మాటలో రవిప్రకాశ్ కూడా గత

పదేళ్ళలో పురుషులు చాలా మారారని అంటున్నారు. మరి ఈ ప్రపంచీకరణ ప్రభావం ఏ దిశలో వుందో ఎవరికి తెలియదు? పరస్పర విరుద్ధమైన ఈ భావ సందిగ్ధతే సాగర్ వంటి వారి గందరగోళానికి కారణం. సమ్మెలోద్ధనే నిరంకుశ పాలకుల్లా స్త్రీ విముక్తివాదన లేమిటనే మహాపురుష పైత్యమిది.

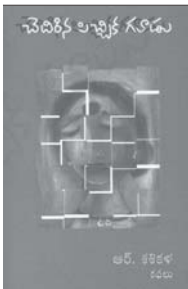
శాస్త్రంలో, సాహిత్యంలో, పాలనలో, సాధారణీకరణలు ఎప్పుడూ వుంటాయి. స్త్రీ మానవాళి మొదటి బానిస అని ఎంగెల్స్ అంటారు. లింగభేదాన్ని బట్టి చెప్పాలంటే ప్రాథమికంగా స్త్రీ సేవకజీవి. దానివల్ల ఆమె అనేకం కోల్పోతుంది. రోజంతా గొడ్డు చాకిరి చేసిన కట్టుబానిస రాత్రి ఆనామి కాళ్ళు పట్టినట్లు, కామం తీర్చినట్లు చాలా మంది స్త్రీలు రౌరవ నరకం చవి చూస్తూనే వున్నారు. పత్రికలలో, టీవీ ఛానళ్ళలో ఇలాటి ఉదంతాలు అసంఖ్యాకంగా చూపిన, చూసిన వారే అదంతా మరచి, స్త్రీ విముక్తి వాదనపై ధ్వజమెత్తడం - అదీ చవకబారు భాషలో - అత్యంత శోచనీయమైన విషయం. కొద్ది మాసాల క్రితం ఒక్క బాతు కరపత్రం చూసి సాహిత్య లోకం ఉలిక్కిపడింది. కాని భాషలో, భావంలో కూడా అంతకంటే చాలా రెట్లు తీవ్రమైన ఈ పుస్తకం మహిళా కార్యకర్తల ఆగ్రహానికి గురి కాకపోవడం ఆశ్చర్యమే. ఫెమినిస్ట్ ఛాప్సును సాధనంగా వాడుకుని కార్యాలు సాధించుకుంటారని పదేపదే రాసే కాలమిస్తు స్త్రీత్వాన్ని అవమానించడం లేదా?

“చాలా మంది మగవాళ్ళు కుటుంబానికి వెలుపల, ఇటీవల కుటుంబంలోపల కూడా అతి కొద్ది లేదా పూర్తిగా ఎటువంటి అధికారంలేని జీవితాలను గడుపుతున్నారని” - ‘చాలా ఫిమేల్ పవర్, ఇన్ ఫ్లూయెన్స్ బయటకు కనపడకుండా నిక్షిప్తమై వుందని, “పురుషులు స్త్రీ అణచివేతకారులు” అని సులభగ్రాహ్యంగా నినాదమిస్తే సమాధానం చెప్పే మగవాడెవడూ లేడని అరుణ్ సాగర్ ఆవేదన. ఇంతకన్నా సిల్లీగా కూడా రాస్తాడు. “బ్యూటీఫుల్ గాళ్ళని మగవాళ్ళు గుర్తించి ఆరాధిస్తారు. బాధ్యతలని నెరవేర్చడంలో వారికున్న కమిట్మెంట్ అందుకు కారణం.” ఈ వాక్యానికి వ్యాఖ్యానం కావాలా? ఆడవాళ్ళు అతిగా సింగారిండుకుని వస్తారని తిట్టిపోసి, ఆపైన తన పరిజ్ఞాన ప్రదర్శన కోసం నామ్ చోమ్ స్కీని తీసుకొచ్చి “మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ కన్సెంట్ అనే కళలో రాజ్యం కంటే ఛామింగ్ గాళ్ళ సుప్రసిద్ధులు” అని సిరా రుద్దుతాడు. క్షేపితో “ఓపెనప్ మేమ్ సాబ్” అని రామకోటిలా రాస్తాడు. “మీ అనాటమీ దేహ భాష అనువదించుకుని ఆస్వాదించడం ‘మాకిప్లం’ అంటూనే స్త్రీలకు సెక్సిస్టులు కాకండి అని సలహా ఇస్తాడు.

లేడీస్ ను అర్థం చేసుకోవటం చాలా కష్టం అంటూ తాతల

విజయరావు

ఏది పరిష్కారం?

హింస. ఎక్కడ చూసినా హింస. సమాజంలో, సంసారంలో హింస. రాయలసీమ లాంటి ప్రాంతాల్లో అయితే ఫాక్షన్ హింస. ఇది హింసకు అదనపు రూపం. ఈ హింస, దౌర్జన్యాల పట్ల ఓ హృదయం ఉన్న వ్యక్తి, సామాజిక స్పృహ ఉన్న వ్యక్తి ఎలా స్పందిస్తారో చెప్పడానికి చక్కటి ఉదాహరణ ఈ కథాసంకలనం. ఈ కథలకు నేపథ్యం రాయలసీమ

నాటి త్రేతా యుగాల నాటి చిలుక పలుకులు ఉటంకించిన రచయిత నిజంగానే స్త్రీలనుగాని, పురుషులనుగాని, వెరసి స్త్రీ, పురుష సంబంధాలనుగాని అర్థం చేసుకోలేని అజ్ఞానాన్ని ఆపైన ఆర్థాటత్వాన్ని ప్రదర్శించి సంబరపడిపోయారుగాని నిజానికది సంక్షోభాన్ని తెలుపుతుంది.

బాలికలను చూసిన బాలురకు అంగచ్చేదన భీతి పట్టుకుంటుందంటారు, సైకాలజిస్టులు. అమ్మగా జన్మనిచ్చింది మొదలు ఆలిగా ఆఖరి వరకు తోడు నిలిచే మహిళల జెన్నత్యం చాలా మంది పురుషులను అజ్ఞాతమైన అల్పత్య భావనకు గురి చేస్తుంది. స్త్రీలకు తామే ఆపాదించిన, అంటగట్టిన అలంకారాలు, ఆకర్షణలు, బరువు బాధ్యతలు పురుషులను విపరీతమైన పరాధీన భావనకు గురి చేస్తాయి. భర్తగానో, మరో విధంగానో పెత్తనం చేయగలిగినా ఈ వాస్తవం వారిని భయపెడుతూ వుంటుంది. వయస్సుపైబడిన పురుషుడికంటే చిన్న బాలికలో సహితం బాధ్యతలని బాధలనీ భరించే గుణం అధికంగా వుంటుంది. వారిపై ఆధారపడ్డం పురుషునికి అనివార్యమైపోతుంది. (ఈ విషయమూ సాగర్ పరోక్షంగానైనా రాశాడు) పేరుకు పెత్తనమున్నా, ఆమె లేకుండా బతకలేని ఈ పరాధీనత అతన్ని వెక్కిరిస్తుంటుంది. ఇదిగాక ఎవరి వ్యక్తిగతానుభవాలు కూడా వారికి వుండొచ్చు. అన్నీ కలిసి స్త్రీలపట్ల చులకన భావం పెంచుతాయి. మగవాడు పైకి వస్తే సామర్థ్యం, స్త్రీ పైకి వస్తే మాత్రం అందులో ఏదో లోగుట్టు వుంటుందనే చవకబారు దృష్టి పట్టి పీడిస్తాయి. భర్తహారి, వేమన, వీరబ్రహ్మం నుంచి అరుణ్ సాగర్ వరకు ఈ వైపరీత్యం కొనసాగడమే విషాదం.

కె.శ్రీనివాస్ ముందుమాటలో ఒక్క వాక్యంతో ఏకీభవించవచ్చు. అరుణ్ సాగర్ ఆధునిక స్త్రీతో బౌద్ధిక సాహచర్యాన్ని గురించి అలోచించలేకపోయాడు. ‘ప్రాణమిత్రుడ నీకు’ అని చెప్పిన గురజాడను కూడా చేరుకోలేకపోయాడు. ఆయనగాని లేదా రవిప్రకాశ్ గాని చెప్పిన అర్చన్ ఫెమినిస్ట్ కెరీరిస్టులు, పాశ్చాత్య సుఖవాద ఫెమినిస్టులు అసంఖ్యాక నారీ జనబాహుళ్యంలో 0.0001 శాతం కూడా వున్నారో, అసలున్నారో లేదో తెలియదు. కాని అదే మనసులో పెట్టుకుని నెరజాణలు, వగల మారులు వంటి భాషలో మహిళలను ఆడిపోసుకోవడం ఈ 21వ శతాబ్దంలో దుర్భరమైన విషయం. రంధ్రాలు వెతకే లక్షణం తెలుగులో విమర్శకులకు ఎక్కువ కనక ఈ గొప్పతనం గుర్తించకపోవచ్చని ముందే రాశారు. భార్యా బాధితుల సంఘాలు, భగ్గుప్రేమికుల వేదికల్లా నారీ నిరసనోద్యమ నాయకత్వం చేపట్టాలనే ఆలోచనే హస్త్యాస్త్రదమైంది. ఎందుకంటే స్త్రీని గౌరవించలేని ఆధునిక సంస్కారం పూహించరానిది.

జనజీవితాలు. ఒక విద్యా సంస్థను నిర్వహిస్తూ చిన్నారలతో సన్నిహితంగా మసలే రచయిత్రి శశికళ తాను చెప్పదలచుకున్న విషయాలకు మాధ్యమంగా ప్రధానంగా బాలల్నే ఎన్నుకున్నారు.

సంకలనంలోని మొదటి కథ ‘ప్రతిబింబం’లో ఇంట్లో తల్లిదండ్రులు, స్కూల్లో టీచర్లు పిల్లల మీద దండోపాయాన్ని మాత్రమే ప్రయోగించడంవల్ల దౌర్జన్య మనస్తత్వం వారిలో ఎలా నాటుకుంటుందో ఎంతో ఆవేదనతో, ఆందోళనతో వివరిస్తారు రచయిత్రి. పెద్దవాళ్ల ఫాక్షన్ తగాదాలు పిల్లల మధ్య ఎలా వైషమ్యాలను సృష్టిస్తాయో ‘కలుపుమొక్కలు’ కథలో చెప్పిన రచయిత్రి ఆ కలుపుమొక్కలను తొలగించాల్సిన బాధ్యత ఉపాధ్యాయులదేనని హితబోధ చేస్తారు. టీ వి లో వచ్చే డబ్బు డబ్బు ఎఫ్ లాంటి ప్రసారాలు లేతమనసులను ఎలా కలుషితం చేస్తున్నాయో, వారిలో హింసా ప్రవృత్తిని ఎలా ప్రేరేపిస్తున్నాయో ‘ఓడిపోయాం కదూ!’ కథలో రచయిత్రి వివరిస్తారు.

చదువుకోవాలని ఎంత ఆరాటం. ఆసక్తి ఉన్నా పేద పిల్లలు

చదువుకు ఎన్ని విధాలుగా దూరం చేయబడుతున్నారో 'చిన్నోడు', 'స్కూలు ఫస్ట్' లాంటి కథలు చెబుతాయి. వెల్సేర్ హాస్టల్లో పిల్లలు ఎలా చీత్యాలకు, ఈనడింపులకు గురవుతారో మొదటి కథ చెబితే, ఉపాధ్యాయుల వివక్ష బడుగు విద్యార్థి భవిష్యత్తును ఎలా బలి తీసుకుంటుందో రెండో కథ చెబుతుంది. 'ద్రాపపుట్' కథలో అప్పు ఎలా తీర్చాలో దిక్కుతోచక బక్క రైతు కిష్టప్పు ప్రాణాలు తీసుకుంటే పిల్లల్ని సాకలేక అతని భార్య కాంతమ్మ ఈడేరిన కూతురును వయసు మళ్లిన రాజన్న కిచ్చి చేయడం హృదయాల్ని కదిలించి వేస్తుంది.

అంతకు ముందే ఓ మహిళతో రహస్యంగా సంబంధాన్ని కొనసాగిస్తూ దాన్ని దాచిపెట్టి తనను వివాహమాడిన కిరణ్ తో శృతి తెగతెంపులు చేసుకుంటుంది 'మలుపు' కథలో. 'ఎంత చదువుకున్నా నీవు ఆడదానివి. నీకో మగదిక్కు కావాలి. నా మాట విను. ఆమెను రిక్వెస్టు చేసుకో. ఇద్దరు ఒకే ఇంట్లో ఉండురు.' అన్న కిరణ్ మాటలతో ఆరంభించి ఈ కథను రచయిత్రి నడిపించిన తీరు ఎంతగానో ఆకట్టుకుంటుంది. తండ్రికి జ్వరమొస్తే కాలు కింద పెట్టనీయకుండా అన్ని సవరణలు చేసిన తల్లి ఒళ్లు తెలియని జ్వరంతో మంచం మీద పడిఉంటే తనీసం సానుభూతి అయినా చూపని తండ్రి ప్రవర్తనలోని పురుషాహంకారాన్ని 'పాము-కప్ప' కథలో చిన్నారి రజని ప్రశ్నిస్తుంది. ఆడవాళ్లకు చదువెందుకు, ఇంట్లో పడుండక అని ఎద్దేవా చేసే తండ్రిని

శాంతారావు

జన జీవితం జానపదం

జాతి జీవనాళిక జానపద గీతిక అన్నాడు మహాకవి శ్రీశ్రీ. తెలుగుజాతి జానపదుల కళారూపాలను పరిచయం చేస్తూ తిరునగరి శ్రీనివాస్ రచించిన వ్యాస సంకలనం 'జానపదం' గ్రంథంగా వెలువడింది. మొత్తం 74 కళారూపాలను ఓ జర్నలిస్టుగా శ్రీనివాస్ రేఖా మాత్రంగా తెలియజేసిన కృషి అభినందించదగింది.

ప్రపంచీకరణ, ప్రైవేటీకరణ, సరళీకరణ నేపథ్యంలో ఆధునిక మానవుడు ఇన్స్టంట్ కార్పొరేట్ కల్చర్ కు అలవాటుపడుతున్న తరుణంలో స్వచ్ఛమైన జానపద కళారూపాలు తిలకించడం వాటిలోని రసమాధుర్యం అనుభవించడం ఎవరికైనా అపురూపమే. అయినా కొంత మేరకైనా అందించాలనే లక్ష్యంతో గత ఏడాది ఫిబ్రవరిలో సిపిఎం అఖిలభారత మహాసభల సందర్భంగా బృహత్తర ప్రయత్నం చేసిన విషయం విదితమే. మొత్తం 71 కళారూపాలను ఆ సందర్భంలో ప్రజలు తిలకించారు. జన సంస్కృతిపట్ల నిబద్ధతగల సంస్థ ప్రజానాట్యమండలి వీటి నిర్వహణకు తెరవెనుక వుండి అద్భుతమైన కృషి చేసింది. వందల కొలది, నేటికీ సజీవంగా వున్న జానపద కళారూపాల్లో పదుల రూపంలోనైనా వీటిని తిలకించే అవకాశం కలిగిందని, ఒక ప్రభుత్వం లేదా ఒక విశ్వవిద్యాలయం చేయలసిన కృషిని ఒక ప్రార్థిగా చేయడం నిజంగా ముదావహామని వక్తలు, పరిశోధకులు నాడు ప్రశంసించారు.

ఈ విషయం ఎందుకు ఉటంకించాల్సి వచ్చిందంటే ఒక కళారూపం గురించి ఎంత వర్ణించినా, ఆ కళారూపాన్ని ప్రత్యక్షంగా చూసి ఆస్వాదించడంతో పొందిన అనుభూతికి సరితూగదు. లడ్డా గురించి తియ్యగా ఉంటుందని ఎంతగా చెప్పినా తినిపించి అర్థం

చైతన్యవంతురాలయిన స్నేహితురాలి ప్రభావంతో ఎదిరించి తన కాళ్లపై తాను నిలబడగలనన్న ధైర్యంతో ఇంట్లోంచి బయటికొచ్చేస్తుంది రాణి 'ఎటువైపు' కథలో.

ఆడవాళ్లను వేధించే జూలాయికి మహిళలంతా కలిసి సామాహికంగా బుద్ధి చెబుతారు 'అగ్రహం' కథలో. అన్యాయంగా లాకప్ డెత్తుకు గురయిన భర్త శవాన్ని తోపుడు బండి మీద వేసుకొని న్యాయం కోసం జనం ముందుకొస్తుంది 'అంతా ప్రశాంతం' కథలో వరమ్మ. చైతన్యాన్ని పెంచుకోవాలని, న్యాయం కోసం ప్రజలంతా కలిసికట్టుగా నిలబడాలని దాదాపు అన్ని కథల్లోను రచయిత్రి చెబుతారు. కాని 'దగ్గం' కథ మాత్రం దీనికి భిన్నంగా ఉంది. ఈ కథలో మహిళలంతా కలిసి మధ్యం దుకాణాన్ని మూసేయిస్తారు. కాని పోలీసుల సహాయంతో ఆ షాపు మళ్లీ తెరుచుకుంటుంది. అప్పుడు సారా జీపును నగ్గలైట్లు తగలబెడతారు. నగ్గలైట్లు మంచి పనే చేశారు అని ఆ కథలోని ప్రధాన పాత్ర ద్వారా అనిపిస్తారు రచయిత్రి. ఇది ఆమె ఇతర కథల్లో చెప్పిన దానికి విరుద్ధంగా ఉంది.

చెదిరిన పిచ్చిక గూడు
ఆర్ శశికళ కథలు
ప్రచురణ:విరసం,అనంతపురం
వెల:రు.35, పేజీలు:92

చేయించడం వేరు. విచిత్రమేమిటంటే ప్రకృతిలో పచ్చదనంలా జనజీవనంలో కలిసి ఉండాల్సిన జానపద కళారూపాలను ప్రత్యేకంగా నేడు వెతికి పట్టుకోవాల్సివస్తున్నది. జనానికి జవం జీవం అయిన కళారూపాలు దిక్కులేక అల్లాడుతూ పరాయికరణకు లోనవుతున్నాయి. అంటే జనజీవనమే పరాయికరణకు లోనవుతున్నది. ఈ నేపథ్యంలో ఇలాంటి పుస్తకాలు మరిన్ని రావాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది.

అచ్చమైన తెలుగు జానపదుల సంస్కృతిని పునరుజ్జీవం చేసేందుకు తీవ్రమధనం సాగాల్సి ఉన్నది. జనం గుండె గొంతుకలో కొట్టాడే కళారూపాల ప్రాణప్రతిష్ఠకు కావాల్సిన భౌతిక పరిస్థితులు ఏమిటి? వాతావరణం ఏమిటి? ఆర్థిక సామాజిక స్థితిగతుల దిశానిర్దేశం ఏ విధంగా ఉండాలి. ఈ క్రమంలో జనం తమంత తాముగా ఆదరిస్తున్న కళారూపాలు ఏమిటి? లేదా ఆ కళారూపాల్లో ప్రతిఫలించే లగువు బిగువులు ఏమిటి? వాటిని ఎలా ఒడిసిపట్టుకోవాలి? భవిష్యత్లో వాటిని సమాజానికందించాలంటే ఎలాంటి శిక్షణ అవసరం. ఆ శిక్షణా పద్ధతులను నేర్పే శిక్షణా విధానం (కరిక్యులమ్) ఎలా ఉండాలి. ఇందుకోసం అంకితభావంతో కృషి చేస్తున్న శక్తులు, వ్యక్తులు ఎవరు? ఇతర రాష్ట్రాల్లో, దేశాల్లో జానపద కళారూపాల పరిరక్షణ, శిక్షణ ఏ విధంగా సాగుతున్నది? అవశ్యంగా జరగవలసిన పరిశోధనా కాంక్షను రేకెత్తించడానికి ఇలాంటి పుస్తకాలు కొంతైనా తోడ్పడతాయి.

ఆసక్తి వున్నవారికి లేదా పాత్రికేయులకు తన చుట్టు పక్కల వున్న జానపద కళారూపాలను సూక్ష్మంలో మోక్షంలా ఎలా పరిచయం చేయవచ్చో తెలియజేయడానికి ఈ పుస్తకం ఒక మచ్చుతునకగా ఉపయోగపడుతుంది.

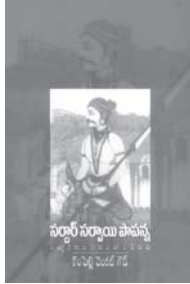
ఆయా కళలకు సంబంధించిన ఆంగికం, వాచకం, ఆహార్యం, సాత్వికం - చతుర్విధ అభినయాలను వర్ణిస్తూనే వాటి సామాజిక, చారిత్రక మూలాలను కూడా రచయిత అక్కడక్కడా సృజించాడు. అయితే మారుతున్న కాలంలో ఈ కళారూపాల వస్తువులోనూ, రూపంలోనూ వస్తున్న మార్పులను కూడా పేర్కొంటే మరింత సమగ్రంగా ఉండేది. ఎందుకంటే... భూమి కోసం భుక్తికోసం, పీడిత ప్రజల విముక్తి కోసం సాగిన మహత్తర తెలంగాణా పోరాటానికి ప్రభావితంగాని జానపద కళారూపం పోరాటం

జరిగిన ప్రాంతాల్లో లేదంటే అతిశయోక్తి గాదు. శారదగాంధ్రు, ఒగ్గుకథ, చిందు బాగోతం వంటి వివరించే కళారూపాలు (నేరెటెవ్ ఫామ్స్)తో చుట్టుకాముడు, బత్తమ్మఉయ్యాల, కోలాటం వంటి భాగస్వామ్య కళారూపాలలో (పార్టిసిపేషన్ ఫామ్స్) కూడా వీరతెలంగాణా పోరాటం మమేకం అయింది. ఆ పోరాటంలో కూడా ఈ కళలు మమేకం అయ్యాయి. జన జీవితంలో కళలు, పోరాటాలు పరస్పర ఆధారమవుతూ

అంతర్భాగమవుతాయనే చారిత్రక సత్యాన్ని చాటి చెప్పాయి. ఆలేరు ప్రాంతానికి చెందిన శ్రీనివాస్ తన చుట్టు పక్కల కళారూపాలను పరిశీలించినపుడు ఈ పరిణామాలను కూడా తెలియచేసివుంటే ఇతరుల అన్వేషణకు అవి మార్గదర్శకంగా ఉండేవి. 196 పేజీలు ఉన్న ఈ గ్రంథం విలువ రు.100/-లు. అన్ని సాహితీ వుస్తక విక్రయశాలల్లో దొరుకుతుంది.

శై

ప్రజల వీరుడు సర్వాయిపాపన్న

సామాజిక తరగతుల దృక్పథం నుండి చరిత్ర మూలాలను అన్వేషించాలనే ధోరణి నేడు ప్రబలంగా ఉన్నది. ఈ నేపథ్యంలో కొంపెల్లి వెంకట్ గాడ్ వెలువరించిన పుస్తకం సర్దార్ సర్వాయి పాపన్న. “17వ శతాబ్దంలోనే కింది కులాలను ఐక్యం చేసి రాజ్యాధికారం చేపట్టిన పాపన్న చరిత్ర మరుగున పడిపోవడానికి కారణం ఏమిటి? పరాయి భాష, ప్రాంతాన్నుంచి వ్యక్తుల్ని అరువు తెచ్చుకుని వీరులుగా చిత్రించి ప్రచారం చేసుకుంటున్న వారిని ఏమనాలి? దీనికంతటికీ కారణం చరిత్ర రచనలో అగ్రకులాలు ఆధిపత్యంలో ఉండడమే” అన్న నిర్ధారణతో ఈ పుస్తక రచన సాగింది.

అందుకే పాపన్నకు చరిత్ర చేసిన ద్రోహం అంటూ శీర్షికతోనే రచయిత వ్యాసం రాశాడు. చరిత్రను వక్రీకరించడంవలన, లేదా మరుగుపరచడంవలన పాపన్నకు అన్యాయం జరిగిందనేది రచయిత భావనగా గర్వించాలి.

కష్టజీవుల చారిత్రక వీరుడ్ని ప్రజలందరికీ పరిచయం చేయడానికి రచయితకు కావాల్సింది ఏ మాత్రం అతిశయం లేని నిష్పాక్షికత.

చారిత్రక వీరుల్ని బహుళ ప్రచారం చేయడంలో ముందుండేది ఎప్పుడూ జానపద కళాకారులే. అశేష ప్రజానీకంలో మమేకమై విశేష ప్రజానుభవం గడించే ఈ జానపద కళాకారులకు వక్రప్రచార ఛాయలు సోకవు. సమాజాన్ని సమిష్టిగా ముందుకు నడిపించే హితభావాలే వస్తువులో కల్పనగా లీనమవుతూ సాగుతాయి. కనుకనే ప్రజలు కూడా ఆ వస్తువును తమదిగానే భావించే ఉచ్చస్థితికి చేరుకుంటారు. ఇలాగాక స్వార్థబుద్ధితో వక్రభాష్యం చెప్పినా అవి బుద్ధుడప్రాయంగా పేలిపోతాయి.

పాపన్న చరిత్రకై పేర్వారం జగన్నాథం శారదగాంధ్రు పాడిన పాటలు సేకరించారు. “పాపన్న మీద ముఖ్యంగా రెండు ధోరణులున్నాయి. ఒకటి బందిపోటు దొంగ అని, ఇంకొకటి వీరుడు అని. ఈ వీరుడు అనే ధోరణికి మల్లంపల్లి వారు మార్గదర్శకులు. తర్వాత రామరాజుగారు, ఆ తర్వాత నేను దాన్ని ఇంకా బలపరుస్తున్నాను” అని జగన్నాథం- ఒక మహావీరుడు ఖిల్లాలు గట్టెండు, డబ్బులు గావాలె. ధనికుల్ని సతాయించాడు. కాని మామూలోళ్ళను ఏం చెయ్యాలె అని పాపన్న గురించి వర్ణించారు.

పది వ్యాసాలతో 90 పేజీలతో రు.90ల వెలతో విడుదల చేసిన ఈ పుస్తకం ప్రముఖుల అభిప్రాయాలతో సర్వాయి పాపన్న చరిత్రను రేఖా మాత్రంగా విశదీకరిస్తుంది. జనసామాన్యం అంతటికీ చెందిన చరిత్రగల వీరుడ్ని కుల చట్రంలో బంధించి చూడటం శక్యంగాదన్న విషయం విజ్ఞులైన పాఠకులకు తెలియండికాదు.

సైదులు ఐనాల

మట్టి జీవితాల చిత్రణ కె. వరలక్ష్మి కథలు

“ఏటే పిల్లా పెద్దోళ్ళ కూలీ అందేసుకుందారనే? ఏదీ ఎంత పెద్ద దానివయ్యేనో సుత్తానుండు” అంటూ పైట లోపల చేతులేసి గట్టిగా పిండి పదిలేదట మేస్త్రీ!! ఈ వాక్యాల్ని చదివిన ప్రతిసారీ ప్రేగులు మెలితిరిగాయి. ఎన్నిసార్లు చదివానో లెక్కేసుకోలేదుకానీ ప్రేగులన్నీ కదిలీ... కదిలీ... ఒళ్ళంతా.. పచ్చిపుండయింది. ఎంత బాగా ఉంది. ఎంత బరువుగా ఉంది. ఎంత బాధగా ఉంది ఆ ఎక్స్ ప్రెషన్. ఇలాంటి బాధలు, గాధలెన్నింటినో, అంతేనా చివరికి, ‘నా పల్లె, భూమే అన్నింటికీ సమాధానం అన్నట్లు చెప్పిన కథలు కె. వరలక్ష్మి గారి కథలు. గత ఆరు సంవత్సరాల నుండి రాసిన కథల్లో కొన్నింటిని ఈ మధ్యనే కథల సంపుటి (మట్టి-బంగారం)గా అచ్చొత్తించారు.

ఏ కథ చదివినా నెళ్ళాలపాటు వెంటాడుద్ది. ఒక్కోసారి అర్ధరాత్రి కాద కథలోని పాత్ర గుర్తిస్తే ఉలిక్కిపడతాం. బాధగా ఉన్నప్పుడు

“ఇదా పెళ్ళండీ” కథలోని పార్వతిగాని, “పంపకం” కథలోని పేరు చెప్పని “తోబుట్టువు”గాని ఓదార్పుతుంది. కథలంటే ఇలాగుండాల, మమేకమైపోవాల, మనతో కలిసి రావాల, మన గురించి, మన ఊరు గురించి చెప్పాల పెద్దోళ్ళ ముసుగుల్ని విప్పాల” అని కోరుకునే పాఠకులందరి చేతుల్లో నలగాల్సిన పుస్తకం ఈ “మట్టి-బంగారం”.

నెలకొక్కటి చొప్పున వన్నెండు కథలు చదివినాకక జీవితం అంటే ఇంతే అన్పిస్తుంది. దీనిలోని వన్నెండు కథల్ని పూర్తిగా చదవాలి. హడావుడిగా ఒకే రోజు చదివితే ఈ కథల్లోని మట్టి వాసనల్ని పసిగట్టలేం. దీనిలోని కథలన్నీ ఏదో ఒక పత్రికలో అచ్చయినవే. అంతేకాదు కొన్ని కథలు బహుమతుల్ని గెలుచుకున్నవి. ఈ రచయిత్రి మిల్లులో అరిచేతులు తెగి మంచమెక్కిన ‘తిరపతి’ గురించి చెప్పినా, ఆరుగాలాలూ కష్టపడి చదివించిన అక్కని మోసం చేసిన తమ్ముడు “వెంకటేశు” గురించి చెప్పినా, కళ్లెంట నీళ్ళకు బదులు ఇంకేవో వస్తున్నట్లుంటుంది చదివే పాఠకునికి పాఠకుడు ఎక్కడా ఇబ్బంది పడతా చదివే మాటలు లేవు. తనివితీర తమ పల్లెల గురించి, ఎండిన చెరువుల గురించి, మెతుకులేని తమ ఇంట్లోని కంచాల గురించి మాట్లాడుకుంటున్నట్లుగా ఫీలవుతాడు. కథల్లో కథనం ఉంది. పాఠకున్ని నడిపించే నేర్నూ ఉంది.

ఏ పాత్ర చూసినా భూమ్మీదనే నడస్తది. ఎక్కడా కుత్రిమత్వం కన్పించదు. అన్నీ సహజంగా కన్పిస్తవి. ‘మధుర’ కథలో వస్తువు పాతదే అయినా నడిపించిన తీరు గొప్పగానూ, ఆర్థంగానూ ఉంది. తన కూతురు, కొడుకులు తండ్రిపోయిన బాధను తల్లితో పంచుకోకుండా ఆస్తి పంపకాల

ఆలోచనల్లో మాట్లాడిన మాటలు ఆలోచింపజేస్తాయి ఇలాంటి సంభాషణ పాఠకున్ని కట్టిపడేసి కథల చుట్టూ తిప్పుకుంటాయి.

“పల్లెలాంటి ఆ ఊళ్లో అలవాటైన దానివికృతుండటం కష్టంలే” అన్నట్లు నీ దగ్గర నానుతాడు ఉండాలి కదా - బంగారం కోసం ప్రాణాలు తీసే రోజులివి. ఒక్కదానివీ ఉంటావు జాగ్రత్త” అన్న కొడుకు మాటలు విని “మధురకి మళ్ళీ నవ్వాచ్చింది” అని అనడంలోని తాత్వికత ఎన్నిసార్లు చదివితే మాత్రం జారిపోతుంది? ‘మధుర’ కథ సంభాషణల్లో ఎదిగితే ‘ఖాళీసంచులు’ కథ వస్తువులో ఎదిగింది. ‘నిరసన’ కథ శిల్పంలో అందనంత ఎత్తుకెదిగింది.

రచయిత్రగా వరలక్ష్మి పరిపూర్ణతను సాధించిన సంభాషణలు ఈ కథలనిండా కనిపిస్తాయి. వంగిపోయిన వెన్నెముక మధ్యభాగాన్ని గోడకానించి ముడుచుకుపోయి కూర్చుంది ముసల్లి” ఈ వాక్యం

చదువుతుంటే అరవైలో పడిన స్త్రీ దృశ్యం ఒకటి కళ్ళముందర రొస్తుంది పాఠకునికి, ఒక్కకథలో ఒక్కో విధమైన పాశం కనిపిస్తుంది. మొత్తంగా కథలన్నింటిలోనూ వాస్తవీకరణ ఎక్కువగాను ఆదర్శీకరణ తక్కువగాను కనిపిస్తుంది. సామాజిక జీవన పరిధిని, పరిమితుల్ని దాటకుండా తగు జాగురూకత కనిపిస్తుంది. రచయిత్ర తన అనుభవాల్లోకి వచ్చిన వాటిని, తన చుట్టూ పరిసరాల్లో పరిశీలించిన వాటిని చిత్రించారు. కథల్లోని పాత్రలు ఎన్నిటికీ చెరగని ముద్రను వేస్తాయి.

ఈ కథల్లో సానుభూతి పొందడంకన్నా పంచడంలోనే ఆనందాన్ని పొందుతాయి చాలా పాత్రలు. ఇలాంటి పాత్రలను మరిన్ని ఎలివేట్ చేయాలని, ఈ రచయిత్రని కోరుకోవడం ఎక్కువేంకాదు. చేరా అన్నట్లు స్త్రీల నిరసననే కాదు చైతన్యాన్ని చిత్రించాలి.కె. వరలక్ష్మి కథలు. మట్టి-బంగారం, వెల-50/-.

బి. భాస్కర్

తెలుగు జర్నలిజం చరిత్ర విహంగ వీక్షణం

తెలుగు జర్నలిజం చరిత్రను అధ్యయనం చేయటమంటే ఒక విధంగా ఆంధ్రదేశపు సాంస్కృతిక-రాజకీయ-సామాజిక పరిణామాల చరిత్రను అవలోకించటమే. 1835లో మద్రాసులో ‘సత్యదూత’ అనే పత్రిక ప్రచురితమయింది. తెలుగు తొలిపత్రిక ఇదేనంటారు. కానీ దీనిపై వాదోపవాదాలున్నాయి. తొలి తెలుగు పత్రికల్ని క్రైస్తవ మిషనరీల వారు ప్రారంభించారు. క్రమంగా స్వాతంత్రోద్యమం, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన లక్ష్యాలుతో పలువురు సంఘసంస్కర్తలు, దేశభక్తులు మ్యాగజైన్లు వెలువరించారు. ఆనాటి పత్రికల స్థాపన ఉద్దేశం ప్రజాహితమే. ఆంధ్రపత్రిక, భారతి, జమిన్ రైతు, గ్రంథాలయ సర్వస్వం, ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర, నవశక్తి, ప్రజాసాహితీ, గోలుకొండ... ఇలా సాహిత్య-రాజకీయ-సాంస్కృతిక పత్రికలన్నీ కేవలం ప్రజాప్రయోజనమే లక్షంగా ఆవిర్భవించాయి. జర్నలిస్టు నామాల విశ్వేశ్వరరావు రచించిన తెలుగు జర్నలిజం చరిత్ర ఆంధ్రదేశంలోని పత్రికారంగాన్ని విహంగ వీక్షణం చేసింది. ఇప్పటికీ రెండు భాగాలు వెలువడగా, మరో నాలుగు రానున్నాయి.

రచయితలు, సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవన ప్రదాతలు, జాతీయోద్యమనేతలు, కమ్యూనిస్టు ఉద్ధండులు, సినిమారంగ ప్రముఖులు పలువురు పత్రికారచయితలుగా విరాజిల్లారు. ఆనాడు జర్నలిజాన్ని ఒక సామాజిక బాధ్యతగా వారు భావించారు. 1872లో మచిలీపట్నంలో ఆవిర్భవించిన “పురుషార్థ ప్రదాయని” పత్రిక తెలుగుదేశంలో పునరుజ్జీవనోద్యమానికి నాంది పలికిందని చెప్పవచ్చు. తెలుగునాట సాంఘిక పునరుజ్జీవన ప్రదాత కందుకూరి వీరేశలింగం 1874లో “వివేకవర్ణి”ని ప్రారంభించారు. ఆనాటి సాహిత్య, రాజకీయ, సంఘసంస్కరణ తదితర ఉద్యమాలకు అంకితమైన హేమాహేమీలందరూ జర్నలిస్టు బాధ్యతలు నిర్వహించిన వారే. గురజాడ (ప్రకాశిక), ముట్లూరి కృష్ణారావు (కృష్ణాపత్రిక), గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు (స్వరాజ్య), అయ్యంకి వెంకటరమణయ్య (గ్రంథాలయ సర్వస్వము), గిడుగు రామమూర్తి (తెలుగు), శ్రీవాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి (ప్రబుద్ధాంధ్ర, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు (ఆంధ్రపత్రిక-భారతి), నెల్లూరు వెంకట రామనాయుడు (జమిన్రైతు), కొంపెల్లి జనార్దనరావు (ఉదయిని), గూడవల్లి రామబ్రహ్మం (ప్రజామిత్ర), తాపీధర్మారావు (జనవాణి), మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్య

(నవశక్తి), సురవరం ప్రతాపరెడ్డి (గోలుకొండ), అడవి బాపిరాజు (మిజాన్)... కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే.

గూడవల్లి రామబ్రహ్మం, సముద్రాల రాఘవాచార్య, కమలాకర కామేశ్వరరావులు జర్నలిస్టులుగా తొలుత పని చేసి ఆనక చిత్రపరిశ్రమలో ప్రవేశించటం గమనార్హం.

తెలుగుదేశంలో సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనానికి తన జీవితాన్ని అంకితం చేసిన కందుకూరి వీరేశలింగం 1883లోనే ‘సతీహితబోధిని’ అనే స్త్రీల పత్రికను నిర్వహించారు. మహిళల నిర్వాహణలో 1902లో ఏలూరు నుండి ‘హిందూసుందరి’ వెలువడింది. మొసలికంటి రమాబాయి దీని సంపాదకురాలు. స్త్రీవిద్య, మహిళల హక్కుల కోసం అంకితమైన ఈ మ్యాగజైన్ 1945 వరకూ నడిచింది. పలువురు రచయిత్రులు ఈ పత్రికకు వ్యాసాలు రాసేవారు. గాడిచర్ల రమాబాయి ఎడిటర్గా 1919లో ‘సాందర్భవల్లి’ అనే పత్రిక వెలువడింది. ఈమె హరిసర్వోత్తమరావు భార్య. మహిళలకు ప్రత్యేకంగా విశ్వవిద్యాలయం అవసరమని రమాబాయి అనాడే రాశారు. ఇంకా గృహలక్ష్మి వంటి పలు స్త్రీల మ్యాగజైన్లు వచ్చాయి. దుర్గాబాయి దేశ్ముఖ్, సంపాదకత్వంలో ప్రచురితమైన ‘ఆంధ్రమహిళ’ (1944) రాజకీయాల గురించి చర్చించిన తొలి స్త్రీల పత్రికగా ఖ్యాతిగడించింది. మహిళల్నిచైతన్యవంతం చేసేందుకు, స్త్రీవిద్యావ్యాప్తికి ఇవన్నీ కృషి చేశాయి. కాగా మహిళా పత్రికలు స్త్రీవిద్య తర్వాత ఎక్కువ ప్రాముఖ్యతనిచ్చి చర్చించిన అంశం పాతివ్రత్యం గురించి కావటం గమనించదగ్గ అంశం!

1885లో భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ ఆవిర్భవించింది. అదే ఏడాది దేశభక్తుడు. కాంగ్రెస్ వాది ఎ.సి. పార్థసారథినాయుడు ‘ఆంధ్రప్రణాళిక’ పత్రికను వెలువరించారు. తెలుగులో దీన్నే తొలి రాజకీయ పత్రికగా పేర్కొంటారు. ‘స్వరాజ్య’ పత్రిక సంపాదకులు గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు రాజద్రోహనేరం కింద అరెస్టుయిన తొలి ఎడిటర్గా ఖ్యాతి గడించారు. 1921లో రాజమండ్రి నుండి ‘కాంగ్రెస్’ వారపత్రిక ప్రారంభమయింది. ఈ పత్రిక నడిచినంత కాలం సంపాదకులు ఎవరో ఒకరు జైలు శిక్ష అనుభవిస్తూ వుండేవారు. కృష్ణాపత్రిక, ఆంధ్రపత్రిక, ఆంధ్రప్రభలు జాతీయోద్యమ కాలంలో ప్రజల్లో దేశభక్తిని రగిల్చాయి.

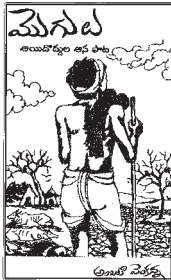
ఆనాటి ఆర్థిక-సామాజిక-రాజకీయ పరిస్థితుల నేపథ్యంలోనూ, రష్యన్ విప్లవ స్ఫూర్తితోనూ కమ్యూనిస్టులైన ప్రముఖులు వామపక్ష ప్రచురణల్ని వెలువరించారు. 1935లో తొలి కమ్యూనిస్టు పత్రిక ‘ప్రభ’ గద్దె లింగయ్య సంపాదకత్వాన వెలువడింది. 1937లో సోషలిస్టు-కమ్యూనిస్టువాణి ‘నవశక్తి’ ప్రారంభమైంది. ప్రభుత్వ నిర్బంధానికి గురై తర్వాత నిలిచిపోయింది. ప్రజాశక్తి 1942లో విజయవాడ నుండి వారపత్రికగా వెలువడింది. 1945లోఇది దినపత్రికైంది. నిషేధాలు ఆటుపోటు అనంతరం 1981 ఆగస్టు నుండి ప్రజాశక్తి దిన పత్రికగా వెలువడుతోంది. 1952లో ‘విశాలాంధ్ర’ సంపాదకత్వాన ప్రారంభమైంది. విశాలాంధ్ర, ప్రజాశక్తిలు సామాజిక- రాజకీయ పరిణామాల్ని వర్ణనలతో విశ్లేషించి ప్రజల్ని చైతన్యవంతం చేసేందుకు కృషి చేస్తున్నాయి.

విచ్చిన్నకర-వేర్పాటువాద ఉద్యమాల్ని వ్యతిరేకించాయి. 1914లో ప్రారంభమైన ఆంధ్రపత్రిక దినపత్రిక జాతీయోద్యమానికి ప్రజల్ని చైతన్యంతుల్ని చేసేందుకు అపారహం శ్రమించింది. స్వాతంత్రోద్యమం, ఆంధ్రరాష్ట్ర ఉద్యమం, గ్రంథాలయ ఉద్యమాలకు వెన్నుదన్నగా నిలిచింది. దీని ఆదివారం సారస్వత అనుబంధం విశేషంగా సాహితీ అభిమానుల ఆదరణ పొందింది. ఆంధ్రప్రభ (1938)కు నార్ల వెంకటేశ్వరరావు సంపాదకులయ్యాక నిర్దిష్ట వ్యక్తిత్వాన్ని సంతరించుకొని తెలుగులో సమగ్ర దినపత్రికగా వినతికెక్కింది. 1955లో కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకత కూడా ఒక దశలో అది వేదికైంది. ఒక పాఠకుని సూచన మేరకు దినపత్రికకు రామ్ నాథ్ గోయంకా ఆంధ్రప్రభ పేరు పెట్టటం విశేషం. ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రభ మేనేజ్మెంటు మారింది. ఆంధ్రప్రభ నుండి నిష్క్రమించిన నార్ల వెంకటేశ్వరరావు 'ఆంధ్రజ్యోతి' ప్రారంభానికి కారకులయ్యారు. నార్ల ముద్రతో ఆంధ్రజ్యోతి నడిచింది. సైన్స్, సాహిత్యరంగాలకు ఈ పత్రిక ప్రాధాన్యమిచ్చింది. 2000లో నిల్విపోయిన ఆంధ్రజ్యోతి 2002 అక్టోబరు నుండి పునఃప్రారంభమైంది.

1974లో విశాఖలో ప్రారంభమైన 'ఈనాడు' తెలుగు పత్రికారంగాన్నే ఒక కుదుపు కుదిపింది. తెలుగు పత్రికా రంగానికి నూతన ఒరవడులు దిద్దింది. సరళమైన భాషతో, సమగ్ర వార్తాపత్రికగా పేరు గడించింది. ప్రజా సమస్యలకు ప్రాధాన్యమిచ్చింది. ప్రజాస్వామ్య పునరుద్ధరణ (1984), సారాపై సమరం వంటి ఉద్యమాలకు అండగా నిలిచింది. ప్రతి రోజూ మహిళలకోపేజి (వసుంధర) ప్రవేశపెట్టింది. మినీ డైలీల అవిర్యావానికి నాంది పలికింది. కాంగ్రెస్ ని ఎండగట్టి 1982లో తెలుగుదేశాన్ని బలపరచిన ఆ పత్రిక ఇప్పుడు కేంద్ర ప్రభుత్వంపట్ల సానుకూలంగా వుంటోందనే భావం వుంది.

వేము

**కదురు, మొగులు, తుంగు
'తెలంగాణ'పై (అ)సంపూర్ణ
ప్రతిబంబాలు**

భాష మీద పట్టుంటేనే భావాన్ని పాఠకుని హృదయంలో చిత్రించడం కుదురుద్ది. అలాగని భాష తెలిస్తేనే చాలదు. కాస్తంత హృదయమూ కావాలి. అది కాస్త గాయమైనదైతే ఇంకా ప్రత్యేకంగా చెప్పాలా? కదిలిస్తే చాలు అనుభవాల దొంతర్లా విచ్చుకొంటాయి. ఇక పాఠకుని కనుకొనలో ఆగిన నీటి చుక్కలు ఆవిరైపోతాయి. అట్లాంటి కవితల్ని రాయడం ఒక ఎత్తయితే చదవగల్గే మట్టి భాషలో చెప్పగల్గడమూ ప్రధానమే. అట్లాంటి కవితల్ని రాసి పోగేసి తీసుకొచ్చిన సంపుటే అంబటి వెంకన్న కదురు కవితల నిండా అనుభవాలే. తను, తన వాళ్ళ జీవితాన్ని చిత్రించిన తీరు పాఠకుణ్ణి కట్టి పడేస్తాడే కవి. తీరకలేని తనం గురించి ఎంతో కరాఖండీగా, సున్నితంగా చెప్తాడీ కవి.

చాపలమ్మి తెచ్చిన/ఎచ్చి పచ్చి వడ్లను పెంక మీద/ కుండెన్లో పోసి దంచిన నీ చేతులు/రోకల్లయ్యాక/ తీరిగ్గా ప్రేమించుకునే-యాళ్లేది మనకు/అనడంలో అసంతృప్తి. భగవద్గీత తెరమీద/ మా బతుకెట్లాగు ప్రదర్శించుకోలేం/అని చెప్పడంతో పరాకాష్ఠ చేరింది. తెలంగాణా స్త్రీ జీవిత చిత్రణ 'కదురు'లోని ప్రతీ కవితలోనూ అంతర్దీనంగా కన్పిస్తుంది. స్వానుభవాలు, తన జాతికి జరిగిన అన్యాయాల్ని ఎత్తి చూపడంలో 'అంబటి వెంకన్న'ది ప్రత్యేక మార్గం.

మా గుడెసెలో పిల్లలు/బుట్టలో కొన ఊపిరితో కొట్టుకుంటున్న చేపల దృశ్యంలా!/వదుపుతుంటేనే దళిత జీవితం కళ్ళముందు కదలాడుతుంది. వెంకన్న కవితలే కాదు పాటలూ రాశాడు. వరుసగా "తుంగు" (తెలంగాణ పాటలు), మొగులు (అయిదొద్దుల ఆన పాట)

సుమారు రెండు లక్షల సర్క్యులేషన్, రెండు ఎడిషన్లతో ప్రారంభమైన ఉదయం తెలుగు పత్రికా రంగంలో సంచలనం సృష్టించింది. యాజమాన్యలోపంతో ఎక్కువ సంవత్సరాలు నిలవలేకపోయింది.

ఈనాడుకు ప్రత్యామ్నాయంగా దిన పత్రికలు నిలవలేకపోతున్న దశలో 'వార్త' ఆవిర్భవించి విజయవంతంగా రెండో అతి పెద్ద సర్క్యులేషన్ గల దెయిలీగా నిలదొక్కుకోవటం మంచి పరిణామం. ఒకేసారి తొమ్మిది కేంద్రాల నుండి సంఘీల ఆధ్వర్యంలో, ఎ.బి.కె. సంపాదకత్వంలో ఇది ప్రారంభమైంది. పరిశోధనాత్మక వార్తలకు పెద్దపీట వేసింది. ప్రపంచ బ్యాంకు సంస్కరణల ఫలితాన్ని ప్రజాదృష్టికోణం నుండి అనేక విశ్లేషణలు, వార్తాలంశాల ద్వారా జనం ముందుకు తెచ్చింది.

జాతీయోద్యమ కాలంలో కొన్ని ఉన్నతాధికారాలతో, సామాజిక బాధ్యతతో పత్రికలు నడిపారు. నేడు పత్రికల నిర్వహణ వ్యయం విపరీతంగా పెరిగింది. ఈనాడు పెద్ద వ్యాపారవేత్తలు ఈ రంగంలో ఉన్నారు. వీరికి పత్రికల నిర్వహణ లాభసాటి కార్యక్రమంగా మారింది. విశ్వేశ్వరరావు రాసిన తెలుగు జర్నలిజం 1, 2 సంపుటాలు ఆసక్తికరంగా చదివిస్తాయి. పత్రికారంగంపై విస్తృత పరిశోధనగా దీన్ని చెప్పలేం. ఇదొక విహంగవీక్షణం మాత్రమే. సమాచారంతోపాటు నాటి-నేటి పత్రికల తీరుపై లోతైన విశ్లేషణ చేస్తే బాగుండేది. మహిళల పత్రికల గురించిన అధ్యయనంలో వివక్షతోకూడిన వ్యాఖ్యానాలున్నాయి. గ్రంథాలయ సర్వస్వం పత్రిక నేటికీ విజయవాడ నుండి వెలువడుతున్నది. రచయిత ఈ విషయాన్ని విస్మరించినట్లున్నారు. మొత్తం మీద దినపత్రికలో జర్నలిస్టుగా పని చేస్తూనే ఆరు సంపుటాలుగా తెలుగు జర్నలిజం చరిత్రను సంపుటికరించాలన్న ప్రయత్నం హర్షణీయం. ఆనాటి పత్రికల ముఖచిత్రాల ఫోటోస్టాట్ చిత్రాలు ముద్రించటం బాగుంది.

పుస్తకాలుగా వెలువరించాడు. పాటల్లో 'లయ' ఉంది. జీవితమూ ఉంది. తెలంగాణలోని ప్రతి పల్లె పురిటి వేదనల రాగం మొగులు పాట.

'అయిదొద్దుల ఆన పాట'లో అంబటి ఇలా పాడతాడు.
కొడుకా వాసదేవా వలలో
సక్కవాల తండ్రి వలలో
వేత లేక పసులు వలలో
రోతవైతున్నయ్ వలలో

పసిబిడ్డ తల్లలే వలలో
పచ్చిబాలింతలు వలలో
బువ్వలేక మంది వలలో
ఆర్ద్రయిండ్లు వలలో

పసిబిడ్డల ఏడ్పుల గురించి పాడినా, బాలింతల మూగ రోదనల్ని విన్నించినా అది తెలంగాణ ప్రతిబింబమే అంటాడు 'అంబటి' అయితే ఈ పాట మరి దీర్ఘంగా ఉండటమూ, అక్కడక్కడా లయతప్పడం ఇబ్బందిగా ఉంది. ఇక పోతే 'తుంగు'లోని కొన్ని పాటలు 'ఎంకి' పాటల్ని తలుపును తెస్తవి. పల్లె పిల్లల గురించి పాడినా, మరదలపిల్ల గురించి పాడినా ఇనసాంపుగా అలా.... అలా.... సాగిపోతుంటే పదాల అల్లిక ఉంది.

'వెల్కవిట్ట' పాట పాడుకోవడాన్ని అలవోకగా - ఆకట్టుకొనేట్లుంది. కానీ కొన్ని పాటల్లో తను గురించి కంటే పక్కాని గురించిన అక్కసే అతిగా ఉంది. కవితయైనా, కథయినా, పాటయినా పదుగుర్ని ఆలోచింపచేయాలి కానీ అసహ్యించుకునేట్లు ఉండటం బావ్యమన్పించుకోదు. అట్లాంటి కొన్ని కవితలు, పాటల్లోని పదాలు అక్కడక్కడా దొర్లడం చదువర్లను ఇబ్బంది పెట్టెంది.

ఏది ఏమైనా వాడిగా వేడిగా చెప్పాలనుకుంది. చెప్పాడు. పాడాలనుకున్న పాట పాడాడే కవి. మొత్తానికి అసంపూర్ణ బింబాల్నిచ్చిన 'అంబటి' నుండి పరిపూర్ణ ప్రతిబింబం ఇస్తాడనే ఆశిద్దాం.

V

తొలి బలి...

“లే బావా బంగారూ! రెండ్రోజులాయే మూసిన కన్ను తెరిచి! ఏవైపోతావోనని భయపడి పోయా! దేవుడా! ఈ బిడ్డను చల్లగా చూడు...”
 “నాన్న! నాన్నను పంపమని చెప్పవా! నాన్న రావాలి...”
 “అ! అ! ఏడవకూడదమ్మా! వస్తాడు. మీ నాయన వస్తాడే! ఇదో! ఈ రొట్టె ముక్క తినమ్మా!
 “భీ! భీ! నాకొద్దు పుల్లకంపు. వాంతొస్తుంది.”

“అట్లా అనకూడదమ్మా! ప్రస్తుతానికి ఇదే మన ప్రాణం నిలిపే అమ్మతం!”

“మరే! కళ్ళు తిరిగినప్పుడు మాత్రమే మాత్రలాగా... కొద్ది కొద్దిగా తుంచి నోట్లో వేసుకున్నాం. మూడ్రోజులుగా ఏమీ ఇవ్వలేదుగా! నీ కోసమని నాన్నమ్మ దాచిందిది. తినక్కా! లేకపోతే కళ్ళు తిరుగుతాయి.”

అవసరం వయసుకు మించిన ఆరిందాతనం నేర్పుతుందేమో!

“నాకేం వద్దు. నాకు అన్నం కావాలి.”

చందమామను చూపించి, బూచాదని భయపెట్టి, బుజ్జగించి, బతిమలాడి తిన్న అమ్మ గోరుముద్దలు జ్ఞాపకాల తెరల్లో... రేగుతున్న గుండెమంట! ఆకలి మంట పేగుల లుంగల ఉరిలో ప్రాణాలు పోకూడదనుకుంటుందిగాని ఆకలి రుచి కోరదని పసివాళ్ళకెలా చెప్పటం?

“ఏడ్వొద్దులేవ్వా! నాకన్నం వద్దులే! పోనీ... నీళ్ళన్నా ఇవ్వవా? దాహమేస్తుంది.”

గుండెలవిసే దుఃఖం! ఒక్కచోటే పట్టగల్గితే ఆరో మహాసముద్రం ఏర్పడదూ ఈ కన్నీళ్ళతో! అయినా వెదనా లవణం కల్గిన నీళ్ళు హృదయం భారం తగ్గించుకోవటానికేగాని, దాహం తీర్చటానికి పనికి రావు కదా!

“ఇదిగో! నా చేతుల్నిండా వాన నీళ్ళు పట్టాను. త్వరగా తాగక్కా! లేకపోతే కారిపోతాయి. ఊ! తాగు తాగు మళ్ళీ పట్టుకొస్తానుండు.”

అవసరంలో, ఆవదలో... రక్త సంబంధంలేని చుట్టరికం... మానవత్వ పరిమళం!

D D D

మంచాలు, పరుపులు, రజాయిల వెచ్చదనంతో కమ్మని నిద్రకు ముందు కథలు, జోలపాటలూ కావాలని సతాయించే పసితనాలు.. బురద నేలలో.. చిల్లల టెంట్లలో నుండి కురిసే వర్షపు చినుకుల్లో... గడగడలాడించే చలిలో.. ఒళ్ళు పేలే జ్వరాల్లో ‘కలవ’రింతల్లో... పలవరింతల్లో.. వణుకుతుంటే.. చూడలేని... చూస్తూ నిభాయించుకోలేని అమ్మల మనసులు పోటెత్తిన సాగరాలైతే... కంటి సానువుల నుండి ఉరుకుతున్న కన్నీటి జలపాతాలు... మూర్ఖత్వం కరడు గట్టిన రాతి గుండెల కరిగించగలవా?

ఎన్నో వరాలుండి, సరాలుండి లేక లేక పుట్టిన బిడ్డ! ఈ బిడ్డను కాపాడు కోవటానికే ఇంత దూరం... ఇన్ని అవస్థలు పడి వచ్చాను. ఆయన ఎక్కడున్నారో... ఎలా వున్నారో...? మళ్ళీ మేం కలుసుకుంటాము! ఈ బిడ్డన్నా... నాకు... దక్కు...”

“ఏడవకమ్మా! ఏడవకు నా కన్నా... బిడ్డ తోడున్నాడు.

వాడికేం కాదులే! నా సంగతి చూడు. ఆయానా లేదు. బిడ్డలూ లేరు. తలో దిక్కయినా! ఉన్నారో... లేదో...? మంచం మీది అత్తమామలేమైయ్యారో...?"

ఏడవకన్న ఓదార్చే... ఊరట కోరే ఉప్పెనవుతున్న దుఃఖం! కన్నీళ్ళే తోడు! కన్నీళ్ళే ఎదబరువు తీర్చే ఉపశమనం! కన్నీళ్ళే కొండంత విషాదం భరించే నిర్వేదం!

D D D

“ఏమ్మా! ఎందుకట్లా ఏడుస్తున్నావు? ఏడిస్తే మాత్రం మన కష్టాలు తీరిపోతాయా? నువ్వలా ఏడుస్తుంటే బిడ్డలు చూడు ఎట్లా దిగులు పడినారో! కష్టాలు మనుషులకు కాక మానులకొస్తాయా? ఓర్పు కావాలమ్మా! అందరి తలరాతలూ ‘అల్లా’ రాస్తే... మన తలరాత ఆ అమెరికావోడు రాసినాడు. అందరూ మగోళ్ళే కదమ్మా! బలయ్యేది ఆడవాళ్ళు! ముసిలోళ్ళు... ఇదో... బిడ్డలూ! బిడ్డల్ని చూడమ్మా! ఆడది అమ్మయినాక బిడ్డల కోసమే బతకాల! ‘అన్ని బాధలు ఓర్చుకోవాల!’”

“అందుకే కదా ఆడదిగా పుట్టడం కన్నా... అడవిలో మానైపుట్టడం మేలన్నది?”

“ఊ! అప్పుడే ఏమయింది? ముందరింకా ఏ ముసళ్ళ పండుగ కాచుకోనుందో? ఈ మాత్రం తిండన్నా... ప్రపంచంలో ఏమూలో... ఏ దేశం వాళ్ళో పంపించిన దయాభిక్ష! ఇంకా... ఇంకా ఏమవుతుందో! ఇదైనా దొరుకుతుందో లేదో! ఈ శిబిరాల్లోనన్నా ఉండనిస్తారో... లేదో! అదేదో గుర్తింపు కార్డులేవని మనల్ని వాలు తరిమికొడారో? ఆ కార్డుల కోసం క్యూలో రాత్రింబవళ్ళు నిలబడ్డవారిలో, ఎండ వేడికి, ఆకలికి తట్టుకోలేక... గుక్కెడు నీళ్ళు కూడా దొరక్క... చచ్చిపోతున్నారా!”

“మీరుండండి అసలే భయపడి ఛస్తూంటే.. మీరింకా భయపిస్తారే?”

“అబ్బే! ధైర్యం చెబుతున్నా! ఏ పరిస్థితులనైనా ఎదుర్కొవాలనీ...”

“అ! చెప్పటానికేం? ఎన్నయినా చెప్పొచ్చు. పడేవారికి తెలుస్తుంది బాధ!”

ఋతుశూల... రక్తస్రావం...! మార్పుకోవటానికి బట్టల్లేవు! పుండ్లు పడ్డ ఒరుసుకొన్న తోడలు... మందుల్లేవు! నెత్తుటి జిగురుతో అతుక్కొన్న బట్టలూ... చీదర... వాసన... లఘుశంక, దీర్ఘశంకా... తీర్చుకోలేని అసహాయత... నొప్పి... నొప్పి... నొప్పి...! ఏ జన్మ పాపమీ నరకయాతన?

“అయ్యో! ఏడవకు తల్లీ! ఆడవాళ్ళకే అన్ని రకాల కష్టాలూ! ఎవర్లో చెప్పుకొంటామమ్మా? అయినా కొట్టేవాడికి, కొట్టించేవాడికి నెప్పిని గురించి చెప్పి ఏం లాభమమ్మా?”

“మనకు తప్పుడు సరే! మన కడుపున పుట్టిన నేరానికా... ఈ బిడ్డలకే నరకం?”

“హూ! ఏం చేస్తాం? ఖర్చు తల్లీ ఖర్చుమ్మ! అనుభవించక తప్పదుగా!?”

“అయ్యో! వైసోళ్ళు! మరే అట్లా బాధపడే... మాలాంటి ముసిలోళ్ళను పట్టించుకొనే నాథులెవరు? ఈ కీళ్ళ నొప్పులు భరించలేకపోతున్నా! ఎంత కష్టమున్నా.. పెండ్లాం ఎన్ని తిట్టినా... పట్టించుకోకుండా ముందు నా మందూ మాకూ చూసేవోడు నా బిడ్డ! నా బంగారు తండ్రి.. నా కండ్ల ముందర్నే మాంసం ముద్దులుపొయ్యాడు. ఆ గోరం చూసికూడా నేనింగా బతికే ఉండానే! దేవుడా నన్ను నా బిడ్డ దగ్గరకు తీసుపో తండ్రి త్వరగా...?”

మృత్యువుతో పోరాడే ప్రసవ వేదన... కట్టెబటే కన్న బిడ్డను పోగొట్టుకొన్న ఆవేదన... మరణ దేవత కరుణ కోసం ప్రార్థన... నాగరికత సాధించిన మానవతా తిరోగమనమా? మానవత్వం మరచిన ఆటవికత

పురోగమనమా?!?

D D D

“అక్కా భయమేస్తుందే!”

“ఎందుకు నానీ! చీకటిగా ఉందనా? వీళ్ళంతా ఉన్నారుగా! భయపడకు.”

“అక్కా మమ్మీ... డాడీ...?”

“ఊ! మమ్మీ... డాడీ...”

మాన రోదన! మనసుగబట్టక తప్పని నిరీక్షణ!

“ఏడవకు నానీ! వస్తా...రే!”

“ఎప్పుడూ...? రోజులాగే చెప్తావే!”

ఎప్పుడంటే.. మరి... బాంబులు పడుతున్నాయని ఇంట్లో నుంచి అందరం పరుగెత్తుకొచ్చేతాం కదా! ఆ చీకట్లో మనం తప్పిపోయాంకదా! మరి మన కోసం వెతుకుతూంటారు. మన మిక్కిలున్నామని తెలవగనే వస్తారు.”

ఒక బాల్యాన్ని ఓదార్చే మరో బాల్యం పెద్దరికం!

“అక్కా నిజంగానా? మమ్మీ డాడీ వస్తారా?” అపసమ్మక తిమిరంలో ఆశాదీపం రెపరెపలు!

“వస్తారు నానీ! ఎందుకు రారు! మనమంటే మమ్మీడాడీల కిష్టం కదా!”

తల్లితండ్రుల ప్రేమ కల్గించే విశ్వాసానికి ధీబే లేదీ విశ్వంలో!

“నిజంగా వచ్చి మనల్ని తీసుకుపోతారా? ‘మళ్ళీ

మనింటికెళ్తామా?”

ఊహల్లో ఊరేగివచ్చే సుందర స్వప్నాలు. ఏ దురదృష్టాంధకారంలో కరిగిపోతాయో నన్ను బెంగ తెచ్చిన కన్నీళ్ళు!

“అవునా! అవును. నువ్వేదోవద్దురా! నా బంగారు కన్నా!”

“మమ్మీ.. మమ్మీ అలా పిలిచేది కదానన్ను! అక్కా నీ ఒళ్ళేంటీ... యింత... వేడిగా...? జ్వరమా? పోనీ! ‘నా చిన్నారీ’ అని నేను మమ్మీలా నిన్ను పిలుస్తాలే! ఏడవకక్కా!”

“అది కాదురా! నేను.. నాకు... ఆ మీసాలయన్ని చూస్తే భయమేస్తుందిరా! వాడు... నన్ను... నన్ను...

ఊ! భయం నెప్పి... మమ్మీ... డాడీ... కావాలా నానీ! “చిన్ని గుండెలో ఇమడలేని అగ్నిపర్వతం బో అవులే!”

“వస్తారే అక్కా ఏడ్వకే! నాకూ భయమేస్తుంది! రొట్టెలిచ్చేటప్పుడు వాడు నిన్ను గిల్లుతున్నాడు కదా! నీళ్ళిప్పిస్తానని తీసుళ్ళినప్పుడు కొట్టాడా! డాడీ రానీ! వాడ్ని కొట్టమందాంబాగా! సరేనా? ఏడ్వకు నువ్వు వాడు పిల్చినా వెళ్ళద్దు. మనకు రొట్టెలు వద్దు. నీళ్ళ కూడా! నిన్ను ఏం కావాలనీ అడగను. ప్రామిసక్కా! ప్లీజక్కా! ఏ... డ... వ...కూ... వు... వూ....”

D D D

“వస్తాడు నా బావ నా కోసం.. రానే వస్తాడు నా కోసం... బావా...”

“ఆ అమ్మాయి పాడుతోందా? ఏడుస్తోందా?”

“పాడుతూ ఏడుస్తోందా? ఏడుస్తూ పాడుతోందా?”

“చాలాల్లెండి వేళాకోళం?”

“అ! మన బతుకులకదొక్కటే తక్కువ!”

“లేకపోతే పిచ్చి దాన్ని ఎగతాళి చేస్తారా?”

పిచ్చి? ఎందుకండీ పాపం?”

“ఎందుకంటే? కొత్తగా పెళ్ళయింది. కాపురనికొచ్చివారమే! బాంబుడాడిలో భర్త పోయాడు. ఇదెలా బతికి బయట పడిందో.. ఇక్కడికెలా పడిందో...”

“వామో! చూడండి! రాయితో తల కొట్టుకొంటుంది. మనల్నికొకటి కొట్టుందో?”

చిరు అలజడికీ చలించిపోవటం విరికి తనమా? మమకారమా?

“అయినా రాదూ! ఆ! తల పచ్చడైపోయింది.. ఒరే! ఎవర్రామీరు! మిమ్మల్ని చంపేస్తా! మా ఆయన్ని చంపుతారా? మిమ్మల్ని చంపుతా!”

“ఊర్కోమూ! కొట్టుకోవద్దు. నీకే కదా నొప్పి! పేదవాని కోపం పెదవికే చేటు. ఊర్కో!”

“హయో! నిండా ఇరవై ఏళ్ళయినా లేవు. ఎలా బతుకుతుందో? ఎలా బతక ని...స్తా...రో?!”

భవన సౌరభ చిత్రాభస్మంలో కలల, కోరికల, ఆశల... అస్థిక అవశేషాల అన్వేషణలో ఎన్ని జీవితాలో? మరెన్ని శిథిల భవనాలో?!

D D D

“ఈ ముసలూళ్ళు ఇంకా ఏం బావుకోవాలనో... ఇంత కష్టపడి, ఇంత దూరం... ఈ శిబిరాల్లో కూడా.. స్థలానికి, నీళ్ళకు, రొట్టెకూ... భాగం పంచమంటూ.. ఛ!...ఛ!” నిన్నటి బతుకో బంగారు కల! నేడది విరిగిన అల!! రేపటి తీయని ఆశల వల!!! “భలే వారే! ఎవరి ప్రాణం వాళ్ళకు తీపే కదా... ఏ వయసులో ఉన్నా! అయినా లేతాకులే రాలిపోతున్నాయి. పండుటాకులో లెక్కా ఈ ఆకలికి, చలికి, రోగాలకి...?”

“తట్టుకో గల్గుతున్నవి గట్టిపిండాలేగా మరి!”

“ఇతరుల చావుల్ని కోరుకోవటం పాపం కాదా?”

“ఎవరిదా పాపం? ఇతరుల చావే కాదు. మన చావు కూడా మనమే కోరుకోవటానికి, ఇలా జీవచ్ఛవాల్లా బతకటానికి మనమే తప్పు చేశాం? ఎవరికేం అపకారం చేశామని మనకీ శిక్ష?”

అగ్రహం, ఆవేశం చెలియలి కట్టడాటి ప్రశ్నించినా ఎవరు చెబుతారు జవాబు?

శిబిరాల్లో అపరిశుభ్రత, అరకొర వసతులు, అంతులేని రోగాలు, అందని మందులు-రౌరవాలు భరించలేక “పోయిన” శవాల గుట్టలు.. విజయానికి సంకేతాలా?

‘ఈ పీనుగుల్ని పూడ్చటమో... కాల్చటమో చెయ్యొచ్చుగా! కంపు భరించలేనంత! ఈగలు, దోమలు, జబ్బులూ.. మనం క్షణక్షణం

చస్తూ బతకాల! దీనికన్నా.. మనపైన కూడా ఓ పెద్ద బాంబు వేసేస్తే సరి! పీదా విరగడవుతుంది కదా!”

“హూ! పీద విరగడయ్యేదాకా... అనుభవించక తప్పదుగా! అయినా అధికారులు రావల్ల! లెక్కలెయ్యాల కదా!”

“లెక్కలేసి ఏం చేస్తారు? మా దేశంలో ఇంత మంది పౌరులు, ఇంత మంది సైనికులు... చచ్చారని చెప్పగలరుగాని.. వాళ్ళల్లో ఒక్కరి కంటే ఒక్కరికి తిరిగి ప్రాణం పొయ్యగలరా? ప్రాణం పొయ్యలేనివారికి తీసే అధికారం, హక్కులేదన్న ప్రాథమిక న్యాయం తెలీదా? సురక్షిత ప్రాంతాల్లో దాక్కాని బాంబు దాడులు తమ మనోస్థైర్యాన్ని దెబ్బతీయలేవని మేకపోతు గాంధీర్యంతో బీరాలు పలికిన వారు ఆ బాంబుదాడుల్లో అయిన వారిని, ఆవులను, ఆత్మీయులను, అంగాలను, పోగొట్టుకొని అలమటించే ఆర్డులలో జీవన పరిమళాలను నింపగలరా? ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ, నైతిక... ఒత్తిళ్ళ సంఘర్షణా చీకట్లు పునరుజ్జీవ ఉషోదయాల ప్రసవించగలవా? జీవన సౌధ పునర్నిర్మాణాలను ప్రసాదించగలరా?

అయినా ఎవరి ఆధిపత్య దాహానికి ఎవరి ప్రాణాలు తోడుతున్నారు? ఎవరి అహంకార తృప్తికి ఎందరి అసువుల బలిదానం చేయించుకుంటున్నారు? జరుగుతున్న అమానుష నరమేధంలో అమాయకులు తప్ప అపరాధులు బలిపశువులు కావడంలేదే? పాపరాల్ని చంపగలరేగాని దేగల ఉనికైనా కనిపెట్టగలరా? శాంతికోరే కపోతాల ఉసుర్లే రక్షణ కవచమైందే!”

“కావచ్చు. కానీ అహానికి విచ్చిత్తి ఉంటుందా?

ఉన్నాడానికి విచక్షణ ఉంటుందా! దేశం గొప్పతనాన్ని, ఆయుధసంపత్తిని, ఆధిపత్యాన్ని, అధికారదర్శాన్ని తెల్పేది తేల్పేది... శవాల లెక్కలే కదా! అదిగో! మాటల్లోనే వాళ్ళొచ్చేసారు. లెక్కొప్పు, దహనమూ... కమురు కంపూ....”

దోక్కువేవి కళ్ళా? గోళ్ళా? సాటి మనిషి మరణానికి దుఃఖించలేని నిస్సహాయత నిపురు మాటున దాగిన మానవీయతానిప్పా?

ఘే! మాట్లాడకండి! శవాలెక్కిస్తున్నారుగా!?!

(యుద్ధం, కరువు, ప్రకృతి వైపరీత్యం - దేనికైనా - ముందుగా గురయ్యే - బలయ్యే స్త్రీలకు, పిల్లలకు, వృద్ధులకూ - ఈ కథానుమం - ఆర్తిగా,

V

విషరసాయన కాసారం

లంకా వెంకటేశ్వర్లు

నేలవేడెక్కి నిపురుపవనాలు వీస్తున్నై
ఉట్టిలాపట్టి వుంచిన దారాలు తెగి
గొడుగంత రంధ్రంలోంచి
సూర్యుడు
నెత్తిమీదకు దొర్లుతున్నాడు
అపుడపుడు కురిసేజల్లులు
నేల పగుళ్ళకు లేపనాలు
భావితరాలు వెతుక్కోవటానికి
నదులు వెలసిన చారలు తేలుతున్నై
సముద్రాలు కాగి కాగి
ఆకాశం మీద కత్తులు దూస్తున్నై
అక్కడక్కడా గరికపచ్చ

పుట్టుమచ్చలా మిగుల్తోంది
శరీరాన్ని ఆక్సిజన్ తిత్తిగా చేసి
శూన్యానికిగాట్లు పెద్దుతూ పోయేపక్షులు
పాలిథిన్ కవర్ల మబ్బుల్లోంచి
సిరాచుక్కల్లో రాలిపోతున్నై
అణుపరీక్షల్ని తట్టుకుని
మందుపాతరలు తొడుక్కున్న
నేలతల్లి
గుండెపోటుకి గురవుతోంది.
పరిశ్రమలను తెగపీల్చే
నాగరికత రోగగ్రస్తమైంది
అజ్ఞానం అమానుషత్వం అడవులుమేసి
అవసరాల ఆనకట్టల బరువుకి
మరోవైపు తూకం చెడింది
మిగిలింది
విషరసాయన కాసారమైంది

నిబద్ధతకు మారుపేరుభీష్మ సహానీ

రాజేంద్ర శర్మ, న్యూఢిల్లీ

భారత స్వాతంత్రోద్యమంతో ఉప్పొంగి, ఆధునిక భారతంలోని అన్ని పోరాటాల్లో తనదైన ముద్రవేస్తూ సాగిన ఆ అసాధారణ సృజనాత్మక ప్రవాహం 11జూలై 2003న భౌతికంగా అంతరించింది. తోటి సాహితీవేత్త కృష్ణ సోబ్లి మాటల్లో చెప్పాలంటే, మీదపడుతున్న ముదిమిని సైతం లెక్కచేయకుండా సామాజిక సంస్థలతో కదం కలిపి నడుస్తూ, అనేక ఉద్యమాల్లో పాలుపంచుకుని జాతి సాంస్కృతిక జీవనంలో 'అభినవ భీష్మ పితామహుడై' జనంలో స్ఫూర్తి రగిలించిన ఆ బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి భీష్మ సహానీ.....

నమకాలీన హిందీ కాలానికి సాహిత్య జగత్తులో సహానీది ప్రత్యేకస్థానంగా పేర్కొనవచ్చు. ప్రఖ్యాత హిందీ నాటక రచనల్లో సహానీ రచనలు అగ్రభాగాన నిలుస్తాయనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఈ కృషి ఆశ్చర్యంకొలిపేంత విస్తృతమైంది. అయినా ఆయన సృజనాత్మక తపన తీరిందని చెప్పలేము. తన రచనల్లో వైవిధ్యభరితమైన పాత్రలను సృష్టించడమే గాకుండా రంగస్థలం, వెండితెరపై కూడా వాటికి జీవం పోసిన ఘనత ఆయనకే దక్కుతుంది. అపర్ణాసేన్ తాజా చిత్రం మిస్టర్ అండ్ మిస్ అయ్యర్ చూసిన వారికిది తెలుస్తుంది. మతకల్లోలాల్లో చిక్కుకుని ధైర్యంగా ఆ పరిస్థితిని ఎదుర్కొనేందుకు సిద్ధమైన సామాన్యుడి మానసిక స్థితికి కేవలం భీష్మసహానీయే జీవం పోయగలరని దర్శకులు

భావించినట్లుగా తోస్తుంది. అనూహ్య పరిస్థితుల్లో మతదురహంకారుల గుంపు దాడికి గురైన బస్సులోనే ప్రయాణిస్తున్న వృద్ధ ముస్లిం దంపతులుగా భీష్మసహానీ, సురేఖా సిక్రిల కొద్దిసేపే తెరపై కనిపించినప్పటికీ, నిస్సహాయ, అమాయక వృద్ధునిగా ఆయన పోషించిన పాత్ర మన స్మృతిపథం నుంచి ఎన్నటికీ చెరగిపోదు.

వయసు పైబడి, సున్నితమైన ఆరోగ్య పరిస్థితుల్లో కూడా సహానీ సమావేశాలు, సదస్సుల్లో ప్రసంగాలు చేయడమే గాకుండా, సామాజిక సంస్థల ప్రదర్శనల్లో కూడా పాల్గొనేవారు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం కార్యదర్శిగా సుదీర్ఘ కాలంపాటు కొనసాగారు. సవర్ హామీ జ్ఞాపకార్థం ప్రారంభించిన సాంస్కృతిక వేదిక 'సహమత'కు వ్యవస్థాపక చైర్మన్ గా కూడా సహానీ బాధ్యతలు నిర్వహించారు.

రావల్పిండిలో ఆగస్టు 1915లో జన్మించిన సహానీ యవ్వనపు తొలిరోజుల్లోనే స్వాతంత్రోద్యమంలో ప్రవేశించారు. 1942 క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో చురుగ్గా పాల్గొని జైల్లో గడిపిన సహానీ అనంతరం కాంగ్రెస్ జిల్లా కార్యదర్శిగా నియమితులయ్యారు. ప్రఖ్యాత నటుడైన తన సహోదరుడు బల్ రాజ్ సహానీ బాటలోనే లాహోర్ లో ఉన్నత విద్యనభ్యసించిన సహానీ, ఆంగ్లంలో మాస్టర్స్ పట్టా పొందిన అనంతరం అదేనగరంలో బోధనా వృత్తిని ప్రారంభించారు. ఆ రోజుల్లోనే ఆయన సామాజిక విప్లవం వైపు మొగ్గు చూపారు.

అయితే దేశ విభజన పరిస్థితులను పూర్తిగా మార్చివేసింది. సహానీ కూడా లాహోర్ ను వదలి నూతన భారతంలో శరణార్థిలా కాలుమోపాల్సి వచ్చింది. తన మాతృభూమి లాహోర్ ఆయనకు విదేశమైంది. దేశ విభజన సమయంలో కన్నతల్లి లాంటి మాతృభూమిని వీడి స్వదేశంలోనే శరణార్థిలా మారాల్సిన దుస్థితిపై తాను, తన తోటివారు పొందిన వేదన, అనాటి సంజీవ్ పరిస్థితులను సహానీ తన రెండు రచనల్లో ప్రతిబింబింపచేశారు. అవి 'అమృత్ సర్ ఆగయా' (అమృత్ సర్ వచ్చేసింది), 'తమస్' (అంధకారం). అమృత్ సర్ చిన్నకథ కాగా, తమస్ మాత్రం పూర్తిస్థాయి నవలగా రూపొందింది. ఈ రెండు రచనలూ దేశవిభజన పేరుతో చరిత్రలో మిగిలిపోయిన అసంత మానవ విషాదానికి అద్దం పట్టాయి. మనిషి ఏర్పర్చుకున్న సరిహద్దుల పేరిట అకారణంగా సామాన్యుడు అనుభవించిన క్షోభ, నిస్సహాయస్థితికి అమృత్ సర్ ఆగయా దర్పణం పట్టింది. సంకుచిత స్వభావాలతో మనిషికి మనిషికి మధ్య అడ్డుగోడలేర్పరచడంతో దురాక్రమణదారుడు బాధితుడిగా, బాధితుడు దురాక్రమణదారుడిగా రూపాంతరం చెందిన సజీవ దృశ్యాలను అమృత్ సర్ పాఠకుల కళ్లకు కట్టింది. దీంతోపాటుగా సాదత్ హాస్సన్ మాంతో రచన 'తోబా తెక్ సింగ్, అమృత్ సర్' దేశ విభజన విషాదగాథల సాహిత్యంలో ఒక గౌరవనీయ స్థానాన్ని పొందింది.

దేశ విభజనకు సంబంధించిన పూర్తి వివరాలు, మానవ జీవితంపై నాటి ఘటన ప్రభావాన్ని తన నవల 'తమస్'లో సహానీ విశదంగా చిత్రీకరించారు. దేశ విభజన నాటి అమానవీయ ఘటనలను హృద్యంగా రచించేందుకు, వాస్తవాలను తన పాత్రల ద్వారా వ్యక్తీకరించేందుకు సహానీ తన 'తమస్' నవలతో పాతికేళ్ల పాటు సహజీవనం చేశారనే చెప్పాలి. సహానీ పాతికేళ్ల తపస్సే 'తమస్' పేరుతో పెనువిషాదాన్ని మన కళ్లకుకట్టే అద్భుతమైన నవలను ఆవిష్కరించేసింది. అయితే ఉర్దూ, పంజాబీ, బెంగాలీ రచనలతో పోలిస్తే హిందీ సాహిత్యకారులు దేశ విభజన విషాదగాథను నిర్లక్ష్యం చేశారనే భావించవచ్చు. 'తమస్' కన్నా ముందు యశ్వల్ రచించిన 'ఝూటా సచ్' (అసత్య వాస్తవం)ను విభజనపై హిందీ భాషలో వెలువడిన మరో ప్రముఖ రచనగా పేర్కొనవచ్చు. అయితే వాస్తవాలను

సజీవంగా ప్రతిబింబిస్తూ, పెనువిషాదాన్ని కళ్లకుకట్టిన 'తమస్' సహానీకి 1975వ సంవత్సరానికి ప్రతిష్ఠాత్మక సాహిత్య అకాడమీ అవార్డును అందించింది. తన ప్రస్థానంలో రెండవదశ ప్రముఖ దర్శకుడు, సినిమాటోగ్రాఫర్ గోవింద్ నిహలానీ దర్శకత్వంలో టెలీ సీరియల్ గా రూపుదిద్దుకున్న 'తమస్' సమాజాన్ని ముక్కలు చేసిన మతవిద్వేషాన్ని వెనక దాగిన గాఢాంధకారాన్ని పట్టి చూపడంలో అత్యంత శక్తిమంతమైన పాత్రను పోషించింది. 1980 దశకం చివరలో ప్రసారమైన తమస్ సీరియల్

దేశవిభజన నాటి మతవిద్వేషాన్ని పట్టి చూపడమే గాకుండా, స్వాతంత్ర్యానంతర భారతంలో కూడా నాటి పరిస్థితులను తలదన్నేలా కొన్ని మెజారిటీ మతతత్వశక్తులు పరిస్థితులను తమ స్వార్థప్రయోజనాలకు ఎలా వినియోగించుకోవాలని చూశాయో వివరించింది. దాంతో విశ్వహిందూ పరిషత్ (విహెచ్పి), బజ్జరంగ్ దళ్, రాష్ట్రీయ స్వయం సేవక్ సంఘ్ (ఆర్ఎస్ఎస్) వంటి సంస్థలు తమస్ అందిస్తున్న సందేశం సమాజంలో మరింత కల్లోలాన్ని రేపుతుందని ఆందోళన వ్యక్తం చేస్తూ ప్రదర్శనలు నిర్వహించాయి. తన రచన తమస్ పై మతవాదులు విషం కుమ్మరించినా ఆయన మొక్కవోని విశ్వాసంతో స్థిరంగా నిలబడ్డారు. ఆ తర్వాత తన అధ్యక్షతనగల సంస్థ సహమత్ ఆధ్వర్యంలో మతకల్లోలాలకు వ్యతిరేకిస్తూ ప్రచారాన్ని చేపట్టడం సహానీకి ఎంతో సంతృప్తినిచ్చింది.

నిజానికి సహానీ ఏదో ఒక అంశంపై పోరాడే వ్యక్తి లేదా ఏకాంశ రచయిత ఎంతమాత్రం కాదు. విముక్త భారతదేశంలో సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక సమానత్వం కోసం పోరాడిన హిందీ సాహితీవేత్తల తరానికి చెందిన వ్యక్తిగా ఆయనను గుర్తించాలి. మతోన్మాదం మానవత్వాన్ని తనపై తానే ఎలా దాడికి పురికొల్పుతుందో సహానీ రచనల్లో ఉదహరించారు. తమస్ లో ఒక వ్యాపారి వ్యతిరేకవర్గం దాడుల నుంచి తనను, తన ఆస్తిని కాపాడుకోవడానికి తన దగ్గరే పనిచేసే వ్యతిరేకవర్గానికి చెందిన సేవకుడిని ఉపయోగించుకుంటాడు. తన అవసరం తీరిన తర్వాత ఆ అమాయక సేవకుడిని తన వర్గం వారు హింసిస్తున్నా ఏం పట్టనట్టుగా వ్యవహరిస్తాడు. విస్తారమైన సహానీ రచనల్లో వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. సహానీ ఇతర నవలల్లో 'మాయాదాస్ కీ మండి' (మాయాదాస్ గృహం) మనిషి స్వభావం, మనుషుల మధ్య సంబంధాలను వివరిస్తుంది. ఆయన చివరి నవల నీలు-నీలిమా. నీలోఫర్ 2000 సంవత్సరంలో ప్రచురితమైంది. ఇక ఆయన చిన్నకథలు వందకుపైగా వెలువడ్డాయి. అయితే ప్రతి కథలోనూ తనదైన శైలిలో వైవిధ్యాన్ని కనబర్చడమే సహానీ ప్రత్యేకతగా పేరొందాలి.

ఇండియన్ పీపుల్స్ థియేటర్ అసోసియేషన్ (ఇప్టా) ఆధ్వర్యంలో రంగస్థల ప్రదర్శనల్లోనూ సహానీ తన ప్రతిభను కనబరిచారు. ఆయన రాసిన ఆరు ప్రఖ్యాత హిందీ రంగస్థల నాటకాల్లో ముయాష్టే, హనూష్, కబీరా ఖదా బజార్ లు ప్రసిద్ధి చెందాయి. అలాగే 'గులేల్ కా ఫేలో', 'బల్ రాజ్ మై బ్రదర్' అనే కథలనుకూడా ఆయన బాలల కోసం రచించారు. రష్యన్ భాష నుండి హిందీలోకి అనేక సాధికారిక అనువాదాలు కూడా సహానీ చేశారు. నాటి ప్రఖ్యాత హిందీ రచయిత, జ్ఞాన్పీఠ్ అవార్డు గ్రహీత నిర్మల్ చర్మ సహానీని తిరుగులేని సృజనాత్మక రచయితగా అభివర్ణించారు. వాస్తవికతను ప్రతిబింబించే ప్రేమ్ చంద్ సాహితీ

..... ○

తన రచన తమస్ పై మతవాదులు విషం కుమ్మరించినా ఆయన మొక్కవోని విశ్వాసంతో స్థిరంగా నిలబడ్డారు. ఆ తర్వాత తన అధ్యక్షతనగల సంస్థ సహమత్ ఆధ్వర్యంలో మతకల్లోలాలకు వ్యతిరేకిస్తూ ప్రచారాన్ని చేపట్టడం సహానీకి ఎంతో సంతృప్తినిచ్చింది.

..... ○

సంప్రదాయ రచనల వెల్లువలో అమర్ కాంత్ వంటి ఇతర హిందీ రచయితలతో పాటుగా భీష్మ సహానీ కూడా సహజంగానే మరుగునపడిపోయారు. విస్తృతస్థాయి సామాజిక ప్రయోజనాల నేపథ్యంలో తమ రచనల్లో మధ్య తరగతి జీవితాలను కథాంశంగా తీసుకున్న ఆధునిక రచయితల్లో సహానీది ఒక విశిష్టతైలిగా అభివర్ణించవచ్చు. నిస్వార్థ జీవనంతో సమాజంలో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని, స్ఫూర్తిని రగిలించేందుకు నియమ, నిష్ఠలతో సాధుజీవితం గడిపిన సహానీని 'అజాతశత్రువు'గా అభివర్ణించవచ్చు.

ఆయన ఏనాడూ పురస్కారాల కోసం ఎదురుచూడలేదనీ, పురస్కారాలే బాబాయిని వెతుక్కుంటూ వచ్చాయని బలరాజ్ కుమారుడు పరిక్షిత్ సహానీ అంటున్నారు. పైగా ఏనాడూ తనకోసం జీవించని సహానీ సహజంగానే అందరికంటే ఉన్నతస్థానంలో ప్రతిష్ఠితులయ్యారని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారాన్ని పొందిన అనంతరం అదే అవార్డుల జ్యూరీలో 'మహత్తర సదస్య' స్థానంతో గౌరవం పొందడం ఆయన ప్రతిభకు నిదర్శనం.

ఇక ఆయన కీర్తికిరీటంలో చోటు సాధించిన ఇతర అవార్డులలో 'సోవియట్ లాండ్ నెహ్రూ అవార్డు', 'అఫ్రో ఆసియన్ రచయితల సంఘం లోటస్ అవార్డు' లతో పాటు 'పద్మశ్రీ' వంటి మరెన్నో ప్రతిష్ఠాత్మక అవార్డులు ఉన్నాయి. సహానీ జీవితాంతం ఒక ఆధునికవాదిగా ఆత్మీయతానురాగాన్ని కురిపించే ఒక అధ్యాపకుడిగా, ఒక కమ్యూనిస్టుగా, మూర్ఖభవించిన వ్యక్తిత్వంగా నిలిచారు. బతికినంతకాలం అలుపు, విరామం ఎరుగని అవిశ్రాంత సాహితీ, సామాజికవేత్తగా సహానీని పేరొనాలి. చివరగా ఆయన కన్నుమూసేందుకు కొద్దిరోజుల ముందు ఆవిష్కృతమైన ఆయన స్వీయచరిత్ర 'అజేకే అతీత్' (వర్తమానం యొక్క గతాలు), 'నిబద్ధత, సృజనాత్మకత మేళవించిన రుషితుల్యమైన ఒక సంపూర్ణ జీవితాన్ని భావితరాలకు అందించే ఒక విలువైన గ్రంథంగా' భావించవచ్చు.

V

అమృతధార

పోలెవల్లి వెంకటరెడ్డి

కరువు కాటు	దుఃఖచారలు
అప్పుల బాధ	చీకటిలో భయం
గుండెకోత	కలలో కలవరం
ఆత్మహత్య	నిద్రలో అమృతకోసం
తెల్లవారింది	వెక్కి వెక్కి ఏడ్చు
అమృతేదు	శోక సముద్రం
చెదిరిన పసిగుండె	అలిసిన గుండె
నోటి నురగల్లో అమ్మ	అమ్మ లేమి
లే అమ్మా! లే అమ్మా!	మరపురాదు
అమ్మ లేవదు	అమృతీపి
పసికందు కళ్ళు	అమృత ధార
కన్నీటి సుడులు	
లేత బుగ్గులు	

కవిత

వెన్నెల తీగను మీటి
 రాతిరి జముకుపై పున్నమిగానం చేసిన వాడా
 ఎండకు కమిలిన శ్రమజీవుల చెమట దేహాలను
 పాటలగంధం పూసినవాడా... పాటగాడా
 గ్రామ దేహానికి గాయమైనపుడు
 పల్లెపదాల మూలికల ముద్దను
 మందుగా అద్దిన మహావైద్యుడా
 గుండె ప్రమిదలో గొంతును ఒత్తిని చేసి
 వెలిగించిన పాటలను
 కార్తీక మాసపు చలిరాత్రుల అరటి దొప్పల్లో పెట్టి
 కన్నెపిల్లల హృదయకాసారాల్లో వొదిలిన వాడా
 మధురగాయకుడా...

తెగిపోయిన జముకు తీగ

గంటేడు గౌరునాయుడు

స్మృతులుగా... నందివర్ధనం పువ్వుల్లా
 ఒక్కొక్కటి రాలుతుంటాయి.
 పాటకు పొంగిన పల్లెహృదయాల
 చప్పట్ల సన్యానాలే కాదు
 అన్యాయాలకెదురు నిలిచి పాటై ఎగిసినందుకు
 బుగత బావుల కోపానికి పచ్చిపుండయిన నీవొక్క సంగతి...
 కొరడా వోరు కొన తగిలినట్లు
 ఛెళ్ళుమని గుర్తు కొస్తుంటుంది.
 తీగకు బదులు జందెప్పొగును ముడేసి మీటితే
 జముకు మంత్రాలు పలుకుతాడేటో సూడాల'ని
 యికట మాడినందుకు
 కోవెల పూజారి చూసిన చూపులింకా
 చురుక్కున గుచ్చుకుంటూనే వున్నాయి.
 వారుసులకు ఆస్తిగా నువ్వొదివెల్లిన పాటను
 నీ జముకు తీగతోనే ఉరి తీసి
 శవాన్ని సర్వాలంకారాలతో
 కేసెట్ శవపేటికలోనో
 సీడీ పాడె మీదనో
 ఊరేగిస్తున్న దృశ్యం...
 ఓ పాటలపిట్టా
 ఏ స్వరాల స్వర్గంలో... ఏ రాగాలపల్లకిక
 ఊరేగుతున్నావో నువ్వు
 మేము మాత్రం
 శవయాత్రలో నడుస్తున్న శవాలై...

చీకటి రాత్రీ... చుక్కలాకాశం... వెన్నెల తెరలు...
 రాటకుకట్టిన రేకుబుడ్డి దీపం
 కసిత వెలుతురూ... కదిలే నీడలూ
 నీ పాటకు హంగులూ... రంగులూ కదా
 అవన్నీ నీ కోసం ఎదురు చూస్తున్నట్టే వుంటాయి.
 నువ్వు లేవు... ఊర్మిళాదేవి నిద్రలేదు
 నువ్వులేవు శశిరేఖమ్మ పెళ్ళికాదు
 నువ్వు లేవు... రెల్లిదోరెల్లిది పళ్ళమ్మదు
 నువ్వు లేకపోయాక
 దువ్వందొరాలేదు... వీరగున్నమ్మా లేదు
 ఓ జానపద కళాకారుడా... పాలుకాకుడా
 ఆత్మీయతాకాశ పందిరి కింద
 జనం గుండెల రంగస్థలం మీద
 నీ పదం... నీ పాదం
 నీ చేతికడియాల సవ్వడీ... నీ కాలి అందెలసవ్వడీ
 నీ వొంటి మీది డాకా రేకుల మెరుపుల నగలు
 కులుకు నడకల ఆడవేషపు హోయలు

వడి తిరిగిన లాఠీ

నలిగంటి రత్నమాల

అది అరగక పెట్టే
 ఆకలి మంటల బుగబుగల
 అన్నార్తుల బగబుగల ఆక్రందన
 వీధుల వెంట డప్పుల మోత లా...
 పరుగెత్తే రైలింజన్ కూతలా...
 ఆకలి ఆకలంటూ
 పేగులు మాడిన డొక్క లోంచి
 వీధుల్లోదండు నినదించింది
 అదిగో ఆకలి మంటల ఆర్తనాదాలు
 వినిపిస్తున్నాయ్ చూడు

అనాధలు అభాగినులు
 వీధులెంట పెట్టారు గోడు
 గోదాముల్లో బియ్యముండగా...
 ఆకలి చావులు మాకెందుకంటూ...?
 నినదిస్తున్న గొంతుల్ని
 అదిమి పట్టింది అమానుషత్వం
 సుడి దిరిగిన ప్రేవులపై
 వడిదిరిగింది లాఠీకూరత్వం
 అరుస్తున్న ప్రేవుల ఆర్తనాదాల్ని
 ఈడ్చి తన్నింది పొట్టలో పోలీసు బూటు
 హక్కులడిగితే సీసం పోస్తామంటూ
 అడిగే గొంతుల్ని నొక్కి ఆరలకీడ్చింది
 రజాకార్ అధికార క్రౌర్యం...
 లాఠీలు తూటాలతో
 ఉద్యమాలు ఆగవంటూ
 జీవించే హక్కుకై పోరాడమంది
 సమసమాజ స్థాపనకై సంఘటితమై మనం.

బంగారు కొండలు

కర్లపాలెం హనుమంతరావు

మా తోడల్లుడు సుబ్బారావు వంట్లో బావుండటంలేదంటే అనుపత్రికి తోడెళ్ళా. బైట బోలెడంత క్యూ. గంటకైనా లోపలికి పోవటం డౌట్. అఫీను టౌషూతుందని నేను కంగారు పడుతుంటే వరండాలో గుర్తాథం కనిపించి పలకరించాడు. వాడు నా హైస్కూలు క్లాస్మేట్. మేమొచ్చిన పని కనుక్కుని చనువుగా డాక్టరు నాకు తెలుసులే. సువ్వెళ్ళు. బ్రదర్ని నేను చూపించి పంపిస్తా అన్నాడు. అవసరమైతే పిలవమని ఫోన్ నెంబర్ ఇచ్చి వచ్చేసా.

సాయంత్రం మా సుబ్బారావు గుర్తాథాన్ని ఒకటే పొగడ్డం. 'మీ వాడికి మంచి ఇన్స్ట్రుమెంట్లున్నట్లుండోయ్. చెక్పులూ అవీ చక చకా చేయించాడు. రిపోర్టు తీసుకొని సాయంత్రం వస్తానన్నాడు' అన్నాడు.

గుర్తాథం స్కూలు రోజుల్లో బిలో ఏవరేజ్. వెనక బెంచీలో కూర్చుని ఎప్పుడూ ఏవో పెన్నులు రిపేరు చేస్తుండేవాడు. వాడి సంచీ నిండా బోలెడని కలం కేపులు, పాళీలు, నిబ్బులూ ఉండేవి. సిరాబుడ్డి, చెత్తగుడ్డతో సర్వీసుకు రడిగా ఉండేవాడు. పైసాకి పాళీ, రెండు పైసలకు నిబ్బు, మూడు పైసలకు కేపు... మొత్తం పెన్నుయితే అణా. అలా అమ్మేవాడు. పంతుళ్ళేమనేవాళ్ళు కాదు. వాళ్ళక్కావా లొచ్చినప్పుడల్లా ఓ పెన్ను ప్రిగా చేసిచ్చేవాడు. ఎస్సెస్మెంట్లో పరీక్ష పేపర్లు తారుమారు చేశాడని డిబారు చేశారు. తరువాత... ఇదిగో... మళ్ళీ ఇదే దర్శనం.

గుర్తాథం తెచ్చిన రిపోర్టు చూసి మా గుండె బెజారయింది. సుబ్బారావుకు కిడ్నీ మేవ్ అవ్వాలి. రిలేషన్ కాకపోతే ఆధరైజేషన్ కమిటీ అప్రూవల్ కావాలి. డాక్టర్లు ఈ మధ్య రిస్కులకి బాగా భయపడుతున్నారు. 'అవన్నీ నేను చూసుకుంటానుగానీ... మనీ సంగతే మీరాలోచించుకోండి' అన్నాడు గుర్తాథం.

'నుమారు ఎంతవచ్చు?' అనడిగాడు సుబ్బారావు.

'రెండు లక్షలు'

'అమ్మా అంతవుతుందా.

గవర్నమెంటుద్యోగమన్నా కాదే... ఖర్చులు రాబట్టుకోవటానికి'

ఇదింకా చవుకండి బాబూ! లివర్ అయితే ఐదు లక్షలు. హార్ట్, లంగ్స్ పది పది లక్షలు. కంటి గుడ్డుకు వాడే కార్నియా కూడా ఐదు లక్షలన్నీగాని డొరకడు' అన్నాడు గుర్తాథం.

'చూస్తూ చూస్తూ వంట్లో పార్టు లెవరమ్ముకుంటారు గుర్తాథం? అనడిగా సందేహంగా.

'పేదరికం ఎంత వనయినా చేయిస్తుంది బ్రదర్. మెదడు చచ్చిపోయినా గుండె కాసేపు కొట్టుకొంటుంటే... ఇలా అవయవాలని అమ్ముకోవటానికి వీలవుతుంది' 'ఎంతస్వాయం!'

'అవసరం అలాంటిది. అయినా ఇందులో తప్పేముందిలే. ఇండ్రుడు దడిచి దగ్గర కొట్టేయలా! కవచకుండలాల్ని దానం చేసిన కర్ణుడు కథ మన కొత్తా... డబ్బు పారేస్తే లివర్నయినా ప్లవర్లో పెట్టిచ్చేవాళ్ళు వేలల్లో

ఉన్నారు. గుండెకాయలు బెండకాయల్లాగా.. కంటి గుడ్డు కోడిగుడ్డలాగా అమ్మే నెట్వర్క్ మార్కెట్టు అమెరికాలో ఉంది.

'చట్టం ఊరుకుంటుందా?'

'చట్టం డబ్బుకు చుట్టం. ప్రాణం ముందు ఏ ధర్మంసాగదు. ఆలోచించుకుని కబురు చేయండి అని కాఫీ తాగి వెళ్ళిపోయాడు గుర్తాథం. సుబ్బారావింట్లో రెండు రోజులు మల్లగుల్లలు పడ్డారు. వంటి మీది బంగారం, ఊరిబైట స్థలమైనా సరే అమ్మేసి ఆపరేషన్ చేయించుకోవాల్సిందేనని ఆయన భార్య పంతం పట్టుకూర్చుంది.

గుర్తాథాన్ని డోసర్ని చూపించ మన్నాం. అన్నం రాజు దగ్గరికి పంపించాడు. గడ్డియన్నారంలోని అనాథశరణాలయంలో ఉన్నాడాయన. గుర్తాథం పేరు చెప్పగానే సగం రేటుకే బేరం కుదురుస్తానన్నాడు.' డోసర్ని మాత్రం చూపించదు లోపాయికారీ వ్యవహారం. మీకే రిస్కు. పదేళ్ళు బట్టి ఈ వ్యాపారంలో ఉన్నా నన్ను నమ్మండి. చాలు అంటూ పైకంలో సగం అడ్వాన్సు కింద అందిన తరువాత ఆపరేషన్ డేజ్ దాకా కిడ్నీ రెండు నెలకు నాలుగు వేలు డోసర్ని హెల్పిగా ఉంచటం మీకే

మంచిది కదండీ!' అనేశాడు.

డాక్టరుగారు మూడు నెలల తర్వాతగానీ డేటు ఇవ్వలేకపోయారు. మధ్య మధ్య డయాలిసిస్ తో మా సుబ్బారావు పాపం, బాగా నలిగిపోయి చిత్రంగా మాట్లాడుతున్నాడీ మధ్య 'ప్రతిమనిషికి కనీసం నాలుగు కిడ్నీలన్నా ఉండాలి. అలాగే ఆరు చేతులు... పది కాళ్ళు... నాలుగు చెవులు... రెండు ముక్కులు... వంద నాలికలు, పది గుండెలు.. అలా ఉండే బావుంటుంది' అంటూ..

అప్పుడు ఆకారం అమీబా లాగా వికారంగా ఉండదూ!... ఒక్కతలకాయకే ఇంతలా తిరుగుతుందే. రెండుంటే అసలుపట్టగలమా! తిక్కగా మాట్లాడకండి అని కోప్పడ్డది వాళ్ళావిడ'

తిక్కేముంది! శివుడికి మూడు కళ్ళులేవా. విష్ణు మూర్తికి నాలుగు చేతులు... బ్రహ్మకు నాలుగు ముఖాలు.. రావణాసురుడికి పది తలకాయలు... ఇండ్రుడికి వెయ్యి కళ్ళు.. వీళ్ళందరికీ లేంది మనకి మాత్రం ఉంటే తప్పేంది? ఈసారి దేవుడు కనపడితే మాత్రం రకానికో జత ఎగ్జెక్టా పార్టులు ఇవ్వాలిందేనని కచ్చితంగా అడుగుతా. ఒకటి పాడైపోయినా ఇంకోటుంటుంది. అని కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్నాడు సుబ్బారావు.

ఆపరేషనయిన పదో రోజునుకుంటూ గుర్తాథం ఫొటో పేపర్లో పడింది. పక్కనే డాక్టరు, అన్నం రాజు కూడా ఉన్నారు. అవయవాలమ్ముకొనే రాకెట్లో గోల్ మూల్ జరుగుతుందని పేపరొళ్ళు రాస్తే... పోలీసులు అరెస్టు చేయ్యక తప్పాలి. అక్కడికి గుర్తాథానికి గుండెనొప్పి వచ్చిందని స్పెషల్ వార్డులో అడ్మిట్ చేశారు. అనాథ శరణాలయం మీద అనుమానంతో దాడి చేసిన దాడులు కిలోల కొద్దీ కిడ్నీలు, లివర్లూ, అవీ ప్రిజర్వు చేసుకున్నట్లు కనుక్కొన్నారు. కూరగాయలకే కరువుగా ఉన్న రోజుల్లో ఇన్ని గుండె కాయలూ.. గట్రా ఎలా పోగేసారయ్యా?' అని ఏదో ఛానెల్ వాళ్ళడిగితే శరణాలయంలోని పిల్లల్ని చూపించి వీళ్ళే మా బంగారు కొండలు అన్నాడు గుర్తాథం చిర్నవ్వనవ్వతూ..

అనాథ పిల్లలు వరసగా చనిపోతుంటే అంతతులెలియని జబ్బును కున్నాంగానీ ఈ తంతు సంగతిప్పుడే తెలిసింది. కొంత మంది బాడిలో పార్టులేమిస్సింగు అన్నాడు పోస్ట్ మార్టం చేసిన డాక్టరు టీవీలో.

టీవీ చూస్తున్న సుబ్బారావు ధామ్మని పడిపోయాడు. మళ్ళీ ఆసుపత్రిలో జాయిన్ చేస్తే వాళ్ళు స్కానింగ్ తీసి ముక్కు మీద వేలేసుకున్నారు. ఒక కిడ్నీ కూడా లేకుండా వారం రోజుల ఎలా బ్రతికాడబ్బా ఈ సుబ్బారావునుకుంటూ....

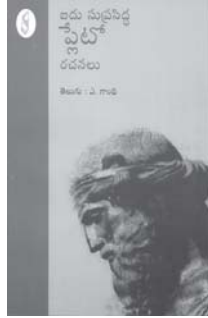
V

జాగ్రత
చలసాని ప్రసాదరావు
వెల : రు.50
ప్రచురణ : పర్సెక్యూట్స్

ప్లేటో రచనలు

తెలుగు : ఎ. గాంధీ
వెల : రు.100
ప్రచురణ : పీకాక్ క్లాసిక్స్, హైదరాబాద్

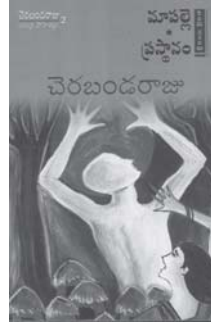

నల్లపాద్మ
(దళిత స్త్రీల సాహిత్యం
1921-2002)
సంపాదకులు : గోగు శ్యామల
వెల : రు.50
ప్రచురణ : హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్

నవలలు
నివ్వరాళ్ళు
దారిపాడుగునా
కథలు
చిరంజీవి, మలికొన్ని
చెరబండరాజు
ప్రచురణ : విరసం
వెల : రు.70

పంచీకృత సంవేదన (కవిత్వం)
డా॥ అక్కినేపల్లి సుధాకర్ రావు
వెల : రు.40

మావలై-ప్రస్థానం
చెరబండరాజు
ప్రచురణ : విరసం
వెల : రు.70

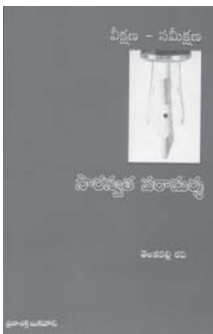
గంగిరెద్దులాట

(ప్రదర్శన పద్ధతి - ఒక పరిశీలన)
కోటగీతశ్రీ
వెల : రు.150

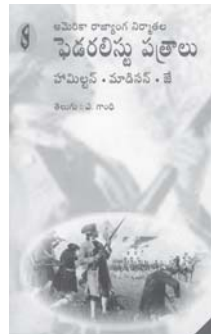

అభ్యుదయ సాహిత్యం

ఇతర ధోరణులు
డా॥ ఎస్వీ సత్యనారాయణ
ప్రచురణ : అరసం
వెల : రు.50

వీక్షణ-సమీక్షణ
(సారస్వత పరామర్శ)
తెలకపల్లి రవి
వెల : రు.50

ఫెడరలిస్టు పత్రాలు
హోమిల్స్-మాడినన్-జే
తెలుగు : ఎ. గాంధీ
వెల : రు.75
ప్రచురణ : పీకాక్ క్లాసిక్స్, హైదరాబాద్

సాహిత్య సభలు... ఆవిష్కరణలు...

ప్రస్థానం ఆవిష్కరిస్తున్న డా. రవ్వా శ్రీహరి

హైదరాబాద్ లో జాషువ 32వ వర్ణం ప్రసంగిస్తున్న శిఖామణి

F ప్రస్థానం మూడవ సంచికను మే 26వ తేదీన తిరుపతిలో ద్రవిడ విశ్వవిద్యాలయం వైన్ ఛాన్సలర్ డాక్టర్ రవ్వా శ్రీహరి ఆవిష్కరించారు. మేటి సాహిత్య పత్రికగా వెలుగొందిన 'భారతి' తరహాలో ప్రస్థానం ఉత్తమ విలువలను, కొత్త రచయితలను ప్రోత్సహించాలన్నారు. డాక్టర్ ప్రేమావతి అధ్యక్షత వహించి ప్రసంగిస్తూ పదేళ్ళ ప్రపంచీకరణ పరిణామాలు, పరిస్థితులకు ప్రస్థానం అద్దం పడుతోందన్నారు. ప్రముఖ విమర్శకులు త్రిపురనేని మధుసూదనరావు, రచయితలు భూమన్, మధురాంతకం సరేంద్ర, సిటివిజన్ సంపాదకులు కాళిదాసు, జన విజ్ఞానవేదిక జిల్లా అధ్యక్షులు షేక్ అమీర్, సాహితీప్రపంచం కన్వీనర్ సాకం నాగరాజు తదితరులు ప్రసంగించారు. ఈ సందర్భంగా 'ప్రస్థానం' వైఖరి గురించి వచ్చిన కొన్ని వ్యాఖ్యలకు త్రిపురనేని, భూమిన్ సమాధానమిచ్చారు. ఆ సందర్భాన సాహిత్య చర్చ జరిగింది. రామచంద్రారెడ్డి స్వాగతం పలుకగా శ్రీనివాస్ వందన సమర్పణ చేశారు.

F కవికోకిల జాషువ 32వ వర్ణం ప్రసంగిస్తున్న సాహితీ ప్రపంచం ఆవిష్కరణలో రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా జరిగాయి. ఈ సందర్భంగా సాహితీ ప్రపంచం ఒక కరపత్రం ప్రచురించింది.

“గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా సాహితీ ప్రపంచం ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ, జాషువ సంస్కరణ సభలు క్రమబద్ధంగా జరుగుతున్న సంగతి తెలిసిందే. శ్రీశ్రీ సభలు జరిపే హక్కులను గురించి ప్రశ్నించిన వారు, జాషువ ఇప్పుడు గుర్తు వచ్చాడా అని వ్యాఖ్యానించిన వారు వున్నప్పటికీ సాహితీ ప్రపంచం ఎలాటి అనవసర వివాదాలకు ఆస్కారం ఇవ్వకుండా ఆ సాహితీ మూర్తుల విశిష్టతను విశ్లేషించే సందర్భాలుగా ఈ సభలను జరుపుతూ వస్తోంది. అదే విధంగా ఈ ఏడాది జాషువ 32వ వర్ణం ప్రసంగిస్తున్న తలపెట్టింది. హైదరాబాద్, విశాఖపట్టణం, ఖమ్మం, గుంటూరు, విజయనగరం తదితర అన్ని ప్రధాన కేంద్రాలలో ఈ సభలు జరుగుతున్నాయి.

ఈసారి శ్రీశ్రీ 20వ వర్ణం చర్చలో చోటు చేసుకున్న అకారణ వివాదాలు సాహిత్య చర్చను పూర్తిగా దారి తప్పించాయి. శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలనే దానిపై ఎవరి అభిప్రాయాలు వారికి వుండవచ్చు. ఆయనను మహాకవిగా అంగీకరించం అనేవాళ్ళు అనకుండానూ వుండవచ్చు. అలాగే ఆయననూ జాషువను కూడా సరిగా అర్థం చేసుకునే వాళ్ళు అటో ఇటో మొగ్గు చూపే వాళ్ళు కూడా నిరభ్యంతరంగా ఆ పని చేయవచ్చు. కాని వేర్వేరు దేశ కాల పరిస్థితులను గమనించకుండా ఈ ఇద్దరికీ మధ్య కృత్రిమమైన పోటీపెట్టి మాట్లాడటం ఒకరిని పైకెత్తి మరొకరిని తక్కువ చేయడం సమంజసంగా వుండదు. ప్రగతిశీల వాదులలో అకారణమైన గందరగోళాన్ని కల్పించి వ్యర్థ వివాదాలు, సంచలనాలు సృష్టించడలుచుకున్న వారికే అది ఉపయోగపడుతుంది. పద్ధతులు, ప్రత్యేకతలు వేర్వేరుగా వున్నా శ్రీశ్రీ, జాషువ ఉభయులూ అభివృద్ధి నిరోధకత్వంపై పోరాడటంలో ఒకే వైపు వుంటారు. ఈ ప్రాథమిక వాస్తవాన్ని గమనించకుండా వారిని ఎదురు బొందురుగా ప్రత్యర్థులుగా నిలిపి చూడటం సమస్యను దారి తప్పిస్తుంది. దురదృష్టవశాత్తూ ఇటీవలి చర్చలో అలాటి ధ్వనులు వినిపించాయి.

ఈ పూర్వరంగంలో జాషువ సాహిత్య వ్యక్తిత్వాలను పరిశీలించి, సామాజిక సాహిత్య నేపథ్యంలో ఆయన పాత్రను మరోసారి సముచితంగా విశ్లేషించుకోవలసిన అవసరమేర్పడుతున్నది.” అని అందులో పేర్కొంది.

హైదరాబాద్ లో జరిగిన సభకు ప్రస్థానం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి అధ్యక్షత వహించారు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయానికి చెందిన డాక్టర్ శిఖామణి, కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయానికి చెందిన డాక్టర్ పి. రాములు ప్రసంగించారు. వరంగల్ లో డాక్టర్ అదేపల్లి రామమోహనరావు, విజయనగరంలో డాక్టర్ తాటి శ్రీకృష్ణ, అనంతపురంలో డా. రాచవారిచెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి, జాషువ సాహిత్యంపై ప్రసంగించారు. ఖమ్మం, ఏలూరు, చీరాల, తిరుపతి, తదితర చోట్ల కూడా జాషువ వర్ణం ప్రసంగిస్తున్న సభలు జరిగాయి.

- F విరసం అధ్యక్షులలో జూన్ 14, 15 తేదీలలో హైదరాబాద్ ప్రెస్ క్లబ్ లో శ్రీశ్రీ 20వ వర్తంతి సందర్భంగా రెండు రోజులపాటు గోష్ఠి జరిగింది. పలువురు వక్తలు పాల్గొని ఆయన జీవిత సాహిత్యాలను విశ్లేషించారు. ఈ సందర్భంగానే కడప జిల్లాలో విరసం, పౌరహక్కుల కార్యకర్తలపై జరిగిన దారుణ లాఠీఛార్జిని ఖండిస్తూ సభ జరిగింది. మరో సభలో చెరబండరాజు రచనలు రెండు సంపుటాలుగా ఇటీవల విరసం విడుదల చేసింది.
- F సాహితీ స్రవంతి అధ్యక్షులలో శ్రీశ్రీ 20వ వర్తంతి సభలు విశాఖ, విజయనగరం, గుంటూరు, ఏలూరు, కరీంనగర్, ఒంగోలు, ఖమ్మం, నల్గొండ, అనంతపురం, తిరుపతి తదితర చోట్ల జరిగాయి.
- F రైతునాయకులు, తెలంగాణా పోరాటయోధులు అరిబండి లక్ష్మీనారాయణ ఆయన కుటుంబ సభ్యులు ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ అధ్యక్షులలో ఉత్తమ బాల సాహిత్య వ్యాప్తికై ట్రస్టు ఏర్పరిచారు. ఈ ట్రస్టు ద్వారా బాలల గ్రంథాల ముద్రణ తత్సంబంధిత కార్యక్రమాలు జరపాలని సంకల్పించారు. ఆగస్టు 10వ తేదీన అరిబండి అయదవ వర్తంతి సందర్భంగా హైదరాబాద్ చిక్కడపల్లిలోని ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ లో ఈ ట్రస్టు ప్రారంభసభ జరిగింది. బుక్ హౌస్ సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి అధ్యక్షత వహించగా, ప్రజాశక్తి దినపత్రిక సంపాదకులు వి. శ్రీనివాసరావు, జనరల్ మేనేజర్ వి. కృష్ణయ్య, రైతు సంఘం అధ్యక్షులు బి. తులసీదాస్, ఎస్.ఎఫ్.ఐ. అఖిల భారత మాజీ అధ్యక్షులు వై. వెంకటేశ్వరరావు, డి. పాపారావు తదితరులు మాట్లాడుతూ ఉత్తమ బాల సాహిత్యం మరింతగా రావలసిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పారు. కె. లక్ష్మయ్య వక్తలను ఆహ్వానించారు.
- F కరీంనగర్ లో జూలై 13 తెలంగాణా రచయితల వేదిక జిల్లా మహాసభలు జరిగాయి. వేదిక అధ్యక్షులు నందిని సిద్ధారెడ్డి పతాకావిష్కరణ చేశారు. తరువాత జిల్లా రచయితల పుస్తక ప్రదర్శనను తుమ్మేటి రఘోత్తమరెడ్డి ప్రారంభించారు. మొత్తం ఆరు

సెషన్లుగా సమావేశాలు జరిగాయి. జువ్వాడి గౌతంరావు సందేశంతో సభ మొదలైంది. వేణుసంకోజు కార్యదర్శి నివేదిక వినిపించారు. సాహిత్య సభలో డా॥ జి. లక్ష్మణరావు 1900 సం॥వరకు గల తెలంగాణా సాహిత్యాన్ని పద్యాలను పాడి వినిపించారు. 1900-1956 వరకు గల తెలంగాణా సాహిత్యాన్ని కె. శ్రీనివాస్, 1956 నుండి నేటి దాకా వచ్చిన తెలంగాణా సాహిత్యాన్ని గురించి డా॥ నందిని సిద్ధారెడ్డి స్పృశించారు. నలిమెల భాస్కర్ గారి “తెలంగాణా పదకోశం”, అల్లం నారాయణ, వసంత రావు దేశ్ పాండే, వివోద్ కుమార్ “గవ్వలమూట” కథా సంపుటాన్ని డా॥కాలువ మల్లయ్య “కరువు” కవితా సంకలనాన్ని, పి. చంద్ “సోయి” సంచికను ఆవిష్కరించారు. నిఘంటువు ఆవిష్కరణ అల్లం నారాయణ పదకోశం ఆవశ్యకతను నొక్కి చెప్పారు. తెలంగాణా తెలుగు ద్రావిడానికి చాలా దగ్గర అని చెబుతూ తమిళ, మలయాళ, కన్నడ పదాలను పేర్కొంటూ వాటికి తెలంగాణా రూపాల్ని తెలిపారు. ఇంత సొగసుతో పున్న భాషని సినిమాల్లో గూండాలు మొదలగు పాత్రలకు పెట్టి సొమ్ము చేసుకోవడం విషాదం అని అన్నారు. కళల సభలో వారాల ఆనంద్ దర్శకత్వం వహించి నిర్మించిన “తెలంగాణా సాహితీ మూర్తులు - ముద్దసాని రాంరెడ్డి” డాక్యుమెంటరీని ప్రముఖ కథా రచయిత అల్లంరాజయ్య విడుదల చేశారు. ఇదేసభలో పరిశోధకులు జయధీర్ తిరుమలరావు మాట్లాడుతూ, జానపదుల కళల్లోని శాస్త్రీయతని పట్టిచూపారు. వర్షుల శివకుమార్ అధ్యక్షతన కవిత్య సభ, డా॥ గోప లింగారెడ్డి అధ్యక్షతన సాంస్కృతిక సభ జరిగింది. డా॥ డింగరి నరహరి ఆచార్య, జూకంటి జగన్నాథం, అన్నవరం దేవేందర్లు సభాధ్యక్షులుగా వివిధ సభలను నిర్వహించారు. జానపద కళారూపాలు అలరించాయి.

-బి.వి.ఎన్. స్వామి, కరీంనగర్

శుభాకాంక్షలతో...

పాలెపల్లి వెంకటరెడ్డి ఇ.ఇ.

పి.ఆర్. డివిజన్, వరంగల్

1-289, భీమారం

కె.యు. క్యాంపస్ దగ్గర

హన్మకొండ-506 015

